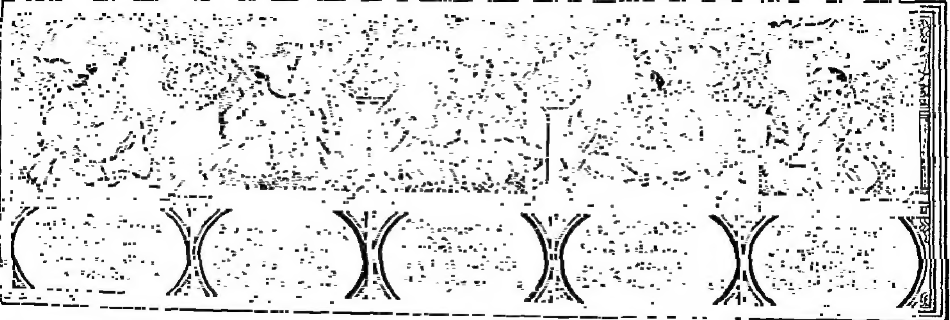

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥
गणनाथसरस्वतीरविशुक्रबृहस्पतीन् ॥ पंचैतान् संस्मरन्नित्यं वेद
वाणीं प्रवर्तयेत्॥ अथानुवाकसूत्रम्॥ इषेत्वैका, वसोःपवित्रंतिस्रो,
ऽग्नेव्रतपतेसप्त, पवित्रेस्थोद्वे, शर्म्मासितिस्रो, धृष्टिरसिशर्म्मासि
द्विकौ, देवस्यत्वातिस्रो, देवस्यत्वापंच, प्रत्युष्टꣳरक्षस्तिस्रो, दशै
कत्रिꣳशत् ॥ हरिःॐइषेत्त्वा ॥ इषेत्त्वोर्ज्जेत्त्वाव्वायवस्त्थदेवोवः
सविताप्प्रार्प्पयतुश्रेष्ठतमायकर्म्मणऽआप्प्यायद्ध्वमघ्न्याऽइन्द्राय

भागम्प्रजावतीरनमीवाऽअयक्ष्मामावस्तेनईशतमाघशंᳪसोध्रुवा
ऽअस्मिन्गोपतौस्यातबह्वीर्यजमानस्यपशून्पाहि ॥ १ ॥ [१]
वसोःपवित्रम् ॥ वसोःपवित्रमसिद्यौरसिपृथिव्यसिमातरिश्वनो
घर्म्मोसिविश्वधाऽअसि ॥ परमेणधाम्नादृᳪहस्वमाह्वार्म्मातेय
ज्ञपतिर्ह्वार्षीत् ॥ २ ॥ वसोःपवित्रम् ॥ वसोःपवित्रमसिशतधारं
वसोःपवित्रमसिसहस्रधारम् ॥ देवस्त्वासवितापुनातुवसोःपवित्रे
णशतधारेणसुप्वाकामधुक्षः ॥ ३ ॥ साविश्वायुः ॥ साविश्वा

युꣳसाविश्वकर्म्मासाविश्वधायाः ॥ इन्द्रस्यत्त्वाभागꣳसोमेना
तनज्मिविष्णोहव्यꣳरक्ष ॥ ४ ॥ [२] अग्नेव्रतपते । व्रतञ्चरि
ष्यामितच्छकेयन्तन्मेराध्यताम् ॥ इदमहमनृतात्सत्यमुपैमि
॥ ४ ॥ कस्त्वा । युनक्तिसत्त्वायुनक्तिकस्मैत्वायुनक्तितस्मैत्वा
युनक्ति ॥ कर्म्मणेवांवेषायवाम् ॥ ६ ॥ प्रत्युष्टꣳरक्षः ॥ प्रत्युष्टꣳर
क्षःप्रत्युष्टाऽअरातयोनिष्टप्तꣳरक्षोनिष्टप्ताऽअरातयः ॥ उर्वन्तरि
क्षमन्वेमि ॥ ७ ॥ धूरसि । धूर्वधूर्वन्तंधूर्वतंयोस्मान्धूर्वतितंधू

वयंवयन्धूर्वामः ॥ देवानामसिवह्नितमᳪसस्नितमम्पप्रितमञ्जुष्टं तमन्देवहूतमम् ॥ ८ ॥ अन्हुतमसि । हविर्द्धानन्दᳪहंस्वमाह्वाम्मा तेयज्ञपतिर्ह्वार्षीत् ॥ विष्णुस्त्वाक्रमतामुरुवातायापहतᳪरक्षो यच्छन्तामपञ्च ॥ ९ ॥ देवस्यत्वा । सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां म्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अग्नयेजुष्टङ्गृह्णाम्यग्नीषोमाभ्याञ्जुष्टङ्गृह्णामि ॥ १० ॥ भूतायत्वा ॥ भूतायत्वानारातयेस्वरभिविख्येषन्दᳪहन्तान्दुर्य्याःपृथिव्यामुर्व्वन्तरिक्षमन्वेमिपृथिव्यास्त्वानाभौ

सादयाम्म्यदित्याऽउपस्त्थेऽग्ग्नेहव्यꣳरक्ष ॥ ११ ॥ [७] पवित्रेस्थꣳ ॥ पवित्रेस्त्थोवैष्णव्यौसवितुर्व्वः प्रसवऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्रेण पवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ देवीरापोऽअग्ग्रेगुवोऽअग्ग्रेपुवोऽग्ग्रऽइममद्ययज्ञन्नयताग्ग्रेयज्ञपतिꣳसुधातुंय्यज्ञपतिन्देवयुवम् ॥ १२ ॥ युष्म्माइन्द्रः ॥ युष्म्माऽइन्द्रोवृणीतवृत्रतूर्य्येयूयमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्य्येप्प्रोक्षितास्त्थ ॥ अग्ग्नयेत्वाजुष्टम्म्प्रोक्षाम्म्यग्ग्नीषोमाभ्यान्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामि ॥ दैव्यायकर्म्मणेशुन्धद्ध्वन्देवयज्ज्यायैय

द्रोशुंद्धाः॑पराजग्मुरिदंवस्तच्छुंन्धामि ॥ १३ ॥ [२] शर्म्मा
सि॥ शर्म्मास्यवंधूतह्रक्षोवंधूताऽअरांतयोदित्यास्त्वगंसिप्प्रतित्वा
दितिर्वेत्तु ॥ आद्रिरसिवानस्प्पत्योग्रावांसिपृथुबुंध्नःप्प्रतित्वादित्या
स्त्वग्ग्वेत्तु ॥ १४ ॥ अग्नेस्तनूः ॥ अग्नेस्तनूरंसिवाचोविसर्ज्जन
न्देववीतयेत्वागृह्णामिबृहद्ग्रावासिवानस्प्पत्त्यःसऽइदन्देवेब्भ्योह
विःशंमीष्ष्वसुशमिशमीष्ष्व ॥ हविष्कृदेहिहविष्कृदेहि ॥ १५ ॥
कुक्कुटोसि ॥ कुक्कुटोसिमधुंजिह्वऽइषमूर्ज्जमावंदत्वयांवयःसंङ्घातः

संङ्घातञ्जेष्मवर्षवृद्धमसिप्रतित्वावर्षवृद्धंवेत्तुपरापूतꣳरक्षःपरापू
ताऽअरातयोपहतꣳरक्षोवायुर्वोविविनक्तुदेवोवःसविताहिरण्यपा
णिःप्रतिगृभ्णात्वच्छिद्रेणपाणिना ॥ १६ ॥ [३] धृष्टिरसि ॥
धृष्टिरस्यपाग्नेऽअग्निमामादञ्जहिनिष्क्रव्यादꣳसेधादेवयजंवह ॥
ध्रुवमसिपृथिवीन्दृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामि
भ्रातृव्यस्यवधाय ॥ १७ ॥ अग्नेब्रह्म । गृभ्णीष्वधरुणमस्यन्त
रिक्षन्दृꣳहब्रह्मवनित्वाक्षत्रवनिसजातवन्युपदधामिभ्रातृव्यस्य

वधायं॥ धत्रमसि दिवन्दृꣳह ब्रह्मवनि त्वाक्षत्रवनि सजातवन्युपदं
धामि भ्रातृव्यस्य वधायं ॥ विश्वाभ्यस्त्वाशाभ्य उपंदधामि चि
तस्स्थोर्द्ध्वचितो भृगूणामङ्गिरसान्तपंसा तप्यद्धम्॥ १८॥ [२] शर्मा
सि॥ शर्म्मास्यवधूतꣳरक्षोवधूता अरातयोदित्यास्त्वगसि प्प्रतित्वा
दितिर्वेत्तु॥ धिषणासि पर्वती प्प्रतित्वादित्यास्त्वग्वेत्तु दिवस्कम्भ
नीरसि धिषणासि पार्वतेयी प्प्रतित्वा पर्वती वेत्तु धान्यमसि ॥ १९ ॥
धान्यमसि । धिनुहि देवान्प्राणायत्त्वोदानायत्वा व्यानायत्वा ॥

दीर्घामनुप्प्रसितिमायुषेधान्देवोवः सविताहिरण्यपाणिः प्प्रति
गृब्भ्णात्वाच्छिद्द्रेणपाणिनाचक्षुषेत्वामहीनाम्पयोसि ॥ २० ॥ [३]
देवस्यत्त्वा । सवितुःप्प्रसवेश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥
संव्वपामिसमापऽओषधीभिः समोषधयोरसेन ॥ सꣳरेवतीर्ज्जगती
भिः पृच्यन्ताꣳसम्मधुमतीर्म्मधुमतीभिः पृच्यन्ताम् ॥ २१ ॥
जनयत्त्यैत्त्वा ॥ जनयत्त्यैत्त्वासंय्यौमीदमग्नेरिदमग्नीषोमयो
रिषेत्वाघर्म्मोसिव्विश्वायुरुरुप्प्रथाऽउरुप्प्रथस्वोरुतेयज्ञपतिः प्प्रथ

तामग्निष्ठेत्त्वचम्माहिं᳖सीर्हेवस्त्वासविताश्श्रपयतुव्वर्षिष्ठेधिनाकें ॥ २२ ॥ माभेर्ं ॥ माभेम्मासंविक्थाऽअतमेरुर्य्यज्ञोतमेरुर्यजं ॥ २३ ॥ [३] मानस्यप्रजाभूयात्रितायत्वाद्वितायत्वैकतायत्वा ॥ २३ ॥ [३] देवस्यत्वा । सवितुःप्प्रसवेश्विनोर्ब्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेद्धरकृतन्देवेभ्यऽइन्द्रस्यबाहुरसिदक्षिणंसहस्रभृष्टिंशततेजावायुरसितिग्मतेजाद्विषतोवधः ॥ २४ ॥ पृथिविदेवयजानि ॥ पृथिविदेवयजन्योषध्यास्तेमूलम्माहिं᳖सिषंव्व्रजङ्गच्छगोष्ठानंवर्षं

तुतेद्यौर्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृथिव्याᳪशतेनपाशैर्योस्मा
न्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मस्तमतोमामौक् ॥ २५ ॥ अपाररुम् ॥
अपाररुम्पृथिव्यैदेवयजनाद्वध्यासंव्व्रजङ्गच्छगोष्ठानंव्वर्षतुतेद्यौर्वधा
नदेवसवितःपरमस्याम्पृथिव्याᳪशतेनपाशैर्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव
यन्द्विष्मस्तमतोमामौक् ॥ अररोदिवम्मापप्तोद्रप्सस्तेद्याम्मा
स्कन्व्रजङ्गच्छगोष्ठानंव्वर्षतुतेद्यौर्वधानदेवसवितःपरमस्याम्पृथि
व्याᳪशतेनपाशैर्योस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मस्तमतोमामौक्

॥ २६ ॥ गायत्रेणत्वा ॥ गायत्रेणत्वाच्छन्दंसापरिंगृह्णामित्रैष्टु
भेनत्वाच्छन्दंसापरिंगृह्णामिजागंतेनत्वाच्छन्दंसापरिंगृह्णामि ॥
सुक्ष्माचासिंशिवाचांसिस्योनाचासिंसुपदांचास्यूर्ज्जंस्वतीचासिप
यंस्वतीच ॥ २७ ॥ पुराक्रूरस्यं। विसृपोंविरप्शिन्नुदादायंपृथिवी
ञ्जीवदांनुम् ॥ यामैरंयँश्चन्द्रमंसिस्वधाभिस्तामुधीरांसोऽअनुदि
श्यंयजन्ते ॥ प्रोक्षंणीरासांदयद्विषतोवधोसि ॥ २८ ॥ [५]
प्रत्युंष्टहरक्षंः ॥ प्रत्युंष्टहरक्षुःप्रत्युंष्टाअरांतयोनिष्टप्तहरक्षोनिष्ट

प्ताअरांतयः ॥ अनिंशितोसिसपत्नक्षिद्वाजिनंत्वावाजेध्यायैस म्मांर्ज्मि ॥ प्रत्युंष्टुंहरक्षःप्रत्युंष्टाऽअरांतयोनिष्टप्तुंहरक्षोनिष्टप्ता ऽअरांतयः॥अनिंशितासिसपत्नक्षिद्वाजिनीन्त्वावाजेध्यायैसम्मा र्ज्मि ॥२९॥ आदित्यैरास्ना । सिविष्णोर्वेष्योस्यूर्ज्जे त्वादब्धेनत्वा चक्षुषावंपश्यामि ॥ अग्नेर्जिह्वासिंसुहूर्देवेभ्योधाम्नेधाम्नेमेभव यजुंषेयजुषे॥३०॥सवितुस्त्वा । प्प्रसवऽउत्पुंनाम्म्यच्छिद्रेणपवित्रे

१ टीपः--वेष्पोसि इति काण्वानां पाठः । तत्संहिताभाष्ये छांदसः पकारादेश इति सायनाचार्योक्तेः । माध्यंदिनीयानां तु वेष्योसि इति पाठः । अत्र उवटमही-धरादिभाष्यकारैः पकारादेशस्यानुक्तेः ।

णसूर्य्यस्यरश्मिभिः॥सवितुर्व्वःप्रसवऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्रेणपवि
त्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ तेजोसिशुक्रमस्यमृतमसिधामनामासि
प्प्रियन्देवानामनाधृष्टन्देवयजनमसि॥ ३१ ॥[३]इतिश्रीवाजस
नेयसंहितायांप्रथमोऽध्यायः॥१॥श्रीवेदपुरुषाय नमः। अनुवाकसू
त्रम्॥कृष्णोसिषड,ग्नेवाजजिन्तिस्रो,मयीद,मग्नीषोमयोः पंचका,
वग्नेदब्धायोचतस्रः, संवर्चसापंचा, ग्नयेकव्यवाहनायषट् सप्तचतु
स्त्रिꣳशत्॥हरिःॐकृष्णोसि॥ कृष्णोस्याखरेष्ठोग्नयेत्वाजुष्टम्प्रो

क्षामिवेदिरसि बर्हिषेत्वाजुष्टम्प्रोक्षामिबर्हिरसिस्रुग्भ्यस्त्वाजुष्ट
म्प्रोक्षाम्म्यदित्यैव्युन्दनम् ॥१॥ अदित्यैव्युन्दनमसिविष्णोस्तुपो
स्यूर्णम्म्रदसन्त्वास्तृणामिस्वासस्थान्देवेभ्योभुवपतयेस्वाहाभुव
नपतयेस्वाहा भूतानाम्पतयेस्वाहा ॥ २ ॥ गन्धर्वस्त्वा। विश्वावसुः
परिदधातुविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडऽईडितः ॥
इन्द्रस्यबाहुरसिदक्षिणोविश्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्नि
रिडऽईडितः ॥ मित्रावरुणौत्त्वोत्तरतःपरिधत्तान्ध्रुवेणधर्म्मणावि

श्वस्यारिष्ट्यैयजमानस्यपरिधिरस्यग्निरिडईडितः ॥ ३ ॥ व्वीतिहोत्रन्त्वा । कवेद्युमन्तꣳसमिधीमहि ॥ अग्नेबृहन्तमद्ध्वरे ॥ ४ ॥ समिदसि ॥ समिदसिसूर्यस्त्वापुरस्तात्पातुकस्याश्चिदभिशस्त्यै ॥ सवितुर्ब्बाहूस्त्थऽऊर्णम्म्रदसन्त्वास्तृणामिस्वासस्थन्देवेभ्यऽआत्वाव्वसवोरुद्राऽआदित्याःसदन्तु ॥ ५ ॥ घृताच्यसि । जुहूर्नाम्नासेदम्प्रियेणधाम्नाप्प्रियꣳसदऽआसीदघृताच्यस्युपभृन्नाम्नासेदम्प्रियेणधाम्नाप्प्रियꣳसदऽआसीदघृताच्यसिद्ध्रुवानाम्नासेदम्प्रियेण

धाम्नांप्प्रियꣳसदुऽआसीदप्प्रियेणधाम्नांप्प्रियꣳसदुऽआसीद ॥ ध्रु
वाऽअंसदन्नृतस्ययोनौताविष्णोपाहिपाहियज्ञम्पाहियज्ञपतिंपा
हिमांयज्ञन्न्यम् ॥ ६ ॥ [६] अग्नेवाजजित् ॥ अग्नेवाजजिद्वा
जन्त्वासरिष्यन्तंवाजजितꣳसम्मार्ज्मि ॥ नमोदेवेभ्यःस्वधापि
तृभ्यःसुयमेमेभूयास्तमस्कन्नमद्य ॥ ७ ॥ अस्कन्नमद्य । देवेभ्य
ऽआज्यꣳसम्भ्रियासमङ्घ्रिणाविष्णोमात्वावक्रमिषंवसुमतीम
ग्नेतेच्छायामुपस्थेषंविष्णोस्त्थानमसीतऽइन्द्रोवीर्य्यमकृणोदू

च्छौँच्छुरऽआस्त्थांत् ॥ ८ ॥ अग्ग्नेवेः ॥ अग्ग्नेर्व्वेहौँत्रंव्वेर्द्दुत्त्यमवंतान्त्वा
न्द्यावांपृथिवीऽअवत्त्वन्द्यावांपृथिवीस्विंष्टकृद्देवेब्भ्युऽइन्द्रऽआज्ज्यें
नहुविषांभूत्स्वाहाुसञ्ज्योतिंषाुज्योतिंः ॥ ९ ॥ [३] मयीदम् ॥
मयीदमिन्द्रंऽइन्द्रियन्दंधात्त्वस्मान्न्रायोमघवांनःसचन्ताम् ॥ अ
स्माकंसन्त्वाशिषंः सत्त्यानंः सन्त्वाशिषुऽउपंहूतापृथिवीमाता
पमाम्पृथिवीमाताह्वंयतामग्निराग्नींद्ध्रात्स्वाहां ॥ १० ॥ उपंहूता
द्यौः ॥ उपंहूतोद्यौष्पितोपमान्द्यौष्पिताह्वंयतामग्ग्निराग्नींद्ध्रा

त्स्वाहा ॥ देवस्यंत्वासवितुःप्प्रसवेश्श्विनोर्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ता
ब्भ्याम् ॥ प्रतिंगृह्णाम्म्यग्ग्नेष्ठ्वास्येनप्प्राश्न्नामि ॥ ११ ॥ एतन्ते । देव
सवितर्य्यज्ञम्प्राहुर्वृहस्प्पतयेब्रह्मणे ॥ तेनंयज्ञमंवतेनयज्ञपंतिन्ते
नमामंव ॥ १२ ॥ मनोजूतिः ॥ मनोजूतिर्ज्जुषतामाज्ज्यंस्यवृहस्प्प
तिर्य्यज्ञमिमन्तंनोत्वरिष्टंय्यज्ञꣳसमिमन्दधातु ॥ विश्वेदेवासऽइह
मादयन्तामोꣳम्प्रतिष्ठ ॥ १३ ॥ एषाते ॥ ऽअग्नेसमित्तयावर्द्धस्वचा
चप्प्यायस्व ॥ वर्द्धिषीमहिंचवयमाचंप्प्यासिषीमहि ॥ अग्नेवाज

जिह्वाजन्त्वासुसुवाꣳसंव्वाजुजितꣳसम्मार्ज्जिम ॥१४॥ [५] अग्नी
षोमयोरुज्जितिम् ॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिमनूज्जेषंव्वाजस्यमाप्प्रसवे
नप्प्रोहामि ॥ अग्नीषोमौतमपनुदतांय्योस्मान्द्वेष्टियञ्चव्वयन्द्वि
ष्मोव्वाजस्यैनम्प्रसवेनापोहामि ॥ इन्द्राग्न्योरुज्जितिमनूज्जेषंव्वाज
स्यमाप्प्रसवेनप्प्रोहामि ॥ इन्द्राग्नीतमपनुदतांय्योस्मान्द्वेष्टियञ्च
व्वयन्द्विष्मोव्वाजस्यैनम्प्रसवेनापोहामि ॥ १५ ॥ वसुभ्यस्त्वा ।
रुद्रेभ्यस्त्वादित्येभ्यस्त्वासञ्जानाथान्द्यावापृथिवीमित्रावरुणौ

त्वावृष्ट्यावताम् ॥ व्यन्तुवयोक्तꣳरिहाणामरुताम्पृषतीर्गच्छवशा
पृश्निर्भूत्वादिवङ्गच्छततोनोवृष्टिमावह ॥ चक्षुष्पाऽअग्नेसिचक्षु
र्म्मेपाहि ॥ १६ ॥ यम्परिधिम् ॥ यम्परिधिम्पर्य्यधत्थाऽअग्नेदेवप
णिभिर्गुह्यमानः ॥ तन्तऽएतमनुजोषम्भराम्येषनेत्त्वदपचेतया
ताऽअग्नेःप्रियम्पाथोपीतम् ॥ १७॥ सꣳस्रवभागास्त्थेषाबृहन्त
ःप्रस्तरेष्ठाःपरिधेयाश्चदेवाः ॥ इमांवाचमभिविश्वेगृणन्तऽआस
द्यास्मिन्बर्हिषिमादयध्वꣳस्वाहावाट् ॥ १८॥ घृताचीस्त्थः ॥ घृ

ताचीस्त्थोधुर्व्यौपात॑सुम्नेस्त्थं॒सुम्नेमाधत्तम् ॥ यज्ञनमेश्रुत
ऽउपचयज्ञस्यशिवेसन्तिष्ठस्वस्विष्टेमेसन्तिष्ठस्व ॥ १९ ॥ [५] अग्ने
द॒धायो । शीतमपाहिमादिद्योः पाहिप्प्रसित्यैपाहिदुरिष्ट्यैपाहिदु
रद्म्न्याऽअविषन्नः पितुङ्कृणुसुषदायोनौस्वाहावाडग्नयेसंवेशपतये
स्वाहासरस्वत्यैयशोभगिन्यैस्वाहा ॥ २० ॥ वेदोसि ॥ वेदोसियेनत्व
न्देववेददेवेभ्योवेदोभवस्तेनमह्यंवेदोभूयाः ॥ देवागातुविदोगातु
वित्वागातमित ॥ मनसस्पतऽइमन्देवयज्ञꣳस्वाहावातेधाः ॥ २१ ॥

सम्बर्हिः ॥ सम्बर्हिरङ्क्ताᳪंहविषाघृतेनसमादित्यैर्वसुभिᳪंसम्मरु
द्भिः॥समिन्द्रोविश्वदेवेभिरङ्क्तान्दिव्यन्नभोगच्छतुयत्स्वाहा॥२२॥
कस्त्वा ॥ कस्त्वाविमुञ्चतिसत्वाविमुञ्चतिकस्मैत्वाविमुञ्चतित
स्मैत्वाविमुञ्चति ॥ पोषायरक्षसाम्भागोसि ॥ २३ ॥ [४] संवर्च्च
सा ॥ संवर्च्चसापयसासन्तनूभिरगन्महिमनसासᳪंशिवेन॥त्वष्टासु
दत्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम्॥२४॥ दिविविष्णुः ॥
दिविविष्णुर्व्यक्रᳪंस्तजागतेनच्छन्दसाततोनिर्भक्तोयोस्मा

न्द्वेष्ट्यिञ्च्वयन्द्विष्मोन्तरिक्षेविष्णुर्व्यक्रंस्तत्रैष्टुभेनच्छन्दसा
ततोनिर्भक्तोयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मःपृथिव्यांविष्णुर्व्य
क्रंस्तगायत्रेणच्छन्दसाततोनिर्भक्तोयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्वि
ष्मोस्मादन्नादस्यैप्रतिष्ठायाऽअगन्मस्वः सञ्ज्योतिषाभूम ॥२५॥
स्वयम्भूरसि॥स्वयम्भूरसिश्रेष्ठोरश्मिर्वर्चोदाऽअसिवर्चोमेदेहि ॥
सूर्य्यस्यावृतमन्वावर्त्ते ॥२६॥ अग्नेगृहपते । सुगृहपतिस्त्वयाग्ने
हङ्गृहपतिनाभूयासꣳ सुगृहपतिस्त्वम्मयाग्नेगृहपतिनाभूयाः ॥

अस्त्थूरिणौगार्हपत्त्यानिसन्तुशतꣳहिमाःसूर्य्यस्यावृतमन्वावर्त्ते ॥ २७ ॥ अग्नेव्व्रतपते । व्व्रतमचारिषन्तदशकन्तन्मेराधीदमहंय्यऽएवास्म्मिसोस्म्मि ॥ २८ ॥ [५] अग्नयेकव्व्यवाहनायस्वाहासोमायपितृमतेस्वाहा ॥ अपहताऽअसुरारक्षाꣳसिव्वेदिषदः ॥ २९ ॥ येरूपाणि । प्प्रतिमुञ्चमानाऽअसुराःसन्तःस्वधयाचरन्ति ॥ परापुरोनिपुरोयेभरन्त्यग्निष्टाँल्लोकात्प्रणुदात्यस्म्मात् ॥ ३० ॥ अत्रपितरः ॥ अत्रपितरोमादयद्ध्वंय्यथाभागमावृषायद्ध्वम् ॥ अमीमद

न्तापितरोयथाभागमावृषायिषत ॥ ३१ ॥ नमोवऽपितरोरसायनं
मोवऽपितरऽशोषायनमोवऽपितरोजीवायनमोवःपितरःस्वधायै
नमोवःपितरोघोरायनमोवःपितरोमन्न्यवेनमोवऽपितरःपितरोन
मोवोगृहान्नःपितरोदत्तसतोवःपितरोदेष्म्मैतद्वःपितरोवासऽआ
धंत्त ॥ ३२ ॥ आधत्त । पितरोगर्ब्भंकुमारम्पुष्करस्रजम् ॥ यथेह
पुरुषोसत् ॥ ३३ ॥ ऊर्ज्जम्वहन्तीः ॥ ऊर्ज्जम्वहन्तीरमृतंघृतम्पय
ःकीलालंपरिस्रुतम् ॥ स्वधास्त्थतर्प्पयतमेपितॄन् ॥ ३४ ॥ [६]

इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ श्रीवेदपुरुषा
यनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् । समिधाग्निम्, भूर्भुवःस्वश्चतुष्का, वाग्नि
र्ज्योतिर्द्वे, उपप्रयन्तःषड्विꣳशतिः, भूर्भुवःस्वश्चतस्रो, गृहामातिस्रः,
प्प्रघासिनः पंच, पूर्णादर्विद्वे, ऽअक्षन्नमीमदन्तषडे, षते सप्त, दश
॥ १० ॥ त्रिषष्टिः ॥ हरिः ॐ समिधाग्निम् ॥ समिधाग्निन्दुवस्य
तघृतैर्बोधयतातिथिम् ॥ आस्मिन्हव्याजुहोतन ॥ १ ॥ सुसमिद्धा
यशोचिषे । घृतन्तीव्रञ्जुहोतन ॥ अग्नयेजातवेदसे ॥ २ ॥ तन्त्वा ॥

सुमिद्भिरङ्गिरोघृतेनंवर्द्धयामसि ॥ बृहच्छोचायविष्ठय ॥ ३ ॥ उ
पंत्वा । ग्नेहुविष्मतीर्घृताचीर्य्यन्तुहर्य्यत ॥ जुषस्वंसमिधोमम
॥४॥ [४] भूर्भुवं÷ ॥ भूर्भुवःस्वुर्द्यौरिवभुम्नापृथिवीवंवरिम्णा ॥
तस्यास्तेपृथिविदेवयजनिपृष्ठेग्निमंन्नादमन्नाद्यायादधे॥५॥आयम॥
आयङ्गौःपृश्निरक्रमीदसंदन्मातरंम्पुरः ॥ पितरञ्चप्रयन्त्स्व÷ ॥६॥
अन्तश्चरति ॥ रोचनास्यप्राणादंपानती ॥ व्यंक्ख्यन्महिषोदिवम्
॥ ७ ॥ त्रिंशद्धामं ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवाक्पतङ्गायधीयते ॥ प्र

तिवस्तोरहद्युभिं॥ ८ ॥[४] अग्निर्ज्योतिः॥ अग्निर्ज्योतिर्ज्यो
तिरग्निःस्वाहासूर्य्योज्योतिर्ज्योतिःसूर्य्यःस्वाहा॥अग्निर्वर्च्चोज्यो
तिर्वर्च्चःस्वाहासूर्य्योवर्च्चोज्योतिर्वर्च्चःस्वाहा ॥ ज्योतिःसूर्य्यःसू
र्य्योज्योतिःस्वाहा ॥ ९ ॥ सजूर्देवेन । सवित्रासजूरात्र्येन्द्रवत्या ॥
जुषाणोऽअग्निर्वेतुस्वाहा ॥ सजूर्देवेनसवित्रासजूरुषसेन्द्रवत्या ॥
जुषाणःसूर्य्योवेतुस्वाहा ॥ १० ॥[२] उपप्प्रयन्तोऽअद्ध्वरम् ॥ उप
प्प्रयन्तोऽअद्ध्वरम्मन्त्रंवोचेमाग्नये ॥ आरेऽअस्म्मेचशृण्वते ॥ ११ ॥

अग्निर्म्मूर्द्धा। दिवश्ककुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ॥ अपाᳬरेताᳬसि जिन्वति ॥ १२ ॥ उभावाम् ॥ उभावामिन्द्राग्नीऽआहुवध्याऽउभा राधसᳬसहमादुयध्यै ॥ उभादातारावुिषाᳬरयीणामुभावाजस्यसा तयेहुवेवाम् ॥ १३ ॥ अयन्ते ॥ अयन्तेयोनिर्ऋत्वियोयतोजातोऽअ रोचथाः ॥ तञ्जानन्नग्नऽआरोहाथानोवर्द्धयारयिम् ॥ १४ ॥ अय मिह। प्प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअद्ध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्न वानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंव्विभ्वंव्विशेविशे ॥ १५ ॥ अस्यप्प्रत्नाम् ॥

अस्यप्रत्नामनुद्युतꣳशुक्रन्दुदुह्रेऽअह्रयः ॥ पयःसहस्रसामृषि
म् ॥ १६ ॥ तनूपाऽअग्नेसितन्वम्मेपाह्यायुर्दाऽअग्नेस्यायुर्म्मेदेहिव
र्च्चोदाऽअग्नेसिवर्च्चोमेदेहि ॥ अग्नेयन्मेतन्वाऽऊनन्तन्मऽआपृण
॥ १७ ॥ इन्धानास्त्वा । शतꣳहिमाद्युमन्तꣳसमिधीमहि ॥ वयस्व
न्तोवयस्कृतꣳसहस्वन्तꣳसहस्कृतम् ॥ अग्नेसपत्नदम्भनमदब्धासो
ऽअदाभ्यम् ॥ चित्रावसोस्वस्तितेपारमशीय ॥ १८ ॥ सन्त्वम् ॥
सन्त्वमग्नेसूर्य्यस्यवर्च्चसागथाःसमृषीणाꣳस्तुतेन ॥ सम्प्रियेणधा

म्म्नासमहमायुंषासंवर्च्चसासम्प्रजयासंᳶरायस्पोषेणग्मिषीय।१९।
अन्धंस्त्थ॥अन्धस्त्थान्धोंवोभक्षीयमहंस्थमहोंवोभक्षीयोर्ज्जस्त्थो
र्ज्जंवोभक्षीयरायस्प्पोषंस्त्थरायस्प्पोषंवोभक्षीय ॥ २० ॥ रेवंतीरमं
द्ध्वम् ॥ रेवंतीरमंद्ध्वमस्म्मिन्न्योनांवस्म्मिन्न्गोष्ठेस्म्मिँल्लोकेस्म्मिन्क्ष
यें ॥ इहैवस्तमापंगात् ॥ २१ ॥ सᳶहितासिं । विश्वरूप्यूर्ज्जामाविंश
गौपत्त्येनं ॥ उपंत्त्वाग्नेदिवेदिंवेदोषावस्तर्द्धियावयम् ॥ नमोभरंन्त
ऽएमंसि॥२२॥राजंन्तमद्ध्वराणांङ्गोपामृतस्यदीदिंविम्॥वर्द्धंमानᳶं

॥ १६

स्वेदसे ॥ २३ ॥ सनः ॥ सनः पितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव ॥ सचस्वा
नःस्वस्तये॥२४॥अग्नेत्त्वम्॥अग्नेत्त्वन्नोअन्तमऽउतत्राताशिवोभ
वाव्वरूत्थ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमꣳरयिन्दाः
॥ २५ ॥ तन्त्वा ॥ तन्त्वाशोचिष्ठदीदिवः सुम्नायनूनमीमहेसखि
भ्यः ॥ सनोबोधिश्रुधीहवमुरुष्याणोऽअघायतः समस्मात्
॥२६॥इडऽएहि॥इडएह्यदितऽएहिकाम्म्याऽएत॥मयिवःकामध
रणम्भूयात्॥२७॥सोमानꣳस्वरणं। कृणुहिब्रह्मणस्पते॥ कक्षीवं

न्तंऽय॑ऽऔ॒शि॒जः॥२८॥ योरे॑वान्॥ योरे॒वान्योऽअ॑मीव॒हाव॑सु॒वित्पु॑ष्टि॒वर्द्ध॑नः॥ सनः॑सिषक्तु॒यस्तु॒रः॥२९॥ मानः॑॥ मानः॒शꣳसो॒ऽअर॑रुषो धू॒र्तिः प्र॒णङ्मर्त्य॑स्य॥ रक्षा॑णोब्रह्मणस्पते॥३०॥ महि॒त्रीणा॑म्॥ महि॒त्रीणा॒मवो॑स्तुद्यु॒क्षम्मि॒त्रस्या॑र्य॒म्णः॥ दु॒रा॒धर्षं॒वरु॑णस्य॥३१॥ न॒हि तेषा॑म्॥ न॒हि॒तेषा॑म॒मा॒च॒नना॑ध्वसु॒वार॒णेषु॥ ईशे॑रि॒पुरघशꣳसः॥३२॥ तेहि॒पु॒त्रासो॒ऽअदि॑तेः॒प्रजी॒वसे॒मर्त्या॑य॥ ज्योति॒ऽर्यच्छ॒न्त्यजस्र॑म्॥३३॥ क॒दा॒च॒न॥ स्त॒रीर॑सि॒नेन्द्र॑सश्च॒सिदा॒शुषे॥

उपोपेन्नुमंघव्न्भूयऽइन्नुतेदानंन्देवस्यंपृच्यते ॥ ३४ ॥ तत्संवितुः ॥
तत्संवितुर्वरेण्यम्भर्ग्गोदेवस्यंधीमहि॥धियोयोनं÷प्रचोदयात् ३५
शतम् १०० ॥ परितेदूडभोरथोस्म्मॉ२अंश्नोतुविश्वतं÷ ॥ येनरक्ष
सिदाशुषं÷ ॥ ३६ ॥ [२६] भूर्भुवं÷ ॥ भूर्भुवःस्व÷सुप्रजाःप्रजा
भिं÷स्याᳬसुवीरोव्वीरैःसुपोषःपोषैः ॥ नर्य्यंप्रजाम्मेपाहिशᳬस्य
पशून्मेपाह्यथर्य्यपितुम्पाहि ॥ ३७॥ आगंन्म। व्विश्ववेदसमस्म्म
भ्यंवसुवित्तंमम॥अग्नेसम्म्राडभिद्युम्न्नमभिसहऽआयंच्छस्व३८

अयमग्निः ॥ अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यः प्प्रजायांवसुवित्तमः ॥
अग्ग्नेगृहपतेभिद्युम्म्नमभिसह ऽआयंच्छस्व ॥ ३९ ॥ अयमग्निः ॥ अ
यमग्निःपुरीष्ष्योरयिमान्पुष्टिवर्द्धनः ॥ अग्ग्नेपुरीष्ष्याभिद्युम्म्नम
भिसह ऽआयंच्छस्व ॥ ४० ॥ [४] गृहामा । बिभीतमावेपद्ध्वमूर्ज्जंम्बि
भ्भ्रंत ऽएमसि ॥ ऊर्ज्जम्बिभ्भ्रद्वःसुमनाः सुमेधागृहानैमिमनसामो
दमानः ॥ ४१ ॥ येषामध्येति । प्प्रवसन्न्येषुसौमनसोबहुः ॥ गृहानुपह्व
यामहेतेनोजानन्तुजानतः ॥ ४२ ॥ उपहूता ऽइह । गाव ऽउपहूता ऽ

अजावयं॥अथोऽअन्नस्यकीलालऽउपहूतोगृहेषुनः॥क्षेमायवःशा
न्त्यैप्रपद्येशिवःशग्मःशंय्योःशंय्योः॥४३॥[३]प्रघासिनोहवाम
हे।मरुतश्चरिशादसः॥करम्भेणसजोषसः॥४४॥यद्ग्रामे॥यद्ग्रामेय
दरण्येयत्सभायांय्यदिन्द्रिये॥यदेनश्चकृमावयमिदन्तदवयजा
महेस्वाहा॥४५॥मोषूणः॥मोषूणऽइन्द्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मा
तेशुष्मिन्नवयाः॥महश्चिद्यस्यमीढुषोयव्याहविष्मतोमरुतोव
न्दतेगीः॥४६॥अक्रन्कर्मकर्मकृतःसहवाचामयोभुवा॥देवे

ऽभ्युश्कर्म्मकृत्त्वास्तम्प्रेतंसचाभुवः॥४७॥अवंभृथनिचुम्पुण।नि
चेरुरंसिनिचुम्पुणः॥ अवंदेवैर्देवकृतमेनोंयासिषमवमत्यैर्म्मर्त्त्यंकृ
तम्पुरुराव्णोदेवरिषस्प्पाहि॥४८॥[५] पूर्ण्णांदर्वि॥ पूर्ण्णादर्व्विपरा
पतसुपूर्ण्णांपुनरापत। वस्नेवविक्रीणावहाऽइषमूर्ज्जंशतक्रतो ४९
देहिमे॥ देहिमेददामितेनिमेधेहिनितेदधे॥ निहारंव्वहरासिमेनि
हारन्निहराणितेस्वाहा॥५०॥ अक्षन्नमीमदन्त॥ अक्षन्नमीमदन्तह्य
वंप्प्रियाऽअंधूषत॥ अस्तोषतस्वभानवोविप्प्रानविंष्ठयामतीयोजा

न्विन्द्रतेहरी॥५१॥सुसन्दृशन्त्वा॥ सुसन्दृशन्त्वाव्वयम्मघवन्वन्दि
षीमहि ॥ प्रनूनम्पूर्णबन्धुरस्तुतोयासिवशाँ २ ऽअनुयोजान्विन्द्रते
हरी ॥ ५२ ॥ मनोनु ॥ मनोन्वाह्वामहेनाराशꣳसेनस्तोमेन ॥ पि
तृणाञ्चमन्मभिः॥ ५३ ॥ आनः ॥ आनऽएतुमनः पुनः क्रत्वेदक्षा
यजीवसे ॥ ज्योक्चसूर्यन्दृशे ॥५४॥ पुनर्नः पितरोमनोददातुदैव्यो
जनः ॥ जीवंव्रातꣳसचेमहि ॥ ५५ ॥ व्वयꣳसोमव्रतेतवमनस्तनूषु
बिभ्रतः ॥ प्रजावन्तः सचेमहि ॥ ५६ ॥ एषते । रुद्रभागः सहस्व

स्वाम्बिकयातञ्जुषस्वस्वाहैषतैरुद्रभागऽआखुस्तेपशुः ॥ ५७ ॥ अ
वरुद्रम् ॥ अवरुद्रमदीमह्यवदेवन्त्र्यम्बकम् ॥ यथानोवस्यसस्कर
द्यथानःश्रेयसस्करद्यथानोव्यवसाययात् ॥ ५८ ॥ भेषजमसि ।
भेषजङ्गवेश्वायपुरुषायभेषजम् ॥ सुखम्मेषायमेष्यै ॥ ५९ ॥ त्र्यं
म्बकंय्यजामहे । सुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम् ॥ उर्व्वारुकमिवबन्धनान्मृ
त्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ त्र्यम्बकंय्यजामहेसुगन्धिम्पतिवेदनम् ॥
उर्व्वारुकमिवबन्धनादितोमुक्षीयमामुतः ॥ ६० ॥ एतत्ते । रुद्राव

सन्तेनंपरोमूजंवतोतीहि ॥ अवततधन्वापिनाकावसःक्त्तिवासाऽ
अहिंᳫसन्नःशिवोतीहि ॥ ६१ ॥ त्र्यायुषंजमदग्नेःकश्यपस्यत्र्या
युषम् ॥ यद्देवेषुत्र्यायुषन्तन्नोऽअस्तुत्र्यायुषम् ॥६२॥ शिवोनाम ॥
शिवोनामासिस्वधितिस्तेपितानमस्तेऽअस्तुमामाहिᳫसीः ॥ निव
र्त्तयाम्म्यायुषेन्नाद्यायप्प्रजननायरायस्प्पोषायसुप्प्रजास्त्वायसुवी
र्य्याय ॥ ६३ ॥ १० ॥ [७] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांतृतीयोऽ
ध्यायः ॥ ३ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ एदंद्वे, मही

नाम्पयश्चतस्र, आकूत्या, ऋक्सामयो, द्विकौ, व्रतंकृणुतषडे, षते
चतस्रो, वस्व्यासितिस्र, एपतेद्वे, शुक्रंत्वाचतस्रोदित्यास्त्वगष्टौ,
दशसप्तत्रिᳬंशत् ॥ १० ॥ हरिःॐ एदम् ॥ एदमंगन्मदेवयजंनम्पृ
थिव्यायत्रदेवासोऽअजुंषन्तविश्वे ॥ ऋक्सामाभ्यांᳬसन्तरन्तोय
जुर्भीरायस्पोषेणसमिषामदेम ॥ इमाऽआपᳬशमुमेसन्तुदेवीरो
षधेत्रायस्वस्वधितमैनᳬहिᳬसीः ॥ १ ॥ आपोऽअस्मान् ॥ आपोऽ
अस्मान्मातरंःशुन्धयन्तुघृतेननोघृतप्प्वंःपुनन्तु ॥ विश्वᳬहि

रिप्प्रम्प्रवहन्तिदेवीरुदिदाभ्य्यः शुचिरापूतऽएंमि ॥ दीक्षातपसोस्त
नूरंसितान्त्वाशिवाᳫशग्ग्माम्परिदधेभद्द्रंवर्णम्पुष्ष्यंन् ॥ २ ॥ [२]
महीनाम्पयः ॥ महीनाम्पयोसिव्वर्च्चोदाऽअंसिव्वर्च्चोमेदेहि ॥ वृत्र
स्यासिकनीनकश्चक्षुर्द्दाऽअसिचक्षुर्म्मेदेहि ॥३॥ चित्पतिर्म्मा ॥ चि
त्पतिर्म्मापुनातुव्वाक्पतिर्म्मापुनातुदेवोमासवितापुनात्वच्छिद्द्रेण
पवित्त्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ तस्यतेपवित्रपतेपवित्त्रपूतस्ययत्त्का
मःपुनेतच्छकेयम् ॥ ४ ॥ आवः ॥ आवोदेवासऽईमहेव्वामम्प्रंयु

त्यूद्धरे ॥ आवोदेवासऽआशिषोयज्ञियासोहवामहे ॥ ५ ॥ स्वाहा
यज्ञम् ॥ स्वाहायज्ञंमनसःस्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहाद्यावापृथिवी
भ्याᳬस्वाहावातादारभेस्वाहा ॥६॥ [४] आकूत्यैप्प्रयुजे ॥ आकू
त्यैप्प्रयुजेग्नयेस्वाहामेधायैमनसेग्नयेस्वाहादीक्षायैतपसेग्नयेस्वा
हासरस्वत्यैपूष्णेग्नयेस्वाहा ॥ आपोदेवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवोद्या
वापृथिवीऽउरोऽअन्तरिक्ष ॥ बृहस्पतयेहविषाविधेमस्वाहा ॥७॥
विश्वोदेवस्य ॥ विश्वोदेवस्यनेतुर्म्मर्तोवुरीतसख्यम् ॥ विश्वोरायऽइषु

द्धातिद्युम्नंवृणीतपुष्यसेस्वाहा॥८॥[२]ऋक्क्सामयोऽशिल्पे॥ऋ
क्क्सामयोऽशिल्पेस्त्थस्तेवामारंभेतेमापातमास्ययज्ञस्योदृचं॥
शर्म्मासि शर्म्ममेयच्छनमंस्तेऽअस्तुमामाहिᳫसीः ॥ ९ ॥ ऊर्ग्गा
सि ॥ ऊर्ग्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्म्रदाऽऊर्ज्जंमयिधेहि ॥ सोमस्यनीविरसि
विष्णोऽशर्म्मासिशर्म्मयजमानस्येन्द्रस्ययोनिरसिसुसस्याःकृषी
स्कृधि ॥ उच्छ्रयस्ववनस्पतऽऊर्द्ध्वोमापाह्यᳫहसऽआस्ययज्ञस्यो
दृचं ॥ १० ॥ [२] व्रतङ्कृणुत। व्रतङ्कृणुताग्निर्ब्रह्माग्निर्यज्ञोवन

स्प्पतिर्य्युज्ञियः॥ दैवीन्धियम्म्मनामहेसुमृडीकामभिष्टयेवर्च्चोधां
य्युज्ञवाहसꣳसुतीर्थानोऽअसद्वशे ॥ येदेवामनोजातामनोयुजोद
क्षक्रतवस्तेनोवन्तुतेनःपान्तुतेभ्युःस्वाहा ॥११॥ श्वात्राःपीताः॥
श्वात्राःपीताभवतयूयमापोऽअस्म्माकमन्तरुदरेसुशेवाः॥ ताऽअ
स्म्मभ्यमयक्ष्म्माऽअनमीवाऽअनागसःस्वदन्तुदेवीरमृताऽऋता
वृधः॥ १२ ॥ इयन्ते। यज्ञियातनूरपोमुञ्चामिनप्प्रजाम् ॥ अꣳ
होमुचःस्वाहाकृताऽपृथिवीमाविशतपृथिव्यासम्भव ॥१३॥ अग्ने

त्वम् ॥ अग्ग्नेत्वꣳसुजागृहिव्वयꣳसुमन्दिषीमहि ॥ रक्षाणोऽअप्प्रयु
च्छन्प्प्रबुधेनःपुनस्कृधि ॥१४॥ पुनर्म्मनः ॥ पुनर्म्मनःपुनरायुर्म्मऽ
आगन्पुनः प्राणःपुनरात्मामऽआगन्पुनश्चक्षुःपुनःश्श्रोत्रम्मऽ
आगन् ॥ वैश्वानरोऽअदब्धस्तनूपाऽअग्निर्न्नः पातुदुरितादवद्यात्
॥१५॥ त्वमग्ग्ने। व्व्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्ष्वा॥त्वंय्यज्ञेष्ष्वीड्यः
॥ रास्वेयत्सोमाभूयोभरदेवोनः सविताव्वसोर्द्दाताव्वस्वदात् ॥ १६ ॥
[६] एषातेशुक्क्रतनूरेतद्वर्च्चस्तयासम्भवभ्भ्राजङ्गच्छ ॥ जूरसिधृता

मनसाजुष्टाविष्णवे॥ १७॥तस्यास्ते।सत्यसवसःप्प्रसवेतन्वोयन्त्र मशीयस्वाहा ॥ शुक्रमसिचन्द्रमस्यमृतमसिवैश्वदेवमसि ॥ १८ ॥ चिदसि । मनासिधीरसिदक्षिणासिक्षत्त्रियासियज्ञियास्यदितिरस्यु भयतःशीर्ष्णी ॥ सानःसुप्प्राचीसुप्प्रतीच्येधिमित्रस्त्वापदिबध्नी तात्पूषाध्वनस्प्पात्विन्द्रायाध्यक्षाय ॥ १९ ॥ अनुत्वामातामन्यता मनुपितानुभ्भ्रातासगर्भ्यौनुसखासयूत्थ्यः ॥ सादेविदेवमच्छेही न्द्रायसोमःरुद्रस्त्वावर्त्तयतुस्वस्तिसोमसखापुनरेहि ॥ २० ॥ [४]

व्वस्व्व्यंसि ॥ व्वस्व्व्युस्यदितिरस्यादित्त्यासिरुद्द्रासिंचन्द्रासि ॥ बृहस्प्प
तिंष्ट्वासुम्म्नेरंम्म्णातुरुद्द्रोव्वसुंभिराचंके ॥ २१ ॥ अदित्त्यास्त्वा । मु
र्द्धन्नाजिंघर्म्मिदेवयजंनेपृथिव्व्याऽइडायास्प्पदमंसिघृतवत्स्वाहा ॥
अस्म्मेरंमस्वास्म्मेतेबन्धुस्त्वेरायोमेरायोमायव्वँरायस्प्पोषेणवि
यौष्म्मतोतोरायं÷ ॥ २२ ॥ समक्ख्ये । देव्व्याधियासन्दक्षिणयोरु
चंक्षसा ॥ मासऽआयुंःप्प्रमोषीर्म्मोऽअहन्तवंव्वीरंविदेयतवंदेविसन्दृ
शि ॥ २३ ॥ [३] एषते । गायत्त्रोभागऽइतिमेसोमायब्रूतादेषतेत्त्रै

ष्टुंभोभागऽइतिमेसोमांयब्रूतादेुषतेजागंतोभागऽइतिमेसोमांयब्रू
ताच्छन्दोनामानाᳬसाम्म्राज्ज्यङ्गच्छेतिमेसोमांयब्रूतादास्म्माको
सिशुक्रस्तेग्ग्रहयोंविचितंस्त्वाविचिंन्वन्तु ॥ २४ ॥ अभित्त्यम् ॥ अ
भित्त्यन्देवᳬसंवितारंमोण्योः कविक्रंतुमच्चौंमिसत्त्यसंवᳬरत्नधा
माभिप्प्रियम्मतिङ्कविम् ॥ ऊर्द्ध्वायस्यामतिर्भाऽअदिंद्युतत्त्सवींमनि
हिरंण्ण्यपाणिरमिमीतसुक्रतुः कृपास्वंः ॥ प्रजाब्भ्यंस्त्वाप्प्रजास्त्वा
नुप्प्राणन्तुप्प्रजास्त्वमंनुप्प्राणिंहि ॥ २५ ॥ [२] शुक्रन्त्वा । शुक्रे

णंक्रीणामिचन्द्रञ्चन्द्रेणामृतममृतेन ॥ सग्ग्मेतेगोरस्म्मेतेचन्द्रा
णितपसस्तनूरसिप्रजापतेर्वर्ण्णः÷परमेणपशुनाक्रीयसेसहस्रपोष
म्पुंषेयम् ॥ २६ ॥ मित्रोनः÷ ॥ मित्रोनऽएहिसुमित्रधऽइन्द्रस्योरु
माविशदक्षिणमुशन्नुशन्तꣳस्योनःस्योनम् ॥ स्वानभ्राजाङ्घारेब
म्भारिहस्तसुहस्तकृशानवेतेवः÷सोमक्रयणास्तान्रक्षध्वम्मावोदभन्॥
॥ २७ ॥ परिमा । ग्नेदुश्चरिताद्बाधस्वामासुचरितेभज ॥ उदायुषा
स्वायुषोदस्थाममृताँऽअनु ॥ २८ ॥ प्रतिपन्थाम् ॥ प्रतिपन्थामप

झाहिस्वस्तिगामनेहसम् ॥ येनविश्वाःपरिद्विषोवृणक्तिविन्दतेवसु
॥ २९ ॥ [४] अदित्यास्त्वक् ॥ अदित्यास्त्वगस्यदित्यैसदऽआसी
द ॥ अस्तभ्नाद्यांवृषभोऽअन्तरिक्षममिमीतवरिमाणम्पृथिव्याः॥
आसीदद्विश्वाभुवनानिसम्म्राड्विश्वेत्तानिवरुणस्यव्रतानि ॥ ३० ॥
वनेषुवि ॥ वनेषुव्युन्तरिक्षन्ततानवाजमर्वत्सुपयऽउस्त्रियासु ॥ हृ
त्सुक्रतुंवरुणोविक्ष्वग्निन्दिविसूर्य्यमदधात्सोममद्रौ ॥ ३१ ॥ सू
र्य्यस्यचक्षुः ॥ सूर्य्यस्यचक्षुरारोहाग्नेरक्ष्णःकनीनकम् ॥ यत्रैतशे

भिरीयंसेभ्राजमानोविपश्चिता ॥ ३२ ॥ उस्त्रावेतम् ॥ उस्त्रावेतन्धूर्षाहौयुज्येथामनश्रूऽअवीरहणौब्रह्मचोदनौ॥स्वस्तियजमानस्य गृहान्गच्छतम् ॥ ३३ ॥ भद्रोमे । सिष्पन्धयंवस्वभुवस्पतेविश्वान्यभिधामानि ॥ मात्वापरिपरिणोविदन्मात्वापरिपन्थिनोविदन्मा त्वावृकाऽअघायवोविदन्॥श्येनोभूत्वापरापतयजमानस्यगृहान्गच्छतन्नौसँस्कृतम् ॥ ३४ ॥ नमोमित्रस्य ॥ नमोमित्रस्यवरुणस्यच क्षंसेमहोदेवायतदृतꣳसपर्य्यत ॥ दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पु

ऋायसूर्य्यांयशङ्सत ॥३५॥ वरुणस्योत्तम्भनम् ॥ वरुणस्योत्तम्भन
मसिवरुणस्यस्कम्भसर्ज्जनीस्त्थोवरुणस्यऽऋतसदन्न्यसिवरुणस्यऽ
ऋतसदनमसिवरुणस्यऽऋतसदनमासीद ॥ ३६ ॥ याते ॥ यातेधा
मानिहविषायजन्तितातेविश्वापरिभूरस्तुयज्ञम् ॥ गयस्फानः प्प्र
तरणःसुवीरोवीरहाप्प्रचरासोमदुर्य्यान् ॥ ३७ ॥ [८] इतिश्रीवाज
सनेयसंहितायांचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवा
कसूत्रम् अग्नेस्तनू, रापतयेचतुष्कौ, तप्तायनीद्वे, इन्द्रघोषस्तिस्रो,

युंजतेष्टौ, देवस्यत्वाचतस्रो, देवस्यत्वापंच, विभूरसिचतस्रो, ज्योति
रसिषड्डुरुविष्णोतिस्रो, दशत्रिचत्वारिंशत॥हरिः ॐअग्नेस्तनूः॥
अग्नेस्तनूरसिविष्णवेत्त्वासोमस्यतनूरसिविष्णवेत्त्वातिथेराति
त्थ्यमसिविष्णवेत्त्वाश्येनायेत्त्वासोमभृतेविष्णवेत्त्वाग्नयेत्त्वारा
यस्पोषदेविष्णवेत्त्वा ॥१॥ अग्नेर्ज्जनित्रम् ॥ अग्नेर्ज्जनित्रमसिवृष
णौस्त्थऽउर्वश्यस्यायुरसिपुरूरवाऽअसि॥गायत्रेणत्त्वाच्छन्दसाम
न्थामित्रैष्टुभेनत्त्वाच्छन्दसामन्थामिजागतेनत्त्वाच्छन्दसामन्था

मि॥२॥भवतन्नऽ॥भवतन्नुऽसमनसौसचेतसावरेपसौ॥ मायज्ञꣳहिꣳ
सिष्टम्मायज्ञपतिञ्जातवेदसौशिवौभवतमुद्यनः॥३॥अग्नावग्निश्॥
अग्नावग्निश्चरतिप्प्रविष्टऽऋषीणाम्पुत्रोऽअभिशस्तिपावा ॥ सनः
स्योनश्सुयजायजेहदेवेभ्योहव्यꣳसदमप्प्रयुच्छन्त्स्वाहा॥४॥[४]
आपतयेत्त्वा ॥ आपतयेत्त्वापरिपतयेगृह्णामितनूनप्त्रेशाक्वरायश
क्क्नऽओजिष्ठाय ॥ अनाधृष्टमस्यनाधृष्ष्यन्देवानामोजोनभिश
स्त्यभिशस्तिपाऽअनभिशस्तेन्यमञ्जसासत्त्यमुपगेषꣳस्वितेमा

धाऽ॥५॥ अग्ग्नेव्व्रतपाऽ॥ अग्ग्नेव्व्रतपास्त्वेव्व्रतपा यातवतनूरियᳬसाम
यियोममतनूरेषासात्वयि ॥ सहनौव्व्रतपतेव्व्रतान्यनुमेदीक्षान्दी
क्षापतिर्म्मन्यतामनुतपस्तपस्पतिः॥६॥ अᳬशुरᳬशुष्टे। देवसोमा
प्प्यायतामिन्द्रायैकधनविदे॥ आतुब्भ्यमिन्द्रः प्प्यायतामात्त्वमि
न्द्रायप्प्यायस्व ॥ आप्प्याययास्म्मान्त्सखीन्त्सन्न्यामेधयास्वस्ति
तेदेवसोमसुत्त्यामशीय॥ एष्टारायः प्प्रेषेभगायऽऋतमृतवादिब्भ्यो
नमोद्यावापृथिवीब्भ्याम् ॥ ७॥ याते ॥ यातेऽअग्ग्नेयᳬशयातनूर्व

पिंष्ठागह्वरेष्ठा ॥ उग्रंवचोऽअपांवधीत्त्वेषंवचोऽअपांवधीत्स्वाहा ॥
यातेऽअग्नेरजःशयातनूर्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा ॥ उग्रंवचोऽअपांवधीत्त्वेषं
वचोऽअपांवधीत्स्वाहा ॥ यातेऽअग्नेहरिशयातनूर्वर्षिष्ठागह्वरेष्ठा ॥
उग्रंवचोऽअपांवधीत्त्वेषंवचोऽअपांवधीत्स्वाहा ॥८॥ [४] तप्ताय
नीमे ॥ तप्तायंनीमेऽसिवित्तायंनीमेस्यवतान्मानाथितादवतान्मा
व्यथितात् ॥ विदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियो
स्याम्पृथिव्यामसियत्तेनाधृष्टन्नामयज्ञियन्तेनत्त्वादधेविदेदग्निर्न

भोनामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियोद्वितीयस्याम्पृथिव्याम
सियत्तेनाधृष्टन्नामयज्ञियन्तेनत्त्वादधेविदेदग्निर्नभोनामाग्नेऽअ
ङ्गिरऽआयुनानाम्नेहियस्तृतीयस्याम्पृथिव्यामासियत्तेनाधृष्टन्ना
मयज्ञियन्तेनत्त्वादधे ॥ अनुत्वादेववीतये ॥ ९ ॥ सिᳫंहयसि ॥ स
पत्नसाहीदेवेभ्यःकल्पस्वसिᳫंहयसिसपत्नसाहीदेवेभ्यःशु
न्धस्वसिᳫंह्यसिसपत्नसाहीदेवेभ्यःशुम्भस्व ॥ १० ॥ [२] इन्द्र
घोषस्त्वा॥इन्द्रघोषस्त्वावसुभिःपुरस्तात्पातुप्रचेतास्त्वारुद्रैःपश्चा

त्पातुमनोजवास्त्वापितृभिर्द्दक्षिणतःपातुव्विश्वकर्म्मात्त्वादित्त्यैरु
त्तरतःपात्विदमहन्तप्तंव्वार्व्वहिर्द्धायज्ज्ञान्निःसृजामि ॥ ११ ॥ सिꣳ
ह्यासि ॥ सिꣳह्यासिस्वाहासिꣳह्यस्यादित्यवनिःस्वाहासिꣳह्यासिब्र
ह्मवनिःक्षत्रवनिःस्वाहासिꣳह्यासिसुप्प्रजावनीरायस्पोषवनिꣳ
स्वाहासिꣳह्यस्यावहदेवान्यजमानायस्वाहाभूतेभ्यस्त्वा ॥ १२ ॥
ध्रुवोसि । पृथिवीन्दृꣳहध्रुवक्षिदस्यन्तरिक्षन्दृꣳहाच्युतक्षिदसिदिव
न्दृꣳहाग्नेःपुरीषमसि ॥ १३ ॥ [३] युञ्जतेमनः ॥ युञ्जतेमनऽउ

तयुंञ्जतेधियोविप्रावि्प्रस्यबृहतोविपश्चितः ॥ विहोत्राँदधेवयुना विदेकऽइन्महिदेवस्यंसवितुःपरिष्टुतिःस्वाहा ॥१४॥ इदंविष्णुः॥ इदंविष्णुर्विचंक्रमेत्रेधानिदंधेपदम् ॥ समूढमस्यपाꣳसुरेस्वाहा ॥ १५ ॥ इरांवतीधेनुमती ॥ इरांवतीधेनुमतीहिभूतꣳसूयवसिनीम नंवेदशस्या ॥ व्यंस्कभ्नारोदंसीविष्णावेतेदाधर्थपृथिवीमभितोम यूखैःस्वाहा ॥ १६ ॥ देवश्रुतौदेवेषु ॥ देवश्रुतौदेवेष्वाघोषतम्प्रा चीप्प्रेतमध्वरङ्कल्पयंन्तीऽऊर्ध्वंय्यज्ञन्नंयतम्माजिह्वरतम् ॥ स्वङ्गो

ष्ठमावेदतन्देवीदुर्व्वेऽआयुम्मांनिवींदिष्टम्प्रजाम्मानिवींदिष्टमत्रेर
मेथांवर्ष्मंन्पृथिव्याः॥१७॥विष्णोर्नु। कंवीर्य्याणिप्प्रवोचंयःं
पार्थिवानिविममेरजांᳪसि ॥ योऽअस्कंभायदुत्तरᳪसधस्थंविचक्र
माणस्त्रेधोरुगायोविष्णवेत्वा ॥ १८॥ दिवोवा । विष्णऽउतवापृ
थिव्यामहोवाविष्णऽउरोरन्तरिक्षात्॥उभाहिहस्तावसुनापृणस्वा
प्रयच्छदक्षिणादोतसव्याद्विष्णवेत्त्वा ॥१९॥ प्रतत् ॥ प्रतद्विष्णु
स्तवतेवीर्य्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः॥यस्योरुषुत्रिषुविक्रम

णेष्व्वाधिक्षियन्ति भुवनानिव्विश्वा ॥२०॥ व्विष्णोर्रराटम् ॥ व्विष्णो
र्रराटमसिव्विष्णोऽश्नप्त्रेस्थोव्विष्णोः स्यूरसिव्विष्णोर्द्ध्रुवोसि ॥ व्वै
ष्णवमसिव्विष्णवेत्त्वा ॥ २१ ॥ [८] देवस्यत्त्वा । सवितुः प्प्रसवे
श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ आददेनार्य्यसीदमहꣳरक्ष
साङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि ॥ बृहन्नसिबृहद्द्रवाबृहतीमिन्द्रायव्वाचंव्वद
॥ २२ ॥ रक्षोहणंव्वलगहनम् ॥ रक्षोहणंव्वलगहनंव्वैष्णवीमिदमह
न्तंव्वलगमुत्किरामियम्मेनिष्ट्योयममात्त्योनिचखानेदमहन्तंव्वल

गमुत्किरामियम्मेंसमानोयमसमानोनिचखानेदमहन्तंवलगमु
त्किरामियम्मेसबन्धुर्य्यमसबन्धुर्निचखानेदमहन्तंवलगमुत्किरा
मियम्मैसजातोयमसजातोनिचखानोत्कृत्याङ्किरामि ॥ २३ ॥ स्व
राडसि। सपत्नहासत्त्रराडस्यभिमातिहाजनराडसिरक्षोहासर्व्वराड
स्यमित्रहा ॥ २४ ॥ रक्षोहणोवः ॥ रक्षोहणोवोवलगहनम्प्रोक्षा
मिवैष्णवान्रक्षोहणोवोवलगहनोवनयामिवैष्णवान्रक्षोहणोवो
वलगहनोवस्तृणामिवैष्णवान्रक्षोहणौवांवलगहनाऽउपदधामिवै

ष्णुवीरक्षोहणौवांबलगहनौपप्यूँहामिवैष्णवीवैष्णवमसिवै
ष्णुवास्थ ॥ २५ ॥ [४] देवस्यंत्त्वा । सवितुऽप्प्रंसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्
म्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आददेनार्य्यसीदमहꣳरक्षंसाङ्ग्रीवाऽअपिकृ
न्तामि ॥ यवोसियवयास्मद्द्वेषोयवयारातीर्दिवेत्त्वान्तरिक्षायत्त्वा
पृथिव्यैत्त्वाशुन्धन्ताँल्लोकाऽपितृषदनाःपितृषदनमसि ॥ २६ ॥
उद्दिवंम् ॥ उद्दिवंꣳस्तभानान्तरिक्षम्पृणदृꣳहस्वपृथिव्यान्द्युतान
स्त्वामारुतोमिनोतुमित्रावरुणौध्रुवेणधर्म्मणा ॥ ब्रह्मवनित्त्वाक्ष

अ॒व॒नि॒रा॒य॒स्प्पो॒ष॒व॒नि॒प॒र्य्यू॑हामि ॥ ब्र॒ह्म॒दृ॒ꣳह॒क्ष॒त्र॒न्दृ॒ꣳहा॒यु॑र्दृ॒ꣳह॒प्प्र॒जान्दृ॒ꣳह ॥ २७ ॥ ध्रु॒वासि॑ । ध्रु॒वो॒यं॒य्य॒ज॒मा॒नो॒स्मि॒न्ना॒य॒त॑ने॒प्प्र॒जया॑प॒शुभि॑र्भूयात् ॥ घृ॒तेन॑द्यावापृथि॒वी॒पू॒र्य्ये॒था॒मि॒न्द्र॒स्य॒च्छ॒दि॒र॑सि वि॒श्व॒ज॒न॒स्य॒च्छा॒या ॥ २८ ॥ परि॑त्वा । गि॒र्व॒णो॒गि॒र॑ऽइ॒मा॒भ॑वन्तु वि॒श्वत॑÷ ॥ वृ॒द्धा॒यु॒म॒नु॒वृ॒द्ध॑यो॒जु॒ष्टा॒भ॒व॒न्तु॒जु॒ष्ट॑यः ॥ २९ ॥ इन्द्र॑स्य॒स्यू॒र॒सी॒न्द्र॒स्य॒ध्रु॒वो॒सि ॥ ऐ॒न्द्र॒म॑सि॒वै॒श्व॒दे॒व॒म॑सि ॥ ३० ॥ [५] वि॒भू॒र॑सि । प्प्र॒वा॒ह॒णो॒व॒ह्नि॑र॒सि॒ह॒व्य॒वा॒ह॑नः ॥ श्वा॒त्रो॒सि॒प्प्र॒चे॑ता॒स्तु॒थो॒सि

द्विश्ववेदाऽउशिगसि ॥ ३१ ॥ उशिगसि । कविरङ्घारिरसिबम्भारि
रवस्यूरसिदुवस्वाञ्छुन्ध्यूरसिमार्जालीयंः सम्राडसिकृशानुःप
रिषद्योसिपवमानोनभोसिप्रतक्वामृष्टोसिहव्यसूदनऽऋतधामा
सिस्वर्ज्योतिःसमुद्रोसि ॥ ३२ ॥ समुद्रोसि । विश्वव्यचाऽअजो
स्येकपादहिरसिबुध्न्योवागस्यैन्द्रमसिसदोस्यृतस्यद्वारौमामासन्ता
प्तमध्वनामध्वपतेप्रमातिरस्वस्तिमेस्मिन्पथिदेवयानेभूयान्मित्र
स्यमा ॥ ३३ ॥ मित्रस्यमा । चक्षुषेक्षध्वमग्नयःसगराःसगरास्थ

सगरेणनाम्नारौद्रेणानीकेनपातमाग्नयहंपिपृतमाग्नयोगोपायतं
मानमौवोस्तुमामाहिꣳसिष्ट ॥ ३४ ॥ [४] ज्योतिरसि ॥ विश्वरू
पंविश्वेषान्देवानाꣳसमित् ॥ त्वꣳसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृते
भ्यऽउरुयन्तासिवरूथꣳस्वाहाजुषाणोऽअप्तुराज्यंस्यवेतुस्वाहा
॥ ३५ ॥ शतम् २०० ॥ अग्नेनय । सुपथारायेऽअस्मान्विश्वानि
देववयुनानिविद्वान् ॥ युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठान्तेनमऽ
उक्तिंविधेम ॥ ३६ ॥ अयन्नः ॥ अयन्नोऽअग्निर्वरिवस्कृणोत्त्वय

न्मृधं÷पुरएंतुप्प्रभिन्दन् ॥ अयंव्वाजांञ्जयतुव्वाजंसातावुयᳪंशत्रूंञ्ज
यतुजर्हृषाणᳪंस्वाहा ॥ ३७ ॥ उरुविंष्णोविक्क्रमस्वोरुक्षयांयन
स्कृधि ॥ घृतंघृंतयोनेपिबप्प्रप्प्रंय्यज्ञपतिन्तिरस्वाहा ॥ ३८ ॥ देव
सवितᳪं ॥ देवंसवितरेषतेसोमस्तᳪंरंक्षस्वमात्वांदभन् ॥ एतंत्वन्देंव
सोमदेवोदेवाँ२ऽउपांगाऽइदमहम्मंनुष्ष्यान्त्सहरायस्पोषेणस्वा
हानिर्व्वरुणस्यपाशान्मुच्च्ये ॥ ३९ ॥ अग्ग्नेंव्व्रतपाᳪं ॥ अग्ग्नेव्व्रतपास्त्वे
व्व्रतपायातवंतनूम्मंय्यंभूदेषासात्वयियोममंतनूस्त्वय्यभूंदियᳪं

सामयि ॥ यथायुथन्नौव्रतपतेव्रतान्यनुमेदीक्षान्दीक्षापतिरम॑ꣳ
स्तानुतपुस्तपस्प्पतिः ॥ ४० ॥ [६] उरुविष्णो ॥ उरुविष्णोविक्क्र
मस्वोरुक्षयायनस्क्रधि ॥ घृतङ्घृतयोनेपिवप्प्रप्प्रयज्ञपतिन्तरस्वाहा
॥ ४१ ॥ अत्त्यन्न्यान् ॥ अत्त्यन्न्याँ२ऽअगान्नान्न्याँ२ऽउपागामर्वा
क्त्वापरेब्भ्योविदम्परोवरेब्भ्यः ॥ तन्त्वाजुषामहेदेववनस्प्पतेदेव
यज्ज्यायैदेवास्त्वादेवयज्ज्यायैजुषन्तांविष्णवेत्त्वा ॥ ओषधेत्त्रायस्व
स्वधितेमैनꣳहिꣳसीः ॥ ४२ ॥ द्याम्मा ॥ द्याम्मालेखीरन्तरिक्ष

स्माहि꣡ꣳसीऽपृथिव्यासम्भंव ॥ अयꣳहित्वास्वधिंतिस्तेतिजानऽप्प्र
णिनायमहतेसौभंगाय ॥ अतस्त्वन्देंववनस्प्पतेशतवंल्शोविरोह
सहस्रंवल्शाविवयꣳरुहेम ॥ ४३ ॥ [३] १० ॥ इतिश्रीवाजसनेय
संहितायांपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्
सूत्रम्॥ देवस्यत्त्वाषडुपावीरासिपंचमाहिःषट्संतेतिस्त्रःसमुद्रंगच्छह
विष्मतीर्द्विकौद्ददेत्वापंचदेवस्यत्वाष्टौसप्तत्रिꣳशत् ॥ हरिः ॐदेव
स्यंत्वा। सवितुःप्प्रंसवेश्विनौर्बाहुभ्यांम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आदं

देनाऽऽय्यैँसीदमहꣳरक्षसाङ्ग्रीवाऽअपिकृन्तामि॥यवोसियवयास्मद्द्वे
षोयवयारातीर्दिवेत्त्वान्तरिक्षायत्त्वापृथिव्यैत्त्वाशुन्धन्ताँल्लोकाः
पितृषदनाःपितृषदनमसि ॥ १ ॥ अग्ग्रेणीरसि । स्वावेशऽउन्नेतृणा
मेतस्यव्वित्तादधित्वास्थास्यतिदेवस्त्वासवितामद्ध्वानक्क्तुसुपिप्पला
भ्यस्त्वौषधीब्भ्यः ॥ द्यामग्ग्रेणास्पृक्षऽआन्तरिक्षम्मद्ध्येनाप्प्राःपृ
थिवीमुपरेणादृꣳहीः ॥ २ ॥ याते ॥ यातेधामान्युश्मसिगमद्ध्यैय
त्रगावोभूरिशृङ्गाअयासः ॥ अत्राहतदुरुगायस्यव्विष्णोःपरमम्प

दमवेंभासिभूरिं ॥ ब्रह्मवनिंत्त्वाक्षत्रवनिंरायस्पोषवनिंपर्य्यूहामिं ॥ ब्रह्मंदृꣳहक्षत्रन्दृꣳहायुर्दृꣳहप्रजान्दृꣳह ॥ ३ ॥ विष्णोः कर्म्माणि । पश्यतयतोव्रतानिंपस्पशे ॥ इन्द्रस्ययुज्यः सखा ॥ ४ ॥ तद्विष्णोंः । परमम्पदꣳसदांपश्यन्तिसूरयंः ॥ दिवीवचक्षुरातंतम् ॥ ५ ॥ परिवीरंसि ॥ परिवीरंसिपरिंत्त्वादेवीर्विशोव्ययन्तान्परीमंय्यजंमानꣳरायोमनुष्याणाम् ॥ दिवःसूनुरंस्येषतेपृथिव्यांल्लोकऽआरण्यस्तेपशुः ॥ ६ ॥ [६] उपावीरंसि ॥ उपावीरस्युपंदेवान्दैवीर्

विशःप्रागुरुशिजोवह्निहितमान् ॥ देवंत्वष्टर्वसुरमहव्यातेस्वदन्ता
म् ॥ ७ ॥ रेवतीरमध्वम् ॥ रेवतीरमध्वम्बृहस्पतेधारयावसूनि ॥
ऋतस्यत्वादेवहविःपाशेनप्रतिमुञ्चामिधर्षामानुषः ॥ ८ ॥ देवस्य
त्वा । सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अग्नी
षोमाभ्याञ्जुष्टन्नियुनज्मि ॥ अद्भ्यस्त्वौषधीभ्योनुत्वामातामन्य
तामनुपितानुभ्रातासगर्भ्योनुसखासयूथ्यः ॥ अग्नीषोमाभ्या
न्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामि ॥ ९ ॥ अपाम्पेरुः ॥ अपाम्पेरुरस्यापोदेवीःस्वदन्तु

स्यात्ताश्चित्सहैवहुविः ॥ सन्तेप्राणोवातेनगच्छताᳫंसमङ्गानियज
त्रैःसंय्यज्ञपतिराशिषा॥ १०॥ घृतेनाक्तौ। पशूंस्त्रायेथाᳫंरेवतियज
मानेप्रियन्धाऽआविश ॥ उरोरन्तरिक्षात्सजूर्देवेनवातेनास्यहवि
षस्त्मनायजसमस्यतन्वाभव॥वर्षोवर्षीयसियज्ञेयज्ञपतिन्धाःस्वा
हादेवेभ्योदेवेभ्यःस्वाहा॥ ११ ॥[५] माहिः॥ माहिर्भूर्मापृदा
कुर्न्नमस्तऽआतानानर्वाप्रेहि॥ घृतस्यकुल्याऽउपऽऋतस्यपथ्याऽअ
नु॥ १२॥ देवीरापः॥ शुद्धावोᳫंसुपरिविष्टादेवेषुसुपरिविष्टावयम्प

रिवेष्टारो भूयास्म ॥१३॥ वाचन्ते ॥ वाचन्ते शुन्धामि प्राणन्ते शु
न्धामि चक्षुस्ते शुन्धामि श्रोत्रन्ते शुन्धामि नाभिन्ते शुन्धामि मेढ्
न्ते शुन्धामि पायुन्ते शुन्धामि चरित्राँस्ते शुन्धामि ॥ १४ ॥ मनस्ते ॥
मनस्तऽआप्यायताम्वाक्तऽआप्यायताम्प्राणस्तऽआप्यायताञ्च
क्षुस्तऽआप्यायताᳬश्रोत्रन्तऽआप्यायताम् ॥ यत्ते क्रूरं यदास्थि
तन्तत्तऽआप्यायतान्निष्ट्यायतान्तत्ते शुद्ध्यतु शमहोभ्यः ॥ ओष
धेत्रायस्व स्वधिते मैनᳬहिᳬसीः ॥१५॥ रक्षसाम्भागः ॥ रक्षसाम्भागो

सिनिरस्तह्रक्षंऽइदमुह्रक्षोभितिष्ठामीदमह्रक्षोवबाधऽइदम
ह्रक्षोधमन्तमौनयामि ॥ घृतेनंद्यावापृथिवीप्प्रोर्णुवाथांवायोवे
स्तोकानामग्निराज्ज्यंस्यवेतुस्वाहास्वाहांकृतेऽऊर्द्ध्वनंभसम्मारुतङ्ग
च्छतम्॥१६॥ इदमापः॥ इदमापःप्प्रवंहतावद्यञ्चमलंञ्चयत्॥यच्चा
भिदुद्रोहानृतंय्यच्चंशेपेऽअंभीरुणम् ॥ आपोमातस्म्मादेनंसःपव
मानश्चमुञ्चतु॥१७॥[६]सन्ते॥सन्तेमनोमनसासम्प्राणःप्प्राणेन
गच्छताम्॥रेडस्यग्निष्ट्वाश्रीणात्वापस्त्वासमंरिणन्वातस्यत्वाद्ध्राज्ज्यै

पूष्णोरᳪंहाऽऊष्मणोव्यथिषत्स्युतन्द्वेषं ॥ १८ ॥ घृतङ्घृतपावा
नः ॥ घृतङ्घृतपावानःपिबतवसांवसापावानःपिबतान्तरिक्षस्यह
विरसिस्वाहा ॥ दिशः प्रदिशऽआदिशोविदिशऽउद्दिशोदिग्भ्यः
स्वाहा ॥ १९ ॥ ऐन्द्रःप्राणः ॥ ऐन्द्रःप्राणोऽअङ्गेऽअङ्गेनिदीध्य
दैन्द्रऽउदानोऽअङ्गेऽअङ्गेनिधीतः ॥ देवस्यत्वष्टुर्भूरितेसᳪंसमेतुस
लक्ष्मायद्विषुरूपम्भवाति ॥ देवत्रायन्तमवसेसखायोनुत्वामाता
पितरोमदन्तु ॥ २० ॥ [३] समुद्रङ्गच्छ ॥ समुद्रङ्गच्छस्वाहान्तरिं

क्षङ्गच्छस्वाहादिवꣳसवितारङ्गच्छस्वाहामित्रावरुणौगच्छस्वाहा
होरात्रेगच्छस्वाहाच्छन्दाꣳसिगच्छस्वाहाद्यावापृथिवीगच्छस्वा
हायज्ञङ्गच्छस्वाहासोमङ्गच्छस्वाहादिव्यन्नभोगच्छस्वाहाग्निंवै
श्वानरङ्गच्छस्वाहामनोमेहार्दियच्छदिवन्तेधूमोगच्छतुस्वर्ज्यो
तिः पृथिवीम्भस्मनापृणस्वाहा॥२१॥मापः॥मापोमौषधीर्हिꣳसी
र्द्धाम्नोधाम्नोराजँस्ततोवरुणनोमुञ्च॥यदाहुरघ्न्याऽइतिवरुणेति
शपामहेततोवरुणनोमुञ्च॥सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदु

र्म्मित्रियास्तस्म्मैसन्तुयोस्म्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्म्मः ॥२२॥[२]
हविष्म्मतीरिमा ॥ हविष्म्मतीरिमाऽआपोहविष्म्माँ२ऽआविवा
सति ॥ हविष्म्मान्देवोऽअद्ध्वरोहविष्म्माँऽअस्तुसूर्य्यः ॥ २३ ॥
अग्नेर्व्वः ॥ अग्नेर्व्वोपन्नगृहस्यसदसिसादयामीन्द्राग्न्योर्भागधे
यीस्त्थमित्रावरुणयोर्भागधेयीस्त्थविश्वेषान्देवानाम्भागधेयी
स्त्थ ॥ अमूर्य्याऽउपसूर्य्येयाभिर्व्वासूर्य्यःसह ॥ तानोहिन्वन्त्वद्ध्व
रम ॥२४॥[२] हृदेत्त्वामनसेत्त्वादिवेत्त्वासूर्य्यायत्त्वा ॥ ऊर्द्ध्वमि

ममंच्छरान्दुविदुवेषुहोत्त्रायच्छ ॥ २५ ॥ सोमंराजन् ॥ सोमंराजन्वि
श्वास्त्वम्प्रजाऽउपावंरोहुविश्वास्त्वाम्प्रजाऽउपावंरोहन्तु ॥ शृणो
त्वग्निश्समिधाहवंम्मेशृुण्ण्वन्त्वापोधिषणाश्चदुवीः ॥ श्रोताग्ग्रावा
णोविदुषोनयुज्ञश्शृणोतुदुेवश्संविताहवंम्मेस्वाहा ॥ २६ ॥ देवीरा
पः ॥ देवीरापोऽअपान्नपाद्योवंऽऊर्म्मिर्हविष्ष्यऽइन्द्रियावान्मदि
न्तमः ॥ तन्दुेवेब्भ्योदेवत्राद्त्तशुक्रपेब्भ्योयेषांम्भागस्त्थस्वाहा
॥ २७ ॥ कार्षिरसि ॥ कार्षिरसिसमुद्रस्यत्त्वाक्षित्त्याऽउन्नंयामि ॥

समापौऽअद्भिरग्ग्मतसमोषधीभिरोषधीः॥२८॥ यमंग्ग्ने ॥ यमंग्ग्ने पृत्सुमर्त्त्युमवावाजैषुयञ्जुनाः ॥ सयन्ताशश्वतीरिषःस्वाहा ॥२९॥ [५] देवस्यंत्त्वा ॥ देवस्यंत्त्वासवितुःप्प्रंसवेश्विनौर्बाहुब्भ्यांम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ आददेरावासिगभीरमिममध्वरङ्कुधीन्द्रायसुषूतमम् ॥ उत्तमेनपविनोर्ज्जस्वन्तम्मधुमन्तम्पयस्वन्तंनिग्ग्राब्भ्यास्त्थदेवश्रुतस्तर्प्पयतमामनोमे ॥ ३० ॥ मनोमे । तर्प्पयतवाचम्मेतर्प्पयतप्प्राणम्मेतर्प्पयतचक्षुर्म्मेतर्प्पयतश्श्रोत्रम्मेतर्प्पयतात्त्मानम्मेतर्प्प

यतप्प्रजाम्मैतर्प्पयतपशून्मैतर्प्पयतगणान्मैतर्प्पयतगणामेमाविर्तृपन् ॥३१॥ इन्द्रायत्त्वा ॥ इन्द्रायत्त्वावसुमतेरुद्रवंतऽइन्द्रायत्त्वादित्त्यवंतऽइन्द्रायत्त्वाभिमातिग्घ्ने ॥ श्येनायत्त्वासोमभृतेग्नयेत्त्वारायस्प्पोषदे ॥३२॥ यत्ते। सोमदिविज्ज्योतिर्य्यत्पृथिव्व्यांय्यदुरावन्तरिक्षे। तेनास्म्मैयजमानायोरुरायेकृध्याधिदात्रेवोचः ॥३३॥ श्वात्रास्त्थ ॥ श्वात्रास्त्थवृत्रतुरोराधोगूर्ताऽअमृतस्यपत्नीः ॥ तादेवीर्देवत्रेमंय्यज्ञन्नयतोपहूताःसोमस्यपिबत ॥३४॥ माभेः ॥ माभे

स्मासंविक्थाऽऊर्ज्जंन्धत्त्वाधिषणेवीड्वीसतीवीडयेथामूर्ज्जंन्दधाथा
म्॥पाप्माहतोनसोमः॥३५॥प्रागपाक्॥ प्रागपागुदगधराक्सर्वत
स्त्वादिशआधावन्तु॥ अम्बानिष्प्परसमरीविदाम् ॥३६॥ त्वमङ्ग॥
त्वमङ्गप्रशंᳪसिषोदेवऽशविष्ठमर्त्त्यम्॥नत्त्वदन्न्योमघवन्नस्तिमर्ड्डि
तेन्द्रब्रवीमितेवचः॥३७॥॥८॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांषष्ठोऽ
ध्यायः।६। श्रीवेदपुरुषायनमः॥अनुवाकसूत्रम्। वाचस्पतयउपया
मगृहीतोसित्रिकावावायोयंवाद्धिकोयस्तएकाप्राणायतिस्रोमघव

इंद्राग्नीआगतमाद्यौमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽआगतेंद्रंमरुत्वो
मरुत्वंतंवृषभंमरुत्वांतौजसेसजोषाइंद्रमरुत्वाँ२इंद्रमहाँ२ इंद्रोम
हाँ२इंद्रएकैकोदुत्यमष्टौपंचविꣳशतिरष्टाचत्वारिꣳशत्॥ हरिःॐ
व्वाचस्पतये ॥ व्वाचस्पतयेपवस्ववृष्ष्णोऽअꣳशुब्भ्याङ्गभस्तिपू
तः ॥ देवोदेवेब्भ्यः पवस्वयेषाम्भागोसि ॥१॥ मधुमतीर्न्नः ॥ मधु
मतीर्न्नऽइषस्कृधियत्तेसोमादाभ्यन्नामजागृवितस्म्मैतेसोमसोमा
यस्वाहास्वाहोर्व्वन्तरिक्षमन्न्वेमिस्वाङ्कृतोसि ॥२॥ स्वाङ्कृतोसि। व्विश्वे

भ्यऽइंद्रियेभ्यो॑दि॒व्येभ्य॑ऽपार्थिवेभ्यो॒मनंस्त्वाष्टु॒स्वाहा॑त्त्वासुभ वसू॒व्या॑यदे॒वेभ्य॑स्त्वामरीचि॒पेभ्यो॒देवां॑ऽशो॒यस्म्मै॑त्वेडे॒तत्स॒त्य मु॒परि॒प्लुता॑भ॒ङ्गेनं॑ह॒तो॒ऽसौ॒फट्प्रा॒णाय॑त्त्वाव्या॒नाय॑त्त्वा ॥३॥ [३] उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒ऽसि ॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒स्य॒न्तर्य॑च्छमघव॒न्पा॒हि॒सोम॑म् ॥ उ॒रु॒ष्य॒राय॒ऽए॒षो॑यजस्व ॥४॥ अ॒न्तस्ते॑ ॥ अ॒न्तस्ते॒द्यावा॑पृथि॒वीद॑धा म्म्य॒न्तर्द॑धाम्म्यु॒र्व॑न्तरि॑क्षम् ॥ स॒जूर्दे॒वेभि॒रव॑रैः॒परै॑श्चा॒न्तर्या॒मेम॑घ वन्मा॒दय॑स्व ॥५॥ स्वाङ्कृ॑तो॒ऽसि ॥ स्वाङ्कृ॑तो॒ऽसि॒वि॒श्वेभ्य॑ऽइन्द्रि॒येभ्यो॑

द्दिव्येभ्यऽपार्थिवेभ्योमनस्त्वाष्टुस्वाहात्वासुभवसूर्य्यायदेवेभ्य
स्त्वामरीचिपेभ्यंऽउदानायत्त्वा ॥ ६ ॥ [३] आवांयो ॥ आवांयो
भूपशुचिपाऽउपनःसहस्रन्तेनियुतोविश्ववार ॥ उपोतेऽअन्धोमद्य
मयामियस्यदेवदधिषेपूर्वपेयंवायवेत्त्वा॥७॥इन्द्रवायूऽइमे । सुताऽ
उपप्रयोभिरागतम्॥ इन्दवोवामुशन्तिहि॥ उपयामगृहीतोसिवाय
वऽइन्द्रवायुभ्यान्त्वैषतेयोनिः सजोषोभ्यान्त्वा ॥८॥ [२] अयं
वांम् ॥ अयंवांम्मित्रावरुणासुतःसोमऽऋतावृधा ॥ ममेदिहश्रुतः

हवम् ॥ उपयामगृहीतोसिमित्रावरुणाभ्यान्त्वा ॥ ९ ॥ रायावय
म् ॥ रायावयꣳसंसवाꣳसोमदेमहव्येनदेवायवसेनगावः ॥ तान्धेनु
म्मित्रावरुणायुवन्नोविश्वाहाधत्तमनपस्फुरन्तीमेषतेयोनिर्ऋता
युभ्यान्त्वा ॥ १० ॥ [२] यावाम् ॥ यावाङ्कशामधुमत्यश्विनासूनृता
वती ॥ तयायज्ञम्मिमिक्षतम् ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वैषते
योनिर्म्माद्ध्वीभ्यान्त्वा ॥ ११ ॥ [१] तम्प्रत्नथा । पूर्वथाविश्वथे
मथाज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳस्वर्विदम् ॥ प्रतीचीनंवृजनन्दोहसेधुनिं

माशुञ्जयंन्तमनुयासुवर्द्धसे ॥ उपयामगृंहीतोसिशण्डांयत्त्वैषतेयो
निर्व्वीरतांम्पाह्यपंमृष्टःशण्डोदेवास्त्वांशुक्रपाःप्प्रणंयन्त्वनांधृष्टा
सि॥१२॥सुवीरोंव्वीरान्॥सुवीरोव्वीरान्प्रंजनयन्त्परींह्यभिरायस्प्पो
षेणयजंमानम् ॥ सञ्जग्मानोदिवापृंथिव्याशुक्रःशुक्रशोचिषानिरं
स्तःशण्ड÷शुक्रस्याधिष्ठानंमसि ॥ १३ ॥ अच्छिन्नस्यते । देवसोम
सुवीर्य्यस्यरायस्प्पोषंस्यदर्दितारं÷स्याम ॥ साप्प्रंथमासंस्कृतिर्व्विश्व
वारासप्प्रंथमोव्वरुंणोमित्रोऽअग्निः ॥१४॥ सप्प्रंथमः ॥ सप्प्रंथमोबृ

हृस्पतिश्चिकित्वाँस्तस्माऽइन्द्रायसुतमाजुंहोतस्वाहा ॥तृम्पन्तुहो
त्रामध्वोयाःस्विष्टायाःसुप्रीताःसुहुतायत्स्वाहायाडग्नीत् ॥ १५॥
[४] अयंवेनऽ ॥ अयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्ब्भाज्ज्योतिर्ज्जरायूरजसो
विमाने ॥ इममपाᳬंसङ्गमेसूर्य्यस्यशिशुन्नविप्रामतिभीरिहन्ति ॥
उपयामगृहीतोसिमर्कायत्त्वा ॥ १६॥ मनोन । येषुहवनेषुतिग्मं
विपऽशच्यावनुथोद्रवन्ता ॥ आयःशर्य्याभिस्तुविनृम्णोऽअस्या
श्श्रीणीतादिशङ्गभस्तावेषतेयोनिः प्रजाःपाह्यपमृष्टोमर्कोदेवा

स्त्वामन्थिपाऽप्प्रणयन्त्वनाधृष्टासि ॥ १७ ॥ सुप्प्रजाऽप्प्रजाऽप्प्र
जनयन्परीह्यभिरायस्प्पोषेणयजमानम् ॥ सञ्जग्म्मानोदिवापृथि
व्यामन्थीमन्थिशोचिषानिरस्तोमर्कोमन्थिनोधिष्ठानमसि॥१८॥
[३] येदेवासऽ ॥ येदेवासोदिव्व्येकादशस्त्थपृथिव्व्यामध्ध्येकादश
स्त्थ ॥ अप्प्सुक्षितोमहिनैकादशस्त्थतेदेवासोयज्ञमिमञ्जुषद्ध्व
म् ॥ १९ ॥ उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्याग्ग्रयणोसिस्वा
ग्ग्रयणऽ ॥ पाहियज्ञम्पाहियज्ञपतिंविष्ण्णुस्त्वामिन्द्रियेणपातु

विष्णुन्त्वम्पाह्यभिसवनानिपाहि ॥२०॥ सोमः पवते ॥ सोमः प
वतेस्मैब्रह्मणेस्मैक्षत्रायास्मैसुन्वतेयजमानायप
वतऽइषऽऊर्जेपवतेद्भ्यऽओषधीभ्यः पवतेद्यावापृथिवीभ्याम्पवते
सुभूतायपवतेविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवे
भ्यः ॥ २१ ॥ [३] उपयामगृहीतोसि । उपयामगृहीतोसीन्द्राय
त्वाबृहद्वतेवयस्वतऽउक्थाव्यङ्गृह्णामि ॥ यत्तऽइन्द्रबृहद्वयस्तस्मै
त्वाविष्णवेत्वैषतेयोनिरुक्थेभ्यस्त्वादेवेभ्यस्त्वादेवाव्यंयज्ञ

स्यायुंपेगृह्णामिमित्त्रावरुणाभ्यान्त्वा ॥ २२ ॥ मित्त्रावरुणाभ्या
न्त्वा । देवाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुंषेगृह्णामीन्द्रायत्त्वादेवाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुंषे
गृह्णामीन्द्राग्निभ्यान्त्वादेवाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुंषेगृह्णामीन्द्रावरुणा
भ्यान्त्वादेवाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुंषेगृह्णामीन्द्राबृहस्प्पतिभ्यान्त्वादे
वाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुंषेगृह्णामीन्द्राविष्ष्णुभ्यान्त्वादेवाब्भ्यंय्यज्ञस्यायुं
षेगृह्णामि ॥ २३ ॥ [२] मूर्द्धानंन्दिवऽ ॥ मूर्द्धानंन्दिवोऽअरतिम्पृथि
व्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निम् ॥ कविꣳसम्म्राजमतिथिञ्जनानां

वीरैᳫँसुपोषᳫँपोषैᳫँ॥ २९ ॥ [३] उपयामगृंहीतोसि ॥ उपयामगृंही
तोसिमधवेत्त्वोपयामगृंहीतोसिमाधवायत्त्वोपयामगृंहीतोसिशु
क्रायत्वोपयामगृंहीतोसिशुचंयेत्वोपयामगृंहीतोसिनभंसेत्वोपया
मगृंहीतोसिनभस्यायंत्वोपयामगृंहीतोसीपेत्वोपयामगृंहीतोस्यू
र्जेत्वोपयामगृंहीतोसिसहंसेत्वोपयामगृंहीतोसिसहस्यायंत्वोपया
मगृंहीतोसितपंसेत्वोपयामगृंहीतोसितपस्यायंत्वोपयामगृंहीतो
स्यᳫँहसस्पतयेत्त्वा ॥ ३० ॥ [१] इन्द्राग्नीऽआगंतम् ॥ इन्द्रा

ग्नाँ२ऽआगतꣳसुतङ्गीर्भिर्न्नभो वरेण्यम् ॥ अस्यपातन्धियेषिता ॥
उपयामगृहीतोसीन्द्राग्निभ्यान्त्वैषतेयोनिरिन्द्राग्निभ्यान्त्वा
॥ ३१ ॥ [१ ॥ आघं ॥ आघायेऽअग्निमिन्धतेस्तृणन्तिबर्हिरानुष
क् ॥ येषामिन्द्रोयुवासखा ॥ उपयामगृहीतोस्यग्नीन्द्राभ्यान्त्वैष
तेयोनिरग्नीन्द्राभ्यान्त्वा ॥ ३२ ॥ [१] ओमासश्चर्षणीधृतः ॥ ओ
मासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽआगत ॥ दाश्वाꣳसोदाशुषꣳसुतम् ॥
उपयामगृहीतोसिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्य

स्त्वादेवेभ्यः ॥ ३३ ॥ [१] विश्वेदेवासः ॥ विश्वेदेवासऽआगंतश्रृ
णुतामऽइमꣳहवंम् ॥ एदम्बर्हिर्निषीदत ॥ उपयामगृहीतोसिविश्वे
भ्यस्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः ॥ ३४ ॥ [१]
इन्द्रंमरुत्त्वः ॥ इन्द्रमरुत्त्वऽइहपाहिसोमंयथाशार्य्यातेऽअपिबः
सुतस्य ॥ तवप्प्रणीतीतवशूरशर्म्मन्नाविवासन्तिकवयःसुयज्ञाः ॥
उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामरुत्त्वंतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वामरु
त्त्वते ॥ ३५ ॥ [१] मरुत्त्वन्तंवृषभंवावृधानमकवारिन्दिव्यꣳशा

सामेन्द्रंम् ॥ विश्वासाहमवसेनूतनायोग्ग्रꣳसहोदामिहतꣳहुवेम ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वामरुत्त्वते ॥ [१] उपयामगृहीतोसिमरुतान्त्वौजसे ॥ ३६ ॥ [१] सजोषाऽइन्द्र ॥ सजोषाऽइन्द्रसगणोमरुद्भिꣳसोमम्पिबवृत्रहाशूरविद्वान् ॥ जहिशत्रूँ १ रपमृधोनुदस्वाथाभयङ्कृणुहिविश्वतोनꣳ ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामरुत्त्वतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वामरुत्त्वते ॥ ३७ ॥ [१] मरुत्वाँ२ऽइन्द्र । वृषभोरणायापिबासोमंमनुष्वधं

म्मदाय ॥ आसिञ्चस्वजठरेमद्धंऽऊर्मिमन्त्वङ्‌राजासिप्रतिपत्सुता
नाम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वामुरुत्त्वंतऽएषतेयोनिरिन्द्राय
त्त्वामुरुत्त्वंते ॥ ३८ ॥ [१] महाँ२इन्द्रं÷ ॥ महाँ२ऽइन्द्रोनृवदाचं
र्षणिप्राऽउतद्विबर्हाऽअमिनःसहोभिः ॥ अस्म्मद्र्यग्ग्वावृधेवी
र्य्यायोरुःपृथुःसुकृतःकर्तृभिर्भ्भूत् ॥ उपयामगृहीतोसिमहेन्द्राय
त्त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायत्त्वा ॥ ३९ ॥ [१] महाँ२ऽइन्द्रं÷ ॥ महाँ२इ
न्द्रोयऽओजसापर्ज्जन्न्योवृष्टिमाँ२ऽइव ॥ स्तोमैर्व्वत्सस्यवावृधे ॥ उप

यामगृहीतोसिमहेन्द्रायंत्त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायंत्त्वा ॥ ४० ॥ [१]
उदुत्यम् ॥ उदुत्यञ्जातवेदसन्देवंवंहन्तिकेतवं ÷ ॥ दृशेविश्वायसू
र्य्यᳪस्वाहा ॥ ४१ ॥ चित्रन्देवानाम् ॥ चित्रन्देवानामुदगादनीक
ञ्चक्षुर्म्मित्रस्यवरुणस्याग्नेऽ ॥ आप्प्राद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षᳪसू
र्य्यऽआत्मजगतस्तस्थुषश्चस्वाहा ॥ ४२ ॥ अग्नेनय । सुपथाराये
ऽअस्मान्विश्वानिदेववयुनानिविद्वान् ॥ युयोद्ध्यस्म्मज्जुहुराण
मेनोभूयिष्ठान्तेनमऽउक्तिंविधेमस्वाहा ॥ ४३ ॥ अयन्नं÷ ॥ अयन्नो

ऽअग्निर्व्वरिवस्कृणोत्वयम्मृधः पुरऽएतु प्प्रभिन्दन् ॥ अयंव्वाजाञ्ज
यतुव्वाजंसातावयꣳ शत्रूञ्जयतुजर्हृषाणꣳस्वाहा ॥ ४४ ॥ रूपेणवꣳ ॥
रूपेणवोरूपमꣳभ्यागान्तुथोवोव्विश्ववेदाव्विभजतु ॥ ऋतस्यपथाप्प्रे
तचन्द्रदक्षिणाव्विस्वꣳपश्यꣳव्यन्तरिक्षंय्यतस्वसदस्यैः ॥ ४५ ॥ ब्राह्म
णमद्य । व्विदेयम्पितृमन्तम्पैतृमत्यम्मृषिमार्षेयꣳसुधातुदक्षिणम् ॥
अस्मद्द्राता देवत्राग्गच्छतप्प्रदातारमाविशत ॥ ४६ ॥ अग्नयेत्त्वा ॥
अग्नयेत्त्वामह्यंव्वरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीयायुर्द्दात्रऽएधिमयो

मह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेरुद्रायत्त्वामह्यंव्वरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीय
प्प्राणोदात्रऽएधिवयोमह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेबृहस्प्पतयेत्त्वामह्यंवरुणो
ददातुसोमृतत्त्वमशीयत्त्वग्ग्दात्रऽएधिमयोमह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रेयमा
यत्त्वामह्यंव्वरुणोददातुसोमृतत्त्वमशीयहयोदात्रऽएधिवयोमह्य
म्प्रतिग्ग्रहीत्रे॥४७॥ कोदात्॥ कोदात्कस्म्माऽअदात्कामोदात्का
मायादात्॥ कामोदाताकामः प्रतिग्ग्रहीताकामैतत्ते॥४८॥[८]
॥२५॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांसप्तमोऽध्यायः॥७॥ श्रीवेदपुरु

पायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यः पंचवाम
मद्यद्धेसुशर्मास्येकाबृहस्पतिसुतस्यद्वेहरिरसिचतस्रःसमिन्द्रेणाष्टौ
माहिरेजतुदशमास्यःपंचकावातिष्ठयुक्ष्वाहींद्रामिदेकैकायस्मान्नद्वे
ग्नेपवस्वोत्तिष्ठन्नऽइत्थमुदुत्यमेकैकाजिघ्रद्वेविनइंद्रवाचस्पतिंविश्व
कर्मन्नेकैकाग्नयेत्वाचतस्रइहरतिस्तिस्रःपरमेष्ठीदशत्रयोविᳮशति
स्त्रिषष्टिः ॥ हरिःॐ उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्ये
भ्यस्त्वा ॥ विष्णऽउरुगायैषतेसोमस्तᳮरक्षस्वमात्वादभन् ॥ १ ॥

कुदाचुन । स्तुरीरंसिुनेन्द्रंसश्चासिदुाशुषे ॥ उपोुपेन्नुमंघवुन्भूयुऽइन्नु
तेुदानंन्दुेवस्यंपृच्यतऽआदुित्येभ्यंस्त्वा ॥ २॥ कुदाचुन । प्प्रयुंच्छ
स्युभेनिपांसिुजन्मंनी ॥ तुरीया॑दित्युसनंवन्तऽइन्द्रुयमातंस्त्था
वुमृतंन्दुिव्याादुित्येभ्यंस्त्वा ॥ ३ ॥ युज्ञोदुेवानांम् ॥ युज्ञोदुेवाना
म्प्प्रत्येतिसुुम्नमा॑दित्यासुोभवंतामृडुयन्तंः ॥ आवोुर्वाचीसुमुति
र्वृत्त्यादुंहोश्चिद्यावंरिवोवित्तुरासंदादुित्येभ्यंस्त्वा ॥ ४॥ विवंस्व
न्नादित्य ॥ विवंस्वन्नादित्त्यैषतेसोमपीुथस्तस्मिन्मत्स्व ॥ श्रदंस्म्मै

नरोवर्चसेदधातनयदाशीर्दादम्पतीवाममश्नुतः ॥ पुमान्पुत्रोजा
यतेविन्दतेवस्वधाविश्वाहारपऽएंधतेगृहे ॥५॥ [५] वाममद्य। संवि
तर्वाममुश्वोदिवेदिवेवाममुस्मभ्यंसावीः ॥ वामस्यहिक्षयंस्यदे
वभूरेरयाधियावामभाजःस्याम॥६॥ उपयामगृहीतोसि। सावित्रो
सिचनोधाश्चनोधाऽअसिचनोमयिधेहि ॥ जिन्वयज्ञञ्जिन्वयज्ञप
तिम्भगायदेवायत्वासवित्रे ॥ ७॥ [२] शतम् ॥ ३०० ॥ उपयाम
गृहीतोसि । सुशर्म्मासिसुप्प्रतिष्ठानोबृहदुक्षायनमः ॥ विश्वेभ्य

स्त्वादेवेभ्यऽएषतेयोनिर्व्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यः॥ ८॥[१] उप
यामगृहीतोसि॥ उपयामगृहीतोसिबृहस्प्पतिसुतस्यदेवसोमतऽइ
न्दोरिन्द्रियावतःपत्नीवतोग्ग्रहाँ२ऽऋध्यासम्॥ अहम्पुरस्तादहम
वस्ताद्यदन्तरिक्षन्तदुमेपिताभूत्॥ अहꣳसूर्य्यमुभयतोददर्शाह
न्देवानाम्परमङ्गुहायत्॥९॥ अग्ग्नाँ ३ ऽइपत्नीवन्॥ अग्ग्नाँ ३ ऽइ
पत्नीवन्त्सजूर्देवेनत्त्वष्ट्रासोमम्पिबस्वाहा॥ प्रजापतिर्वृषासिरेतो
धारेतोमयिधेहिप्प्रजापतेस्तेवृष्णोरेतोधसोरेतोधामशीय॥१०॥[२]

उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोसिहरिरसिहारियोजनोहरि
भ्यान्त्वा ॥ हर्य्योर्द्धानास्त्थसहसोमाऽइन्द्राय ॥ ११ ॥ यस्ते।
ऽअश्वसनिर्भक्षोयोगोसनिस्तस्यतऽइष्टयजुषऽस्तुतस्तोमस्यशस्तो
क्थस्योपहूतस्योपहूतोभक्षयामि॥१२॥देवकृतस्यैनसऽ॥ देवकृतस्यै
नसोवयजनमसिमनुष्ष्यकृतस्यैनसोवयजनमसिपितृकृतस्यैनसो
वयजनमस्यात्मकृतस्यैनसोवयजनमस्येनसऽएनसोवयजनमसि ॥
यच्चाहमेनोविद्वाँश्चकारयच्चाविद्वाँस्तस्यसर्व्वस्यैनसोवयजनमसि

॥१३॥ संवर्च्चसा ॥ संवर्च्चसापयसासन्तनूभिरगन्महिमनसासꣳशि
वेन॥त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम्॥१४॥[४]
समिन्द्र । णोमनसानेषिगोभिःसꣳसूरिभिर्म्मघवन्त्सꣳस्वस्त्या ॥
सम्ब्रह्मणादेवकृतंय्यदस्तिसन्देवानाꣳसुमतौयज्ञियानाꣳस्वाहा
॥ १५ ॥ संवर्च्चसा ॥ संवर्च्चसापयसासन्तनूभिरगन्महिमनसासꣳ
शिवेन । त्वष्टासुदत्रोविदधातुरायोनुमार्ष्टुतन्वोयद्विलिष्टम् ॥ १६ ॥
धातारातिः । सवितेदञ्जुषन्ताम्प्रजापतिर्न्निधिपादेवोऽअग्निः ॥ त्व

ष्ठाविष्णुं॑÷प्प्रजयांसꣳरराणायजंमानायद्रविंणन्दधातुस्वाहा॑ ॥ १७ ॥ सुगावं÷ ॥ सुगावोंदेवाꣳसदंनाऽअकर्म्मुयऽआंजुग्मेदꣳसवनञ्जुषाणाꣳ ॥ भरंमाणाव्वहंमानाहुवीꣳष्ष्युस्म्मेधंत्तवसवोव्वसूंनिस्वाहा॑ ॥ १८ ॥ याँ२ऽआवंहꣳ ॥ याँ२आवंहऽउशुतोदेंवदेवाँस्तान्प्रेरंयस्वेऽअंग्नेसुधस्त्थे ॥ जुक्षिवाꣳसं÷पपिवाꣳसंश्वविश्वेसुंङ्घर्म्मꣳस्वरातिष्ठुतानुस्वाहा॑ ॥ १९ ॥ वयꣳहि । त्त्वांप्प्रयुतियुज्ञेऽअुस्म्मिन्नग्नेहोतांरमवृंणीमहीह ॥ ऋधंगयाऽऋधंगुताशंमिष्ठाꣳप्प्रजानन्न्य

ज्ञमुपयाहिविद्वान्त्स्वाहा ॥ २० ॥ देवांगातुविदः ॥ देवांगातुविदो
गातुंवित्त्वागातुमित ॥ मनसस्पतऽइमन्देवयज्ञꣳस्वाहावातेधाः
॥ २१ ॥ यज्ञंयज्ञम ॥ यज्ञंयज्ञङ्गच्छयज्ञपतिङ्गच्छस्वांयोनिङ्गच्छ
स्वाहा ॥ एषतेयज्ञोयज्ञपतेसहसूक्तवाकःसर्ववीरस्तञ्जुषस्वस्वाहा
॥ २२ ॥ [८] माहिः ॥ माहिर्भूर्म्मापृदाकुः । उरुꣳहिराजावरुणश्च
कारसूर्य्यायपन्थामन्वेतवाऽउ ॥ अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापव
क्ताहृदयाविधश्चित् ॥ नमोवरुणायाभिष्ठितोवरुणस्यपाशः ।२३।

अग्नेरनीकम् ॥ अग्नेरनीकमपऽआविवेशापान्नपात्प्रतिरक्षन्नसुर्य्यम् ॥ दमेदमेसमिधंयक्ष्यग्नेप्रतितेजिह्वाघृतमुच्चरण्यत्स्वाहा ॥ २४ ॥ समुद्रेते ॥ समुद्रेतेहृदयमप्स्वन्तश्सन्त्वाविशन्त्वोषधीरुताप॑ ॥ यज्ञस्यत्वायज्ञपतेसूक्तोक्तौनमोवाकेविधेमयत्स्वाहा ॥ २५ ॥ देवीरापऽ ॥ देवीरापऽएषवोगर्भस्तꣳसुप्रीतꣳसुभृतम्बिभृत ॥ देवसोमैषतेलोकस्तस्मिञ्छञ्चवक्ष्वपरिचवक्ष्व ॥ २६ ॥ अवभृथनिचम्पुण । निचेरुरसिनिचम्पुणः ॥ अवदेवैर्देवकृतमेनोयासिषमवमर्त्यैर्मर्त्य

कृतम्पुरुराव्णोदेववरिषस्प्याहिदेवानाꣳसमिदसि ॥ २७ ॥ [५] एजं
तुदशमास्यः ॥ एजंतुदशमास्योगर्भोजरायुणासह ॥ यथायंव्वायुरे
जतियथासमुद्रऽएजति ॥ एवायन्दशमास्योऽअस्त्रंजरायुणासह
॥ २८ ॥ यस्यैते । यज्ञियोगर्भोयस्यैयोनिर्हिरण्ययी ॥ अङ्गान्यह्रु
तायस्यतम्मात्रासमजीगमꣳस्वाहा ॥ २९ ॥ पुरुदस्मोविषुरूपऽ ॥
पुरुदस्मोविषुरूपऽइन्दुरन्तर्म्महिमानमानञ्जधीरः ॥ एकपदी
न्द्विपदीन्त्रिपदीञ्चतुष्पदीमष्टापदीम्भुवनानुप्प्रथन्ताꣳस्वाहा

॥ ३० ॥ मरुतोयस्य ॥ मरुतोयस्यहिक्षयेपाथादिवोविमहसः ॥ ससु
गोपातमोजनः ॥ ३१ ॥ महीद्यौः । पृथिवीचनऽइमंयज्ञम्मिमि
क्षताम् ॥ पिपृतान्नोभरीमभिः ॥ ३२ ॥ [५] आतिष्ठ । वृत्रहन्रथंयु
क्तातेब्रह्मणाहरी ॥ अर्वाचीनꣳसुतेमनोग्ग्रावाकृणोतुवग्नुना ॥ उप
यामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोडशिनऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाषोड
शिने ॥ ३३ ॥ [१] युक्क्ष्वाहिकेशिनाहरीवृषणाकक्ष्यप्रा ॥ अथानऽ
इन्द्रसोमपागिरामुपश्रुतिञ्चर ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोड

शिनेऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाषोडशिने ॥३४॥ [१] इन्द्रमित् ॥ इ
न्द्रमिद्धरीवहतोप्प्रतिधृष्टशवसम् ॥ ऋषीणाञ्चस्तुतीरुपयज्ञञ्चमानु
षाणाम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाषोडशिनेऽएषतेयोनिरिन्द्रा
यत्त्वाषोडशिने ॥३५॥ [१] यस्मान्न । जातः परोऽअन्न्योऽअस्तियऽ
आविवेशभुवनानिविश्वा ॥ प्रजापतिः प्प्रजयासᳪरराणस्त्रीणिज्ज्यो
तीᳪषिसचतेसषोडशी ॥३६॥ इन्द्रश्च । सम्म्राड्वरुणश्चराजातौतेभक्ष
ञ्चक्रतुरग्ग्रऽएतम् ॥ तयोरहमनुभक्षम्भक्षयामिवाग्ग्देवीजुषाणा

न्त्विन्द्वंदं ॥ पुनरूर्जानिवर्तस्वसानं÷सहस्त्रेन्धुक्क्ष्वोरुधारापर्यस्व
तीपुनम्मांविशताद्रयिः ॥४२॥इडेरन्तें ॥ इडेरन्तेहव्व्येकाम्म्येचन्द्रे
ज्ज्योतेदितिसरंस्वतिमहिविश्श्रुंति ॥ एतातेऽअग्घ्न्येनामांनिदेवे
ब्भ्योमासुकृतम्ब्रूतात्॥४३॥[२]व्विनं।ऽइन्द्रमृधोंजहिनीचायंच्छ
पृतन्न्यतः॥योऽअस्म्माँ२ऽअंभिदासत्त्यधंरङ्गमयातमं÷॥उपयाम
गृहीतोसीन्द्रांयत्त्वाव्विमृधंऽएषतेयोनिरिन्द्रांयत्त्वाव्विमृधें ॥४४॥
[१]व्वाचस्प्पतिं।व्विश्श्वकंम्मांणमूतयेंमनोजुवंवाजेंऽअद्याहुवेम ॥

सनोविश्वानिहवनानिजोषद्विश्वशंम्भूरवसेसाधुकर्म्मा ॥ उपयाम
गृहीतोसीन्द्रायत्त्वाविश्वकर्म्मणऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाविश्वक
र्म्मणे ॥ ४५ ॥ [१] विश्वंकर्म्मन्हविषा ॥ विश्वंकर्म्मन्हविषावर्द्ध
नेनत्त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम् ॥ तस्म्मैविशः समनमन्तपूर्वीरयमु
ग्ग्रोविहव्योयथासत् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाविश्वकर्म्मणऽ
एषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाविश्वकर्म्मणे ॥ ४६ ॥ [१] उपयामगृहीतो
सि ॥ उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्त्वागायत्रच्छन्दसंगृह्णामीन्द्रायत्त्वा

त्रिष्टुप्छन्दसंगृह्णामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजगच्छन्दसंगृह्णा
म्यनुष्टुप्तेभिगरः ॥ ४७ ॥ व्रेशीनान्त्वा ॥ व्रेशीनान्त्वापत्मन्नाधू
नोमिकुकूननानान्त्वापत्मन्नाधूनोमिभन्दनानान्त्वापत्मन्ना
धूनोमिमदिन्तमानान्त्वापत्मन्नधूनोमिमधुन्तमानान्त्वाप
त्मन्नाधूनोमिशुक्रन्त्वाशुक्रआधूनोम्म्यह्नोरूपेसूर्य्यस्यरश्मिषु
॥ ४८ ॥ ककुभꣳरूपं ॥ वृषभस्यरोचतेबृहच्छुक्रःशुक्रस्यपुरोगाः
सोमःसोमस्यपुरोगाः ॥ यत्तेसोमादाभ्यन्नामजागृवितस्मैत्त्वा

गृह्णामितस्म्मैंतेसोमुसोमांयुस्वाहां ॥ ४९ ॥ उुशिक्त्वम् ॥ उुशिक्त्व
न्देंवसोमुाग्नेश्प्प्रियम्पाथोपींहिव्वुशीत्वन्दैंवसोुमेन्द्रंस्यप्प्रियम्पा
थोपींह्युस्म्मत्संखुात्वन्दैंवसोमुव्विश्श्वेषान्दुेवानांप्प्रियम्पाथोपींहि
॥ ५० ॥ [४] इुहरतिं÷ ॥ इुहरतिंरिहरंमद्ध्वमिुहधृतिंरिुहस्वधृंतिुं
स्वाहां ॥ उुपसृजन्धुरुणंम्मात्रेधुरुणोंमातुरन्धयंन् ॥ रायस्प्पोषंम
स्म्मासुंदीधरत्स्वाहां ॥ ५१ ॥ सुत्रस्युऽऋद्धिं÷ ॥ सुत्रस्युऽऋद्धिंरस्य
गंन्मुज्ज्योतिंरमृतांऽअभूम ॥ दिवंम्पृथिुव्याऽअद्ध्यारुंहामाविंदाम

देवान्त्स्वुर्ज्ज्योतिः ॥ ५२ ॥ युवन्तम् ॥ युवन्तामिन्द्रापर्व्वतापुरोयु
धायोनः पृतन्यादपृतन्तामिद्धंतंवज्ज्रेणतन्तामिद्धंतम् ॥ दूरेचुत्ताय
च्छन्त्सद्गहनंय्यदिनक्षत् ॥ अस्म्माकुᳪशत्त्रून्परिशूरविुश्वतोदुर्म्मा
दर्षीष्टविुश्वतः ॥ भूर्भुवुᳪस्वः सुप्प्रजाः प्प्रजाभिः स्यामसुवीरावी
रैः सुपोषाᳪपोषैः ॥ ५३ ॥ [३] परमेष्ठ्युभिधीतᳪप्प्रजापतिर्व्वाचि
व्याहृतायामन्धोऽअच्छेतᳪसवितासुन्यांविुश्वकर्म्मादीक्षायांम्पू
षासोमक्क्रयण्यामिन्द्रश्च ॥ ५४ ॥ इन्द्रश्च । मुरुतश्चक्कुयायोपोत्थि

तोसुरः पुण्यमानोमित्रः क्रीतोविष्णुः शिपिविष्टऽऊरावासन्नोवि
ष्णुर्न्नरन्धिषः प्रोह्यमाणः सोमः ॥ ५५ ॥ प्रोह्यमाणः सोमऽआग
तोवरुणऽआसन्द्यामासन्नोग्निराग्नीध्रऽइन्द्रोहविर्द्धानेथर्वोपावह्रि
यमाणोविश्वेदेवाः ॥ ५६ ॥ विश्वेदेवाः ॥ विश्वेदेवाऽअंशुषुन्यु
प्तोविष्णुराप्रीतपाऽआप्याय्यमानोयमः सूयमानोविष्णुः स
म्भ्रियमाणोवायुः पूयमानः शुक्रः पूतः शुक्रः क्षीरश्रीर्म्मन्थीसक्तु
श्रीर्विश्वेदेवाः ॥ ५७॥ विश्वेदेवाः ॥ विश्वेदेवाश्चमसेषून्नीतोसुर्हो

मायोद्यतोरुद्रोहूयमानोवातोऽभ्यावृत्तोनृचक्षाःप्प्रतिख्यातोभ
क्षोभक्ष्यमाणःपितरोनाराशꣳसाःसन्नꣳसिन्धुः ॥ ५८ ॥ सन्नꣳसि
न्धुरवभृथायोद्यतःसमुद्रोऽभ्यवह्रियमाणःसलिलꣳप्प्रप्लुतोययोरो
जसास्कभितारजाꣳसिवीर्येभिर्वीरतमाशविष्ठा ॥ यापत्येतेऽअ
प्प्रतीतासहोभिर्विष्णूऽअगन्वरुणापूर्वहूतौ ॥ ५९ ॥ देवान्दिवम् ॥
देवान्दिवमगन्यज्ञस्ततोमाद्रविणमष्टुमनुष्ष्यानन्तरिक्षमगन्यज्ञ
स्ततोमाद्रविणमष्टुपितृन्पृथिवीमगन्यज्ञस्ततोमाद्रविणमष्टुयङ्क

श्वंलोकमगंन्यज्ञस्ततोंमेभद्रमंभूत् ॥ ६० ॥ चतुंस्त्रिꣳशत्तन्तंवोये
विंतत्निरेयऽइमंꣳयज्ञꣳस्वधयाददंन्ते ॥ तेषांञ्छिन्नꣳसम्म्वेतद्दं
धामिस्वाहांघर्म्मोंऽअप्प्यैतुदेवान् ॥ ६१ ॥ यज्ञस्यदोहं÷ ॥ यज्ञस्य
दोहोंविंततंऽपुरुत्रासोऽअंष्टुधादिवंमन्वातंतान ॥ सयंज्ञधुक्ष्वम
हिंमेप्प्रजायांꣳरायस्प्पोषंविश्श्वमायुंरशीयस्वाहां ॥ ६२ ॥ आपंव
स्व ॥ आपंवस्वहिरंण्यवदश्श्वांवत्सोमवीरवंत् ॥ वाजङ्गोमंन्तमाभंर
स्वाहां ॥ ६३ ॥ [१०] ॥ २३ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांअष्टमो

ऽध्यायः ॥ ८ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ देवसवित
श्चतस्रइंद्रस्यवज्रःपंचदेवस्याहंदशापयेतिस्रोवाजस्येममष्टावग्निरे
काक्षरेणैषतेचतुष्कौसविताद्वेअष्टौचत्वारिꣳशत् ॥ हरिःॐ देवस
वितꣳ ॥ देवसवितꣳप्प्रसुवयज्ञम्प्रसुवयज्ञपतिम्भगाय ॥ दिव्योग
न्धर्वꣳकेतपूꣳकेतन्नꣳपुनातुवाचस्पतिर्वाजन्नꣳस्वदतुस्वाहा ॥ १ ॥
ध्रुवसदन्त्वा । नृषदम्मनꣳसदमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्वाजुष्टंगृ
हाम्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्वाजुष्टतमम्॥अप्सुषदन्त्वाघृतसदंव्यो

मुसदंमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टंगृण्हाम्म्येषतेयोनिरिन्द्राय
त्त्वाजुष्टतमम् ॥ पृथिवीसदन्त्वान्तरिक्षसदंन्दिविसदन्देवसदन्नाक
सदंमुपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टंगृण्हाम्म्येषतेयोनिरिन्द्राय
त्त्वाजुष्टतमम् ॥ २ ॥ अपाᳪंरसम् ॥ अपाᳪंरसमुद्वयसᳪंसूर्य्येसन्तᳪंसमाहितम् ॥ अपाᳪंरसस्ययोरसस्तंवोगृण्हाम्म्युत्तममुपयाम
गृहीतोसीन्द्रायत्त्वाजुष्टंगृण्हाम्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टतमम्
॥३॥ग्रहाऽऊर्ज्जाहुतयः॥ ग्रहाऽऊर्ज्जाहुतयोव्यन्तोविप्प्रायमतिम्॥

तेषांविशिंप्प्रियाणांवोहमिषमूर्ज्जᳪसमग्ग्रभमुपयामगृहीतोसी
न्द्रायत्त्वाजुष्टङ्गृह्णाम्म्येषतेयोनिरिन्द्रायत्त्वाजुष्टतमम् ॥ सम्पृचौ
स्त्थᳪसम्माभद्रेणपृङ्क्तंविपृचौस्त्थोविमापाप्मनापृङ्क्तम् ॥ ४ ॥ [४]
इन्द्रस्यवज्ज्रं÷ ॥ इन्द्रस्यवज्ज्रोसिवाजसास्त्वयायंवाजᳪसेत् ॥
वाजस्यनुप्प्रसवेमातरम्महीमदितिन्नामवचसाकरामहे ॥ यस्या
मिदंविश्श्वम्भुवनमाविवेशतस्यान्नोदेवःसविताधर्म्मसाविषत् ॥ ५ ॥
अप्प्स्वन्तम् ॥ अप्प्स्वन्तरमृतमप्प्सुभेषजमपामुतप्प्रशस्तिष्वश्श्वा

भवंतव्वाजिनं÷ ॥ देवीरापोयोवंऽऊर्म्मिꣳप्प्रतूर्तिꣳककुन्मांन्वाज
सास्तेनायंव्वाजꣳसेत् ॥ ६ ॥ व्वातोवा ॥ वातोवामनोवागन्धर्व्वाःस
प्तविꣳशतिꣳ ॥ तेऽअग्ग्रेश्वमयुञ्जँस्तेऽअस्म्मिञ्जवमादधुꣳ ॥ ७ ॥
वातरꣳहाभवव्वाजिन्युज्यमानऽइन्द्रस्येवदक्षिणꣳश्श्रियैधि ॥ युञ्ज
न्तुत्त्वामरुतोविश्ववेदसऽआतेत्त्वष्टापत्सुजवन्दधातु ॥ ८ ॥ जवो
यः ॥ जवोयस्तेव्वाजिन्निहितोगुहायःश्श्येनेपरीतोऽअचरच्चवाते ॥
तेननोवाजिन्वलवान्वलेनव्वाजजिच्चभवसमनेचपारयिष्ष्णुः ॥

वाजिनोवाजजितोवाजꣳसरिष्ष्यन्तोबृहस्प्पतेर्भागमवजिग्घ्रत
॥ ९ ॥ [५] देवस्याहम् ॥ देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्त्यसंवसोबृहस्प
तेरुत्तमन्नाकꣳरुहेयम् ॥ देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्यसंवसऽइन्द्रस्यो
त्तमन्नाकꣳरुहेयम् ॥ देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्त्यप्प्रसवसोबृहस्प्पते
रुत्तमन्नाकंमरुहम् ॥ देवस्याहꣳसवितुःसवेसत्त्यप्प्रसवसऽइन्द्रस्यो
त्तमन्नाकंमरुहम् ॥ १० ॥ बृहस्प्पतेवाजंम ॥ बृहस्प्पतेवाजञ्जयबृ
हस्प्पतयेवाचंवदतबृहस्प्पतिंवाजञ्जापयत ॥ इन्द्रवाजञ्जयेन्द्राय

वाचंवदतेन्द्रंवाजंज्ञापयत ॥ ११ ॥ एषावं÷ ॥ एषावऽसासत्त्यासं
वागंभूद्ययावृहस्प्पातिंवाजमजीजपताजीजपतवृहस्पतिंवाजंवन
स्पतयोविमुंञ्चयद्ध्वम् ॥ एषावऽसासत्त्यासंवागंभूद्ययेन्द्रंवाजमजी
जपताजीजपतेन्द्रंवाजंवनंस्पतयोविमुंञ्चयद्ध्वम् ॥ १२ ॥ देवस्या
हम् ॥ देवस्याहᳪसंवितुःसवेसत्त्यप्प्रंसवसोवृहस्पतेंर्वाजजितोवा
जंजेषम् ॥ वाजिनोवाजजितोद्ध्वंनस्कभ्नुवन्तोयोजंनामिमानाऽ
काष्ठांङ्गच्छत ॥ १३ ॥ एषस्यं ॥ एषस्यवाजीक्षिपणिन्तुरण्ययतिग्ग्री

वायांम्वृद्धोऽअंपिकुक्षऽआसनि ॥ क्रतुंन्दधिक्क्राऽअनुंसह्सनिष्य
दत्त्पथामङ्क्रा᳝ᳫस्यन्त्वापनींफणत्स्वाहां ॥ १४ ॥ उतस्म्म ॥ उतस्म्मा
स्यद्रवंतस्तुरण्यतश्पुर्णन्नवेरनुंवातिप्प्रगर्द्धिनं÷ ॥ श्येनस्येवुध्रजंताऽ
अङ्कसम्परिंदधिक्क्राव्णं÷सुहोर्ज्जांतरित्रतंस्वाहां ॥ १५ ॥ शन्नं÷ ॥
शन्नोभवन्तुवाजिनोहवेषुदेवतांतामितद्रंवंस्वुर्क्का॰ ॥ जम्भयन्तो
हिंवृकंह्रक्षांᳫसिसनेंम्म्यस्म्मद्युयवन्नमीवांं ॥ १६ ॥ तेनं÷ ॥ तेनो
ऽअवैन्तोहवनश्श्रुतोहवंव्विश्श्वेशृण्वन्तुवाजिनोमितद्रंवंं ॥ सहस्र

सामेधसांतासनिष्व्यवौंमहोयेधनंऽसमिथेषुंजभ्रिरे ॥ १७॥ व्वाजे
वाजेवत ॥ व्वाजिनोनोधनेंषुविप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः ॥ अस्यमद्ध्वं
पिबतमादयंद्धन्तृप्तायातपथिभिर्देवयानैः ॥ १८ ॥ आमाव्वाज
स्यप्रसवोजंगम्म्यादेमेद्यावापृथिवीव्विश्वरूपे ॥ आमांगन्ताम्पित
रांमातराचामासोमोऽअमृतत्वेनंगम्म्यात् ॥ व्वाजिनोव्वाजजितो
व्वाजंऽससृवांऽसोबृहस्पतेर्भागमवंजिघ्रतानिमृजानाः ॥ १९ ॥
[१०] आपयेस्वाहा ॥ स्वापयेस्वाहापिजायस्वाहाक्रतवेस्वाहाव्वसं

वेस्वाहाहर्प्पतयेस्वाहान्हेमुग्धायस्वाहामुग्धायवैनꣳशिनायस्वाहा
व्विनꣳशिनऽआन्त्यायनायस्वाहान्त्यायभौवनायस्वाहाभुवनस्य
पतयेस्वाहाधिपतयेस्वाहा ॥ २० ॥ आयुर्य्यज्ञेन । कल्पताम्प्राणो
यज्ञेनकल्पताञ्चक्षुर्य्यज्ञेनकल्पताꣳश्रोत्रंय्यज्ञेनकल्पताम्पृष्ठं
य्यज्ञेनकल्पतांय्यज्ञोयज्ञेनकल्पताम् ॥ प्रजापतेऽप्रजाऽअभूम
स्वर्द्देवाऽअगन्मामृताऽअभूम ॥ २१ ॥ अस्म्मेवः ॥ अस्म्मेवोऽअ
स्त्विन्द्रियमस्म्मेनृम्म्णमुतक्क्रतुरस्म्मेवर्च्चाꣳसिसन्तुवः ॥ नमोमा

त्रे पृथिव्यै नमो मात्रे पृथिव्या इयन्ते राड्यन्तासि यमनो ध्रुवोसि धरुणः॥ कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा॥२२॥[३] वाजस्येमम् ॥ वाजस्येमम्प्रसवः सुषुवे ग्ग्रे सोमḍ राजानमोषधीष्वप्सु ॥ ता अस्मभ्यम्मधुमतीर्भवन्तु वयḍ राष्ट्रे जागृयाम पुरोहिताः स्वाहा ॥ २३ ॥ वाजस्येमाम् । वाजस्येमाम्प्रसवः शिश्रिये दिवमिमाञ्च विश्वा भुवनानि सम्म्राट् ॥ अदित्सन्तन्दापयति प्प्रजानन्त्स नो रयिḍ सर्ववीरन्नियच्छतु स्वाहा ॥ २४ ॥ वाजस्यनु । प्प्रसव आब

भूवेमाचविश्वाभुवनानिसर्वतः ॥ सनेमिराजापरियातिविद्वान्प्र
जांपुष्टिंवर्द्धयमानोऽअस्मेस्वाहा ॥ २५ ॥ सोमᳬराजानम् । सोमᳬ
राजानमवसेग्निमन्वारभामहे ॥ आदित्यान्विष्णुᳬसूर्य्यम्ब्रह्मा
णञ्चबृहस्पतिᳬस्वाहा ॥ २६ ॥ अर्य्यमणम्बृहस्पतिम् ॥ अर्य्यम
णम्बृहस्पतिमिन्द्रन्दानायचोदय ॥ वाचंविष्णुᳬसरस्वतीᳬसवि
तारञ्चवाजिनᳬस्वाहा ॥ २७ ॥ अग्नेअच्छा ॥ अग्नेअच्छावदेहनᳬप्र
तिनᳬसुमनाभव ॥ प्रनोयच्छसहस्रजित्त्वᳬहिधनदाऽअसिस्वाहा

॥ २८ ॥ प्रनः॥ प्रनोयच्छत्त्वर्य्यमाप्रपूषाप्रबृहस्पतिः ॥ प्रवाग्देवीददातुनःस्वाहा ॥ २९ ॥ देवस्यत्त्वासवितुःप्प्रसवेश्विनोर्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ सरस्वत्यैवाचोयन्तुर्य्यन्त्रियेदधामिबृहस्प्पतेष्ट्वासाम्म्राज्ज्येनाभिषिञ्चाम्म्यसौ ॥ ३० ॥[८] अग्निरेकाक्षरेण । प्प्राणमुदजयत्तमुज्जेषमश्विनौद्व्यक्षरेणद्विपदोमनुष्ष्यानुदजयत्तान्तानुज्जेषंविष्ष्णुस्त्र्यक्षरेणत्रीँल्लोकानुदजयत्तानुज्जेषꣳसोमश्चतुरक्षरेणचतुष्ष्पदःपशूनुदजयत्तानुज्जेषम्पूषापञ्चाक्षरेण

॥ ३१ ॥ पूषा पञ्चाक्षरेण । पञ्च दिशऽउदजयत्ताऽउज्जेषꣳ सविता षडक्षरेण षडृतूनुदजयत्तानुज्जेषम्मरुतः सप्ताक्षरेण सप्त ग्राम्यान्पशूनुदजयँस्तानुज्जेषम्बृहस्पतिरष्टाक्षरेण गायत्रीमुदजयत्तामुज्जेषम्मित्रो नवाक्षरेण ॥ ३२ ॥ मित्रो नवाक्षरेण । त्रिवृतꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जेषं वरुणो दशाक्षरेण विराजमुदजयत्तामुज्जेषमिन्द्रऽएकादशाक्षरेण त्रिष्टुभमुदजयत्तामुज्जेषं विश्वे देवा द्वादशाक्षरेण जगतीमुदजयँस्तामुज्जेषं वसवस्त्रयोदशाक्षरेण ॥ ३३ ॥ वसवस्त्रयोदशाक्षरेण ।

त्रयोदशꣳस्तोममुदजयँस्तमुज्जेषꣳ रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेणचतुर्दशꣳ
स्तोममुदजयँस्तमुज्जेषमादित्याःपञ्चदशाक्षरेणपञ्चदशꣳस्तोममु
दजयँस्तमुज्जेषमदितिꣳषोडशाक्षरेणषोडशꣳस्तोममुदजयत्तमुज्जे
षम्प्रजापतिꣳसप्तदशाक्षरेणसप्तदशꣳस्तोममुदजयत्तमुज्जेषम् ॥
॥३४॥[४] एषते । निर्ऋतेभागस्तञ्जुषस्वस्वाहाग्निनेत्रेभ्योदेवे
भ्यःपुरःसद्भ्यःस्वाहायमनेत्रेभ्योदेवेभ्योदक्षिणासद्भ्यःस्वाहा
विश्वदेवनेत्रेभ्योदेवेभ्यःपश्चात्सद्भ्यःस्वाहामित्रावरुणनेत्रेभ्यो

वामरुन्नेत्रेभ्योवादेवेभ्यंऽउत्तरासद्भ्यंःस्वाहासोमंनेत्रेभ्योदेवे
भ्यंऽउपरिसद्भ्योदुवंस्वद्भ्युंःस्वाहां ॥ ३५ ॥ येदेवाऽअग्निनेत्राःपुरः
सदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवायमनेत्रादक्षिणासदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवा
विश्वदेवनेत्राःपश्चात्सदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवामित्रावरुणनेत्रावाम
रुन्नेत्रावोत्तरासदस्तेभ्यःस्वाहायेदेवाःसोमनेत्राऽउपरिसदोदुवं
स्वन्तस्तेभ्यःस्वाहां ॥ ३६ ॥ अग्नेसहंस्व ॥ अग्नेसहंस्वपृतंनाऽअ
भिमांतीरपांस्य ॥ दुष्टरस्तरन्नरांतीर्वर्चोधांयज्ञवांहसि ॥ ३७ ॥ देवस्य

त्वा ॥ सवितुश्प्प्रसवेऽश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ उपाꣳ
शोर्व्वीर्य्येणजुहोमिहतꣳरक्षꣳस्वाहारक्षसान्त्वावधायावधिष्म्मर
क्षोवधिष्म्मामुमसौहतः ॥३८॥ [४]सवितात्त्वासवानाꣳसुवताम
ग्निर्ग्गृहपतीनाꣳसोमोव्वनस्प्पतीनाम् ॥ बृहस्प्पतिर्व्वाचऽइन्द्रोज्ज्यै
ष्ठ्यायरुद्रश्पशुब्भ्योमित्रश्सत्त्योव्वरुणोधर्म्मपतीनाम् ॥ ३९ ॥ इम
न्देवाꣳ ॥ इमन्देवाऽअसपत्नꣳसुवद्ध्वम्महतेक्षत्त्रायमहतेज्ज्यैष्ठ्याय
महतेजानराज्ज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इमममुष्ष्यपुत्त्रममुष्ष्यैपुत्त्रम

स्यैविशऽएषवोमीराजासोमोस्म्माकंब्राह्मणानाᳬराजा ॥ ४० ॥
[२]॥८॥इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांनवमोऽध्यायः ॥९॥श्रीवेदपुरु
षायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम ॥ अपोदेवाश्चतस्रःसोमस्यत्विषिःपंचा
वेष्टाःसप्त सोमस्यत्वाचतस्रइंद्रस्यवज्रःपंचस्योनासिचतस्रः सवित्रे
काश्विभ्यांचतस्रोष्टौचतुस्त्रिᳬशत् ॥ हरिःॐअपोदेवाः ॥ अपोदेवा
मधुमतीरगृभ्णन्नूर्जस्वतीराजस्वश्चितानाः ॥ याभिर्म्मित्रावरुणा
वभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः ॥ १ ॥ वृष्णऽऊर्मिः ॥ वृ

ष्णांऽऊर्म्मिरांसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदेहिस्वाहावृष्णांऽऊर्म्मिरांसिराष्ट्रदा
राष्ट्रमसुष्म्मैंदेहिवृषसेनोसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदेहिस्वाहावृषसेनोसिरा
ष्ट्रदाराष्ट्रमसुष्म्मैंदेह्युत्थैंतंस्त्थ ॥ २ ॥ अत्थैंतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंद
त्तस्वाहात्थैंतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रमसुष्म्मैंदत्तौजंस्वतीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्र
म्मेंदत्तस्वाहौजंस्वतीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रमसुष्म्मैंदत्तापं÷परिवाहिणी
स्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहापं÷परिवाहिणीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रमसु

ष्मैंदत्तापाम्पतिंरसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदेहिस्वाहापाम्पतिंरसिराष्ट्रदा
राष्ट्रममुष्मैंदेह्यपाङ्गर्भोसिराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदेहिस्वाहापाङ्गर्भोसि
राष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैंदेहिसूर्य्यत्वचसस्त्थ ॥ ३ ॥ सूर्य्यत्वचसस्त्थ ।
राष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहासूर्य्यत्वचसस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैंदत्तसू
र्य्यवर्चसस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहासूर्य्यवर्चसस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममु
ष्मैंदत्तमान्दास्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेंदत्तस्वाहामान्दास्त्थराष्ट्रदाराष्ट्र

मुमुष्मैदत्तव्रजक्षितंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहाव्रजक्षितंस्त्थरा
ष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तवाशास्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहावाशास्थरा
ष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तशविष्ठास्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहाशविष्ठा
स्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तशक्करीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहाशक्क
रीस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तजनभृतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेदत्तस्वाहा
जनभृतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मैदत्तविश्वभृतंस्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रम्मेद

त्तस्वाहा॥ विश्वभृतं॑स्त्थराष्ट्रदाराष्ट्रममुष्मै॑दत्तापं॑÷स्वराजं॑स्त्थराष्ट्र
दाराष्ट्रममुष्मै॑दत्त ॥ मधुमतीर्म्मधुमतीभिꣳपृच्यन्तामहिक्षत्रङ्क्ष
त्रियायवन्वानाऽअनाधृष्टाꣳसीदतसहौजं॑सोमहिक्षत्रङ्क्षत्रियायद
धंतीꣳ ॥ ४ ॥ [४] शतम् ॥ ४०० ॥ सोमं॑स्यत्त्विषिं॑÷ ॥ सोमं॑स्यत्त्विषि
रसितवैवमेत्त्विषिं॑र्भूयात् ॥ अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहासवित्रेस्वा
हासरस्वत्त्यैस्वाहापूष्णेस्वाहाबृहस्पतयेस्वाहेन्द्रायस्वाहाघोषाय
स्वाहाश्श्लोकायस्वाहाꣳशायस्वाहाभगायस्वाहार्य्यम्णेस्वाहा

॥ ५ ॥ पवित्रेस्त्थः ॥ पवित्रेस्त्थोवैष्णव्व्यौसवितुर्व्वः प्प्रसवऽउत्पु
नाम्म्यच्छिद्द्रेणपवित्रेणसूर्य्यस्यरश्मिभिः ॥ अनिभृष्टमसिवाचो
बन्धुस्तपोजाःसोमस्यदात्रमसिस्वाहाराजस्वः ॥ ६ ॥ सधमादोद्यु
म्म्निनीः ॥ सधमादोद्युम्म्निनीरापऽएताऽअनाधृष्टाऽअपस्योवसा
नाः ॥ पस्त्यासुचक्क्रेवरुणःसधस्त्थमपाᳬंशिशुर्म्मातृतमास्वन्तः
॥ ७ ॥ क्षत्रस्योल्बम ॥ क्षत्रस्योल्बमसिक्षत्रस्यजराय्व्वसिक्षत्रस्ययो
निरसिक्षत्रस्यनाभिरसीन्द्रस्यवार्त्रघ्घ्नमसिमित्रस्यासिवरुणस्यासि

त्वयायंवृत्रंवधेत् ॥ दूवासिरुजासिक्षुमासि ॥ पातैनम्प्राञ्चम्पातैनं
म्प्रत्यञ्चम्पातैनंन्तिर्य्यञ्चन्दिग्भ्यःपात ॥ ८ ॥ आविर्म्मर्य्याः ॥
आविर्म्मर्य्याऽआवित्तोऽअग्निर्गृहपतिरावित्तऽइन्द्रोवृद्धश्रवाऽ
आवित्तौमित्रावरुणौधृतव्रतावावित्तःपूषाविश्ववेदाऽआवित्तेद्या
वापृथिवीविश्वशम्भुवावावित्तादितिरुरुशर्म्मा॥९॥[५]अवेष्टादन्द
शूकाः ॥ अवेष्टादन्दशूकाःप्राचीमारोहगायत्रीत्त्वावतुरथन्तरꣳ
सामत्रिवृत्स्तोमोवसन्तऽऋतुर्ब्रह्मद्रविणन्दक्षिणामारोह ॥ १० ॥

दक्षिणामारोह । त्रिष्टुप्त्वांवतुबृहत्सामपञ्चदशस्तोमोग्ग्रीष्मऽऋ
तुःक्षत्रन्द्रविणम्प्रतीचीमारोह ॥११॥ प्रतीचीमारोह । जगतीत्त्वाव
तुवैरूपꣳसामसप्तदशस्तोमोवर्षाऽऋतुर्विड्द्रविणमुदीचीमारोह
॥ १२ ॥ उदीचीमारोहानुष्टुप्त्वांवतुवैराजꣳसामैकविꣳशस्तोमः
शरदृतुःफलन्द्रविणमूर्द्ध्वमारोह ॥१३॥ ऊर्द्ध्वमारोह । पङ्क्तिस्त्वांवतु
शाक्वररैवतेसामनीत्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौस्तोमौहेमन्तशिशिरावृतूव
र्चोद्रविणम्प्रत्यस्तन्नमुचेःशिरः ॥ १४ ॥ सोमस्यत्त्विषिः ॥ सोम

स्यात्त्विषिरसितवैवमेत्विषिम्भूयात् ॥ मृत्योःपाह्योजोसिसहोस्य
मृतमसि ॥ १५ ॥ हिरण्यरूपाऽउषसोविरोकऽउभाविन्द्राऽउदिथः
सूर्य्यश्च ॥ आरोहतंवरुणमित्रगर्त्तन्ततश्चक्षाथामदितिन्दितिञ्चमि
त्रोसिवरुणोसि ॥ १६ ॥ [७] सोमस्यत्त्वाद्युम्नेनाभिषिञ्चाम्म्यग्ने
र्भ्राजसासूर्य्यस्यवर्च्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण ॥ क्षत्राणाङ्क्षत्रपतिरेध्यतिदि
द्यून्पाहि ॥ १७ ॥ इमन्देवाः ॥ इमन्देवाऽअसपत्नꣳसुवद्ध्वम्महते
क्षत्रायमहतेज्ज्यैष्ठ्यायमहतेजानराज्ज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय ॥ इमम

मुष्ष्यैपुत्रममुष्ष्यैपुत्रमस्यैविशऽएषवोमीराजासोमोस्म्माकम्ब्रा
ह्मणानाꣳराजा ॥ १८ ॥ प्रपर्वतस्य ॥ वृषभस्यपृष्ठान्नावश्चरन्तिस्व
सिचऽइयानाः ॥ ताऽआववृत्रन्नधरागुदक्काऽअहिम्बुध्न्यमनुरीय
माणाः ॥ विष्णोर्विक्क्रमणमसिविष्णोर्विक्क्रान्तमसिविष्णोःक्क्रा
न्तमसि ॥ १९ ॥ प्रजापतेन । त्वदेतान्यन्न्योविश्वारूपाणिपरिताव
भूव ॥ यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोऽअस्त्वयममुष्ष्यपितासावस्यपिता
वयꣳस्यामपतयोरयीणाꣳस्वाहा ॥ रुद्रयत्तेक्क्रिविपरन्नामतस्म्मि

न्हुतमस्यमेष्ट्रमसिस्वाहा ॥ २० ॥ [४] इन्द्रस्यव्वज्ज्रं ÷ ॥ इन्द्रस्यव्व
ज्ज्रोसिमित्रावरुणयोस्त्वाप्प्रशास्त्रोः प्प्रशिषायुनज्म्मि ॥ अव्यथा
यैत्त्वास्वधायैत्त्वारिष्टोऽअर्ज्जुनोमरुताम्प्रसवेनजयापाममनसास
मिन्द्रियेण ॥ २१ ॥ मातै ॥ मातऽइन्द्रतेव्वयन्तुराषाडयुक्तासोऽअ
ब्रह्मताविदसाम ॥ तिष्ठारथमधियंव्वज्ज्रहस्तारश्मीन्देवयमसे
स्वश्श्वान्॥२२॥ अग्नयेगृहपतये ॥ अग्नयेगृहपतयेस्वाहासोमायवन
स्पतयेस्वाहामरुतामोजसेस्वाहेन्द्रस्येन्द्रियायस्वाहा ॥ पृथिविमा

तम्मामाहिꣳसीम्मोऽअहन्त्वाम् ॥२३॥ हꣳसः शुचिषत् ॥ हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत्॥नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतम्बृहत् ॥ २४ ॥ इयदसि ॥ इयदस्यायुरस्यायुर्म्मयिधेहियुङ्ङसिवर्च्चोसिवर्च्चोमयिधेह्यूर्ग्गस्यूर्ज्जम्मयिधेहि ॥ इन्द्रस्यवांवीर्य्यकृतोबाहूऽअभ्युपावहरामि ॥ २५ ॥ [५] स्योनासि । सुषदासिक्षत्रस्ययोनिरसि ॥ स्योनामासीद सुषदामासीदक्षत्रस्ययोनिमासीद ॥ २६ ॥ निषसाद ॥ धृतव्रतोवरु

णश्पुस्त्यास्वा ॥ साम्म्राज्यायसुक्रतुं÷ ॥ २७ ॥ अभिभूरसि ॥ अ
भिभूरस्येतास्तेपञ्चदिशं÷कल्पन्ताम्ब्रह्मँस्त्वम्ब्रह्मासिसविता सि
सत्यप्प्रंसवोव्वरुणोसिसत्यौजाऽइन्द्रोसिव्विशौजारुद्रोसिसुशेवं÷ ॥
वहुकारश्रेयंस्करभूयंस्करेन्द्रंस्यवज्जोसितेनंमेरध्य ॥ २८ ॥ अग्नि
ं पृथुश् ॥ अग्निश्पृथुर्द्धर्म्मणस्पतिंर्ज्जुषाणोऽअग्निश्पृथुर्द्धर्म्मणस्पाति
राज्यंस्यवेतुस्वाहास्वाहाकृताऽसूर्य्यस्यरश्मिभिर्य्यतद्ध७सजाता
नांम्मध्यमेष्ठ्यांय ॥ २९ ॥ [४] सवित्राप्प्रंसवित्रा ॥ सरस्वत्याव्वाचा

त्वष्ट्रारूपैश्पूष्णापशुभिरिन्द्रेणास्म्मेबृहस्पतिनाब्रह्मणावरुणे
नौजसाग्निनातेजसासोमेनराज्ञाविष्णुनादशम्म्यादेवतयाप्प्रसूत
ऽप्प्रसर्प्पामि ॥ ३० ॥ [१] अश्विभ्यांम्पच्यस्व ॥ अश्विभ्यांम्पच्य
स्वसरस्वत्यैपच्यस्वेन्द्रायसुत्राम्मणेपच्यस्व ॥ वायुश्पूतश्पवित्रेणप्प्र
त्यङ्क्सोमोऽअतिस्त्रुतऽ ॥ इन्द्रस्ययुज्ज्यऽसखा ॥ ३१ ॥ कुविदङ्ग ।
यवमन्तोयवञ्चिद्यथादान्त्यनुपूर्व्वंवियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणुहिभोजना
नियेबर्हिषोनमऽउक्तिंय्यजन्ति ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यां

न्त्वासरस्वत्यैत्त्वेन्द्रायत्त्वासुत्राम्णे ॥ ३२ ॥ युवꣳसुराममम् ॥ युवꣳसुराममश्विनानमुचावासुरेसचा ॥ विपिपानाशुभस्पतीऽइन्द्रङ्कर्म्मस्वावतम् ॥ ३३ ॥ पुत्रमिवपितरौ ॥ पुत्रमिवपितरावश्विनोभेन्द्रावथुङ्काव्यैर्द्दꣳसनाभिः ॥ यत्सुराम्व्यपिबःशचीभिःसरस्वतीत्त्वामघवन्नभिष्णक् ॥ ३४ ॥ [४] ॥ ८ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ युंजानएकादशप्रतूर्त्तꣳषोडशदेवस्यत्वादशापोदेवीद्वादशापोह्ये

कादशादितिद्वापंचाकूतिमष्टादशससत्र्यशीतिः । हरिः ॐयुञ्जान

ꣳप्प्रंथममम् ॥ युञ्जानꣳप्प्रंथमम्मनंस्तत्त्वायंसविताधियं÷ ॥ अग्ने

ज्ज्योतिंर्न्निचाय्यंपृथिव्व्याऽअध्याभंरत्॥ १॥युक्केनमनंसा।वयन्देव

स्यंसवितुꣳसवे॥ स्वर्ग्यायशक्क्या॥ २॥ युक्कायंसविता। देवान्त्स्वं

र्य्यंतोधियादिवम्॥ बृहज्ज्योतिं÷करिष्ष्यतꣳसंवितापप्रसुंवातितान्

॥ ३ ॥ युञ्जतेमनं÷ ॥ युञ्जतेमनंऽउतयुञ्जतेधियोविप्प्राविप्प्रंस्यबृह

तोविंपश्चितं÷ ॥ विहोत्रांदधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यंसवितुꣳप

रिंष्टुतिः ॥ ४ ॥ युजेवाम् ॥ युजेवाम्ब्रह्मंपूर्व्यन्नमोभिर्विश्लोकंऽ
एतुपथ्येवसूरेः ॥ शृण्वन्तुविश्वेऽअमृतस्यपुत्राऽआयेधामांनिदि
व्यानितस्थुः ॥ ५ ॥ यस्यंप्रयाणम् । यस्यंप्रयाणमन्वन्यऽइद्ययु
र्देवादेवस्यंमहिमानमोजंसा ॥ यःपार्थिवानिविममेसऽएतंशोरजां
सिदेवःसंविताम॑हित्वना ॥ ६ ॥ देवंसवितः ॥ देवंसवितःप्रसुव
यज्ञम्प्रसुवयज्ञपंतिम्भगांय ॥ दिव्योगंधर्वःकेतपूःकेतन्नःपुनातुवा
चस्पतिर्वाचंन्नःस्वदतु ॥ ७ ॥ इमन्नः ॥ इमन्नोदेवसवितर्यज्ञम्प्र

र्णयदेवाव्य॑ᳪसखिविदᳪसत्राजितन्धनजितᳪस्वर्जितम् ॥ ऋचा
स्तोमᳪसमर्धयगायत्रेणरथन्तरम्बृहद्गायत्रवर्तनिस्वाहा ॥ ८ ॥ देव
स्यत्वा। सवितुःप्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ आद
देगायत्रेणच्छन्दसाङ्गिरस्वत्पृथिव्याःसधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गि
रस्वदाभरत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वत् ॥ ९ ॥ अभ्रिरसि । नार्यसि
त्वयावयमग्निᳪशकेमखनितुᳪसधस्थऽआ ॥ जागतेनच्छन्दसा
ङ्गिरस्वत् ॥ १० ॥ हस्तऽआधाय । सविताबिभ्रदभ्रिᳪहिरण्यय

यीम् ॥ अग्नेर्ज्ज्योतिर्न्निचाय्यंपृथिव्याऽअद्ध्याभरदानुष्टुभेनच्छन्द
साङ्गिरस्वत् ॥ ११ ॥ [११] प्रतूर्त्तंवाजिन् ॥ प्रतूर्त्तंवाजिन्नाद्द्रववारि
ष्ठामनुसंवतम् ॥ दिवितेजन्मपरममन्तरिक्षेतवनाभिः पृथिव्यामध
धियोनिरित् ॥ १२ ॥ युञ्जाथाꣳरासभम् ॥ युञ्जाथाꣳरासभंय्युव
मस्मिन्यामेवृषण्वसू ॥ अग्निम्भरन्तमस्म्मयुम् ॥ १३ ॥ योगे
योगेतवस्तरम् ॥ योगेयोगेतवस्तरंव्वाजेवाजेहवामहे ॥ सखायऽइन्द्र
मूतये ॥ १४ ॥ प्रतूर्व्वन्नेहि ॥ प्रतूर्व्वन्नेह्यवक्क्रामन्नशस्तीरुद्द्रस्यगाणप

त्त्यम्मयोभूरेहि ॥ उर्व्वन्तरिक्षंव्वीहिस्वस्तिगव्यूतिरभंयानिकृण्वन्पू
ष्णासयुजासह ॥ १५ ॥ पृथिव्याःसधस्त्थात् ॥ पृथिव्याःसधस्त्था
दग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभराग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोग्नि
म्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामः ॥ १६ ॥ अन्वग्निः ॥ अन्वग्निरु
षसामग्ग्रमक्ख्यदन्वहानिप्प्रथमोजातवेदाः ॥ अनुसूर्य्यस्यपुरुत्रा
चरश्मीननुद्यावापृथिवीऽआततंथ ॥ १७ ॥ आगत्त्यंव्वाजी ॥ आ
गत्त्यंव्वाज्यद्ध्वानꣳसर्व्वामृधोविधूनुते ॥ अग्निꣳसधस्त्थेमहतिचक्षु

पानिचिंकीपते॥१८॥ आक्रम्म्यंवाजिन् ॥ आक्रम्म्यंवाजिन्पृथिवी
मग्निमिच्छरुचात्त्वम् ॥ भूम्म्यांवृत्त्वायंनोब्रूहियतऽखनेमतंवयम्
॥१९॥ द्यौस्ते। पृष्ठम्पृथिवीसधस्त्थमात्मान्तरीक्ष६समुद्रोयोनिः॥
विक्ख्यायचक्षुषात्त्वमभितिष्ठपृतन्न्यतः ॥ २० ॥ उत्क्राम । महते
सौभगायास्म्मादास्त्थानाद्द्रविणोदावाजिन् ॥ वय६स्यामसुमतौ
पृथिव्याऽअग्निङ्खनन्तऽउपस्थेअस्याः ॥ २१ ॥ उदक्रमीत् ॥ उदक्र
मीद्द्रविणोदावाज्ज्यर्वाकऽसुलोक६सुकृतम्पृथिव्याम् ॥ ततःखने

मसुप्प्रतीकमग्निᳪस्वोरुहाणाऽअधिनाकमुत्तमम् ॥ २२ ॥ आत्त्वा
जिघर्म्मिमनसाघृतेनप्प्रतिक्षियन्तम्भुवनानिविश्वा ॥ पृथुन्तिर
श्चावयसाबृहन्तंव्यचिष्ठमन्नैरभसन्दृशानम् ॥ २३ ॥ आविश्वतः ।
प्प्रत्यञ्चञ्जिघर्म्म्यरक्षसामनसातज्जुषेत ॥ मर्य्यश्रीस्पृहयद्वर्णोऽ
अग्निर्नाभिमृशेतन्वाजर्भुराणः ॥ २४ ॥ परिवाजपतिः ॥ परिवा
जपतिःकविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् ॥ दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ २५ ॥
परित्वा । ग्ग्नेपुरंवयंविप्प्रᳪसहस्यधीमहि ॥ धृषद्वर्णन्दिवेदिवेहन्ता

रम्भङ्गुरावंताम् ॥ २६ ॥ त्वमंग्ने । द्युभिस्त्वमांशुशुक्षणिस्त्वमुद्भ्य
स्त्वमश्म्मंनस्प्पारिं ॥ त्वंव्वनेंब्भ्यस्त्वमोषंधीब्भ्यस्त्वन्नृणान्नृंपतेजा
यसेशुचिंः ॥ २७ ॥ [१६] देवस्यंत्त्वा । सवितुश्प्रंसवेश्विनोर्ब्बाहु
ब्भ्यांम्पूष्णोहस्ताब्भ्याम् ॥ पृथिव्याःसधस्त्थांदुग्निम्पुंरीष्ष्यमङ्गि
रस्वत्त्वंनामि ॥ ज्योतिष्म्मन्तन्त्वाग्नेसुप्प्रतींकमजंस्त्रेणभानुना
दीद्यंतम् ॥ शिवम्प्रजाब्भ्योहिंᳩसन्तम्पृथिव्याःसधस्त्थादुग्निम्पु
रीष्ष्यमङ्गिरस्वत्त्वंनामः ॥ २८ ॥ अपाम्पृष्ठम् ॥ अपाम्पृष्ठमंसियो

निरग्ग्नेःसंमुद्रमुभितऽपिन्वंमानम् ॥ वर्द्धमानोमहाँ २ ऽआचपुष्क
रेदिवोमात्रयावरिम्णाप्प्रथस्व ॥ २९ ॥ शर्म्मंच ॥ शर्म्मंचस्त्थोव
र्म्मंचस्त्थोच्छिद्रेबहुलेऽउभे ॥ व्यचस्वतीसंवसाथाम्भृतमग्निम्पुरी
ष्यम् ॥ ३० ॥ संवसाथाम् ॥ संवसाथाᳪस्वर्विदासमीचीऽउरसा
त्मना ॥ अग्निमन्तर्ब्भरिष्यन्तीज्योतिष्मन्तमजस्रमित् ३१
पुरीष्योसि । विश्वभराऽअथर्वात्वाप्प्रथमोनिरमन्थदग्ने ॥ त्वाम
ग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमन्थत ॥ मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥ ३२ ॥

तमुत्त्वा । दुध्यङ्ङृषिं÷पुत्रऽईधेऽअथर्व्वणः ॥ व्वृत्रहणंम्पुरन्दरम् ॥ ३३
तमुत्त्वा । पाृत्थ्योव्वृषासमींधेदस्युहन्तंमम् ॥ धनञ्जयꣳरणेरणे
॥ ३४ ॥ सीदंहोतꣳ ॥ सीदंहोतःस्वऽउंलोकेचिकित्वान्त्सादयांय
ज्ञꣳसुकृतस्ययोनौं ॥ देवावीर्देवान्हविषांयजास्यग्नेबृहद्यजंमाने
व्वयोंधाꣳ ॥ ३५ ॥ निहोतां । होतृषदनेविदांनस्त्वेषोदींदिवाँ२ ऽअंस
दत्सुदक्षं÷ ॥ अदंब्धव्रतप्प्रमतिर्व्वसिष्ठꣳसहस्त्रम्भरꣳशुचिंजिह्वोऽअ
ग्निꣳ॥ ३६॥ सꣳसींदस्वमहाँ२ अंसिशोचंस्वदेववीतंमः ॥ विधूमम्

ग्रेऽअरुषम्मिमयेद्ध्यसृजप्प्रंशस्तदर्शतम्॥३७॥[१०] अपोदेवीः॥ अ
पोदेवीरुपंसृजमधुमतीरयक्ष्मायप्प्रजाभ्यः॥ तासांमास्थानादु
ज्जिहतामोषधयःसुपिप्पलाः॥३८॥ सन्ते। व्वायुर्म्मातरिश्वादधातू
त्तानायाहृदयंयद्विकस्तम्॥ योदेवानाञ्चरंसिप्प्राणथेनकस्म्मैदेव
वषडस्तुतुभ्यम्॥ ३९॥ सुजातोज्ज्योतिषा। सहशर्म्मव्वरूथमा
संदस्वः॥ व्वासोऽअग्नेविश्वरूपंसंव्ययस्वविभावसो॥ ४०॥
उदुतिष्ठ। स्वध्वरावानोदेव्याधिया॥ दृशेचभासाबृहतासुशुक्कनि

राग्नेयाहिसुशास्तिभिः॥४१॥ऊर्द्ध्वऽऊषुणः॥ऊर्द्ध्वऽऊषुणऽऊतयेति
ष्ठांदेवोनसंविता॥ऊर्द्ध्वोवाजंस्यसनितायदुञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे
॥ ४२॥ सजातः ॥ सजातोगर्भोऽअसिरोदंस्योरग्नेचारुर्विभृंतऽओ
षधीषु ॥ चित्रःशिशुःपरितमांᳪस्यक्तूम्प्रमातृभ्योऽअधिकनिक्क
दद्गाः ॥ ४३ ॥ स्थिरोभंव । वीड्वङ्गऽआशुर्भववाज्यर्वन् ॥ पृथुर्भ
वसुषदस्त्वमग्नेःपुरीषवाहंनः ॥ ४४ ॥ शिवोभंव । प्रजाभ्योमा
नुंषीभ्यस्त्वमंङ्गिरः ॥ माद्यावांपृथिवीऽअभिशौचीर्म्मान्तरिक्ष

म्मावनस्पतीँन् ॥४५॥ प्रैतु ॥ वाजीकनिँक्रदुन्नानंदुद्रासंभःपत्वाँ ॥
भरंन्नग्निम्पुंरीष्यम्मापाद्यायुंषःपुरा ॥ वृषाग्निम्वृषंणम्भरंन्नपाङ्ग
र्भंᳬसमुद्रियंम् ॥ अग्नऽआयाँहिवीतयें ॥ ४६ ॥ ऋतᳬसत्त्यमृतᳬ
सत्यमग्निम्पुंरीष्यमङ्गिरस्वद्भरामः ॥ ओषंधयःप्पातिंमोदद्ध्वमग्नि
मेतᳬशिवमायन्तंमब्भ्यत्त्रंयुष्माः ॥ व्यस्यन्विश्वाऽअनिराऽअ
मीवानिषीदंन्नोऽअपंदुर्म्मतिञ्जंहि ॥ ४७ ॥ ओषंधयःप्पातिं ॥ ओषं
धयःप्पातिंगृभ्णीतपुष्पंवतीःसुपिप्पलाः ॥ अयंव्वोगर्भंऽऋत्त्वि

यं॒ऽप्प्रत्क६॑सुधस्त्थमासंदत् ॥ ४८ ॥ विपाजंसा ॥ पृथुना॒शोशुंचा
ना॒बाधंस्वद्विषोर॒क्षसो॒ऽअमींवाः॑ ॥ सुशम्म्मंणोबृह॒तःश॑म्म्मंणिस्या
म॒ग्नेर॒ह६॑सुहवंस्यु॒प्प्रणींतौ ॥ ४९ ॥ [१२] आपो॒हि । ष्ठामंयो॒भुव॒
स्तानं॒ऽऊ॒र्जेदंधातन ॥ म॒हेरंणाय॒चक्षंसे ॥ ५० ॥ योवं॑ः । शिवतंमो॒र
सस्तस्यंभाजयते॒हनं॑ः ॥ उशतीरिंवमा॒तरं॑ः ॥ ५१ ॥ तस्म्मा॒ऽअरं॑म् ॥
तस्म्मा॒ऽअरंङ्गमामवो॒यस्य॒क्षयांय॒जिन्वंथ ॥ आपोंज॒नयंथाचनः
॥ ५२ ॥ मित्रःसु॒ह॒सृज्ज्यं ॥ पृथि॒वीम्भू॒मिञ्च॒ज्ज्योतिंषा॒सह ॥ सुजांत

ज्ञातवेदसमयक्ष्मायंत्त्वासहसृंजामिप्प्रजाभ्यं ॥ ५३ ॥ रुद्राश्सृ
सृज्यं। पृथिवीम्बृहज्ज्योतिंसमीधिरे ॥ तेषाम्भानुरजंस्रऽइच्छुक्रो
देवेषुरोचते ॥ ५४ ॥ सहसृंष्टांवसुभिः ॥ सहसृंष्टांवसुभीरुद्रैर्द्धीरैःक
र्म्मण्यांम्मृदम् ॥ हस्ताभ्याम्मृद्वीङ्कृत्वासिनीवालीकृणोतुताम्
॥ ५५ ॥ सिनीवालीसुकपर्द्दा। सुंकुमारीरास्वौपशा ॥ सातुभ्यंम
दितेमह्योखान्दंधातुहस्तंयोः ॥ ५६ ॥ उषाङ्कृणोतु। शक्त्यांबाहुभ्या
मदितिर्द्धिया ॥ मातापुत्रंय्यथोपस्थेसाग्निम्बिभर्त्तुगर्भऽआ ॥

मखस्यशिरोसि ॥ ५७ ॥ वसवस्त्वा । कृण्वन्तुगायत्रेणच्छन्दसा
ङ्गिरस्वद्ध्रुवासिपृथिव्यसिधारयामयिप्रजाᳬरायस्पोषङ्गौपत्त्यᳬ
सुवीर्य्यᳬसजातान्यजमानायरुद्रास्त्वाकृण्वन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्द
साङ्गिरस्वद्ध्रुवास्यन्तरिक्षमसिधारयामयिप्रजाᳬरायस्पोषङ्गौप
त्त्यᳬसुवीर्य्यᳬसजातान्यजमानायादित्यास्त्वाकृण्वन्तुजागते
नच्छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवासिद्यौरसिधारयामयिप्रजाᳬरायस्पोष
ङ्गौपत्त्यᳬसुवीर्य्यᳬसजातान्यजमानायविश्वेत्त्वादेवावैश्वानराः

कृण्वन्त्वानुष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वद्ध्रुवासिदिशोसिधारयामयि
प्प्रजाᳪरायस्प्पोषङ्गौपत्त्यᳩसुवीर्य्यᳩसजातान्यजमानाय ॥५८
अदित्त्यैरास्ना ॥ अदित्त्यैरास्नास्यदितिष्टेबिलङ्गृभ्णातु । कृत्त्वाय
सामहीमुखामृन्मयीँयोनिमग्नये ॥ पुत्रेभ्यᳩप्प्रायच्छददितिᳩ
श्रपयानिति ॥५९॥ वसवस्त्वा । धूपयन्तुगायत्त्रेणच्छन्दसाङ्गिर
स्वद्रुद्रास्त्वाधूपयन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वदादित्त्यास्त्वाधूपय
न्तुजागतेनच्छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वेत्वादेवावैश्वानराधूपयन्त्वानुष्टु

भेनच्छन्दंसाङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वाधूपयतुवरुणस्त्वाधूपयतुविष्णु
स्त्वाधूपयतु ॥ ६० ॥ [११] अदितिष्ट्वा । देवीर्विश्वदेव्यावतीपृथि
व्याःसधस्थेऽअङ्गिरस्वत्खनत्ववटदेवानान्त्वापत्नीर्देवीर्विश्वदे
व्यावतीःपृथिव्याःसधस्थेऽअङ्गिरस्वद्दधतूखेधिषणास्त्वादेवीर्वि
श्वदेव्यावतीःपृथिव्याःसधस्थेऽअङ्गिरस्वदभीन्धतामुखेवरूत्री
ष्ट्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीःपृथिव्याःसधस्थेऽअङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखेऽ
ग्नास्त्वादेवीर्विश्वदेव्यावतीःपृथिव्याःसधस्थेऽअङ्गिरस्वत्पचन्तू

खेजनंयुस्त्वाच्छिन्नपत्राद्देवीर्व्विश्वदेव्यावतीःपृथिव्याःसुधस्त्थेऽ
अङ्गिरस्वत्पंचन्तुखे ॥ ६१ ॥ मित्रस्यंचर्षणीधृतं÷ ॥ मित्रस्यंचर्षणी
धृतोवोदेवस्यंसानुसि ॥ द्युम्नञ्चित्रश्श्रवस्तमम् ॥ ६२ ॥ देवस्त्वा ।
सवितोद्वंपतुसुपाणिःस्वंङ्गुरिःसुबाहुरुतशक्त्या ॥ अव्यंथमानापृ
थिव्यामाशादिशऽआपृंण ॥ ६३ ॥ उत्थायबृहती । भवोदुतिष्ठद्ध्रु
वात्वम् ॥ मित्रैतान्तऽउखाम्परिंददाम्म्यभिंत्त्याऽएषामाभेदि
॥ ६४ ॥ वसंवस्त्वा । च्छृन्दन्तुगायत्रेणच्छन्दंसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा

च्छन्दन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वाच्छन्दन्तुजागते
नच्छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वेत्वादेवावैश्वानराऽआच्छन्दन्त्वानुष्टुभेन
च्छन्दसाङ्गिरस्वत् ॥ ६५ ॥ [५] आकूतिमग्निम् ॥ आकूतिमग्नि
म्प्रयुजꣳस्वाहामनोमेधामग्निम्प्रयुजꣳस्वाहाचित्तंविज्ञातमग्नि
म्प्रयुजꣳस्वाहावाचोविधृतिमग्निम्प्रयुजꣳस्वाहाप्रजापत
येमनवेस्वाहाग्नयेवैश्वानरायस्वाहा ॥ ६६ ॥ विश्वोदेवस्य । नेतुर्मर्तो
वुरीतसख्यम् ॥ विश्वोरायऽइषुध्यतिद्युम्नंवृणीतपुष्यसेस्वाहा

॥ ८८ ॥

॥ ६७॥ मासु । भिन्त्थामासुरिपोम्वंधृष्ष्णुवीरयंस्वसु ॥ अग्निरश्चे
दङ्कंरिष्ष्यथं ॥ ६८ ॥ हृदंहंस्वदेवि । पृथिविस्वस्तयंऽआसुरीमाया
स्वधयांकृतासिं ॥ जुष्टंन्देवेब्भ्यंऽइदमंस्तुहृव्यमरिंष्टात्वमुदिंहियज्ञे
ऽअस्म्मिन् ॥ ६९ ॥ त्वंन्नंसर्प्पिरांसुतिंप्प्रत्क्कोहोतावरेंण्यं ॥ सहंस
स्प्पुत्रोऽअद्भुतं॥ ७० ॥ शतम् ॥ ५०० ॥ परंस्याऽअधिं । संवतोव
राँ२ऽअब्भ्यातंर ॥ यत्राहमास्मितांँ२ऽअंव ॥ ७१ ॥ परमस्यांंपराव
तं÷ ॥ परमस्यांंपरावतोंरोहिदंश्वऽइहागंहि ॥ पुरीष्ष्य÷पुरुप्प्रियो

ग्नेत्वन्तंरामृधं॑÷ ॥ ७२ ॥ यदंग्ने । यदंग्नेकानिकानिचिदातेदारू
णिदुध्ध्मसिं ॥ सर्वुन्तदंस्तुतेघृतन्तज्जुंषस्वयविष्ठ्य ॥७३॥ यदत्ति॥
यदत्त्युंपजिह्विकायद्वुम्म्रोऽअंतिसर्प्पंति ॥ सर्वुन्तदंस्तुतेघृतन्तज्जुंष
स्वयविष्ठ्य ॥ ७४ ॥ अहंरहुरप्प्रंयावम् ॥ अहंरहुरप्प्रंयावम्भरन्तो
श्श्वायेवतिष्ठंतेघासमंस्म्मै ॥ रायस्प्पोषेणसमिषामदुन्तोग्ग्नेमातेप्प्र
तिवेशारिषाम ॥ ७५ ॥ नाभापृथिव्याः । संमिधानेऽअग्ग्नौराय
स्प्पोषायबृहतेहवामहे ॥ इरम्मदम्बृहदुंक्थंय्यजंत्रञ्जेतारमग्ग्निम्पृ

तंनासुसासहिम् ॥ ७६ ॥ याःसेनाः ॥ याःसेनाऽअभीत्त्वरीराव्या
धिनीरुगंणाऽउत ॥ येस्तेनायेचतस्कंरास्ताँस्तेऽअग्नेपिंदधाम्म्यास्ये
॥ ७७ ॥ दंष्ट्राभ्याम्मलिम्लूंन् ॥ दंष्ट्राभ्याम्मलिम्लूञ्जम्भ्यै
स्तस्कंराँ२उत ॥ हनुंभ्यांस्तेनान्भगवस्ताँस्त्वङ्खादसुखादितान्
॥७८॥ येजनेषु । मलिम्लवस्तेनासस्तस्कंरावने ॥ येकक्षेष्वघाय
वस्ताँस्तेदधामिजम्भयोः ॥ ७९ ॥ योऽअस्म्मभ्यम् ॥ योऽअस्म्म
भ्यमरातीयाद्यश्चनोद्वेषतेजनः ॥ निन्दाद्योऽअस्म्मान्धिप्प्साच्च

सर्व्वुन्तम्मंस्म्मसाकुरु॥ ८० ॥ सᳪंशितम्मे ॥ सᳪंशितम्मेब्ब्रह्मसᳪं
शितंव्वीर्य्युंम्बलम् ॥ सᳪंशितङ्क्षत्रञ्जिष्ष्णुयस्याहमस्म्मिपुरोहितः
॥ ८१ ॥ उदेषाम् ॥ उदेषाम्बाहूऽअतिरमुद्द्वर्च्चोऽअथोबलम् ॥ क्षिणो
मिब्ब्रह्मणामित्रानुन्नयामिस्वाँ२ऽअहम् ॥ ८२ ॥ अन्नपतेन्नस्य । नो
देह्यनमीवस्यशुष्म्मिणः ॥ प्पप्रदातारन्तारिषऽऊर्ज्जन्नोधेहिद्द्विपदे
चतुष्ष्पदे॥ ८३॥[१८] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांएकादशोऽध्या
यः ॥ ११ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम ॥ इशानःसप्तदश

दिवस्परिद्वादशसमिधाग्निंपंचदशापेतसप्तदशासुन्वंतंत्रयोदशया
ओषधीसप्तविᳪशतिर्मामाषोडशसप्तसप्तदशᳪशतम्॥हरिॐदृशा
नोरुक्मः॥दृशानोरुक्मऽउर्व्याव्यद्यौद्दुर्म्मर्षमायुः श्रियेरुचानः॥
अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्यदेनन्द्यौरजनयत्सुरेताः॥१॥नक्तो
षासासमनसा। विरूपेधापयेतेशिशुमेकᳪसमीची॥द्यावाक्षामा
रुक्मोऽअन्तर्विभातिदेवाऽअग्निन्धारयन्द्रविणोदाः॥२॥विश्वा
रूपाणि॥विश्वारूपाणिप्रतिमुञ्चतेकविःप्रासावीद्भद्रंद्विपदेचतु

ष्पदे ॥ विनाकमख्यत्सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो विराजति
॥ ३ सुपर्णोऽसि ॥ गरुत्माँस्त्रिवृत्ते शिरो गायत्रञ्चक्षुर्बृहद्रथन्तरे पक्षौ ॥
स्तोमऽआत्मा छन्दाᳪंस्यङ्गानि यजूᳪंषि नाम ॥ साम ते तनूर्वाम
देव्यं यज्ञायज्ञियम्पुच्छन्धिष्ण्याः शफाः ॥ सुपर्णोऽसि गरुत्मान्दिवं
गच्छ स्वः पत ॥ ४ ॥ विष्णोः क्रमः ॥ विष्णोः क्रमोऽसि सपत्न
हा गायत्रञ्छन्दऽआरोह पृथिवीमनु विक्रमस्व विष्णोः क्रमोऽस्यभि
मातिहा त्रैष्टुभञ्छन्दऽआरोहान्तरिक्षमनु विक्रमस्व विष्णोः क्र

मोस्यरातीयतोहन्ताजागतञ्छन्दऽआरोहदिवमनुविक्रमस्ववि
ष्णोःक्रमोसिशत्रूयतोहन्तानुष्टुभञ्छन्दऽआरोहदिशोनुविक्रम
स्व॥५॥ अक्रन्ददग्निः॥ अक्रन्ददग्निस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिह
द्वीरुधःसमञ्जन् ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदारोदसीभा
नुनाभात्यन्तः॥ ६ ॥ अग्नेभ्यावर्त्तिन् ॥ अग्नेभ्यावर्त्तिन्नभिमा
निवर्त्तस्वायुषावर्च्चसाप्रजयाधनेन ॥ सन्यामेधयारय्यापोषेण
॥७॥ अग्नेऽअङ्गिरः । शतन्तेसन्त्वावृतःसहस्रन्तऽउपावृतः ॥

अधापोषंस्यपोषेणपुनंर्नोनष्टमाकृधिपुनंर्नोरयिमाकृधि ॥ ८ ॥ पुनं
रूर्जा । निवंर्त्तस्वपुनंरग्नऽइषायुषा ॥ पुनंर्नः पाह्यᳫंहंसः ॥ ९ ॥ स
हर्‌य्या । निवंर्त्तस्वाग्नेपिन्वंस्वधारंया ॥ विश्वप्प्स्न्यांविश्वतस्परि
॥ १० ॥ आत्त्वा । हार्षमन्तरंभूर्द्धुवस्तिष्ठाविंचाचलिः ॥ विशंस्त्वास
र्वावाञ्छन्तुमात्वद्राष्ट्रमधिंभ्रशत् ॥ ११ ॥ उदुत्तमम् ॥ उदुंत्तमंव्वं
रुणपाशंमस्म्मदवाधमंविमंध्यमᳫंश्रंथाय ॥ अथांवयमांदित्यव्रते
तवानांगसोऽअदितयेस्याम ॥ १२ ॥ अग्ग्रेबृहन् ॥ अग्ग्रेबृहन्नुषसांमू

द्यौऽअंस्त्थान्निर्ज्जगृर्व्वान्तमंसोज्ज्योतिषागांत् ॥ अग्निर्भानुनारुशं
तास्वङ्गऽआजातोविश्वासद्मान्यप्प्राः ॥१३॥ हुठसश्शुंचिषत् ॥ हुठ
सश्शुंचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोतावेदिषदतिंथिर्दुरोणसत् ॥ नृषद्वरसद्द
तसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअंद्रिजाऽऋतंबृहत् ॥ १४ ॥
सीदत्त्वम् ॥ सीदत्त्वम्मातुरस्याऽउपस्त्थेविश्वान्यग्नेवयुनानिवि
द्वान् ॥ मैनान्तपसामार्चिषाभिशोचीरन्तरस्याᳬं शुक्रज्ज्योतिर्वि
भाहि ॥१५॥ अन्तरग्ने । रुचात्त्वमुखायाऽंसदनेस्वे ॥ तस्यास्त्वᳬं

हरसातपञ्जातवेदःशिवोभव॥१६॥ शिवोभुत्त्वा। मह्यमग्नेअथोसी
दशिवस्त्वम् ॥ शिवाःकृत्त्वादिशःसर्वाःस्वंयोनिमिहासदः॥१७॥
[१७] दिवस्परि । प्रथमञ्जज्ञेऽअग्निरस्मद्द्वितीयम्परिजातवे
दाः ॥ तृतीयमप्सुनृमणाऽअजस्रमिन्धानऽएनञ्जरतेस्वाधीः
॥ १८ ॥ विद्माते । अग्नेत्रेधात्त्रयाणिविद्मातेधामविभृतापुरुत्रा ॥
विद्मातेनामपरमङ्गुहायद्विद्मातमुत्संयतऽआजगन्थ ॥१९॥ समु
द्रेत्त्वा । नृमणाऽअप्स्वन्तर्नृचक्षाईधेदिवोअग्नऊधन् ॥ तृतीये

त्वारजांसितस्त्थवाऽंसंमपामुपस्त्थेमहिषाऽअवर्द्धन् ॥२०॥ अक्रन्ददग्निः ॥ अक्रन्ददग्निस्त्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमञ्जन् ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअक्ख्यदारोदसीभानुनाभात्यन्तः ॥२१॥ श्रीणामुदारः ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरयीणाम्मनीषाणाम्प्रार्पणःसोमगोपाः ॥ वसुःसूनुःसहसोऽअप्सुराजाविभात्यग्रऽउषसामिधानः ॥२२॥ विश्वस्यकेतुः ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः ॥ वीडुञ्चिदद्रिमभिनत्परायञ्जनाय

दुग्निमयंजन्तपञ्च॥२३॥उशिक्पावकः॥उशिक्पावकोऽअरतिःसु
मेधामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि॥ इयर्तिधूममरुषम्भरिभ्रदुच्छुक्रे
णशोचिषाद्यामिनक्षन्॥ २४ ॥ दृशानोरुक्मः॥दृशानोरुक्मऽउ
र्व्याव्यद्यौदुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः ॥ अग्निरमृतोऽअभवद्वयो
भिर्यदेनन्द्यौरजनयत्सुरेताः॥ २५ ॥ यस्ते । अद्यकृणवद्भद्रशोचे
पूपन्देवघृतवन्तमग्ने ॥ प्रतन्नयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नन्देवभ
क्तंयविष्ठ॥ २६ ॥ आतम् ॥ आतम्भजसौश्रवसेष्वग्नऽउक्थऽउ

॥ १४ ।

क्थ्ऽआभंजशस्यमाने ॥ प्प्रियश्सूर्य्यें प्प्रियोअग्नाभंवात्त्युज्जातेन
भिनदुदुज्जनित्त्वैः ॥ २७ ॥ त्त्वामंग्ने ॥ त्त्वामंग्नेयजमानाऽअनु
द्यून्विश्वावसुदधिरेव्वाय्यीणि ॥ त्त्वयासहद्द्रविणमिच्छमानाव्व्रज
ङ्गोमंन्तमुशिजोव्विवब्रुः ॥२८॥अस्ताव्यग्निश॥अस्ताव्यग्निर्न्नरा०ं
सुशेवोवैश्वानरऽऋषिभिःसोमगोपाः ॥ अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेम
देवाधत्तरयिमस्म्मेसुवीरम् ॥ २९ ॥[१२] समिधाग्निम् ॥ समिधा
ग्निन्दुवस्यतघृतैर्बोधयतातिथिम्॥आस्मिन्हव्याजुहोतन॥३०॥

उदुत्त्वा ॥ उदुत्त्वाविश्वेदेवाऽअग्नेभरन्तुचित्तिभिः ॥ सनोभवशि
वस्त्वꣳसुप्रतीकोविभावसुः ॥ ३१ ॥ प्रेत ॥ प्रेदग्नेज्ज्योतिष्म्यान्या
हिशिवेभिरर्चिभिष्ट्वम् ॥ बृहद्भिर्भानुभिर्भासन्माहिꣳसीस्तन्वा
प्रजाः ॥ ३२ ॥ अक्रन्ददग्निः ॥ अक्रन्ददग्निस्तनयन्निवद्यौःक्षा
मारेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ॥ सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदारो
दसीभानुनाभात्यन्तः ॥ ३३ ॥ प्रप्रायम् ॥ प्रप्रायमग्निर्भरतस्य
शृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः ॥ अभियःपूरुम्पृतनासुतस्थौदी

दायदैव्व्योऽअतिथिःशिवोनः ॥ ३४ ॥ आपोदेवीः ॥ आपोदेवीःप्प्र
तिगृब्भ्णीतभस्स्मैतत्स्योनेकृणुध्वःसुरभाऽउलोके ॥ तस्स्मैनमन्ता
ञ्जनयःसुपत्क्वीम्मातेवपुत्त्रम्बिभृताप्प्स्वेनत् ॥ ३५ ॥ अप्प्स्वग्ग्ने ॥
अप्प्स्वग्ग्नेसधिष्टवसौषधीरनुरुध्यसे ॥ गब्भेंसञ्जायसेपुनः ॥ ३६ ॥
गब्भोऽअसि ॥ गब्भोअस्योषधीनाङ्गब्भोवनस्प्पतीनाम् ॥ गब्भो
विश्वस्यभूतस्याग्ग्नेगब्भोऽअपामसि ॥३७॥ प्रसद्यभस्स्मना ॥ प्र
सद्यभस्स्मनायोनिमपश्चपृथिवीमग्ग्ने ॥ सःसृज्ज्यमातृभिष्ट्वञ्ज्यो

तिंष्मान्पुनरासंदः॥३८॥ पुनेरासद्यं । पुनेरासद्यसदनमुपश्चपृथि
वीमंग्ने ॥ शेषैमातुर्य्यथोपस्थेनन्तरैस्याछंशिवतमः ॥ ३९ ॥ पुन
रूर्ज्जा । निवर्त्तस्वपुनंरग्नऽइषायुंषा ॥ पुनर्न्नःपाहयःहंसः ॥ ४० ॥
सहरय्या । निवर्त्तस्वाग्नेपिन्वंस्वधारया ॥ विश्वप्प्स्न्याविश्वतस्प्प
रिं ॥ ४१ ॥ बोधामे । ऽअस्यवर्चसोयाविष्ठमःहिष्ठस्यप्रभृतस्यस्वधा
वः ॥ पीयंतित्त्वोऽअनुत्त्वोगृणातिवन्दारुष्टेतन्वंवन्देऽअग्ने ॥४२॥
सबोधि । सूरिर्म्मघवावसुंपतेवसुदावन् ॥ युयोद्ध्यस्म्मद्द्वेषांछंसिवि

श्च्यकर्म्मणेस्वाहा ॥ ४३ ॥ पुनंस्त्वा । दित्याऽरुद्द्रावसंवुꣳसमिन्धता
म्पुनर्ब्रह्माणोवसुनीथयज्ञैः ॥ घृतेनत्वन्तुन्वंवर्द्धयस्वसुत्त्याःसंन्तुय
जमानस्युकामाः ॥ ४४ ॥ [१५] अपेत ॥ अपेतवीतविचसर्प्पतातोये
त्रस्त्थपुराणायेचुनूतनाः ॥ अदाद्यमोवसानंम्पृथिव्याऽअक्रन्निम
म्पितरोलोकमस्म्मै ॥ ४५ ॥ सञ्ज्ञानमसि । कामधरणम्मयिंतेकाम
धरणम्भूयात् ॥ अग्ग्नेर्ब्भस्म्मास्यग्ग्नेःपुरीषमसिचितस्त्थपरिचित
ऽऊर्द्धचितःश्रयद्ध्वम् ॥ ४६ ॥ अयꣳसः ॥ अयꣳसोऽअग्ग्निर्यं

स्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतन्दधेजठरेवावशानः ॥ सहस्रियम्वाजम
त्त्यन्नसप्तिꣳ ससवान्त्सन्स्तूयसेजातवेदः ॥ ४७ ॥ अग्नेयत् ॥ अ
ग्नेयत्तेदिविवर्च्चः पृथिव्यांय्यदोषधीष्ष्वप्स्वायजत्र ॥ येनान्तरि
क्षमुर्व्वाततन्थत्त्वेषः सभानुरर्णवोनृचक्षाः ॥ ४८ ॥ अग्नेदिवः ॥ अ
ग्नेदिवोऽअर्णमच्छादिगास्यच्छादेवाँ२ ऽऊचिषेधिष्ण्याये ॥ यारो
चनेपरस्तात्सूर्य्यस्ययाश्चावस्तादुपतिष्ठन्तऽआपः ॥ ४९ ॥ पुरी
ष्ष्यासोऽअग्नयः । प्रावणेभिः सजोषसः ॥ जुषन्तांय्यज्ञमद्रुहो

नमीवाऽइषोंमुहीः ॥ ५० ॥ इडांमग्ने । पुरुद८ंसं८ंसुनिङ्गोःशंश्वत्त
म८ंहवंमानायसाध ॥ स्यान्नःसूनुस्तनंयोविजावाग्नेसातेंसुमति
र्भूत्त्वस्मे ॥ ५१ ॥ अयन्तें ॥ अयन्तेयोनिर्ऋत्त्वियोयतोंजातोऽअ
रोंचथाः ॥ तञ्जानन्नग्नऽआरोहाथांनोवर्द्धयारयिम् ॥ ५२ ॥ चिदंसि ॥
चिदंसितयादेवतंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासींदपरिचिदंसितयादेवतंयाङ्गिर
स्वद्ध्रुवासींद ॥ ५३ ॥ लोकम्पृण । च्छिद्रम्पृणाथोंसीदद्ध्रुवात्त्वम् ॥
इन्द्राग्नीत्त्वाबृहस्प्पतिरस्मिन्न्योनांवसीषदन् ॥ ५४ ॥ ताऽअंस्य ।

सूदेदोहसꣳसोमꣳश्रीणन्तिपृश्नयः ॥ जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वा
रोचनेदिवः ॥ ५५ ॥ इन्द्रंविश्वाः ॥ इन्द्रंविश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्र
व्यचसङ्गिरः ॥ रथीतमꣳरथीनांवाजानाꣳसत्पतिम्पतिम् ॥ ५६ ॥
समितम् ॥ समितꣳसङ्कल्पेथाꣳसम्प्रियौरोचिष्णूसुमनस्यमानौ ॥
इषमूर्जमभिसंवसानौ ॥ ५७ ॥ संवाम् ॥ संवाम्मनाꣳसिसंव्रतास
मुचित्तान्याकरम् ॥ अग्नेपुरीष्याधिपाभवत्त्वन्नऽइषमूर्जंयज
मानायधेहि ॥ ५८ ॥ अग्नेत्त्वम् ॥ अग्नेत्त्वम्पुरीष्योरयिमान्पुष्टि

माँ२ऽअंसि ॥ शिवाश्कृत्त्वादिशः॑सर्व्वाः॑स्वंय्योनिमिहासदः॑॥५९॥
भवंतन्नः॑ ॥ भवंतन्नः॑समनसौसचेतसावरेपसौ ॥ मायज्ञᳪ॑हिᳪ॑सिष्ट
म्मायज्ञपतिज्ज्ञातवेदसौशिवौभवतमद्यनः॑ ॥ ६० ॥ मातेवपुत्रम् ॥
मातेवपुत्रम्पृथिवीपुरीष्ष्यमग्निᳪ॑स्वेयोनावभारुषा ॥ तांविश्श्वैर्द्देवै
र्ऋतुभिः॑संविदानश्प्रजापतिर्व्विश्श्वकर्म्माविमुञ्चतु ॥६१॥[७]असु
न्न्वन्तमयजमानम् ॥ असुन्न्वन्तमयजमानमिच्छस्तेनस्येत्यामन्न्वि
हितस्करस्य ॥ अन्न्यमस्म्मदिच्छसातऽइत्त्यानमोदेविनिर्ऋतेतु

ऽभ्यमस्तु॥६२॥ नमःसुतेनिर्ऋतेतिग्मतेजोयस्म्मयंविचृताबन्धमे
तम् ॥ यमेनत्त्वंय्यम्म्यासंविदानोत्तमेनाकेऽअधिरोहयैनम् ॥६३॥
यस्यास्ते। घोरऽआसञ्जुहोम्म्येषाम्बन्धानामवसर्ज्जनाय ॥ यान्त्वा
जनोभूमिरितिप्प्रमदन्तेनिर्ऋतिन्त्वाहम्परिवेदविश्श्वतः ॥ ६४ ॥
यन्तेदेवीनिर्ऋतिराबबन्धपाशङ्ग्रीवास्वविचृत्त्यम् ॥ तन्तेविष्ष्या
म्म्यायुषोनमद्ध्यादथैतम्पितुमद्धिप्प्रसूतः ॥ नमोभूत्त्यैयेदञ्चकार
॥ ६५ ॥ निवेशनःसङ्गमनः ॥ निवेशनःसङ्गमनोवसूनांविश्श्वारूपा

भिचंष्टेशचीभिः ॥ देवऽइवसविता सत्त्यधर्म्मैन्द्रोनतस्त्थौसमरेपथीनाम् ॥ ६६ ॥ सीरायुञ्जन्ति । कवयोयुगाव्वितन्वतेपृथक् ॥ धीरांदेवेषुसुम्नया ॥ ६७ ॥ युनक्तसीरा ॥ युनक्तसीराव्वियुगातनुध्वङ्कृते योनौव्वपतेहबीजम् ॥ गिराचंश्श्रुष्टिःसभराऽअसन्नोनेदीयऽइत्सृण्य÷पक्कमेयात् ॥ ६८ ॥ शुनᳪसु । फालाविकृषन्तुभूमिᳪशुनङ्कीनाशाऽअभियन्तुवाहैः ॥ शुनासीराहविषातोशमानासुपिप्पलाऽओषधीःकर्त्तनास्म्मे ॥ ६९ ॥ घृतेनसीता ॥ घृतेनसीतामधुनासमं

विना ॥ साकंवातंस्यङ्क्षाज्ज्यांसाकन्नंश्यनिहाकंया ॥ ८७॥ अन्न्या
वं÷ ॥ अन्न्यावोऽअन्न्यामंवत्त्वन्न्यान्न्यस्याऽउपांवत ॥ ताःसर्व्वाःसंवि
दानाऽइदम्मेप्प्रावंतावचं÷ ॥ ८८ ॥ याःफलिनीः ॥ याःफलिनी
र्व्याऽअंफलाऽअंपुष्पायाश्चंपुष्पिणीः ॥ बृहस्प्पतिंप्प्रसूतास्तानो
मुञ्चन्त्वꣳहंसः ॥ ८९ ॥ मुञ्चन्तुंमा । शपत्थ्यादथोंव्वरुण्यादुत ॥ अ
थोंयमस्यपड्वीशात्सर्व्वस्म्माद्देवकिल्बिषात् ॥ ९० ॥ अवपतन्तीरव
दन् ॥ अवपतन्तीरवदन्दिवऽओषधयस्प्परिं ॥ यञ्जीविमश्नवांमहै

नसरिष्ष्याति पूरुषः ॥ ९१ ॥ याऽओषधीः ॥ याऽओषधीः सोमराज्ञीर्बह्वीः शतविचक्षणाः ॥ तासामसित्त्वमुत्तमारङ्कामायशᳬहृदे ॥ ९२ ॥ याऽओषधीः ॥ याऽओषधीः सोमराज्ञीर्विष्ष्ठिताः पृथिवीमनु ॥ बृहस्पतिप्प्रसूताऽअस्यैसन्दत्तवीर्य्यम् ॥ ९३ ॥ याश्चे ॥ याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्चदूरम्परागताः ॥ सर्वाः सङ्गत्यवीरुधोस्यैसन्दत्तवीर्य्यम् ॥ ९४ ॥ मावः ॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहङ्खनामिवः ॥ द्विपाच्चतुष्ष्पादस्म्माकᳬसर्वमस्त्वनातुरम् ॥ ९५ ॥ ओषधयः

सम् ॥ ओषधयुःसमवदन्तसोमेनसुहराज्ञा ॥ यस्मैकृणोतिब्राह्मु
णस्तꣳराजन्पारयामसि ॥ ९६ ॥ नाशयित्रीबलासुस्यार्शसऽउपचि
तांमसि ॥ अथोशुतस्युयक्ष्मांणाम्पाकारोरसिनाशनी ॥ ९७ ॥ त्वाङ्ग
न्धुर्वाः ॥ त्वाङ्गन्धुर्वाऽअंखनुस्त्वामिन्द्रुस्त्वाम्बृहुस्पतिः ॥ त्वा
मोषधेसोमुराजाविद्वान्यक्ष्मादमुच्यत ॥ ९८ ॥ सहस्वमे ॥ सहस्व
मेऽअरातीःसहस्वपृतनायुतः ॥ सहस्वुसर्व्वंपाप्मानꣳसहमानास्योष
धे ॥ ९९ ॥ दीर्घायुस्ते ॥ दीर्घायुस्तऽओषधेखनितायस्मैचत्त्वाख

नीम्म्यहम् ॥ अथोत्त्वन्दीर्ग्घायुर्भूत्त्वाशतवल्शाविरोहतात्
॥ १०० ॥ त्वसुत्तमा। स्योषधेतववृक्षाऽउपस्तयः ॥ उपस्तिरस्तुसो
स्म्माकंय्योऽअस्म्माँ२ऽअभिदासति ॥ १०१ ॥ [२७] मामाहिᳬ
सीज्जनितायःपृथिव्यायोवादिवᳬसत्यधर्म्माव्यानट् ॥ यश्चापश्च
न्द्राःप्प्रथमोजजानकस्म्मैदेवायहविषाविधेम ॥ १०२ ॥ अब्भ्या
वर्त्तस्व । पृथिवियज्ञेनपयसासह ॥ वपान्तेऽअग्निरिषितोऽअरो
हत् ॥ १०३ ॥ अग्नेयत् ॥ अग्नेयत्तेशुक्रंय्यच्चन्द्रंय्यत्पूतंय्यच्चय

ज्ज्रियम् ॥ तद्देवेभ्योभरामसि ॥ १०४ ॥ इषमूर्ज्जम् ॥ इषमूर्ज्जमह
मितऽआदमृतस्ययोनिम्महिषस्यधाराम् ॥ आमागोषुविशत्वातनू
षुजहामिसेदिमानिरामममीवाम् ॥ १०५ ॥ अग्नेतव ॥ अग्नेतवश्र
वोवयोमहिभ्राजन्तेऽअर्च्चयोविभावसो ॥ बृहद्भानोशवसावाज
मुक्थ्यन्दधासिदाशुषेकवे ॥ १०६ ॥ पावकवर्च्चाःशुक्रवर्च्चाः ॥ पाव
कवर्च्चाःशुक्रवर्च्चाऽअनूनवर्च्चाऽउदियर्षिभानुना ॥ पुत्रोमातराविं
चरन्नुपावासिपृणाक्षिरोदसीऽउभे ॥ १०७ ॥ ऊर्ज्जोनपात् ॥ ऊर्ज्जोन

पाज्जातवेदꣳसुशस्तिभिर्म्मन्दस्वधीतिभिर्हितः ॥ त्वेऽइषꣳसन्दधु
र्भूरिवर्प्पसश्चित्रोतयोवामजाताः ॥ १०८ ॥ इरज्ज्यन्नग्ने । प्प्रथय
स्वजन्तुभिरस्म्मेरायोऽअमर्त्त्य ॥ सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृण
क्षिसानसिक्क्रतुम् ॥ १०९ ॥ इष्क्कर्त्तारमद्ध्वरस्य ॥ इष्कर्त्तारमद्ध्वरस्य
प्प्रचेतसङ्क्षयन्तꣳराधसोमहः ॥ रातिवामस्यसुभगाम्महीमिषन्द
धासिसानसिꣳरयिम् ॥ ११० ॥ ऋतावानम्महिषं । विश्वदर्शतम
ग्निꣳसुम्नायदधिरेपुरोजनाः ॥ श्रुत्कर्णꣳसप्प्रथस्तमन्त्वागिरादै

व्युम्मानुंषायुगा ॥ १११ ॥ आप्प्यांयस्व । समेंतुतेव्विश्श्वतं÷सोमव्वृ
ष्ण्ण्यंम् ॥ भवाव्वाजंस्यसङ्गथे ॥ ११२ ॥ सन्तें ॥ सन्तेपयांᳫसिसमु
यन्तुव्वाजाᳫसंव्वृष्ण्ण्यांन्यभिमातिषाहं÷ ॥ आप्प्यायंमानोऽअमृ
तांयसोमदिविश्श्रवांᳫस्युत्तमानिंधिष्ष्व ॥ ११३ ॥ आप्प्यांयस्व ॥
मदिन्तमसोमव्विश्श्वेंभिरᳫशुभिं÷ ॥ भवांनᳫसप्प्रथंस्तमᳫसखांव्वृधे
॥ ११४ ॥ आतें । व्वत्सोमनोंयमत्परमाच्चिंत्सधस्त्थात् ॥ अग्ग्नेत्त्वां
ङ्कांमयागिरा ॥ ११५ ॥ तुब्भ्यन्ताः ॥ तुब्भ्यन्ताऽअंङ्गिरस्तमव्वि

श्वांᳪ सुक्षितयᳪ पृथक् ॥ अग्नेकामाययेमिरे ॥ ११६ ॥ अग्निᳪ प्प्रिये
षुं ॥ अग्निᳪ प्प्रियेषुधामसुकामोभूतस्यभव्व्यस्य सम्म्राडेकोव्विराजति
॥ ११७ ॥ [१६] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांद्वादशोऽध्यायः
॥ १२ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ मयिगृह्णामिपंचद
शध्रुवासिमधुव्वाताएकादशकौसम्यक्स्रवंतिनवेमंमाषडपांत्वैका
ऽयंपुरःपंचसप्ताष्टापंचाशत् ॥ मयिगृह्णामि ॥ मयिगृह्णाम्म्यग्ग्रेऽअ
ग्निᳪ रायस्प्पोषायसुप्प्रजास्त्वायसुवीर्य्याय ॥ मामुदेवताऽसच

न्ताम् ॥ १ ॥ अपाम्पृष्ठम् ॥ अपाम्पृष्ठमसियोनिरग्नेःसमुद्रमभि
तऽपिन्वमानम् ॥ वर्द्धमानोमहाँ२ऽआचपुष्करेदिवोमात्रयाव्वरि
म्णाप्प्रथस्व ॥ २ ॥ ब्रह्मयज्ञानम् ॥ ब्रह्मयज्ञानम्प्रथमम्पुरस्ता
द्विसीमतःसुरुचोव्वेनऽआवः ॥ सबुध्न्याऽउपमाऽअस्यविष्ठाःसत
श्चयोनिमसतश्चव्विवः ॥ ३ ॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्तताग्रेभूतस्यजा
तःपतिरेकऽआसीत् ॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मैदेवायह
विषाविधेम ॥ ४ ॥ द्रप्सश्चस्कन्द । पृथिवीमनुद्यामिमञ्चयोनिमनु

यश्चपूर्व्वं÷ ॥ समानंस्योनिमनुसञ्चरंन्तन्द्रप्प्सञ्जुहोम्म्यनुंसप्तहो
त्राऽ ॥५॥ नमोस्तु । सर्प्पेभ्यो येकेचपृथिवीमनु ॥ येऽअन्तरिक्षे
येदिवितेभ्यं÷सर्प्पेभ्योनमं÷ ॥ ६ ॥ याऽइषवं ॥ याऽइषवोयातु
धानानांय्येवावनस्प्पती १ रनु ॥ येवांवटेषुशेरंतेतेभ्यं÷सर्प्पे
भ्योनमं÷ ॥ ७ ॥ येवा । मीरोचनेदिवोयेवासूर्य्यस्यरश्मिषु ॥ ये
षामप्प्सुसदंस्कृतन्तेभ्यं÷सर्प्पेभ्योनमं÷ ॥८॥ कृणुष्वपाजं÷ ॥
कृणुष्वपाजंप्प्रसितिन्नपृथ्वींय्याहिराजेवामंवाँ २ ऽइभेन ॥ तृ

ष्ठ्वीमनुप्प्रसितिन्द्रूणानोऽस्तासिविध्यरक्षसुस्तपिष्ठैः॥९॥ तवंभ्रमा

सं॑॥तवंभ्रमासऽआशुयापंतन्त्यनुंस्पृश धृषताशोशुचानः॥तपूꣳ

ष्यग्ने जुह्वापतुङ्गानसन्दितोविसृंजविष्वंगुल्काः ॥ १० ॥ प्रति

स्प्पशो॑ ॥ प्रतिस्प्पशोविसृंजतूर्णितमोभवापायुर्विशोऽअस्याऽअ

दंब्धः ॥ योनोदूरेऽअघशꣳसोयोऽअन्त्यग्नेमाकिंष्टेव्यथिरादधर्षी

त् ॥ ११ ॥ उदग्ने। तिष्ठप्प्रत्यातनुष्वन्यमित्राँ२ऽओषतात्तिग्गम

हेते ॥ योनोऽअरातिꣳसमिधानचक्रेनीचातन्धक्ष्यतसन्नशुष्कम्

॥१२॥ऊर्द्ध्वोभंव॥ऊर्द्ध्वोभंवप्प्रतिंविद्ध्याद्ध्यस्म्मदाविष्कृणुष्वदैव्यां
न्यग्ने॥ अवंस्थिरातंनुहियातुजूनांञ्जामिमजांमिम्प्रम्मृंणीहिशत्रू
न्॥ अग्नेष्ट्वातेजंसासादयामि॥ १३॥ अग्निर्म्मूर्द्धा । दिवःकुकुत्प
त्तिःपृथिव्याअयम्॥ अपाᳬरेतांᳬसिजिन्वति॥ इन्द्रंस्यत्त्वौज
सासादयामि॥ १४॥ भुवोयज्ञस्यं॥ भुवोयज्ञस्यरजंसश्चनेतायत्रां
नियुद्भिःसचंसेशिवाभिः॥ दिविमूर्द्धानन्दधिषेस्वर्षाञ्जिह्वामंग्ने
चकृषेहव्यवाहंम्॥ १५॥[१५] ध्रुवासिं। धरुणास्तृंताविश्वकंर्म्म

णा ॥ मात्त्वांसमुद्रऽउद्वधीन्मासुपण्णोंव्येथमानापृथिवीन्दृंᳫंह
॥ १६ ॥ प्रजापतिष्ट्वा सादयत्त्वपाम्पृष्ठेसमुद्रस्येमन् ॥ व्यचस्वतीम्प्र
थस्वतीम्प्रथस्वपृथिव्यासि ॥१७॥ भूरसि ॥ भूरसिभूमिरस्यदितिरसि
विश्वधायाविश्वस्यभुवनस्यधर्त्री ॥ पृथिवीँय्यच्छपृथिवीन्दृंᳫंहपृ
थिवीम्माहिᳫंसीः ॥१८॥ विश्वस्म्मैप्प्राणाय ॥ विश्वस्म्मैप्प्राणाया
पानायव्व्यानायोदानायप्प्रतिष्ठायैचरित्राय ॥ अग्निष्ट्वाभिपातुमह्या
स्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥१९॥ का

ण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीपरुषःपरुषस्प्परि ॥ एवानोदूर्व्वेप्प्रतनुसहस्रेणशतेनच ॥२०॥ याशतेन । प्प्रतनोषिसहस्रेणव्विरोहसि । तस्यास्तेदेवीष्टकेव्विधेमहविषाव्वयम् ॥२१॥ यास्ते । ऽअग्नेसूर्य्येरुचोदिवमातन्वन्तिरश्मिभिः ॥ ताभिर्न्नोऽअद्यसर्व्वाभीरुचेजनायनस्कृधि॥२२॥ यावः॥यावोदेवाःसूर्य्येरुचोगोष्वश्वेषुयारुचः॥इन्द्राग्नीताभिःसर्व्वाभीरुचन्नोधत्तबृहस्प्पते ॥२३॥ व्विराड्ज्योतिः ॥ व्विराड्ज्योतिरधारयत्स्वराड्ज्योतिरधारयत् ॥ प्रजापतिष्ट्वासादयतुपृ

ष्ठेपृथिव्याज्ज्योतिष्मतीम् ॥ विश्वस्मैप्प्राणायापानायव्यानाय
विश्वञ्ज्योतिर्य्यच्छ ॥ अग्निष्टेधिपतिस्तयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद
॥२४॥ मधुश्च॥मधुश्चमाधवश्चवासन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसि
कल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामापऽओषधयःकल्पन्तामग्न
यःपृथङ्ममज्यैष्ठ्यायसव्रताः॥ येऽअग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृ
थिवीऽइमे ॥ वासन्तिकावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवाऽअ
भिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥२५॥ अषाढासि॥ अ

पांढासिसहंमानासहस्वरांतीःसहंस्वपृतनायतः ॥ सहस्रंवीर्य्यासि
सामांजिन्व ॥२६॥[११]मधुवाताः॥ मधुवाताऽऋतायतेमधुंक्षर
न्तिसिन्धंवः॥माध्वीर्न्नःसन्त्वोषंधीः॥२७॥मधुनक्तम्॥मधुनक्तमु
तोषसोमधुमत्पार्थिवंरजः ॥मधुद्यौरंस्तुनःपिता ॥२८॥ मधुमा
न्नः ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्म्मधुमाँ २ अस्तुसूर्य्यः ॥ माध्वीर्गावो
भवन्तुनः ॥ २९ ॥ अपाङ्गम्भंन् ॥ अपाङ्गम्भंन्त्सीदमात्वासूर्यो
भितांप्सीन्माग्निर्वैश्वानरः ॥ अच्छिन्नपत्राःप्रजाऽअंनुवीक्षस्वा

नुंत्त्वादिव्यावृष्टिःसचताम् ॥ ३० ॥ त्रीन्त्संमुद्रान् ॥ त्रीन्त्संमुद्रा
न्त्समसृपत्स्वर्ग्गानुपाम्पतिर्वृषभऽइष्टंकानाम् ॥ पुरीषंवसानःसुकृ
तस्यंलोकेतत्रगच्छयत्रपूर्वेपरेताः ॥ ३१ ॥ महीद्यौःपृथिवीचंनऽइ
मंयज्ञम्मिमिक्षताम् ॥ पिपृतान्नोभरीमभिः ॥ ३२ ॥ विष्ण्णोःक
र्म्माणि । पश्यतयतोव्रतानिपस्पशे ॥ इन्द्रस्ययुज्ज्यःसखा ॥ ३३॥
ध्रुवासि ॥ धरुणेतोजज्ञेप्रथममेभ्योयोनिभ्योऽअधिजातवेदाः ॥
सगायत्र्यात्रिष्टुभानुष्टुभाचदेवेभ्योहव्यंवहतुप्रजानन् ॥ ३४ ॥

इषेरायेरमस्वसहंसेद्युम्नऽऊर्जेऽअपत्त्याय॥सम्म्राडसिस्वराडसि
सारस्वतौत्त्वोत्सौप्प्रावताम् ॥ ३५ ॥ अग्नेयुक्ष्व ॥ अग्नेयुक्ष्वाहि
येतवाश्वासोदेवसाधवः॥ अरंवहन्तिमन्न्यवे ॥३६॥युक्ष्वाहि ॥ देव
हूतेमाँ२ऽअश्वाँ२ऽअग्नेरथीरिंव॥निहोतापूर्व्व्यःसदः॥३७॥[११]
सम्म्यक्स्रवन्ति।सरितोनधेनाऽअन्तर्हृदामनसापूयमानाः॥ घृत
स्यधाराअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमद्ध्येऽअग्नेः॥३८॥ रुचे
त्त्वा । रुचेत्त्वाभासेत्वाज्ज्योतिषेत्वा ॥ अभूदिदंविश्श्वस्यभुवनस्य

वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्यंच ॥३९॥अग्निर्ज्योतिषा॥अग्निर्ज्योतिषा
ज्योतिष्मान्रुक्मोवर्चसावर्चस्वान्॥ सहस्रदाऽअसिसहस्रायत्त्वा
॥४०॥ आदित्यङ्गर्भम् ॥ आदित्यङ्गर्भम्पयसासमङ्धिसहस्रस्यप्र
तिमांविश्वरूपम् ॥ परिवृङ्धिहरसामाभिमंस्थाःशतायुषङ्कृणुहि
चीयमानः ॥४१॥ वातस्यजूतिं । वरुणस्यनाभिमश्वञ्जज्ञानःसरि
रस्यमध्ये ॥ शिशुन्नदीनांहरिमद्रिबुध्नमग्नेमाहिंसीःपरमेव्यो
मन् ॥ ४२॥ अजस्रमिन्दुम् ॥ अजस्रमिन्दुमरुषम्भुरण्युमग्निमी

डेपूर्व्वंचित्तिन्नमोभिः ॥ सपर्व्वभिर्ऋतुशःकल्प्पमानोगाम्माहिंᳫसीः
रदितिंविराजम् ॥ ४३ ॥ वरूत्रीन्त्वष्टुः ॥ वरूत्रीन्त्वष्टुर्वरुणस्यना
भिमविंञ्जज्ञानाᳫंरजसःपरस्म्मात् ॥ महीᳫंसाहस्रीमसुरस्यमा
यामग्नेमाहिंᳫसीःपरमेव्योमन् ॥ ४४ ॥ योऽअग्निः ॥ योऽअग्नि
रग्नेरध्यजायतशोकात्पृथिव्याऽउतवादिवस्प्परि ॥ येनप्प्रजाविश्व
कर्म्माजजानतमग्नेहेडःपरितेवृणक्तु ॥४५॥ चित्रन्देवानाम् ॥ चित्र
न्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्म्मित्रस्यवरुणस्याग्नेः ॥ आप्प्राद्यावा

पृथिवीऽअन्तरिक्षꣳसूर्यंआत्माजगतस्तस्थुषश्च ॥४६॥ [९] इम
म्मा । हिꣳसीर्द्विपादम्पशुꣳसहस्राक्षोमेधायचीयमानः ॥ मयुम्पशु
म्मेधमग्नेजुषस्वतेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ मयुन्तेशुगृच्छतुय
न्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥४७॥ इमम्मा । हिꣳसीरेकशफम्पशुङ्कनि
क्रदंवाजिनंवाजिनेषु ॥ गौरमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वानस्त
न्वोनिषीद ॥ गौरन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ ४८ ॥
इमꣳसाहस्रम् ॥ इमꣳसाहस्रꣳशतधारमुत्सँव्यच्यमानꣳसरिर

स्यमध्यै॥ घृतन्दुहानामदितिञ्जनायाग्नेमाहिꣳसीः परमेव्योमन्॥ गवयमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ गवयन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ ४९ ॥ इममूर्णायुं ॥ वरुणस्यनाभिन्त्वचम्पशूनान्द्विपदाञ्चतुष्पदाम् ॥ त्वष्टुः प्रजानाम्प्रथमञ्जनित्रमग्नेमाहिꣳसीः परमेव्योमन्॥ उष्ट्रमारण्यमनुतेदिशामितेनचिन्वानस्तन्वोनिषीद ॥ उष्ट्रन्तेशुगृच्छतुयन्द्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥५०॥ अजोहि ॥ अजोह्यग्नेरजनिष्टशोकात्सोऽअपश्यज्ज

नितारमग्ग्रे ॥ तेनदेवादेवतामग्ग्रेमायँस्तेनरोहेमायन्नुपमेद्ध्यासहं॥
शरभमारण्णयमनुतेदिशामितेनचिन्न्वानस्तन्न्वोनिषीद ॥ शरभन्ते
शुगृच्छतुयन्द्विष्ष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ ५१ ॥ त्वंयविष्ठ । दाशुषो
नॄँश्पाहिश्रृणुधीगिरंः ॥ रक्षातोकमुतत्त्मना ॥ ५२ ॥ [६] अपा
न्त्वा ॥ अपान्त्वेमन्न्त्सादयाम्म्यपान्त्वोद्मन्न्त्सादयाम्म्यपान्त्वा
भस्म्मन्न्त्सादयाम्म्यपान्त्वाज्ज्योतिषिसादयाम्म्यपान्त्वायनेसाद
याम्म्यर्ण्णवेत्त्वासदनेसादयामिसमुद्रेत्त्वासदनेसादयामिसरिरे

त्त्वासदनेसादयाम्म्युपान्त्वाक्षयेसादयाम्म्युपान्त्वासधिषिसाद
याम्म्युपान्त्वासदनेसादयाम्म्युपान्त्वासधस्थेसादयाम्म्युपा
न्त्वायोनौसादयाम्म्युपान्त्वापुरीषेसादयाम्म्युपान्त्वापाथसिसा
दयामिगायत्रेणत्त्वाच्छन्दसासादयामित्रैष्टुभेनत्त्वाच्छन्दसासाद
यामिजागतेनत्त्वाच्छन्दसासादयाम्म्यानुष्टुभेनत्त्वाच्छन्दसासाद
यामिपाङ्क्तेनत्त्वाच्छन्दसासादयामि ॥ ५३ ॥ [१] अयम्पुरः ॥
अयम्पुरोभुवस्तस्यप्प्राणोभौवायनोवसन्तःप्प्राणायनोगायत्रीवा

सन्तीगायत्र्यैगायत्रञ्जायत्रादुपाᳬंशुरुपाᳬंशोस्त्रिवृत्त्रिवृतोरथन्त
रंवासिष्ठऽऋषिः॑प्रजापतिगृहीतयात्त्वयाप्प्राणङ्गृह्णामिप्प्रजा
ब्भ्यः॑ ॥ ५४ ॥ अयन्दक्षिणा । विश्वकर्म्मातस्यमनोवैश्वकर्म्मण
ङ्ग्रीष्म्मोमानसस्त्रिष्टुब्ग्रैष्म्मीत्रिष्टुभः॑स्वारᳬंस्वारादन्तर्य्यामोन्त
र्य्यामात्पञ्चदशःपञ्चदशाद्बृहद्भरद्वाजऽऋषिः॑प्रजापतिगृहीतया
त्त्वयामनोगृह्णामिप्प्रजाब्भ्यः॑ ॥ ५५ ॥ अयम्पश्चात् ॥ अयम्प
श्चाद्विश्वव्यचास्तस्यचक्षुर्वैश्वव्यचसंवर्षाश्चाक्षुष्य्योजगतीवार्षीज

गत्त्याऽऋक्क्सममृक्क्समाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरू
पञ्जमदग्निरृषिः प्रजापतिगृहीतया त्त्वया चक्षुर्ग्गृह्णामि प्रजा
भ्यः ॥ ५६ ॥ इदमुत्तरात् ॥ इदमुत्तरात्स्वस्तस्य श्रोत्रꣳ सौवꣳ
शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्शारद्यनुष्टुभऽऐडमैडान्मन्थी मन्थिनऽएकविꣳशऽ
एकविꣳशाद्वैराजं विश्वामित्रऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्त्वया श्रो
त्रं गृह्णामि प्रजाभ्यः ॥५७॥ इयमुपरि मतिस्तस्यै वाङ्मात्त्या हेम
न्तो वाच्यः पङ्क्तिर्हैमन्ती पङ्क्त्यै निधनवन्निधनवतऽआग्रयणऽआ

ग्ग्रयणात्त्रिणवत्त्रयस्त्रिꣳशौत्त्रिणवत्त्रयस्त्रिꣳशाभ्याꣳशाक्क्वररैवतेव्वि
श्वकर्म्मऽऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया व्वाचं ङ्गृह्णामि प्प्रजाभ्यो
लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥ ५८ ॥ [५] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांत्रयो
दशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ ध्रुव
क्षितिः षट्सजूरृतुभिर्म्मूर्द्धावयोद्द्विकाविंद्राग्नीआयुर्म्मेषट्कावाशु
स्त्रिवृदेकाग्नेर्भागोस्येकयाचतुष्कावष्टावेकत्रिꣳशत् ॥ हरिः ॐ ध्रुव
क्षितिर्द्ध्रुवयोनिः ॥ ध्रुवाक्षितिर्द्ध्रुवयोनिर्द्ध्रुवासिद्ध्रुवंय्योनिमासीदसा

ध्रुवा ॥ उक्थ्यस्यकेतुम्प्रथमञ्जुषाणाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा
॥ १ ॥ कुलायिनीघृतवती ॥ कुलायिनीघृतवतीपुरन्धिःस्योनेसी
दसदनेपृथिव्याः ॥ अभित्वारुद्रावसवोगृणन्त्विमाब्रह्मपीपिहि
सौभगायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा ॥२॥ स्वैर्दक्षैः ॥ स्वैर्दक्षैर्द
क्षपितेहसीददेवानाꣳसुम्नेबृहतेरणाय ॥ पितेवैधिसूनवऽआसुशे
वास्वावेशातन्वासंविशस्वाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वा ॥ ३ ॥
पृथिव्याःपुरीषम् ॥ पृथिव्याःपुरीषमस्यप्सोनामतान्त्वाविश्वेऽअ

भिर्गृणन्तुदेवाः ॥ स्तोमंपृष्ठाघृतवंतीहसीदप्प्रजावंदस्म्मेद्रविणायं
जस्वांश्विनांध्वर्य्यूसांदयतामिहत्वां ॥ ४ ॥ अदित्यास्त्वा । पृष्ठेसांद
याम्म्यन्तरिक्षस्यधर्त्रीविष्टम्भनीन्दिशामाधिपत्नीम्भुवनानाम् ॥
ऊर्म्मिर्द्रप्प्सोऽअपामसिविश्वकर्म्मातऽऋषिरश्विनांध्वर्य्यूसांदयता
मिहत्वां ॥ ५ ॥ शुक्रश्च ॥ शुक्रश्चशुचिश्चग्ग्रैष्म्मावृतूऽअग्नेरंतः
श्लेषोसिकल्प्पेतांन्द्यावांपृथिवीकल्प्पन्तामापऽओषधयःकल्प्प
न्तामग्ग्नयःपृथङ्ममज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्ग्नयःसमनसोन्त

राद्यावापृथिवीऽइमे ॥ ग्रैष्मावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदे
वाऽअभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥६॥ [६] सजू
ऋतुभिःसजूर्विधाभिःसजूर्देवैःसजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावैश्वा
नरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूर्ऋतुभिःसजूर्विधाभिः
सजूर्वसुभिःसजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नयेत्वावैश्वानरायाश्विनाध्वर्यू
सादयतामिहत्वासजूर्ऋतुभिःसजूर्विधाभिःसजूरुद्रैःसजूर्देवैर्व
योनाधैरग्नयेत्वावैश्वानरायाश्विनाध्वर्यूसादयतामिहत्वासजूर्ऋ

तुभिं॑÷सुजूर्व्विधाभिं॑÷सुजूरादित्यैः॑सुजूर्हेवैर्व्वयोनाधैरग्ग्नयेत्त्वावै
श्वानुरायाश्श्विनांद्ध्वुर्य्यूसांदयतामिहत्त्वांसुजूर्ऋतुभिं॑÷सुजूर्व्विधा
भिं॑÷सुजूर्व्विश्श्वैर्हेवैःसुजूर्हेवैर्व्वयोनाधैरग्ग्नयेत्त्वावैश्श्वानुरायाश्श्विनां
द्ध्वुर्य्यूसांदयतामिहत्त्वां ॥ ७ ॥ प्प्राणम्मे॑ । पाह्यपानम्मे॑पाहिव्व्यान
म्मे॑पाहिचक्षुर्म्मऽउर्व्व्याविभाहिश्श्रोत्रम्मे॑श्श्लोकय ॥ अपःपिन्न्वौ
षधीर्ज्जिन्न्वद्विपाद॑वचतुष्प्पात्पाहिदिवोवृष्टिमेरंय ॥ ८ ॥ [२] मू
र्द्धावयं॑÷प्प्रजापंतिश्छन्दं॑÷क्षत्त्रंवयोमयंन्दुञ्छन्दोविष्टम्भोवयो

धिपतिश्छन्दोविश्वकर्म्मावयःपरमेष्ठीछन्दोबस्तोवयोविवलञ्छ
न्दोवृष्णिर्व्वयोविशालञ्छन्दःपुरुषोवयस्तन्द्रञ्छन्दोव्याघ्रोव
योनाधृष्टञ्छन्दःसिंहोवयश्छदिश्छन्दःपष्ठवाड्वयोबृहतीच्छ
न्दऽउक्षावयःककुप्छन्दऽऋषभोवयःसतोबृहतीच्छन्दोनड्वान्व
यः॥९॥ अनड्वान्वयः।पङ्क्तिश्छन्दोधेनुर्व्वयोजगतीच्छन्दस्त्र्यविर्व
यस्त्रिष्टुप्छन्दोदित्यवाड्वयोविराट्छन्दःपञ्चाविर्व्वयोगायत्रीच्छन्दः
स्त्रिवत्सोवयऽउष्णिक्छन्दस्तुर्य्यवाड्वयोनुष्टुप्छन्दोलोकन्ताऽइ

न्द्रंम् ॥ १० ॥[२]इन्द्राग्नीऽअव्व्यथमानाम् ॥ इन्द्राग्नीऽअव्व्यं
थमानामिष्टकान्दृꣳहतंय्युवम् ॥ पृष्ठेनद्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षञ्च
व्विबाधसे ॥ ११ ॥ व्विश्वकर्म्मात्वा । सादयत्त्वन्तरिक्षस्यपृष्ठेव्व्यच
स्वतीम्प्रथस्वतीमन्तरिक्षंय्यच्छान्तरिक्षन्दृꣳहान्तरिक्षम्माहिꣳ
सीः ॥ विश्वस्म्मैप्प्राणायापानायव्व्यानायोदानायप्प्रतिष्ठायैचरि
त्राय ॥ व्वायुष्ट्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनतयादेवत
याङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥ १२ ॥ शतम् ॥ ७०० ॥ राज्यसि ॥ रा

र्य्यसिप्प्राचीदिग्विराडसिदक्षिणादिक्सम्म्राडसिप्प्रतीचीदिक्स्व

राडस्युदीचीदिगधिपत्न्यसिबृहतीदिक् ॥ १३ ॥ विश्वकर्म्मा

त्त्वा । सादयत्वन्तरिक्षस्यपृष्ठेज्ज्योतिष्म्मतीम् ॥ विश्वस्म्मैप्प्राणा

यापानायव्यानायविश्वञ्ज्योतिर्य्यच्छ ॥ वायुष्टेधिपतिस्तयादेवत

याङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥ १४ ॥ नभश्च ॥ नभस्यश्चवार्षिकावृतूऽ

अग्ग्नेरन्तःश्लेषोसिकल्प्पेतान्द्यावापृथिवीकल्प्पन्तामापऽओष

धयःकल्प्पन्तामग्ग्नयःपृथङ्ममज्ज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअग्ग्नयः

समंनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ वार्षिकावृतूऽअभिकल्पंमानाऽ
इन्द्रंमिवदेवाऽअंभिसंविंशन्तुतयादेवतंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसींदतम् ॥
॥ १५ ॥ इषश्च ॥ इषश्चोर्ज्जश्चशारदावृतूऽअग्नेरंन्तःश्लेषोसिक
ल्प्पेतान्द्यावापृथिवीऽकल्प्पंन्तामापऽओषधयःकल्प्पंन्तामग्नयः
पृथङ्मज्ज्यैष्ठ्यायसव्रंताः ॥ येऽअग्नयःसमंनसोन्तराद्यावापृथि
वीऽइमे ॥ शारदावृतूऽअंभिकल्प्पंमानाऽइन्द्रंमिवदेवाऽअंभिसंवि
शन्तुतयादेवतंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसींदतम् ॥ १६ ॥ [६] आयुंर्म्मे ।

ञ्छन्दोगौश्छन्दोजाश्छन्दोश्वश्छन्दः ॥ १९ ॥ अग्निर्द्देवता ॥
अग्निर्द्देवतावातोदेवतासूर्य्योदेवताचन्द्रमादेवतावसवोदेवतारु
द्रादेवतादित्यादेवतामरुतोदेवताविश्वेदेवादेवताबृहस्पतिर्द्देवते
न्द्रोदेवतावरुणोदेवता ॥ २० ॥ मूर्द्धासि ॥ मूर्द्धासिराड्ध्रुवासिधरु
णाधर्त्र्यसिधरणी ॥ आयुषेत्त्वावर्च्चसेत्त्वाकृष्यैत्त्वाक्षेमायत्त्वा ॥
॥ २१ ॥ यन्त्रीराट् ॥ यन्त्रीराड्यन्त्र्यसियमनीध्रुवासिधरित्री ॥
इषेत्त्वोर्ज्जेत्त्वारय्यैत्त्वापोषायत्त्वालोकन्ताऽइन्द्रम् ॥ २२ ॥ [६]

आशुस्त्रिवृत् ॥ आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योमा सप्तदशो धरुणं
ऽएकविꣳशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपो नवदशोऽभीवर्तः सविꣳशो वर्चो
द्वाविꣳशः सम्भरणस्त्रयोविꣳशो योनिश्चतुर्विꣳशो गर्भाः पञ्चविꣳ
शऽओजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिꣳशः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिꣳशो ब्रध्नस्य विष्ट
पं चतुस्त्रिꣳशो नाकः षट्त्रिꣳशो विवर्तोऽष्टाचत्वारिꣳशो धर्त्रं चतुष्टोमः
॥ २३ ॥ [१] अग्नेर्भागः ॥ अग्नेर्भागोऽसि दीक्षायाऽआधिपत्य
म्ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमऽइन्द्रस्य भागोऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रꣳ

स्पृतम्पञ्चदशस्तोमोनृचक्षसाम्भागोसिधातुराधिपत्यञ्जनित्रꣳस्पृ
तꣳसप्तदशस्तोमोमित्रस्यभागोसिवरुणस्याधिपत्यन्दिवोवृष्टिर्वा
तस्पृतऽएकविꣳशस्तोमोवसूनाम्भागः ॥ २४ ॥ वसूनाम्भागो
सिरुद्राणामाधिपत्यञ्चतुष्पात्स्पृतञ्चतुर्विꣳशस्तोमऽआदित्या
नाम्भागोसिमरुतामाधिपत्यङ्गर्भास्पृताःपञ्चविꣳशस्तोमोदित्यै
भागोसिपूष्णऽआधिपत्त्यमोजस्पृतन्त्रिणवस्तोमोदेवस्यसवितु
र्भागोसिवृहस्पतेराधिपत्यꣳसमीचीर्दिशस्पृताश्चतुष्टोमस्तोमो

॥१२१॥

यवानाम्भागः ॥ २५ ॥ यवानाम्भागोस्ययवानामाधिपत्यम्प्रजा
स्पृताश्चतुश्चत्वारिꣳशस्तोमऽऋभूणाम्भागोसिविश्वेषान्देवाना
माधिपत्यम्भृतꣳस्पृतन्त्रयस्त्रिꣳशस्तोमः सहश्च ॥ २६ ॥ सहश्च ।
सहस्यश्चहैमन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तः श्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथि
वीकल्पन्तामापऽओषधयः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मज्यैष्ठ्याय
सव्रताः ॥ येऽअग्नयः समनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ हैमन्ति
कावृतूऽअभिकल्पमानाऽइन्द्रमिवदेवा ऽअभिसंविशन्तुतयादेव

तंयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसींदतम् ॥ २७ ॥ [४] एकयास्तुवत । प्प्रजाऽ
अंधीयन्तप्प्रजापंतिरधिंपतिरासीत्तिसृभिंरस्तुवतब्रह्मासृज्ज्यतब्र
ह्मंणस्प्पतिरधिंपतिरासीत्पञ्चभिंरस्तुवतभूतान्यंसृज्ज्यन्तभूता
नाम्पतिरधिंपतिरासीत्सप्तभिंरस्तुवतसप्तऽऋषयोंसृज्ज्यन्तधाता
धिंपतिरासीन्नवभिंरस्तुवत ॥ २८ ॥ नवभिंरस्तुवत । पितरोंसृज्ज्य
न्तादिंतिरधिंपत्न्यासीदेकादशभिंरस्तुवतऽऋतवोंसृज्ज्यन्तार्त्त
वाऽअधिंपतयऽआसँस्त्रयोदशभिंरस्तुवतमासाऽअसृज्ज्यन्तसंव

त्सुरोधिंपतिरासीत्पञ्चदुशभिंरस्तुवतक्षुत्रमंसृज्ज्युतेन्द्रोधिंपतिरा
सीत्सप्तदुशभिंरस्तुवतग्राम्म्याःपुशवोंसृज्ज्यन्तबृहुस्पतिरधिंप
तिरासीन्नवदुशभिंरस्तुवत ॥ २९ ॥ नुवदुशभिंरस्तुवत ॥ शूद्रार्य्यौ
वंसृज्ज्येतामहोरात्रेऽअधिपत्नीऽआस्तामेकंविꣳशत्यास्तुवतैकंश
फाःपुशवोंसृज्ज्यन्तुवरुणोधिंपतिरासीत्त्रयोंविꣳशत्यास्तुवतक्षु
द्राःपुशवोंसृज्ज्यन्तपूषाधिंपतिरासीत्पञ्चविꣳशत्त्यास्तुवतार
ण्ण्याःपुशवोंसृज्ज्यन्तवायुरधिंपतिरासीत्सुप्तविꣳशत्यास्तुवत

द्यावांपृथिवीव्यैतांवसंवोरुद्राऽआदित्याऽअंनुव्यायँस्तऽएवाधिप
तयऽआसन्नवंविꣳशत्त्यास्तुवत ॥ ३० ॥ नवंविꣳशत्त्यास्तुवत ।
व्वनस्प्पतंयोसृज्ज्यन्तसोमोधिंपतिरासीदेकांत्रिꣳशतास्तुवतप्प्रजा
ऽअंसृज्ज्यन्तयवाश्चायंवाश्चाधिंपतयऽआसँस्त्रयंस्त्रिꣳशतास्तुवतभू
तान्यंशाम्म्यन्प्रजापंतिꣳपरमेष्ठ्यधिंपतिरासील्लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥
॥३१॥[४]इतिश्रीवाजसेनयसंहितायांचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अग्नेजातान्पंचरश्मिना

सत्यायचतस्त्रोराज्यस्यंपुरःपंचकावग्निर्मूर्द्धैकोनात्रिꣳशद्येनऽऋ
षयोष्टौतपश्चनवसप्तपंचषष्टिः ॥ हरिःॐ अग्नेजातान् ॥ अग्नेजा
तान्प्रणुदानꣳसपत्नान्प्रत्यजातान्नुदजातवेदः ॥ अधिनोब्रूहिसु
मनाऽअहेडँस्तवस्यामशर्म्मंस्त्रिवरूथऽउद्भौ ॥ १ ॥ सहसाजातान् ॥
सहसाजातान्प्रणुदानꣳसपत्नान्प्रत्यजाताञ्जातवेदोनुदस्व ॥ अ
धिनोब्रूहिसुमनस्यमानोवयꣳस्यामप्रणुदानꣳसपत्नान् ॥ २ ॥
षोडशीस्तोमः ॥ षोडशीस्तोमऽओजोद्रविणञ्चतुश्चत्वारिꣳशस्तो

नाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसादयन्तु ॥ १० ॥ विराडसि ॥ वि
राडसिदक्षिणादिग्रुद्रास्तेदेवाऽअधिपतयऽइन्द्रोहेतीनाम्प्रतिधर्ता
पञ्चदशस्त्वास्तोमःपृथिव्याᳬंश्रयतुप्रऽउगमुक्थमव्यथायैस्तभ्ना
तुबृहत्सामप्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथमजादेवेषुदि
वोमात्रयावरिम्णाप्रथन्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्वासर्वेसंवि
दानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसादयन्तु॥ ११॥सम्राडसि।
प्रतीचीदिगादित्यास्तेदेवाऽअधिपतयोवरुणोहेतीनाम्प्रतिधर्त्ता

सप्तदशस्त्वास्तोमः पृथिव्याᳩंश्रयतुमरुत्वतीयमुक्थमव्यथायै
स्तभ्नातुवैरूपᳬसामप्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषयस्त्वाप्रथम
जादेवेषुदिवोमात्रयावरिम्णाप्रथन्तुविधर्त्ताचायमधिपतिश्चते
त्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्ग्गेलोकेयजमानञ्चसादयन्तु ॥१२॥
स्वराडसि ॥ स्वराडस्युदीचीदिङ्मरुतस्तेदेवाऽअधिपतयः सोमोहेती
नाम्प्रतिधर्त्तैकविᳩंशस्त्वास्तोमः पृथिव्याᳩंश्रयतुनिष्केवल्यमु
क्थमव्यथायैस्तभ्नातुवैराजᳬसामप्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऽऋषय

स्त्वाप्प्रथमजादेवेषुदिवोमात्त्रयावरिम्म्णाप्प्रथन्तुविधुर्त्तांचायम
धिपतिश्चतेत्त्वासर्वेसंविदानानाकस्यपृष्ठेस्वर्गेलोकेयजमानञ्चसा
दयन्तु ॥ १३ ॥ अधिपत्न्यसि ॥ वृहतीदिग्विश्वेतेदेवाऽअधिप
तयोवृहस्पतिर्हेतीनाम्प्रतिधुर्त्तात्त्रिणवत्त्रयस्त्रिंशौत्त्वास्तोमौपृ
थिव्याᳪश्रयतांवैश्वदेवाग्निमारुतेऽउक्थेऽअव्यथायैस्तभ्नीताᳪ
शाक्वररैवतेसामनीप्प्रतिष्ठित्याऽअन्तरिक्षऋषयस्त्वाप्प्रथमजादे
वेषुदिवोमात्त्रयावरिम्म्णाप्रथन्तुविधुर्त्ताचायमधिपतिश्चतेत्त्वास

वैसंविदुानानाकंस्यपृष्ठेस्वुर्ग्गैलोकेयजमानञ्चसादयन्तु ॥ १४॥ [५]
अयम्पुरः ॥ अयम्पुरोहरिकेशःसूर्य्यरश्मिस्तस्यंरथगृत्सश्चरथौ
जाश्चसेनानीग्ग्रामण्यौ ॥ पुञ्जिकस्त्थलाचंक्रतुस्त्थलाचांप्सरसौ
दुङ्क्ष्णवंःपशवोहेतिःपौरुषेयोवधःप्प्रहेतिस्तेभ्योनमोऽ अस्तुतेनो
वंतुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः
॥ १५ ॥ अयन्दक्षिणा । विश्वकर्म्मातस्यंरथस्वनश्चरथेचित्रश्चसे
नानीग्ग्रामण्यौ ॥ मेनकाचंसहजन्याचांप्सरसौयातुधानाहेती

रक्षाᳪंसिप्प्रहेतिस्तेब्भ्योनमोऽ अस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेय
न्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ १६ ॥ अयम्पुश्चात् ॥
अयंपश्चाद्विश्वव्व्यचास्तस्यरथप्प्रोतश्चासमरथश्चसेनानीग्ग्राम
ण्ण्यौ ॥ प्रम्म्लोचन्तीचानुम्म्लोचन्तीचाप्प्सरसौव्याग्घ्राहेतिःस
र्प्पाःप्प्रहेतिस्तेब्भ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्वि
ष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ १७ ॥ अयमुत्तरात् ॥
अयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्यताक्ष्यश्चारिष्टनेमिश्चसेनानीग्रामण्ण्यौ ॥

विश्वाचीचघृताचीचाप्सरसावापोहेतिर्व्वातः प्प्रहेतिस्तेब्भ्योनमो
ऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्ज
म्भेदद्ध्मः ॥१८॥ अयमुपरि ॥ अयमुपर्य्यर्व्वाग्ग्वसुस्तस्यसेनजि
च्चसुषेणश्चसेनानीग्ग्रामण्यौ ॥ उर्व्वशीचपूर्व्वचित्तिश्चाप्सरसावव
स्फूर्ज्जन्हेतिर्व्विद्युत्प्रहेतिस्तेब्भ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडय
न्तुतेयन्द्विष्म्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदद्ध्मः ॥ १९ ॥ [५]
अग्निर्म्मूर्द्धा । दिवःककुत्पतिः पृथिव्याऽअयम् ॥ अपाᳬरेताᳬसि

जिन्वति ॥ २० ॥ अयमग्निः । सहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः ॥
मूर्द्धाकवीरयीणाम् ॥ २१ ॥ त्वामग्ने ॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वा
निरमन्थत ॥ मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥ २२ ॥ भुवोयज्ञस्य ॥ भुवोय
ज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःसचसेशिवाभिः ॥ दिविमूर्द्धानन्द
धिषेस्वर्षाञ्जिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहम् ॥ २३ ॥ अबोध्यग्निः । समि
धाजनानाम्प्रतिधेनुमिवायतीमुषासम् ॥ यह्वाइवप्रवयामुज्जि
हानाःप्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ २४ ॥ अवोचामकवये ।

अवोचामकवयेमेध्यायवचोवन्दारुवृषभायवृष्णे ॥ गविष्ठिरोमनं
सास्तोमंमुग्नौदिवीवरुक्ममंरुव्यश्चमश्रेत् ॥ २५ ॥ अयमिह । प्रथ
मोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्यः ॥ यमप्नवानोभृग
वोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ २६ ॥ जनस्यगोपाः ॥ जन
स्यगोपाऽअजनिष्टजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे ॥ घृतप्र
तीकोबृहतादिविस्पृशाद्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः ॥ २७ ॥
त्वामग्ने ॥ त्वामग्नेऽअङ्गिरसोगुहाहितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणंव

नैवने ॥ सजायसेमुत्थ्यमानꣳसहोमहत्त्वामाहुꣳसहसस्पुत्रमङ्गिरꣳ
॥ २८ ॥ सखायꣳसम् ॥ सखायꣳसंव÷सम्यञ्चमिषꣳस्तोमञ्चाग्नये ॥
वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्ज्जोनप्त्रेसहस्वते ॥ २९ ॥ सꣳसमित् ॥ सꣳसमि
द्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्य्यआ ॥ इडस्पदेसमिद्ध्यसेसनोवसून्या
भर ॥ ३० ॥ त्वाञ्चित्रश्रवस्तम ॥ हवन्तेविक्षुजन्तव÷ ॥ शोचिष्केशम्पुरुप्प्रियाग्नेहव्यायवोढवे ॥ ३१ ॥ एनावं÷ ॥ एनावोऽअग्निन्नमसोर्ज्जोनपातमाहुवे ॥ प्रियञ्चेतिष्ठमरतिꣳस्वध्वरंविश्वस्यदूतममृतम्

॥ ३२ ॥ विश्वस्यदूतम् ॥ विश्वस्यदूतममृतंविश्वस्यदूतममृतम् ॥ स

योजतेऽअरुषाविश्वभोजसासदुद्रवत्स्वाहुतः ॥ ३३ ॥ सदुद्रवत् ।

सदुद्रवत्स्वाहुतःसदुद्रवत्स्वाहुतः ॥ सुब्रह्मायज्ञश्सुशमीवसूनान्दे

वꣳराधोजनानाम् ॥ ३४ ॥ अग्नेवाजस्य ॥ अग्नेवाजस्यगोमतऽई

शानःसहसोयहो ॥ अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्रवः ॥ ३५ ॥ सऽइ

धानः ॥ सऽइधानोवसुष्कविरग्निरीडेन्योगिरा ॥ रेवदस्मभ्यम्पु

र्वणीकदीदिहि ॥ ३६ ॥ क्षपोराजन् ॥ क्षपोराजन्नुतत्मनाग्नेवस्तो

रुतोपस॑÷ ॥ सतिग्ग्मजम्भरक्षसोदहप्प्रति ॥३७॥ भद्रोनं÷ ॥ भुद्रो
नोऽअग्निराहुतोभुद्रारातिश्सुभगभद्रोऽअंद्धुरश् ॥ भुद्राऽउतप्प्रश
स्तयह ॥ ३८ ॥ भद्राऽउत । प्प्रशस्तयोभुद्रम्मनं÷कृणुष्ववृत्रतूर्य्ये ॥
येनासुमत्सुसासहं÷ ॥ ३९ ॥ येनासुमत्सु । सासहोवंस्स्थिरातेनुहि
भूरिशर्द्धताम् ॥ वनेमातेऽअभिष्टिभिह ॥ ४० ॥ अग्निन्तम् ॥ अग्नि
न्तम्मन्न्येयोवसुरस्तंय्यंय्यन्तिधेनवं÷ ॥ अस्तमर्वन्तऽआशवोस्त
न्नित्यासोवाजिनऽइषंᳬस्तोतृभ्यऽआभर ॥४१॥ सोऽअग्निश्॥सोऽ

अग्निर्य्योवसुंगृणेसंय्यमायन्तिधेनवः ॥ समर्वन्तोरघुद्द्रुवःसꣳ
सुजातासःसूरयऽइषꣳस्तोतृभ्यऽआभर ॥ ४२ ॥ उभेसुश्चन्द्र ।
सर्प्पिषोदर्व्वीश्रीणीषऽआसनि ॥ उतोनऽउत्पुपूर्य्याऽउक्थेषुशवस
स्पतऽइषꣳस्तोतृभ्यऽआभर ॥ ४३ ॥ अग्नेतम् ॥ अग्नेतमद्याश्व
न्नस्तोमैःक्रतुन्नभद्रꣳहृदिस्पृशम् ॥ ऋद्ध्यामातऽओहैः ॥ ४४ ॥ अ
धाहि ॥ अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्यदक्षस्यसाधोः ॥ रथीऽऋतस्यबृह
तोबभूथ ॥ ४५ ॥ एभिर्न्नः ॥ एभिर्न्नोऽअर्कैर्भवानोऽअर्वाङ्क्स्वर्ण

ज्योतिः ॥ अग्नेविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः ॥ ४६ ॥ अग्निꣳहो
तारम् ॥ अग्निꣳहोतारम्मन्येदास्वन्तंवसुꣳसूनुꣳसहसोजातवेदसं
विप्रन्नजातवेदसम् ॥ यऽऊर्ध्वयास्वध्वरोदेवोदेवाच्यांकृपा ॥ घृतस्य
विभ्राष्टिमनुवष्टिशोचिषाजुह्वानस्यसर्पिषः ॥ ४७ ॥ अग्नेत्वम् ॥
अग्नेत्वन्नोऽअन्तमऽउतत्राताशिवोभवावरूथ्यः ॥ वसुरग्निर्वसु
श्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमꣳरयिन्दाः ॥ तन्त्वाशोचिष्ठदीदिवःसु
म्नायनूनमीमहेसखिभ्यः ॥ ४८ ॥ [२९] येनऽऋषयः ॥ येनऽऋ

पंयस्तपसासत्रमायन्निन्धानाऽअग्निꣳस्वंराभरन्तः ॥ तस्मिन्नह
न्निदधेनाकेऽअग्निय्यमाहुर्म्मनंवस्तीर्णबर्हिषम् ॥ ४९ ॥ तम्पत्नी
भिः ॥ तम्पत्नीभिरनुंगच्छेमदेवाःपुत्रैर्भ्रातृभिरुतवाहिरंण्यैः ॥
नाकङ्गृभ्णानाःसुंकृतस्यंलोकेतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः ॥ ५० ॥
आवाचः ॥ आवाचोमध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निःसत्पतिश्चेकिता
नः ॥ पृष्ठेपृथिव्यानिहितोदविंद्युतदधस्पदङ्कृणुतांय्येपृतन्यवः
॥ ५१ ॥ अयमग्निः ॥ अयमग्निर्व्वीरतमोवयोधाःसहस्रियोद्योत

तामप्र्युच्छन् ॥ विभ्राजमानꣳसरिरस्यमध्ध्यऽउपप्प्रयाहिदिव्व्या
निधामं ॥ ५२ ॥ सम्प्रच्यवध्वमुप । सम्प्रयाताग्ग्नेपथोदेवयानां
न्कृणुध्वम् ॥ पुनःकृण्वानाःपितरायुवानान्वाताꣳसीत्त्वयितन्तुमे
तम् ॥ ५३ ॥ उद्बुध्यस्व ॥ उद्बुध्यस्वाग्ग्नेप्प्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्त्ते
सꣳसृजेथामयञ्च ॥ अस्मिन्त्सधस्त्थेऽअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवाय
जमानश्चसीदत ॥ ५४ ॥ येनवहसि । सहस्रंय्येनाग्ग्नेसर्ववेद
सम् ॥ तेनेमंय्यज्ञन्नोनयस्वर्देवेषुगन्तवे ॥ ५५ ॥ अयन्ते ॥ अय

न्तेयोनिंऽऋत्वियोयतौजातोऽअरोचथाः ॥ तञ्जानन्नग्नऽआरोहा
थानोवर्द्धयारयिम् ॥ ५६ ॥ [८] तपश्च ॥ तपश्चतपस्यश्चशैशिरा
वृतूऽ अग्नेरन्तः श्लेषोसिकल्पेतान्द्यावापृथिवीकल्पन्तामाप
ऽओषधयःकल्पन्तामग्नयःपृथङ्ममज्यैष्ठ्यायसव्रताः ॥ येऽअ
ग्नयःसमनसोन्तराद्यावापृथिवीऽइमे ॥ शैशिरावृतूऽअभिकल्प
मानाऽइन्द्रमिवदेवाऽ अभिसंविशन्तुतयादेवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसी
दतम् ॥ ५७ ॥ परमेष्ठीत्त्वा । सादयतुदिवस्पृष्ठेज्योतिष्मतीम् ॥

विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानाय विश्वञ्ज्योतिर्यच्छ ॥ सूर्य्यस्ते
धिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवासीद ॥५८॥ लोकम्पृण ॥ च्छिद्र
म्पृणाथोसीदध्रुवात्वम् ॥ इन्द्राग्नीत्वाबृहस्पतिरस्मिन्योनाव
सीषदन् ॥५९॥ ताऽअस्य । सूददोहसꣳसोमꣳश्रीणन्तिपृश्नयः ॥
जन्मन्देवानांविशस्त्रिष्वारोचनेदिवः ॥ ६० ॥ इन्द्रंविश्वाः ॥ इन्द्रं
विश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसङ्गिरः ॥ रथीतमꣳरथीनांवाजाना
ꣳसत्पतिम्पतिम् ॥ ६१ ॥ प्रोथदश्वः ॥ प्रोथदश्वोनयवंसेविष्य

ञ्यदामहश्संवरणाद्धस्त्यात् ॥ आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरधं
स्म्मतेव्व्रजंनकृष्णमंस्ति ॥ ६२ ॥ आयोष्ट्वा ॥ आयोष्ट्वासदनेसाद
याम्म्यवतश्छायायांᳬसमुद्रस्यहृदये ॥ रश्म्मीवतीम्भास्वतीमा
याद्यान्भास्यापृथिवीमोर्व्वन्तरिक्षम् ॥ ६३ ॥ परमेष्ठीत्वा । सादयतु
दिवस्पृष्ठेव्यचस्वतीम्प्रथस्वतीन्दिवंय्यच्छदिवन्दृᳬहदिवम्माहि
ᳬसीः ॥ विश्वस्म्मैप्प्राणायापानायव्यानायोदानायप्प्रतिष्ठायैच
रित्राय ॥ सूर्य्यस्त्वाभिपातुमह्यास्वस्त्याच्छर्दिषाशन्तमेनतया

देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवेसीदतम् ॥ ६४ ॥ सहस्रस्यप्रमा । सिसहस्रस्य
प्रतिमासिसहस्रस्योन्मासिसाहस्रोसिसहस्रायत्त्वा ॥ ६५ ॥ [९]
इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांपञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ श्रीवेदपुरुषा
यनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ नमस्तेषोडशहिरण्यबाहवऽउष्णीषि
णेतक्षभ्योज्येष्ठायपंचकाःस्तुत्यायचतस्रःशंभवायैकापार्यायपंच
द्रापेअंधसोविंशतिर्नवषट्षष्टिः ॥ हरिः ॐ नमस्ते ॥ नमस्तेरुद्र
मन्यवऽउतोतऽइषवेनमः ॥ बाहुभ्यामुततेनमः ॥ १ ॥ यातेरुद्र

शिवातनूरघोरापापकाशिनी ॥ तयानस्तन्वाशन्तमयागिरिशन्ता
भिचाकशीहि ॥ २ ॥ यामिषुम् ॥ यामिषुङ्गिरिशन्तहस्तेबिभर्ष्य
स्तवे ॥ शिवाङ्गिरित्रताङ्कुरुमाहिᳬसीःपुरुषञ्जगत् ॥ ३ ॥ शिवेन
वचसा । त्वागिरिशाच्छावदामसि ॥ यथानःसर्वमिज्जगदयक्ष्मᳬ
सुमनाऽअसत् ॥ ४ ॥ अध्यवोचत् ॥ अध्यवोचदधिवक्ताप्रथमोदै
व्योभिषक् ॥ अहीँश्चसर्वाञ्जम्भयन्त्सर्वाश्चयातुधान्योधराचीःप
रासुव ॥ ५ ॥ असौयः ॥ असौयस्ताम्रोऽअरुणऽउतबभ्रुःसुम

झ्लं॑ ॥ येचै॒नꣳ रु॒द्राऽअ॒भितो॑दि॒क्षुश्रि॒ताः स॑हस्र॒शोवै॑षा॒ꣳहेडंऽई
महे ॥६॥ अ॒सौयः ॥ अ॒सौयोऽव॒सर्प॑ति॒नील॑ग्रीवो॒विलो॑हितः ॥ उ॒तैनं
झ्गोपाऽअंदृश्रन्नदृश्रन्नु॒दहा॒र्य्यः॒सदृ॒ष्टोमृ॑डयातिनः ॥ ७ ॥ नमो॑
स्तु ॥ नमो॑स्तु॒नील॑ग्रीवायसहस्रा॒क्षाय॑मी॒ढुषे॑ ॥ अथो॒येऽअ॑स्य॒सत्वा॑
नो॒हन्ते॑भ्यो॒ऽकरन्नमः॑ ॥ ८ ॥ प्रमु॑ञ्च ॥ प्रमु॑ञ्च॒धन्व॑न॒स्त्वमु॒भयो॒रा
र्त्न्योर्ज्याम् ॥ याश्च॑ते॒हस्त॒ऽइष॑वः॒परा॒ताभ॑गवोवप ॥ ९ ॥ वि॒ज्यं॒
न्धनुः॑ । क॒प॒र्दिनो॒विश॑ल्यो॒बाण॑वाँ२उ॒त ॥ अने॑शन्न॒स्य॒याऽइष॑वऽ

आभुरंस्यनिषङ्गधिः ॥ १० ॥ यातें ॥ हेतिम्मींढुष्टमहस्तेंबभूवंते
धनुं÷ ॥ तयास्म्मान्विश्वतस्त्वमंयक्ष्म्मयापरिंभुज ॥११॥ परिंते ॥
परिंतेधन्वंनोहेतिरस्म्मान्वृणक्तुविश्वतं÷ ॥ अथोयऽइंषुधिस्तवा
रेऽअस्म्मन्निधेंहितम् ॥ १२ ॥ अवतत्यधनुं÷ ॥ अवतत्यधनुष्ट्वᳬ
सहंस्राक्षशतेंषुधे ॥ निशीर्य्यंशल्यानाम्मुखांशिवोनं÷सुमनांभव
॥ १३ ॥ नमंस्ते ॥ नमंस्तऽआयुंधायानांततायधृष्णवें ॥ उभा
भ्यांमुततेनमोंबाहुभ्यान्तवधन्वंने ॥ १४ ॥ मानं÷ ॥ मानो

॥ १६ ॥ [१६] शतम ॥ १० ॥ यातें ॥ हेतिम्मीढुष्टमहस्तेबभूवते
न्यैदिशाञ्चपतयेनमोनमो
नमोनमं÷शनि ... धनश्वतस्त्वमंयक्ष्ममयापरिंभुज ॥११॥ परिंते ॥
येनमोनमोरुद्रायाततायिवृंणक्रुविश्वतं÷ ॥ अथोयऽइषुधिस्तवा
न्त्यैवनानाम्पतयेनमोनमः ॥ अवतत्यधनुं÷ ॥ अवतत्यधनुष्ट्वᳬ
स्त्थपतयेवृक्षाणाम्पतयेनमोन्यंशष्पयानाम्मुखाशिवोनं÷सुमनाभव
म्पतयेनमोनमोमन्त्रिणेवाणिआयुधायानाततायधृष्णवे ॥ उभा
ग्घोषायाक्रन्दयतेपत्तीनाम्पतयेत्वने ॥ १४ ॥ मानं÷ ॥ मानो

नमः॑कृत्स्नायुतया । धाव॑तेसत्त्व॑नाम्पत॑येनमो॒नमः॑सह॑मानायनि
व्याधिन॑ऽआव्याधिनी॑नाम्पत॑येनमो॒नमो॑निषुङ्गिणे॑ककुभाय॑स्ते
नानाम्पत॑येनमो॒नमो॑निचेरवे॑परिचरायार॑ण्यानाम्पत॑येनमो॒न
मो॒वञ्च॑ते ॥ २० ॥ नमो॒वञ्च॑ते । परिवञ्च॑तेस्तायूनाम्पत॑येनमो॒नमो॑
निषुङ्गिण॑ऽइषुधिमतेतस्क॑राणाम्पत॑येनमो॒नमः॑सृकायिभ्यो॒जि
घां॑सद्भ्यो॑मुष्णताम्पत॑येनमो॒नमो॑सिमद्भ्यो॒नक्त॒ञ्चर॑द्भ्यो॒विकृन्ता
नाम्पत॑येनमः॑ ॥ २१ ॥ [५] नम॑ऽउष्णीषिणे॑ । गिरिचराय॑कु

लुञ्चानाम्पतयेनमोनमऽइषुमद्भ्योधन्वायिभ्यश्चवोनमोनमऽआ
तन्वानेभ्यःप्रतिदधानेभ्यश्चवोनमोनमऽआयच्छद्भ्योस्यद्भ्यश्च
वोनमोनमोविसृजद्भ्यः ॥ २२ ॥ नमोविसृजद्भ्योविध्यद्भ्यश्चवोनमो
नमःस्वपद्भ्योजाग्रद्भ्यश्चवोनमोनमःशयानेभ्यऽआसीनेभ्य
श्चवोनमोनमस्तिष्ठद्भ्योधावद्भ्यश्चवोनमोनमःसभाभ्यः ॥ २३ ॥
नमःसभाभ्यः । सभापतिभ्यश्चवोनमोनमोश्वेभ्योश्वपति
भ्यश्चवोनमोनमऽआव्याधिनीभ्योविविध्यन्तीभ्यश्चवोनमोन

मऽउगणाभ्यस्तृंहतीभ्यंश्चवोनमोनमोगणेभ्यः ॥ २४ ॥ नमोगणेभ्यो । गणपतिभ्यश्चवोनमोनमोव्रातेभ्योव्रातपतिभ्यश्चवोनमोनमोगृत्सेभ्योगृत्सपतिभ्यश्चवोनमोनमोविरूपेभ्योविश्वरूपेभ्यश्चवोनमोनमःसेनाभ्यः ॥ २५ ॥ नमःसेनाभ्यः । सेनानिभ्यंश्चवोनमोनमो रथिभ्योऽअरथेभ्यंश्चवोनमोनमः क्षत्तृभ्यःसङ्ग्रहीतृभ्यंश्चवोनमोनमोमहद्भ्योऽअर्भकेभ्यंश्चवोनमः ॥ २६ ॥ [५] नमस्तक्षभ्यः ॥ नमस्तक्षभ्योरथकारे

भ्यश्चवोनमोनमःकुलालेभ्यःकर्मारेभ्यश्चवोनमोनमोनिषादे
भ्यःपुञ्जिष्ठेभ्यश्चवोनमोनमःश्वनिभ्योमृगयुभ्यश्चवोनमोन
मःश्वभ्यः ॥२७॥ नमःश्वभ्यःश्वपतिभ्यश्चवोनमोनमोभवा
यचरुद्रायचनमःशर्वायचपशुपतयेचनमोनीलग्रीवायचशि
तिकण्ठायचनमःकपर्दिने ॥ २८ ॥ नमःकपर्दिने ॥ चव्युप्तके
शायचनमःसहस्राक्षायचशतधन्वनेचनमोगिरिशयायचशिपि
विष्टायचनमोमीढुष्टमायचेषुमतेचनमोह्रस्वाय ॥ २९ ॥ नमोबृ

स्वाय॑ । चव्वामनाय॑चुनमो॑वृहुतेचुव्वर्षीयसेचुनमो॑वृद्धाय॑चसुवृधे॑च
नमोऽग्र्या॑यचप्रथुमाय॑चुनम॑ऽआुशवे॑ ॥३०॥ नम॑ऽआुशवे॑। चाजि
राय॑चुनमुःशीघ्र्या॑यचुशीभ्या॑यचुनमुऽऊर्म्म्या॑यचावस्वुन्याु॑य
चुनमो॑नादेुयाय॑चुद्वीप्प्या॑यच ॥३१॥ [५] नमो॑ज्ज्येुष्ठाय॑। चकनि
ष्ठाय॑चुनम॑÷पूर्व्वजाय॑चापरजाय॑चुनमो॑मद्ध्युमाय॑चापगुल्भाय॑च
नमो॑जघुन्न्याु॑यचबुध्न्याु॑यचुनमुःसोभ्या॑य ॥३२॥ नमुःसोभ्या
य ॥ चप्प्रतिसुर्य्या॑यचुनमो॑याम्म्या॑यचुक्षेम्म्या॑यचुनमुःश्लोक्क्या

यचावसान्यायचनमऽउर्व्वर्य्यायचखल्यायचनमोवन्यांय ॥ ३३ ॥
नमोवन्यांय । चकक्ष्यायचनमः श्रवायचप्रतिश्रवायचनमऽ
आशुषेणायचाशुरथायचनमः शूरायचावभेदिनेचनमोबिल्मिने
॥ ३४ ॥ नमोबिल्मिनेचकवचिनेचनमोवर्म्मिणेचवरूथिनेचन
मः श्रुतायचश्रुतसेनायचनमोदुन्दुभ्यायचाहनन्यायचनमो
धृष्णवे ॥ ३५ ॥ नमोधृष्णवे । चप्रमृशायचनमोनिषङ्गिणेचेषु
धिमतेचनमस्तीक्ष्णेषवेचायुधिनेचनमः स्वायुधायचसुधन्वनेच

॥ ३६ ॥ [५] नमः स्रुत्याय । चपत्थ्यायचनमः काट्यायचनीप्प्यां
यचनमः कूल्यायचसरस्यायचनमोनादेयायचवैशन्तायचनमः कू
प्प्याय ॥ ३७ ॥ नमः कूप्प्याय । चावट्यायचनमोवीध्र्यायचात
प्प्यायचनमोमेघ्यायचविद्युत्यायचनमोवर्ष्यायचावर्ष्यायच
नमोवात्याय ॥ ३८ ॥ नमोवात्याय । चरेष्म्यायचनमोवास्तव्या
यचवास्तुपायचनमः सोमायचरुद्रायचनमस्ताम्म्रायचारुणायच
नमः शङ्गवे ॥ ३९ ॥ नमः शङ्गवे । चपशुपतयेचनमः उग्ग्रायचभी

मायंचनमोऽग्रेवधायंचदूरेवधायंचनमोहन्त्रेचहनीयसेचनमोवृ
क्षेभ्योहरिकेशेभ्योनमस्ताराय ॥ ४० ॥ [४]नमःशम्भवाय ।
चमयोभवायचनमःशङ्करायचमयस्करायचनमःशिवायचशि
वतरायच ॥ ४१ ॥ [१]नमःपाऽर्यायचावाऽर्यायचनमःप्रतर
णायचोत्तरणायचनमस्तीर्थ्यायचकूल्यायचनमःशष्प्यायच
फेन्यायचनमःसिकत्त्याय ॥ ४२ ॥ नमःसिकत्यायचप्रवाह्या
यचनमःकिꣳशिलायचक्षयणायचनमःकपर्दिनेचपुलस्तयेचन

मंऽइरिण्यायचप्प्रपत्थ्यायचनमोव्व्रज्ज्याय ॥ ४३ ॥ नमोव्व्रज्ज्याय ।
चगोष्ठ्यायच नमस्तल्प्प्यायचगेह्यायच नमोह्रदय्यायचनिवे
ष्प्यायचनमःकाट्यायचगह्वरेष्ठायचनमःशुष्क्याय ॥ ४४ ॥ नमः
शुष्क्याय । चहरित्यायचनमः पाᳬसव्यायचरजस्यायचनमोलो
प्प्यायचोलप्प्यायचनमऽऊर्व्यायचसूर्व्यायचनमः पर्णाय ॥
॥ ४५ ॥ नमः पर्णाय । चपर्णशदायचनमऽउद्गुरमाणायचाभिघ्न
तेचनमऽआखिदतेचप्प्रखिदतेचनमऽइषुकृद्भ्योधनुष्कृद्भ्यश्चवोन

मोनमोवःकिरिकेभ्योदेवानाꣳहृदयेभ्योनमोविचिन्वत्केभ्यो
नमोविक्षिणत्केभ्योनमऽआनिर्हतेभ्यः ॥ ४६ ॥ [५] द्रापेऽअ
न्धसः। द्रापेऽअन्धसस्पतेदरिद्रनीललोहित ॥ आसाम्प्रजानामेषा
म्पशूनाम्माभेर्म्मारोङ्मोचनःकिञ्चनाममत् ॥ ४७ ॥ इमारुद्राय ।
तवसेकपर्द्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतीः ॥ यथाशमसद्द्विपदेच
तुष्पदेविश्वम्पुष्टङ्ग्रामेऽअस्मिन्ननातुरम् ॥ ४८ ॥ यातै । रुद्र
शिवातनूःशिवाविश्वाहाभेषजी ॥ शिवारुतस्यभेषजीतयानोमृड

जीवसें ॥ ४९ ॥ परिनः ॥ परिनोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तुपरित्वेषस्यदुर्म्म
तिरघायोः ॥ अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृड
॥ ५० ॥ मीढुष्टमशिवतम ॥ शिवोनः सुमनाभव ॥ परमेवृक्षऽआयु
धन्निधायकृत्तिंवसानऽआचरपिनाकम्बिभ्रदागहि ॥ ५१ ॥ विकि
रिद्रविलोहित । नमस्तेऽअस्तुभगवः ॥ यास्तेसहस्रꣳहेतयोन्यम
स्मन्निवपन्तुताः ॥ ५२ ॥ सहस्राणिसहस्रशः ॥ सहस्राणिसहस्र
शोबाह्वोस्तवहेतयः ॥ तासामीशानोभगवःपराचीनामुखाकृधि

॥ ५३ ॥ असंङ्ख्याता सहस्राणि । येरुद्राऽअधिभूम्म्याम् ॥ तेषाᳬं
सहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्मसि ॥ ५४ ॥ अस्म्मिन्म्महति । अस्म्मि
न्म्महत्यर्णवेन्तरिक्षेभवाऽअधि ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्न्वानि
तन्मसि ॥ ५५ ॥ नीलग्ग्रीवाःशितिकण्ठाः ॥ नीलग्ग्रीवाःशिति
कण्ठादिवᳬंरुद्राऽउपश्रिताः ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वानित
न्मसि ॥ ५६ ॥ नीलग्ग्रीवाःशितिकण्ठाः शर्वाऽअधःक्षमाचराः ॥
तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्न्वानितन्मसि ॥ ५७ ॥ येवृक्षेषु । शष्पि

ञ्जरानीलग्ग्रीवाविलोहिताः ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वांनितन्मसि ॥ ५८ ॥ येभूतानाम् ॥ येभूतानामधिपतयोविशिखासःकपर्दिनः ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वांनितन्मसि ॥ ५९ ॥ येपथाम् ॥ येपथाम्पथिरक्षयऽऐलबृदाऽआयुर्युधः ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वांनितन्मसि ॥ ६० ॥ येतीर्थानि । प्प्रचरन्तिसृकाहस्तानिषङ्गिणः ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वांनितन्मसि ॥ ६१ ॥ येन्नेषु । विविध्यन्तिपात्रेषुपिबतोजनान् ॥ तेषाᳬंसहस्रयोजनेवधन्वांनित

न्मसि ॥ ६२ ॥ यऽएतावन्तश्च ॥ यऽएतावन्तश्चभूयाꣳसश्चदिशो
रुद्रावितस्थिरे ॥ तेषाꣳसहस्रयोजनेवधन्वानितन्मसि ॥ ६३ ॥
नमोस्तु । रुद्रेभ्योयेदिवियेषांवर्षमिषवः ॥ तेभ्योदशप्राचीर्दश
दक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः ॥ तेभ्योनमोऽ अस्तुतेनो
वन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः
॥ ६४ ॥ नमोस्तु । रुद्रेभ्योयेन्तरिक्षेयेषांवातऽइषवः ॥ तेभ्योद
शप्राचीर्दशदक्षिणादशप्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वाः ॥ तेभ्योन

मोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टितमेषा
ञ्जम्भेदध्मः ॥ ६५ ॥ नमोस्तु । रुद्रेभ्योयेपृथिव्यांयेषामन्न
मिषवः ॥ तेभ्योदशप्प्राचीर्दशदक्षिणादशप्प्रतीचीर्दशोदीचीर्द
शोर्द्ध्वाः ॥ तेभ्योनमोऽअस्तुतेनोवन्तुतेनोमृडयन्तुतेयन्द्विष्मोय
श्चनोद्वेष्टितमेषाञ्जम्भेदध्मः ॥ ६६ ॥ [२०] इतिश्रीवाजसनेय
संहितायांषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः अनुवाक्सू
त्रम् ॥ अश्मन्नूर्जंदशनमस्तेपंचाग्निस्तिग्मेननवचक्षुषःपिताष्टावाशुः

शिशानःसप्तदशोदेनंक्रमध्वमग्निनापंचदशकौशुक्रज्योतिःसप्तेम

ᳪस्तनंत्रयोदशनवैकोनशतं ॥ हरिःॐअश्मन्नूर्ज्जंम् ॥ अश्मन्नूर्ज्जं

म्पर्व्वतेशिश्रियाणामद्भ्यऽओषधीभ्योवनस्पतिभ्योअधिसम्भृ

तम्पयः ॥ तान्नऽइषमूर्ज्जंन्धत्तमरुतᳪसᳪरराणाऽअश्मंस्तेक्षुन्म

यितऽऊर्ग्गयंद्विष्मस्तन्तेशुगृच्छतु ॥ १ ॥ इमामे । अग्नऽइष्ट

काधेनवः सन्त्वेकाचदशचदशचशतञ्चशतञ्चसहस्रञ्चसहस्रञ्चायु

तञ्चायुतञ्चनियुतञ्चनियुतञ्चप्रयुतञ्चार्बुदञ्चन्यर्बुदञ्चसमुद्रश्चमध्य

श्चान्तंश्चपरार्द्धश्चैतामेंऽअग्नऽइष्टकाधेनवंःसन्त्वमुत्रामुष्मिँल्लोके ॥ २ ॥ ऋतवंस्त्थ । ऽऋतावृधंऽऋतुष्टास्त्थंऽऋतावृधंः ॥ घृतश्चुतौमधुश्चुतौविराजोनामंकामदुघाऽअक्षीयमाणाः ॥ ३ ॥ समुद्रस्यंत्वा ॥ समुद्रस्यत्वावंकयाग्नेपरिंव्ययामसि ॥ पावकोऽअस्म्मब्भ्यंशिवोभंव ॥ ४ ॥ हिमस्यंत्त्वा । जरायुणाग्नेपरिंव्ययामसि ॥ पावकोऽअस्म्मब्भ्यंशिवोभंव ॥ ५ ॥ उपज्ज्मन् । उपज्ज्मन्नुपंवेतसेवंतरनदीष्ष्वा ॥ अग्नेंपित्तमपामंसिमण्डूंकिताभिरागंहिसेम

न्नोयुज्ञम्पावकवर्णंᳫशिवङ्कृधि ॥ ६ ॥ अपामिदम् ॥ अपामिदन्न्य
यंनᳫसमुद्रस्यनिवेशनम् ॥ अन्न्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेतयः पाव
कोऽअस्मभ्यᳫशिवोभव ॥ ७ ॥ अग्नेपावक । रोचिषामन्द्रया
देवजिह्वया ॥ आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ ८ ॥ सनःपावकदीदिवोग्ने
देवाँ२ऽइहावह ॥ उपयज्ञᳫहविश्चनः ॥ ९ ॥ पावकयास्यः ॥ पाव
कयायश्चितयन्त्याकृपाक्षामन्रुरुचऽउषसोनभानुना ॥ तूर्वन्नयाम
न्नेतशस्यनूरणऽआयोघृणेनततृषाणोअजरः ॥ १० ॥ [१०] नम

स्ते ॥ नमस्तेहरसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वर्च्चिषे ॥ अन्न्याँस्तेऽअस्म्म
त्तपन्तुहेतयः पावकोऽअस्म्मब्भ्यꣳशिवोभव ॥ ११ ॥ नृषदेवेट् ॥
नृषदेवेडप्प्सुषदेवेड्बर्हिषदेवेड्वनसदेवेट्स्वर्विदेवेट् ॥ १२ ॥ येदेवाः ॥
येदेवादेवानाँय्यज्ञियायज्ञियानाꣳसंवत्सरीणमुपभागमासते ॥ अ
हुतादोहविषोयज्ञेऽअस्म्मिन्त्स्वयम्पिबन्तुमधुनोघृतस्य ॥ १३ ॥
येदेवाः ॥ येदेवादेवेष्वधिदेवत्त्वमायन्न्येब्ब्रह्मणः पुरऽएतारोऽअ
स्य ॥ येब्भ्योनऽऋतेपवतेधामकिञ्चननतेदिवोनपृथिव्याऽअधिस्नु

षुं ॥ १४ ॥ प्राणदाअपानदाः ॥ प्राणदाऽअपानदाव्यानदावर्चोदा
वरिवोदाः ॥ अन्यांस्तेऽअस्म्मत्तपन्तुहेतयंः पावकोऽअस्म्मभ्यं
शिवोभव ॥ १५ ॥ [५] अग्निस्तिग्मेनं । शोचिषायासद्विश्व
न्न्यत्रिणम् ॥ अग्निर्नोवनतेरयिम् ॥ १६ ॥ यऽइमा । विश्वाभुवना
निजुह्वदृषिर्होतान्यसीदत्पितानंः ॥ सऽआशिषाद्रविणमिच्छमा
नःप्रथमच्छदवराँ२ आविवेश ॥ १७ ॥ किंस्वित् ॥ किंस्विदा
सीदधिष्ठानमारम्भणङ्कतमस्वित्कथासीत् ॥ यतोभूमिञ्जनयन्वि

श्वकर्म्मान्विद्यामौण्णौन्महिनाविश्वचंक्षाः ॥ १८ ॥ विश्वतंश्चक्षु
रुत । विश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतंस्पात् ॥ सम्बाहुब्भ्या
न्धमंतिसम्पतंत्रैर्द्यावाभूमीजनयंन्देवऽएकंः ॥१९॥ किंᳬस्वित् ॥
किंᳬस्विद्वनङ्कऽउसवृक्षऽआंसयतोद्यावापृथिवीनिंष्टतक्षुः ॥ मनी
पिणोमनंसापृच्छतेदुतद्यदुध्यातिंष्ठद्भुवंनानिधारयंन् ॥ २० ॥ या
तें ॥ यातेधामांनिपरमाणियावमायामंध्यमाविंश्वकर्म्मन्नुतेमा ॥
शिक्षासखिंब्भ्योहविपिंस्वधावःस्वयंय्यंजस्वतन्न्वंवृधानः ॥ २१ ॥

व्विश्वंकर्म्मंन्हुविषां । वावृधानःस्वयंय्यंजस्वपृथिवीमुतद्याम् ॥ मु
ह्यन्त्वन्न्येऽअभितं÷सुपत्काऽइहास्म्माकंम्मुघवांसूरिरस्तु ॥ २२ ॥
व्वाचस्प्पतिम् ॥ व्वाचस्प्पतिंव्विश्वकंर्म्माणमूतयेमनोजुवंव्वाजेऽअ
द्याहुवेम ॥ सनोव्विश्वांनिहवंनानिजोषद्विश्वशंम्भूरवंसेसाधुकंर्म्मा
॥ २३ ॥ व्विश्वंकर्म्मंन्हुविषा । वर्द्धनेनत्रातारमिन्द्रंमकृणोरवध्य
म् ॥ तस्म्मैविशःसमंनमन्तपूर्व्वीरयमुग्ग्रोविहव्योयथासंत् ॥२४॥
[९] चक्षुंषःपिता । मनंसाहिधीरोघृतमैनेऽअजनुन्नम्न्नंमाने ॥ यु

देदन्ताऽअदंहहन्तपूर्व्वऽआदिद्द्यावांपृथिवीऽअंप्प्रथेताम् ॥ २५ ॥
विश्वकंम्मांविमंनाः॥ विश्वकंम्मांविमंनाऽआद्विहांयाधाताविंधा
तापंरमोतसन्दृक् ॥ तेषांमिष्टानिसामिषामंदन्तियत्रांसप्तऽऋषी
न्परऽएकंमाहुः ॥ २६ ॥ योनंः । पिताजंनितायोविंधाताधामां
निवेदभुवंनानिविश्वां॥योदेवानांन्नामधाऽएकंऽएवतꣳसंम्प्रश्नम्भु
वंनायन्त्यन्न्या ॥ २७॥ तऽआयंजन्तद्रविंणꣳसमंस्म्माऽऋषंयःपू
र्वेंजरितारोनभूना ॥ असूर्त्तेसूर्त्तेरजंसिनिषत्तेयेभूतानिंसमकृंण्णव

न्निमानि ॥ २८ ॥ पुरोदिवा । परऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्य्य
दस्ति ॥ कर्ठंस्विद्गर्भम्प्रथमन्दध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यन्तपूर्वे
॥ २९ ॥ तमित् ॥ तमिद्गर्भम्प्रथमन्दध्रऽआपोयत्रदेवाःसमगच्छ
न्तविश्वे ॥ अजस्यनाभावध्येकमर्पितंय्यस्मिन्विश्वानिभुवना
नितस्थुः ॥ ३० ॥ नतम् ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्यद्युष्माक
मन्तरम्बभूव ॥ नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्च
रन्ति ॥३१॥ विश्वकर्म्माहि ॥ विश्वकर्म्माह्यजनिष्टदेवऽआदिद्गन्ध

वोँऽअंभवद्द्वितीयं÷ ॥ तृतीयं÷पिताजंनितौषंधीनामुपाङ्ग्भेँ व्यूंद
धात्पुरुत्रा ॥ ३२ ॥ [८] आशुश्शिशांनः ॥ आशुःशिशांनोवृंष
भोनभीमोघंनाघुनःक्षोभंणश्चर्षणीनाम् ॥ सुङ्क्रन्दंनोनिमिषऽएंक
वीरःशुतꣳसेनांऽअजयत्साकमिन्द्रं÷ ॥ ३३ ॥ सुङ्क्रन्दंनेनानिमि
षेणं ॥ जिष्णुनांयुत्कारेणंदुश्च्यवनेनंधृष्णुनां ॥ तदिन्द्रेंणजयत
तत्संहध्वंय्युधोनरऽइषुंहस्तेनवृष्णा ॥ ३४ ॥ सऽइषुंहस्तैः ॥ सऽइ
षुंहस्तैःसनिंषङ्गिभिर्वृशीसꣳस्रष्टासयुधऽइन्द्रोंगणेनं ॥ सꣳसृष्टजि

त्सोमपाबाहुशर्द्धुग्ग्रधंन्वाप्प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ३५ ॥ बृहस्प्पते परि । दीयारथेनरक्षोहामित्राँ२ऽअपुबाधमानः ॥ प्प्रभुञ्जन्त्सेनाः प्प्रमृणोयुधाजयंन्नस्म्माकमेद्ध्यवितारथानाम् ॥ ३६ ॥ बलविज्ञाय स्त्थविरः ॥ बलविज्ञायस्त्थविरःप्प्रवीरःसहस्वान्वाजीसहमानऽउ ग्ग्रः ॥ अभिवीरोऽअभिसंत्त्वासहोजाजैत्रमिन्द्ररथमातिष्ठगोवित् ॥३७॥ गोत्रभिदङ्गोविदम् ॥ गोत्रभिदङ्गोविदुंवज्ज्रबाहुञ्जयंन्तम ज्ज्मप्प्रमृणन्तमोजसा ॥ इमꣳसंजाताऽअनुवीरयद्ध्वमिन्द्रꣳसखा

योऽअनुसꣳरभद्धम् ॥ ३८ ॥ अभिगोत्राणि ॥ अभिगोत्राणिसहं
सागाहमानोदयोवीरश्शतमन्युरिन्द्रः ॥ दुश्च्यवनःपृतनाषाडयु
द्धोस्माकꣳसेनांऽअवतुप्प्रयुत्सु ॥ ३९ ॥ इन्द्रऽआसाम् ॥ इन्द्र
ऽआसान्नेताबृहस्पतिर्द्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः ॥ देवसेनानाम
भिभञ्जतीनाञ्जयन्तीनाम्मरुतोयन्त्वग्ग्रम् ॥४०॥ इन्द्रस्यवृष्णः।
इन्द्रस्यवृष्ण्णोवरुणस्यराज्ञऽआदित्यानाम्मरुताꣳशर्द्धऽउग्ग्रम् ॥
महामनसाम्भुवनच्च्यवानाङ्घोषोदेवानाञ्जयतामुदस्थात् ॥ ४१ ॥

उद्धर्षय । मघवन्नायुधान्युत्सत्त्वनाम्मामकानाम्मनाᳬसि ॥ उद्वृ
त्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानाञ्जयतांयन्तुघोषाः ॥ ४२ ॥ अ
स्म्माकमिन्द्रः । समृतेषुद्ध्वजेष्ष्वस्म्माकंयाऽइषवस्ताजयन्तु ॥
अस्म्माकंवीराऽउत्तरेभवन्त्वस्म्माँ२ऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ ४३ ॥
अमीषाञ्चित्तम् ॥ अमीषाञ्चित्तम्प्रतिलोभयन्तीगृहाणाङ्गान्यप्प्वे
परेहि ॥ अभिप्प्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरन्धेनामित्रास्तमसासचन्ताम्
॥ ४४ ॥ अवसृष्टापरा । पतशरव्व्येब्रह्मसंस६शिते ॥ गच्छामित्रान्प्प्र

पंद्यस्युमामीषाङ्कञ्चनोच्छिषह ॥ ४५ ॥ प्रेतं ॥ प्रेताजयतानरऽइन्द्रो
वःशर्म्मयच्छतु ॥ उग्रावंः सन्तुबाहवोनाधृष्ष्यायथासथ ॥ ४६ ॥
असौया । सेनामरुतःपरेषामुब्भ्यैतिनओजसास्प्पर्द्धमाना ॥ ताङ्गूं
हततमसापंव्रतेनयथामीषांअन्न्योऽअन्न्यन्नजानन् ॥ ४७ ॥ यत्रबा
णाः । सम्पतन्तिकुमाराविंशिखाऽइव ॥ तन्नऽइन्द्रोबृहस्प्पतिरदि
तिःशर्म्मयच्छतुविश्वाहाशर्म्मयच्छतु ॥ ४८ ॥ मर्म्माणिते ॥ म
र्म्माणितेवर्म्मणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ताम् ॥ उ

रोर्व्वरींयोव्वरुणस्तेकृणोतुजयंन्तन्त्वानुदेवामंदन्तु ॥ ४९ ॥ [१७]
उदेनम् ॥ उदेनमुत्तरान्नयाग्नेघृतेनाहुत ॥ रायस्पोषेणसᳬसृंज
प्प्रजयांचबहुङ्कृधि ॥ ५० ॥ शतम् ॥ १०० ॥ इन्द्रेमम् ॥ इन्द्रे
मम्प्रंतरान्नंयसजातानांमसद्वशी ॥ समेनंव्वर्च्चसासृजदेवानांम्भाग
दाऽअंसत् ॥ ५१ ॥ यस्यंकुर्म्मः ॥ यस्यंकूर्म्मोगृहेहविस्तमंग्नेवर्द्ध
यात्वम् ॥ तस्मैदेवाऽअधिब्रवन्नयञ्चब्रह्मंणस्पतिः ॥ ५२ ॥ उदु
त्वा ॥ उदुत्वाविश्वेदेवाऽअग्नेभरंन्तुचित्तिभिः ॥ सनोभवशिवस्त्वᳬ

सुप्रतीकोविभावसुः ॥ ५३ ॥ पञ्चदिशः ॥ पञ्चदिशोदैवीर्य्यज्ञमव
न्तुदेवीरपामतिन्दुर्म्मतिम्बाधमानाः ॥ रायस्पोषेयज्ञपतिमाभज
न्तीरायस्पोषेऽअधियज्ञोऽअस्थात् ॥ ५४ ॥ समिद्धेऽअग्नौ ॥ समि
द्धेऽअग्नावधिमामहानऽउक्थपत्रऽईड्योगृभीतः ॥ तप्तङ्घर्म्मम्परि
गृह्यायजन्तोर्जायद्यज्ञमयजन्तदेवाः ॥ ५५ ॥ दैव्यायधर्त्रे ॥ जोष्ट्रे
देवश्रीःश्रीमनाःशतपयाः ॥ परिगृह्यदेवायज्ञमायन्देवादेवेभ्यो
ऽअध्वर्य्यन्तोऽअस्थुः ॥ ५६ ॥ वीतंहविः। शमितंशमितायजध्यै

तुरीयौयज्ञोयत्रहव्यमेति॥ततोवाकाऽआशिषोनोजुषन्ताम्॥५७॥ सूर्य्यरश्मिर्हरिकेशःपुरस्तात्सविताज्योतिरुदयाँ२अजस्रम्॥तस्य पूषाप्रसवेयातिविद्वान्त्सम्पश्यन्विश्वाभुवनानिगोपाः ॥ ५८ ॥ विमानऽएषः ॥ विमानऽएषदिवोमध्यऽआस्तऽआपप्रिवान्रोदसी ऽअन्तरिक्षम्॥सविश्वाचीरभिचष्टेघृताचीरन्तरापूर्वमपरञ्चकेतुम्॥ ॥ ५९ ॥ उक्षासमुद्रः ॥ उक्षासमुद्रोऽअरुणःसुपर्ण्णःपूर्वस्ययोनि म्पितुराविवेश ॥ मध्येदिवोनिहितःपृश्निरश्मा विचक्रमेरजस

स्पात्यन्तौ ॥ ६० ॥ इन्द्रंविश्वाः ॥ इन्द्रंविश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्र
व्यंचसङ्गिरंः ॥ रथीतंमꣳ रथीनांव्वाजानाꣳ सत्पंतिम्पतिम् ॥ ६१ ॥
देवहूर्यज्ञः ॥ देवहूर्यज्ञऽआचंवक्षत्सुम्नहूर्यज्ञऽआचंवक्षत् ॥ यक्ष
दग्निर्देवोदेवाँ२आचंवक्षत् ॥ ६२ ॥ वाजंस्यमा । प्प्रसवऽउद्ग्राभेणो
दंग्ग्रभीत् ॥ अधासपत्नानिन्द्रोमेनिग्ग्राभेणाधंराँ२अकः ॥ ६३ ॥
उद्ग्राभञ्च ॥ निग्ग्राभञ्चब्रह्मदेवाऽअवीवृधन् ॥ अधासपत्नानिन्द्रा
ग्नीमेविषूचीनान्व्यस्यताम् ॥ ६४॥ [१५] क्रमंध्वमग्निना ॥ क्रम

ह्मस्मिन्नाकस्य पृष्ठ उत्तमे त्वा परिविश्वं तं ॥ दिवस्पृष्ठꣳस्वर्गत्वामि

श्रादेवेभिराह्म् ॥ ६५ ॥ प्राचीमनु । प्रदिशम्प्रेहिविद्वानग्नेरग्नेपुरोऽ

अग्निर्भवेह ॥ विश्वाऽआशादीद्यानोविभाह्यूर्जन्नोधेहिद्विपदेच

तुष्पदे ॥ ६६ ॥ पृथिव्याःअहम् ॥ पृथिव्याऽअहमुदन्तरिक्षमारु

हमन्तरिक्षाद्दिवमारुहम् ॥ दिवोनाकस्यपृष्ठात्स्वर्ज्ज्योतिरगामहम्

॥ ६७ ॥ स्वर्यन्तः ॥ स्वर्यन्तोनापेक्षन्तऽआद्याꣳरोहन्तिरोद

सी ॥ यज्ञंय्येविश्वतोधारꣳसुविद्वाꣳसोवितेनिरे ॥ ६८ ॥ अग्नेप्र ॥

अग्नेप्प्रेहिंप्प्रथमोदेंवयताञ्चक्षुर्देवानांमुतमत्यीनाम् ॥ इयंक्षमाणा भृगुभिःसुजोषाःस्वर्य्यन्तुयजमानाःस्वस्ति ॥ ६९॥ नक्तोषासा ॥ नक्तोषासासमनसाविरूपेधापयेतेशिशुमेकंसमीची ॥ द्यावाक्षामारुक्मोऽअन्तर्विभातिदेवाऽअग्निन्धारयन्द्रविणोदाः ॥ ७० ॥ अग्नेसहस्राक्ष । शतमूर्द्धञ्छतन्तेप्प्राणाःसहस्रंव्यानाः ॥ त्वंसाहस्रस्यराय ऽईशिषेतस्मैतेविधेमवाजायस्वाहा ॥ ७१॥ सुपर्णोसिगरुत्त्मान्पृष्ठेपृथिव्याःसीद ॥ भासान्तरिक्षमापृणज्ज्योतिषादिवमुत्त

भानुतेजसादिशऽउद्दृꣳह ॥ ७२ ॥ आजुह्वानꣳसुप्रतीकं । पुरस्ता
दग्नेस्वंय्योनिमासीदसाधुया ॥ अस्म्मिन्त्सधस्थेऽअद्ध्युत्तरस्मि
न्विश्वेदेवायजमानश्चसीदत ॥ ७३ ॥ ताꣳसवितुः ॥ ताꣳसवितु
र्वरेण्ण्यस्यचित्रामाहंवृणेसुमतींविश्वजन्न्याम् ॥ यामस्यकण्ण्वोऽअदु
हत्प्रपीनाꣳसहस्रधाराम्पयसामहीङ्गाम् ॥ ७४ ॥ विधेमते । परमे
जन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे ॥ यस्म्माद्योनेरुदारिथायजेतम्प्र
त्वेहवीꣳषिजुहुरेसमिद्धे ॥ ७५ ॥ प्रेद्धोऽअग्ने ॥ प्रेद्धोऽअग्नेदीदि

हि॒पुरोनोजंस्त्रयासु॒म्म्र्या॑यविष्ठ ॥ त्वा॒ᳬशश्वं॑न्तउपं॑यन्ति॒वाजाᳬ॑
॥ ७६ ॥ अग्ग्नेतम् ॥ अग्ग्नेतमु॒द्याश्व॒न्नस्तोमै॑ᳬक्रतु॒न्नभ॒द्रᳬहृंदि॒स्पृ
शंम् ॥ ऋ॒द्ध्यामात॒ऽओहैᳬ॥ ७७ ॥ चित्तिं॒ञ्जुहोमि ॥ चित्तिं॒ञ्जुहोमि
मनंसाघृ॒तेन॒यथा॑दे॒वाऽइ॒हाग॒मं॑न्वी॒तिहो॑त्राऽऋता॒वृधं॑ ॥ पत्त्ये॒वि
श्वंस्य॒भूम॑नोजुहो॒मिवि॒श्वक॑र्म्मणेवि॒श्वाहादा॑ब्भ्यᳬ॒हुविः॑ ॥ ७८ ॥
सप्तते । ऽअग्ग्नेस॒मिधंᳬस॒प्तजि॒ह्वाःस॒प्तऽऋषं॑यःस॒प्तधामं॑प्प्रि॒या
णि।स॒प्तहो॑त्राᳬस॒प्तधात्वा॑यजन्तिस॒प्तयोनी॒रापृ॑णस्वाघृ॒तेन॒स्वाहा

॥ ७९ ॥ [१५] शुक्रज्ज्योतिश्च । चित्रज्ज्योतिश्चसत्यज्ज्योतिश्च
ज्योतिष्म्माँश्च ॥ शुक्रश्चऽऋतपाश्चात्यꣳहाः ॥ ८० ॥ ईदृङ् ॥ ईदृ
ङ्न्यादृङ्सदृङ्प्रतिसदृङ् ॥ मितश्चसम्मितश्चसभराः ॥ ८१ ॥
ऋतश्चसत्यश्चध्रुवश्चधरुणश्च ॥ धर्त्ताचविधर्त्ताचविधारयः ॥ ८२ ॥
ऋतजिच्च । सत्यजिच्चसेनजिच्चसुषेणश्च ॥ अन्तिमित्रश्चदूरेऽअमि
त्रश्चगणः ॥८३॥ ईदृक्षासऽएतादृक्षासः ॥ ईदृक्षासऽएतादृक्षासऽ
ऊषुणः सदृक्षासःप्प्रतिसदृक्षासऽएतन ॥ मितासश्चसम्मितासोनोऽ

अ॒द्यस॒भंर॑सोमरु॒तो॒य॒ज्ञेऽअ॒स्मिन् ॥ ८४ ॥ स्वत॑वाँश्च ॥ प्र॒घा॒सीच॑
सान्तपनश्च॒गृ॒हमे॒धीच॑ ॥ क्री॒डीच॑शा॒कीचो॑ज्जे॒षी ॥ ८५ ॥ इन्द्र॒न्दै
वीः ॥ इन्द्र॒न्दैवी॒र्विशो॑म॒रुतो॒नु॑वर्त्मा॒नो॒भ॒व॒न्यथेन्द्र॒न्दैवी॒र्विशो॑म॒
रुतो॒नु॑वर्त्मा॒नो॒भ॑वन्॥ ए॒वमि॒मंयज॑मा॒न॒न्दैवी॑श्च॒विशो॑मानु॒षीश्चा
नु॑वर्त्मा॒नो॒भ॑वन्तु ॥ ८६ ॥ [७] इ॒मꣳस्तन॑म् ॥ इ॒मꣳस्तन॒मूर्ज
स्व॒न्तन्धया॒पाम्प्रपी॑नमग्नेसरि॒रस्य॒मध्ये॑ ॥ उत्सं॑ञ्जुषस्व॒मधु॑मन्तमर्व
न्त्समु॒द्रिय॒ꣳसद॑न॒मावि॑शस्व ॥ ८७ ॥ घृ॒तम्मि॑मिक्षे । घृ॒तम॑स्य॒योनि॑

घृतेश्रितोघृतम्वस्यधाम ॥ अनुष्ष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृ
षभवक्षिहव्यम् ॥ ८८ ॥ समुद्रादूर्म्मिः ॥ समुद्रादूर्म्मिर्म्मधुमाँ२
उदारदुपांशुनासममृतत्वमानट् ॥ घृतस्यनामगुह्यंयदस्तिजि
ह्वादेवानाममृतस्यनाभिः ॥ ८९ ॥ वयन्नाम ॥ वयन्नामप्प्रब्रवामा
घृतस्यास्मिन्न्यज्ञेधारयामानमोभिः ॥ उपब्रह्माशृणवच्छस्यमा
नञ्चतुःशृङ्गोवमीद्गौरऽएतत् ॥ ९० ॥ चत्वारिशृङ्गा ॥ चत्वारिशृ
ङ्गात्रयोऽअस्यपादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽअस्य ॥ त्रिधाबद्धोवृषभो

रौरवीतिमहोदेवोमर्त्याँ२ऽआविवेश ॥ ९१ ॥ त्रिधाहितम् ॥ त्रिधा
हितम्पणिभिर्गुह्यमानङ्गविदेवासोघृतमन्वविन्दन् ॥ इन्द्रऽएकु
सूर्य्यऽएकञ्जजानवेनादेकꣳस्वधयानिष्टतक्षुः ॥ ९२ ॥ एताऽअ
र्षन्ति ॥ एताऽअर्षन्तिहृद्यात्समुद्राच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे ॥
घृतस्यधाराऽअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्यऽआसाम् ॥
॥ ९३ ॥ सम्म्यक्स्रवन्ति । सरितोनधेनाऽअन्तर्हृदामनसापूयमा
नाः॥एतेऽअर्षन्त्यूर्म्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणोरीषमाणाः॥९४॥

सिन्धोरिवप्प्राध्वने ॥ सिन्धोरिवप्प्राध्वनेशूघनासोवातंप्रमियꣳपत
यन्तियह्वाः ॥ घृतस्यधाराऽअरुषोनवाजीकाष्ठाभिन्दन्नूर्म्मिभिꣳ
पिन्वमानꣳ ॥ ९५ ॥ अभिप्रवन्त ॥ अभिप्रवन्तसमनेवयोषाꣳक
ल्याण्यꣳस्म्मयमानासोऽअग्निम् ॥ घृतस्यधाराꣳसमिधोनसन्त
ताजुषाणोहर्य्यतिजातवेदाꣳ ॥ ९६ ॥ कन्न्याऽइववहतुम् ॥ कन्न्याऽ
इववहतुमेतवाऽउऽअञ्ज्यञ्जानाऽअभिचाकशीमि ॥ यत्रसोमꣳसू
यतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवन्ते ॥ ९७ ॥ अभ्यर्षत । सुष्टु

तिङ्ग्ध्यंमाजिमुस्म्मासुभद्राद्रविणानिधत्त ॥ इमंयुज्ञन्नंयतदेवतो
नोघृतस्यधारामधुमत्पवन्ते ॥ ९८ ॥ धामंन्ते ॥ धामन्तेव्विश्वम्भु
वंनमधिंश्रितमुन्तःसंमुद्रेहृद्युन्तरायुषि ॥ अपामनीकेसमिथेयऽ
आभृतस्तमंश्यामुमधुमन्तन्तऽऊर्म्मिम् ॥ ९९ ॥ [१३] इति
श्रीवाजसनेयसंहितायांसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ श्रीवेदपुरुषाय
नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ वाजःसत्यमृक्चतुष्काअश्मान्निस्त्रिका
वढशुःपंचैकाचतस्रोवाजायद्वेवाजस्यत्वष्टाघृतापाट्त्रयोदशाग्निं

युनज्मिसप्तयदाकूताद्धार्त्रहत्यायदशकौत्रयोदशसप्तसप्ततिः॥हरिः
ॐ वाजश्च । मेप्रसवश्चमेप्रयंतिश्चमेप्रसितिश्चमेधीतिश्चमेक्रतुश्च
मेस्वरश्चमेश्लोकश्चमेश्रावश्चमेश्रुतिश्चमेज्योतिश्चमेस्वश्चमेयज्ञे
नेकल्पन्ताम् ॥ १ ॥ प्राणश्च । मेपानश्चमेव्यानश्चमेसुश्चमेचित्तञ्च
मऽआधीतञ्चमेवाक्चमेमनश्चमेचक्षुश्चमेश्रोत्रञ्चमेदक्षश्चमेबलञ्च
मेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ २ ॥ ओजश्च । मेसहश्चमऽआत्माचमेत
नूश्चमेशर्म्मचमेवर्म्मचमेङ्गानिचमेस्थीनिचमेपरूꣳषिचमेशरी

राणिचम ऽआयुंश्चमेजराचंमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ ३ ॥ ज्यैष्ठ्यंञ्च ।
मऽआधिपत्त्यञ्चमेमन्न्युश्चमेभामंश्चमेमंश्चमेम्भंश्चमेजेमाचंमेम
हिमाचंमेवरिमाचंमेप्प्रथिमाचंमेवर्षिमाचंमेद्राघिमाचंमेवृद्धञ्चंमे
वृद्धिंश्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ ४ ॥ सत्त्यञ्चं । मेश्रद्धाचंमेजगंच्चमे
धनंञ्चमेविश्वञ्चमेमहंश्चमेक्रीडाचंमेमोदंश्चमेजातञ्चंमेजनिष्ष्यमा
णञ्चमेसूक्तञ्चंमेसुकृतञ्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ ५ ॥ ऋतञ्चं । मेमृत
ञ्चमेयक्ष्मञ्चमेनामयच्चमेजीवातुंश्चमेदीर्घायुत्वञ्चंमेनमित्रञ्चमेभं

यञ्चमेसुखञ्चमेशयनञ्चमेसूषाश्चमेसुदिनञ्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्
॥ ६ ॥ यन्ताचं । मेधर्ताचमेक्षेमश्चमेधृतिश्चमेविश्वञ्चमेमहश्चमेसं
विच्चमेज्ञात्रञ्चमेसूश्चमेप्रसूश्चमेसीरञ्चमेलयश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्
॥ ७ ॥ शञ्च । मेमयश्चमेप्रियञ्चमेनुकामश्चमेकामश्चमेसौमनस
श्चमेभगश्चमेद्रविणञ्चमेभद्रञ्चमेश्रेयश्चमेवसीयश्चमेयशश्चमेयज्ञे
नकल्पन्ताम् ॥ ८ ॥ [७] ऊर्क्के । मेसूनृताचमेपयश्चमेरसश्चमेघृ
तञ्चमेमधुचमेसग्धिश्चमेसपीतिश्चमेकृषिश्चमेवृष्टिश्चमेजैत्रञ्चमऽ

औद्भिद्यञ्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ९ ॥ रयिश्च । मेरायश्चमेपुष्टञ्चमे
पुष्टिश्चमेविभुचमेप्रभुचमेपूर्णञ्चमेपूर्णतरञ्चमेकुयवञ्चमेक्षितञ्चमे
न्नञ्चमेक्षुच्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ १० ॥ वित्तञ्च । मेवेद्यञ्चमेभूत
ञ्चमेभविष्यच्चमेसुगञ्चमेसुपत्थ्यञ्चमऽऋद्धञ्चम ऽऋद्धिश्चमेकॢप्त
ञ्चमेकॢप्तिश्चमेमतिश्चमेसुमतिश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ ११ ॥ व्रीह
यश्च । मेयवाश्चमेमाषाश्चमेतिलाश्चमेमुद्गाश्चमेखल्वाश्चमेप्रियङ्ग
वश्चमेणवश्चमेश्यामाकाश्चमेनीवाराश्चमेगोधूमाश्चमेमसूराश्चमे

यज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥१२॥ [४] अश्म्मांच । मेमृत्तिकाचमेगिरयं
श्चमेपर्वता श्चमेसिकता श्चमेवनस्पतंय श्चमेहिरंण्यञ्चमेयं श्चमेश्या
मञ्चंमेलोहञ्चंमेसीसंञ्चमेत्रपुंचमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १३ ॥ अग्नि
श्चं । मऽआपं श्चमेवीरुधं श्चमऽओषंधय श्चमेकृष्टपच्च्या श्चंमेकृष्टपच्च्या
श्चमेग्राम्म्या श्चंमेपशवऽआरण्या श्चंमेवित्तञ्चमेवित्ति श्चमेभूतञ्चं
मेभूतिं श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १४ ॥ वसुंच । मेवसति श्चंमेकर्म्मंच
मेशक्ति श्चमेर्थं श्चमऽएमं श्चमऽइत्याचंमेंगतिं श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम्

॥ १५ ॥ [३] अग्निश्चं । मुऽइन्द्रं श्चमेसोमं श्चमुऽइन्द्रं श्चमेसविता
चंमुऽइन्द्रं श्चमेसरंस्वती चमुऽइन्द्रं श्चमेपूषाचंमुऽइन्द्रं श्चमेबृहस्प
तिं श्चमुऽइन्द्रं श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १६ ॥ मित्रश्चं । मुऽइन्द्रं श्च
मेवरुंणश्चम् इन्द्रं श्चमेधाताचंमुऽइन्द्रं श्चमेत्त्वष्टांचमुऽइन्द्रं श्चमे
मुरुतं श्चमुऽइन्द्रं श्चमेविश्वेंचमेदेवाऽइन्द्रं श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम्
॥ १७ ॥ पृथिवीचं । मुऽइन्द्रं श्चमेन्तारिंक्षञ्चमुऽइन्द्रं श्चमेद्यौश्चमुइ
न्द्रं श्चमेसमाश्चमइन्द्रं श्चमेनक्षंत्त्राणिचमुऽइन्द्रं श्चमेदिशंश्चमुऽइन्द्रं

श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १८ ॥ [२] अꣳशुश्चं । मेरश्मिश्चमेदा
भ्यश्चमेधिपतिश्चमउपाꣳशुश्चंमेन्तर्य्यामश्चंमऽऐन्द्रवायवश्चंमे
मैत्रावरुणश्चंमऽआश्विनश्चंमेप्रतिप्रस्थानश्चमेशुक्रश्चंमेमन्थीचं
मेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ १९ ॥ आग्रयणश्चं । मेवैश्वदेवश्चंमेध्रुवश्चंमे
वैश्वानरश्चंमऽऐन्द्राग्नश्चंमेमहावैश्वदेवश्चंमेमरुत्वतीयाश्चमेनि
ष्केवल्यश्चमेसावित्रश्चंमेसारस्वतश्चंमेपात्नीवतश्चमेहारियोजन
श्चमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥२०॥ स्रुचंश्च ॥ मेचमसाश्चंमेवायव्यानिच

मेद्रोणकलशश्चमेग्ग्रावाणश्चमेधिषवणेचमेपूतभृच्चमऽआधवनीय
श्चमेवेदिश्चमेबर्हिश्चमेऽवभृथश्चमेस्वगाकारश्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्
॥२१॥ अग्निश्च । मेघर्म्मश्चमेर्कश्चमेसूर्य्यश्चमेप्प्राणश्चमेश्वमेधश्च
मेपृथिवीचमेदितिश्चमेदितिश्चमेद्यौश्चमेङ्गुलयःशक्करयोदिशश्चमे
यज्ञेनकल्पन्ताम् ॥२२॥ व्रतञ्च । मऽऋतवश्चमेतपश्चमेसंवत्सरश्च
मेहोरात्रेऽऊर्वष्ठीवेबृहद्रथन्तरेचमेयज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ २३ ॥ [५]
एकाच । मेतिस्रश्चमेतिस्रश्चमेपञ्चचमेपञ्चचमेसप्तचमेसप्तचमेन

वंचमेनवंचमऽएकादशचमऽ एकादशचमेत्रयोदश
चमेपञ्चदशचमेपञ्चदशचमेसप्तदशचमेसप्तदशचमेनवदशचमे
नवदशचमऽ एकविꣳशतिश्चमऽएकविꣳशतिश्चमेत्रयोविꣳशतिश्च
मेत्रयोविꣳशतिश्चमेपञ्चविꣳशतिश्चमेपञ्चविꣳशतिश्चमेसप्तविꣳ
शतिश्चमेसप्तविꣳशतिश्चमेनवविꣳशतिश्चमेनवविꣳशतिश्चमऽ
एकत्रिꣳशच्चमऽएकत्रिꣳशच्चमेत्रयस्त्रिꣳशच्चमेयज्ञेनकल्पन्ताम्
॥ २४ ॥ चतस्रश्च । मेष्टौचमेष्टौचमेद्वादशचमेद्वादशचमेषोडशच

मेषोडशचमेविꣳशतिश्चमेविꣳशतिश्चमेचतुर्विं
ꣳशतिश्चमेष्टाविंꣳशतिश्चमेष्टाविंꣳशतिश्चमेद्वात्रिंꣳशच्चमेद्वात्रिं
ꣳशच्चमेषट्रिंꣳशच्चमेषट्रिंꣳशच्चमेचत्वारिꣳशच्चंमेचत्वारिꣳशच्चंमे
चतुश्चत्वारिꣳशच्चमेचतुश्चत्वारिꣳशच्चमेष्टाचंत्वारिꣳशच्चमेयज्ञे
नेकल्पन्ताम् ॥ २५ ॥ त्र्यविश्च । मेत्र्यवीचंमेदित्यवाट्टमेदित्यौ
हीचंमेपञ्चाविश्चमेपञ्चावीचंमेत्रिवत्सश्चमेत्रिवत्साचंमेतुर्य्यवाट्टमे
तुर्य्यौहीचंमेयज्ञेनंकल्पन्ताम् ॥ २६ ॥ पष्ठवाट्ट । मेपष्ठौहीचंमऽ

उक्षाचंमेव्वशाचंमऽऋषभश्चंमेव्वेहश्चंमेनड्वाँश्चंमेधेनुश्चंमेयज्ञेनंक
ल्पन्ताम् ॥ २७ ॥] ४] वाजांयस्वाहां । प्प्रसवायस्वाहांपिजाय
स्वाहाक्क्रतंवेस्वाहावसंवेस्वाहांहर्प्पतंयेस्वाहाह्हेमुग्ग्धायस्वाहामु
ग्ग्धायंवैनंशिनायस्वाहाविनंशिनंऽआन्त्यायनायस्वाहान्त्या
यभौवनायस्वाहाभुवंनस्यपतंयेस्वाहाधिंपतयेस्वाहांप्प्रजापंतयेस्वा
हा ॥ इयन्तेराणिम्मत्रायंयन्तासियमंनऽऊर्ज्जेत्वावृष्ट्यैत्वाप्प्रजाना
न्त्वाधिंपत्याय ॥२८॥ आयुर्य्यज्ञेनंकल्पताम्प्राणोयज्ञेनंकल्पता

च्चक्षुर्य्यज्ञेनकल्पताᳬं श्श्रोत्रंय्यज्ञेनकल्पताम्वाग्यज्ञेनकल्पता
म्मनोयज्ञेनकल्पतामात्मायज्ञेनकल्पताम्ब्रह्मायज्ञेनकल्प
ताञ्ज्योतिर्य्यज्ञेनकल्पन्ताᳬं स्वर्य्यज्ञेनकल्पताम्पृष्ठंय्यज्ञेनक
ल्पतांय्यज्ञोयज्ञेनकल्पताम् ॥ स्तोमश्चयजुश्चऋक्चसामंचबृहच्च
रथन्तरञ्च ॥ स्वर्द्देवाऽअगन्मामृताऽअभूमप्प्रजापतेःप्प्रजाऽअभू
मवेट्स्वाहा ॥ २९ ॥ [२] वाजंस्यनु । प्प्रंसवेमातरम्महीमदितिन्ना
मवचंसाकरामहे ॥ यस्यामिदंव्विश्वम्भुवनमाविवेशतस्यान्नोदेवःसं

वि॒ताध॑र्म॑सावि॒षत् ॥ ३० ॥ विश्वे॑अ॒द्य । म॒रुतो॒विश्व॑ऽऊ॒तीविश्वे॑भ
व॒न्त्व॒ग्नय॒ꣳसमि॑द्धाः ॥ विश्वे॑नोदे॒वाऽअव॒साग॑मन्तु॒विश्व॑मस्तु॒द्रवि॑
णं॒वाजो॑ऽअ॒स्मे ॥ ३१ ॥ वाजो॑नः । स॒प्तप्र॒दिश॒श्चत॑स्रोवाप॒राव
तः॑ ॥ वाजो॑नो॒विश्वै॑र्दे॒वैर्धन॑साताविहाव॑तु ॥ ३२॥ वाजो॑नो ॥ वा
जो॑नोऽअ॒द्यप्रसु॑वाति॒दानं॒वाजो॑दे॒वाँ२ऽऋ॒तुभिः॑कल्पयाति ॥ वा
जो॒हिमा॒सर्व॑वीरञ्ज॒जान॒विश्वा॒ऽआशा॒वाज॑पति॒र्जये॑यम् ॥ ३३ ॥
वाजः॑पु॒रस्ता॑त् ॥ वाजः॑पु॒रस्ता॑दु॒तम॑ध्य॒तोनो॒वाजो॑दे॒वान्ह॒विषा॑वर्द्ध

श्चक्षुर्य्यज्ञेनकल्पताᳪंश्श्रोत्रंय्यज्ञेनकल्पतांव्वाग्ग्यज्ञेनकल्पता
म्मनोयज्ञेनकल्पतामात्मायज्ञेनकल्पताम्ब्रह्मायज्ञेनकल्प
ताञ्ज्योतिर्य्यज्ञेनकल्पन्ताᳪंस्वर्य्यज्ञेनकल्पताम्पृष्ठंय्यज्ञेनक
ल्पतांयज्ञोयज्ञेनकल्पताम् ॥ स्तोमश्चयजुश्चऋक्चसामचबृहच्च
रथन्तरञ्च ॥ स्वर्द्देवाऽअगन्मामृताऽअभूमप्प्रजापतेःप्प्रजाऽअभू
मव्वेट्स्वाहा ॥ २९ ॥ [२] व्वाजस्यनु । प्प्रसवेमातरम्महीमदितिन्ना
मव्वचसाकरामहे ॥ यस्यामिदंव्विश्वम्भुवनमाविवेशतस्यान्नोदेवःसं

वितार्धमसाविषत् ॥ ३० ॥ विश्वेअद्य । मुरुतोविश्वऽऊतीविश्वेभ
वन्त्वग्नयुःसमिद्धाः ॥ विश्वेनोदेवाऽअवसागमन्तुविश्वमस्तुद्रवि
णंवाजोऽअस्मे ॥ ३१ ॥ वाजोनः । सुप्तप्रदिशुश्चतंस्रोवापराव
तः ॥ वाजोनोविश्वैर्देवैर्द्धनंसाताविहावंतु ॥ ३२ ॥ वाजोनो ॥ वा
जोनोऽअद्यप्रसुवातिदानंवाजोदेवाँ२ ऽऋतुभिःकल्पयाति ॥ वा
जोहिमासर्ववीरञ्जजानविश्वाऽआशावाजंपतिर्ज्जयेयम् ॥ ३३ ॥
वाजःपुरस्तात् ॥ वाजःपुरस्तादुतमध्यतोनोवाजोदेवान्हविषावर्द्ध

याति ॥ व्वाजोहिमासर्वंवीरञ्चकारसर्व्वाऽआशाव्वाजपतिर्भवेयम्
॥ ३४ ॥ सम्मा । सृजामिपयंसापृथिव्याःसम्मासृजाम्म्यद्भिरोषं
धीभिः ॥ सोहंव्वाजंᳬसनेयमग्ने ॥ ३५ ॥ पयंᳬपृथिव्याम् ॥ पयंᳬ
पृथिव्याम्पयऽओषधीषुपयोदिव्यन्तरिक्षेपयोधाः ॥ पयस्वतीᳬप्प्र
दिशंᳬसन्तुमह्यम् ॥ ३६ ॥ देवस्यत्वा । सवितुःप्प्रसवेश्विनोर्बाहु
भ्यांम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ सरस्वत्त्यैवाचोयन्तुर्य्यन्त्रेणाग्नेःसा
म्म्राज्येनाभिषिञ्चामि ॥ ३७॥ [८] ऋताषाडृतधामा ॥ ऋताषा

ड्डुतधामाग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरसोमुदोनाम ॥ सनऽइदम्ब्र
ह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यःस्वाहा ॥ ३८ ॥ सꣳहितोविश्व
सामा ॥ सूर्य्योगन्धर्वस्तस्यमरीचयोऽप्सरसऽआयुवोनाम ॥ सनऽइ
दम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहावाट्ताभ्यःस्वाहा ॥ ३९ ॥ सुषुम्णः
सूर्य्यरश्मिः ॥ सुषुम्णःसूर्य्यरश्मिश्चन्द्रमागन्धर्वस्तस्यनक्षत्रा
ण्यप्सरसोभेकुरयोनाम ॥ सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्रम्पातुतस्मैस्वाहा
वाट्ताभ्यःस्वाहा ॥ ४० ॥ इषिरोविश्वव्यचा ॥ इषिरोविश्वव्यचावा

तौगन्धर्वस्तस्यापोऽअप्प्सुरसऽऊर्ज्जोनाम । सनऽइदम्ब्रह्मक्षत्त्रम्पा
तुतस्म्मैस्वाहावाट्ताब्भ्यःस्वाहा ॥४१॥ भुज्युःसुपर्ण्णः॥ भुज्युःसु
पर्ण्णोयज्ञोगन्धर्वस्तस्यदक्षिणाऽअप्प्सुरसस्तवानाम ॥ सनऽइदम्ब्र
ह्मक्षत्त्रम्पातुतस्म्मैस्वाहावाट्ताब्भ्यःस्वाहा ॥ ४२ ॥ प्रजापतिर्व्विश्व
कर्म्मा । मनोगन्धर्वस्तस्यऽऋक्सामान्यप्प्सुरसऽएष्टयोनाम ॥ सन
ऽइदम्ब्रह्मक्षत्त्रम्पातुतस्म्मैस्वाहावाट्ताब्भ्यःस्वाहा ॥ ४३ ॥ सनः ॥
सनोभुवनस्यपतेप्प्रजापतेयस्यतऽउपरिगृहायस्यवेह ॥ अस्म्मैब्रह्म

णेस्म्मैक्षत्त्रायमहिशर्म्मयच्छस्वाहा ॥ ४४ ॥ समुद्रोसि ॥ समुद्रो
सिनभंस्वानार्द्रदांनुःशम्भूर्म्मयोभूरभिमांवाहिस्वाहामारुतोसिम
रुतांङ्गणः शम्भूर्म्मयोभूरभिमांवाहिस्वाहावस्यूरंसिदुवंस्वाःच्छम्भू
र्म्मयोभूरभिमांवाहिस्वाहा ॥ ४५ ॥ यास्ते । ऽअग्नेसूर्येरुचोदि
वंमातन्वान्तिरश्म्मिभिः ॥ ताभिर्न्नोऽअद्यसर्वाभिरुचेजनायनस्कृ
धि ॥ ४६ ॥ यावः ॥ यावोदेवाःसूर्य्येरुचोगोष्वश्वेषुयारुचः ॥
इन्द्राग्नीताभिःसर्वाभीरुचंन्नोधत्तबृहस्पते ॥ ४७ ॥ रुचन्नः ॥

रुचंन्नोधेहिब्राह्मणेषुरुचह्राजंसुनस्कधि ॥ रुचंविश्येषुशूद्रेषुमयि
धेहिरुचारुचम् ॥४८॥ तत्त्वा । यामिब्रह्मणाव्वन्दमानस्तदाशास्ते
यजमानोहविर्भिः ॥ अहेडमानोव्वरुणेहबोध्युरुशꣳसमानऽआ
युःप्रमोषीः ॥ ४९ ॥ स्वर्ण्ण ॥ स्वर्ण्णघर्म्मःस्वाहास्वर्ण्णार्कःस्वाहा
स्वर्ण्णशुक्रःस्वाहास्वर्ण्णज्ज्योतिःस्वाहास्वर्ण्णसूर्य्यःस्वाहा ॥ ५० ॥
[१३] अग्निंय्युनज्मि ॥ अग्निंय्युनज्मिशवसाघृतेनदिव्यꣳसु
पर्ण्णंव्वयसावृहन्तम् ॥ तेनंव्वयङ्गमेमब्रध्नस्यविष्टपꣳस्वोरुहाणाअ

धिनाकमुत्तमम् ॥ ५१ ॥ शतम् ॥ १००० ॥ इमौते । पक्षावजरौप
तत्रिणौयाभ्याᳬंरक्षाᳬंस्यपहᳬंस्यग्ने ॥ ताभ्याम्पतेमसुकृतामु
लोकंयत्र्रऽऋषयोजग्मुःप्रथमजाःपुराणाः ॥ ५२ ॥ इन्दुर्दक्षः ।
श्येनऽऋतावाहिरण्यपक्षःशकुनोभुरण्युः ॥ महान्त्सधस्थेध्रुवऽ
आनिषत्तोऽनमस्तेऽअस्तुमामाहिᳬंसीः ॥ ५३ ॥ दिवोमूर्द्धा । सिपृ
थिव्यानाभिरूर्गपामोषधीनाम् ॥ विश्वायुःशर्म्मसप्रथानमस्पथे
॥ ५४ ॥ विश्वस्यमूर्द्धन् ॥ विश्वस्यमूर्द्धन्नधितिष्ठसिश्रितःसमुद्रेतेहृ

देयमुप्स्वायुरपोदत्तोदुधिम्भिन्त ॥ दिवस्प्पुर्ज्जन्यादुन्तरिक्षात्पृथि
व्यास्ततोनोवृष्ट्यांव ॥ ५५ ॥ इष्टोयुज्ञः ॥ इष्टोयुज्ञोभृगुराशीर्द्दावं
सुभिः ॥ तस्यनऽइष्टस्यंप्प्रीतस्यद्रविणेहागमेः ॥ ५६ ॥ इष्टोऽअ
ग्निः ॥ इष्टोऽअग्निराहुतःपिपर्त्तुनऽइष्टछ्हुविः ॥ स्वगेदन्देवेब्भ्यो
नमः ॥५७॥ [७] यदाकूतात् ॥ यदाकूतात्समसुस्रोद्धृदोवाम
नसोवासम्भृतञ्चक्षुषोवा ॥ तदनुप्प्रेतसुकृतामुलोकंयत्र्रऽऋषयोज
ग्मुःप्प्रथमजाःपुराणाः ॥ ५८ ॥ एतछसंधस्थंपरितेददामियमाव

हाच्छेवधिञ्ज्ञातवेदाः॥ अन्वागन्तायज्ञपतिर्वोऽअत्रतᳪस्म्मंजानी
तपरमेव्योमन् ॥ ५९ ॥ एतञ्ज्ञानाथ । परमेव्योमन्देवाःसधस्त्था
विदरूपमस्य ॥ यदागच्छात्पथिभिर्द्देवयानैरिष्टापूर्तेकृणवाथाविरं
स्म्मै ॥ ६० ॥ उद्बुध्यस्व ॥ उद्बुध्यस्वाग्ग्ने प्रतिजागृहित्वमिष्टापूर्तेसᳪ
सृजेथामयञ्च ॥ अस्म्मिन्त्सधस्थेऽअद्ध्युत्तरस्म्मिन्विश्वेदेवायजमा
नश्चसीदत ॥ ६१ ॥ येनवहसि । सहस्रंयेनाग्नेसर्व्ववेदसम् ॥ तेनेमं
यज्ञन्नोनयस्वर्द्देवेषुगन्तवे ॥ ६२ ॥ प्रस्तरेणपरिधिना । स्रुचावेद्या

चर्वर्हिषा ॥ ऋचेमंय्यज्ञन्नोनयस्वर्हैवेषुगन्तवे ॥ ६२ ॥ यद्दत्तम् ॥
यद्दत्तंय्यत्पंरादानंय्यत्पूर्तंय्याश्श्चदाक्षिणाः ॥ तदग्निर्वैश्श्वकर्म्मणः
स्वर्हैवेषुंनोदधत् ॥ ६३ ॥ यत्रधाराः ॥ यत्रधाराऽअनंपेतामधोर्घृ
तस्यंचयाः ॥ तदग्निर्वैश्श्वकर्म्मणःस्वर्हैवेषुंनोदधत् ॥ ६५ ॥ अग्निरं
स्स्मि ॥ ७ ॥ स्मिजन्मनाजातवेदाघृतम्मेचक्षुरमृतंम्मऽआसन् ॥
अर्कस्त्रिधातृतन्त्रक्षाविमानोजंस्रोघर्म्मोहविरंस्स्मिनाम ॥ ६६ ॥ ऋचो
नाम ॥ ऋचोनामास्स्मियजूंषिनामास्स्मिसामानिनामास्स्मि ॥

येऽअग्नयः पाञ्चजन्या ऽअस्याम्पृथिव्यामधि ॥ तेषामसि त्वमुत्त मः प्रनो जीवातवे सुव ॥ ६७ ॥ [१०] वार्त्रहत्याय शवसे पृतनाषा ह्याय च ॥ इन्द्र त्वा वर्त्तयामसि ॥ ६८ ॥ सहदानुम्पुरुहूत । क्षियन्त महस्तमिन्द्र सम्पिणक्कुणारुम् ॥ अभि वृत्रं वर्द्धमानम्पियारुमपाद मिन्द्र तवसा जघन्थ ॥ ६९ ॥ विनः ॥ विनऽइन्द्र मृधो जहि नीचा य च्छ पृतन्यतः ॥ योऽअस्माँ२ऽअभिदासत्यधरङ्गमया तमः ॥ ७० ॥ मृगो न । भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावतऽआजगन्था परस्याः ॥ सृकꣳ

सहुस्रायंपविमिन्द्रतिग्ग्मंविशत्रून्ताढ्विम्मृधोनुदस्व ॥ ७१ ॥ व्वैश्वा
नरोनं÷ ॥ व्वैश्वानरोनऽऊतयऽआप्प्रयांतुपरावतं÷ ॥ अुग्निर्नं÷सुष्टु
तीरुपं ॥ ७२ ॥ पृष्टोदिवि ॥ पृष्टोऽअुग्निःपृथिव्यांपृष्टोविश्वाऽओष
धीराविवेश ॥ व्वैश्वानरःसहसापृष्टोऽअग्निःसनोदिवासरिषस्पातु
नक्तम् ॥ ७३ ॥ अश्यामतम् ॥ अश्यामतङ्कामंमग्नेतवोतीऽअश्या
मंरयिꣳरयिवःसुवीरंम् ॥ अश्यामव्वाजमभिवाजयंन्ताश्यामंद्यु
म्नमंजराजरंन्ते ॥ ७४ ॥ व्वयन्ते । ऽअद्यररिमाहिकामंमुत्तानह

शसोमोराजाष्टौसीसेनतंत्र६षोडशसप्तपंचनवतिः ॥ हरिःॐ स्वा
द्वीन्त्वा । स्वादुनातीव्रान्तीव्रेणामृताममृतेन ॥ मधुमतीम्मधुम
तासृजामिस६सोमेन ॥ सोमोस्यश्विभ्यांम्पच्यस्वसरस्वत्यैपच्य
स्वेन्द्रायसुत्राम्णेपच्यस्व ॥ १ ॥ परीतः ॥ परितोषिञ्चतासुत६सो
मोयऽउत्तम६हविः ॥ दधन्वायोनर्योऽअप्स्वन्तरासुषावसोमम
द्रिभिः ॥ २ ॥ वायोःपूतः । पवित्रेणप्रत्यङ्सोमोऽअतिद्रुतः ॥
इन्द्रस्ययुज्यःसखा ॥ वायोःपूतःपवित्रेणप्राङ्सोमोऽअतिद्रुतः ॥

इन्द्रस्ययुज्यꣳसखा ॥ ३ ॥ पुनातिते । परिस्रुतꣳसोमꣳसूर्यस्यदु
हिता ॥ वारेणशश्वतातना ॥ ४ ॥ ब्रह्मक्षत्रम् ॥ ब्रह्मक्षत्रम्पवते
तेजऽइन्द्रियꣳसुरयासोमः सुतऽआसुतोमदाय ॥ शुक्रेणदेवदेव
ताःपिपृग्धिरसेनान्नंयजमानायधेहि ॥ ५ ॥ कुविदङ्ग । यवमन्तो
यवञ्चिद्यथादान्त्यनुपूर्वंवियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणुहिभोजनानियेबर्हि
षोनमउक्तिंयजन्ति ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वासरस्वत्यै
त्वेन्द्रायत्वासुत्राम्णऽएषतेयोनिस्तेजसेत्त्वावीर्यायत्त्वाबलाय

त्त्वा ॥ ६ ॥ नानाहि । वान्देवहितःसदस्कृतम्सᳫर्सृक्षाथाम्परमेव्व्यो
मन् ॥ सुरात्वमसिंशुष्मिम्मणीसोमऽएषमामाहिᳫसीऽस्वांव्योनिं
माविशन्ती ॥ ७ ॥ उपयामगृहीतोसि ॥ उपयामगृहीतोस्याश्वि
नंतेजः सारस्वतंवीर्य्यमैन्द्रम्बलम् ॥ एषतेयोनिम्मोदाय त्त्वानन्दा
यत्त्वामहसेत्त्वा ॥ ८ ॥ तेजोसि ॥ तेजोसितेजोमयिधेहिवीर्य्यम
सिवीर्य्यम्मयिधेहिबलमसिबलम्मयिधेह्योजोस्योजोमयिधेहि
मन्न्युरसिमन्न्युम्मयिधेहिसहोसिसहोमयिधेहि ॥ ९ ॥ याव्व्याग्घ्रम् ॥

साव्याघ्रंविषूचिकोभौवृकञ्चरक्षति ॥ श्येनम्पतत्रिणᳬंसिᳬंहᳬंसे
मम्पात्वᳬंहसः॥ १० ॥ यदापिपेष ॥ मातरम्पुत्रः प्रमुदितोधयन् ॥
एतत्तदग्नेअनृणोभवाम्यहतौपितरौमया ॥ सम्पृचस्थसम्माभ
द्रेणपृङ्क्तविपृचस्थविमापाप्मनापृङ्क्त ॥ ११ ॥ [११] देवायज्ञम् ॥
देवायज्ञमतन्वतभेषजम्भिषजाश्विना ॥ वाचासरस्वतीभिषगिन्द्रा
येन्द्रियाणिदधतः ॥ १२ ॥ दीक्षायैरूपम् ॥ दीक्षायैरूपᳬंशष्पा
णिप्प्रायणीयस्यतोक्मानि ॥ क्रयस्यरूपᳬंसोमस्यलाजाःसोमाᳫ

शवोमधु ॥ १३ ॥ आतिथ्यरूपम्मासरम् ॥ आतिथ्यरूपम्मास
रम्महावीरस्यनग्नहुः ॥ रूपमुपसदामेतत्तिस्रोरात्रीः सुरासुता
॥ १४ ॥ सोमस्यरूपम् ॥ सोमस्यरूपङ्क्रीतस्यपरिस्रुत्परिषिच्यते ॥
अश्विभ्यान्दुग्धम्भेषजमिन्द्रायैन्द्रᳪसरस्वत्या ॥ १५ ॥ आस
न्दीरूपम् ॥ आसन्दीरूपᳪराजासन्द्यैवेद्यैकुम्भीसुराधानी ॥ अन्त
रऽउत्तरवेद्यारूपङ्कारोत्तरोभिषक् ॥ १६ ॥ वेद्यावेदिः ॥ वेद्यावे
दिःसमाप्यतेबर्हिषाबर्हिरिन्द्रियम् ॥ यूपेनयूपऽआप्यतेप्रणीतो

ऽअग्निरश्विना ॥१७॥ हविर्द्धानं॑यत् ॥ हविर्द्धानं॑यदश्विनाग्नीध्रं॑

यत्सर॑स्वती ॥ इन्द्रा॑यैन्द्रꣳसद॑स्कृतम्पत्नीशालङ्गार्हपत्यः ॥१८॥

प्रैषेभि॑÷प्रैषान् ॥ प्रैषेभि॑÷प्रैषाना॑प्नोत्याप्रीभि॑राप्रीर्यज्ञस्य॑ ॥

प्रयाजेभि॑रनुयाजान्वषट्कारेभि॑राहुतीः ॥१९॥ पशुभि॑÷पशून् ॥

पशुभि॑÷पशूना॑प्नोतिपुरोडाशैर्हवी॑ꣳष्या ॥ छन्दो॑भिःसामिधेनी

र्याज्याभि॑र्वषट्कारान् ॥ २० ॥ धानाःकरम्भः॑सक्तवःपरीवापः

पयोदधि॑ ॥ सोम॑स्यरूपꣳहविष॑ऽआमिक्षावाजि॑नम्मधु॑ ॥ २१ ॥

धानानांᳫं रूपम् ॥ धानानांᳫं रूपङ्कुवलम्परीवापस्यंगोधूमाः ॥ सक्तूनांᳫं रूपम्बदरमुपवाकाः करम्भस्य ॥ २२ ॥ पयसो रूपम् ॥ पयसो रूपंयद्यवादुक्थो रूपङ्कर्कन्धूनि ॥ सोमस्य रूपंवाजिनᳫं सौम्यस्य रूपमामिक्षा ॥ २३ ॥ आश्रावय ॥ आश्रावयेतिस्तोत्रियाः प्रत्याश्रावोऽअनुरूपः ॥ यजेतिधाय्यारूपम्प्रगाथायेयजामहाः ॥ २४ ॥ अर्द्धऽऋचैरुक्थानाम् ॥ अर्द्धऽऋचैरुक्थानांᳫं रूपम्पदैराप्नोतिनिविदः ॥ प्रणवैःशस्त्राणांᳫं रूपम्पयसासोमऽआप्यते

॥२५॥ अश्विभ्याम्प्रातꣳसवनम् ॥ अश्विभ्याम्प्रातꣳसवनमिन्द्रे
णैन्द्रम्माध्यन्दिनम् ॥ वैश्वदेवꣳसरस्वत्यातृतीयमाप्तꣳसवनम्
॥ २६ ॥ वायव्यैर्वायव्यानि ॥ वायव्यैर्वायव्यान्याप्नोतिसतेनद्रो
णकलशम् ॥ कुम्भीभ्यामम्भृणौसुतेस्थालीभिःस्थालीराप्नोति
॥ २७ ॥ यजुर्भिराप्यन्तेग्रहाग्रहैस्तोमाश्चविष्टुतीः ॥ छन्दोभि
रुक्थाशस्त्राणिसाम्नावभृथऽआप्यते॥२८॥इडाभिर्भक्षान्॥इडा
भिर्भक्षानाप्नोतिसूक्तवाकेनाशिषः ॥ शंयुनापत्नीसंयाजान्त्स

मिष्ट्यजुषांसꣳस्याम् ॥ २९ ॥ व्रतेनंदीक्षाम् ॥ व्रतेनंदीक्षामांप्नोति
दीक्षयांप्नोतिदक्षिणाम् ॥ दक्षिणाश्श्रद्धामांप्नोतिश्श्रद्धयांसत्त्यमा
प्प्यते ॥३०॥ एतावद्रूपम् ॥ एतावद्रूपंय्यज्ञस्यषद्देवैर्ब्रह्मणाकृतम् ॥
तदेतत्सर्वमाप्नोतियज्ञेसौत्रामणीसुते ॥३१॥[२०]सुरावन्तम्बर्हिष
दम् ॥ सुरावन्तम्बर्हिषदꣳसुवीरंय्यज्ञꣳहिन्वन्तिमहिषानमोभिः ॥
दधानाःसोमन्दिविदेवतासुमदेमेन्द्रंय्यजमानाःस्वर्काः ॥ ३२ ॥
यस्ते ॥ यस्तेरसःसम्भृतऽओषधीषुसोमस्यशुष्मःसुरयासुतस्य ॥ तेन

जिह्वयजमानम्मदेनसरस्वतीमश्विनाविन्द्रमग्निम् ॥ ३३ ॥ यमश्विना । नमुचेरासुरादधिसरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय ॥ इमन्तꣳशुक्रम्मधुमन्तमिन्दुꣳसोमꣳराजानमिहभक्षयामि ॥ ३४ ॥ यदत्र ॥
यदत्ररिप्तꣳरसिनꣳसुतस्ययदिन्द्रोऽअपिबच्छचीभिः ॥ अहन्तदस्यमनसाशिवेनसोमꣳराजानमिहभक्षयामि ॥ ३५ ॥ पितृभ्यः स्वधायिभ्यः । स्वधानमः पितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः प्रपितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधानमः ॥ अक्षन्पितरोमी

मदन्तपितरोतीतृपन्तपितरꣳपितरꣳशुन्धेद्धम् ॥ ३६ ॥ पुनन्तु
मापितरꣳसोम्म्यासꣳपुनन्तुमापितामहाꣳपुनन्तुप्रपितामहाꣳ प
वित्रेणशतायुषा ॥ पुनन्तुमापितामहाꣳपुनन्तुप्रपितामहाꣳ ॥
पवित्रेणशतायुषाविश्वमायुर्व्यश्नवै ॥ ३७ ॥ अग्नऽआयूꣳषि ।
पवसऽआसुवोर्ज्जमिषञ्चनꣳ ॥ आरेबाधस्वदुच्छुनाम् ॥ ३८ ॥ पुन
न्तुमा । देवजनाꣳपुनन्तुमनसाधियꣳ । पुनन्तुविश्वाभूतानिजा
तवेदꣳपुनीहिमा ॥ ३९ ॥ पवित्रेणपुनीहि । माशुक्रेणदेवदीद्यत् ॥

अग्ने॒क्रत्वा॒क्रतूँ॒१ऽरनु॑॥४०॥ यत्ते॑प॒वित्र॑म॒र्चिष्यग्ने॒वित॑तम॒न्तरा॥
ब्रह्म॒तेन॑पुनातु॒मा॥ ४१ ॥ पव॑मान॒ꣳसः॥ पव॑मान॒ꣳसोऽअ॒द्यनः॑
प॒वित्रे॑ण॒विच॑र्षणि॒ꣳ॥ यः॒पोता॒सपु॑नातु॒मा॥ ४२॥ उ॒भाभ्या॑न्देव।
सवित॒ꣳप॒वित्रे॑ण॒स॒वेन॑च ॥ माम्पु॑नीहि॒वि॒श्वतः॑ ॥ ४३ ॥ वै॒श्व॒दे॒वी
पु॒न॒ती। दे॒व्याग॑ा॒द्यस्या॑मि॒माब॒ह्व्य॒स्त॒न्वो॒वी॒तपृ॑ष्ठाः॒ꣳ॥ तया॒मद॑न्त॒ꣳ
स॒ध॒मादे॑षु॒व॒यꣳस्या॑म॒पत॑यो॒रयी॒णाम्॥ ४४॥ येस॑मा॒नाः॒सम॑नस॒ꣳ
पि॒तरो॑य॒म॒राज्ये॑॥ तेषाँ॑ल्लो॒कः॒स्व॒धान॒मो॑य॒ज्ञोदे॒वेषु॑कल्पताम्॥४५

येसमानाः ॥ येसमानाःसमनसोजीवाजीवेषुमामकाः ॥ तेषाᳬ

श्रीर्म्मयिकल्पतामस्मिँल्लोकेशतᳬसमाः ॥ ४६ ॥ द्वेसृती । ऽअ

शृणवम्पितृणामहन्देवानामुतमर्त्यानाम् ॥ ताभ्यामिदंविश्वमे

जत्समेतियदन्तरापितरम्मातरञ्च ॥ ४७ ॥ इदᳬहविः ॥ इदᳬह

विःप्रजननम्मेऽअस्तुदशवीरᳬसर्वगणᳬस्वस्तये ॥ आत्मसनिप्र

जासनिपशुसनिलोकसन्न्यभयसनि ॥ अग्निःप्रजाम्बहुलाम्मेक

रोत्वन्नम्पयोरेतोऽअस्मासुधत्त ॥४८॥ [१७] उदीरताम् ॥ उदी

रतामवंरऽउत्परांसऽउन्मंद्ध्यमाःपितरः सोम्म्यासः ॥ असुंय्यऽ
ईयुरंवृकाऽऋतज्ञास्तेनोवन्तुपितरोहवेषु ॥ ४९ ॥ अङ्गिरसोनः ।
पितरोनवंग्वाऽअथर्व्वाणोभृगवः सोम्म्यासः ॥ तेषांव्वयꣳसुमतौ
यज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ ५० ॥ येनः ॥ येनःपूर्वेपित
रः सोम्म्यासोनूहिरेसोमपीथंव्वसिष्ठाः ॥ तेभिर्य्यमः सꣳरराणोह
वीꣳष्युशन्नुशद्भिः प्रतिकाममंत्तु ॥ ५१ ॥ त्वꣳसोम ॥ त्वꣳसो
मप्प्रचिकितोमनीषात्वꣳरजिष्ठमनुनेषिपन्थाम् ॥ तवप्प्रणीतीपि

तरौनऽइन्दोदेवेषुरत्कैमभजन्तधीरा॑ः ॥ ५२ ॥ त्वयाहि ॥ त्वया हिनं÷पितरं÷सोमपूर्वैकर्म्माणिचक्रुःपवमानधीरा॑ः ॥ वृन्वन्नवातः परिधीं १ ऽरपोर्णुवीरेभिरश्वैर्म्मघवाभवान॑ः ॥ ५३ ॥ त्वꣳसोम । पितृभिं÷संविदानोनुद्यावापृथिवीऽआततन्थ ॥ तस्मैतऽइन्दोहविषाविधेमवयꣳस्यामपतयोरयीणाम् ॥ ५४ ॥ बर्हिषद॑ःपितर॑ः ॥ बर्हिषद॑ःपितरऽऊत्यर्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वम् ॥ तऽआगता वसाशन्तमेनाथान॑ःशंय्योररपोदधात ॥ ५५ ॥ आहम् ॥ आहम्पि

तृन्त्सुविदत्रौं २ऽअवित्सिनपातञ्चविक्क्रमणञ्चविष्ष्णोंः ॥ बुर्हिषदो
येस्वधयासुतस्यभजन्तापित्वस्तऽइहागमिष्ठाः ॥ ५६ ॥ उपहूताः
पितरं÷ । सोम्म्यासोबर्हिष्ष्येषुनिधिषुप्प्रियेषुं ॥ तऽआगमन्तुतऽइ
हश्श्रुवन्त्वधिब्रुवन्तुतेवन्त्वस्म्मान् ॥ ५७॥ आयन्तु । नःपितरं÷
सोम्म्यासौग्निष्ष्वात्ताःपथिभिर्द्देवयानैः ॥ अस्म्मिन्यज्ञेस्वधयाम
दन्तोधिब्रुवन्तुतेवन्त्वस्म्मान् ॥ ५८ ॥ अग्निष्ष्वात्ताःपितरः ॥
अग्निष्ष्वात्ताःपितरऽएहगच्छतसदं÷सदःसदतसुप्प्रणीतयः ॥ अ

त्ताहवींॳंषिप्प्रयंतानिबर्हिष्ष्यथांरयिॻ्ंसर्ववीरन्दधातन ॥ ५९ ॥
येऽअंग्निष्ष्वात्ताः ॥ येऽअंग्निष्ष्वात्तायेऽअनंग्निष्ष्वात्तामद्ध्येदि
वःस्वधयांमादयंन्ते ॥ तेब्भ्यंः स्वराडसुंनीतिमेतांय्यंथावशन्तन्त्व
ङ्कल्प्पयाति ॥ ६० ॥ अग्निष्ष्वात्तानृंतुमतंः ॥ अग्निष्ष्वात्तानृंतुम
तोंहवामहेनाराशंसेसोंमपीथंय्यंऽआशुः ॥ तेनोंविप्प्रांसःसुहवां
भवन्तुवयॳंस्यांमपतंयोरयीणाम् ॥ ६१ ॥ [१३] आच्च्याजानु ।
दक्षिणतोनिपद्येमंय्यज्ञमभिगृणीतविश्वें ॥ माहिंॻ्ंसिष्टपितरःके

नोचित्रोयह्वऽआगः पुरुषताकराम ॥ ६२ ॥ आसीनासोऽअरुणी
नाम् ॥ आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिन्धत्तदाशुषेमर्त्याय ॥ पुत्रे
भ्यः पितरस्तस्यवस्वःप्रयच्छततऽइहोर्जन्दधात ॥ ६३ ॥ यमग्ने ।
कव्यवाहनत्वंचिन्मन्यसेरयिम् ॥ तन्नोगीर्भिःश्रवाय्यन्देवत्रापन
यायुजम् ॥ ६४ ॥ योऽअग्निः । कव्यवाहनःपितॄन्यक्षदृतावृधः ॥
प्रेदुहव्यानिवोचतिदेवेभ्यश्चपितृभ्यऽआ ॥ ६५ ॥ त्वमग्ने ॥ त्वम
ग्नऽईडितःकव्यवाहनावाड्ढव्यानिसुरभीणिकृत्वी ॥ प्रादाःपितृ

ङ्भ्यं॑ स्वधया॒ते॑ऽअक्षन्न॒द्धि त्वन्दे॑व॒ प्रय॑ता ह॒वींषि ॥६६॥ येचं ॥ ये
चे॒ह पि॒तरो॒ ये च॒ नेह याँश्च॑ वि॒द्म याँ२॥ऽउं च॒ न प्र॑वि॒द्म ॥ त्वं वे॑त्थ॒ यति॒ ते
जा॑तवेदः स्व॒धाभि॑र्य॒ज्ञ६सुकृ॑तञ्जुषस्व ॥६७॥ इ॒दम्पि॒तृभ्यो॒ नमो॑ऽ
अस्त्व॒द्य ये पूर्वा॑सो॒ यऽउप॑रास॒ऽई॒युः ॥ ये पार्थि॑वे॒ रज॒स्या निष॑त्ता॒ ये वा॑ नू॒
न६सु॑वृ॒जना॑सु वि॒क्षु ॥६८॥ अधा॒ यथा॑ । नः पि॒तरः॒ परा॑सः प्र॒त्नासो॑ऽ
अग्नऽऋ॒तमा॑शुषा॒णाः ॥ शुची॒दय॒न्दीधि॑तिमुक्थ॒शासः॒ क्षामा॑ भि॒न्द
न्तो॑ऽअरु॒णीरप॑ व्रन् ॥ ६९ ॥ उशन्त॑स्त्वा ॥ उ॒शन्त॑स्त्वा॒ निधी॑मह्यु॒

शन्तुᳩसमिंधीमहि ॥ उशन्तुंशतऽआवंहपितृन्हविषेऽअत्तंवे ॥७०॥
अपाम्फेनेनं ॥ अपाम्फेनेननमुचेᳩशिरंऽइन्द्रोदंवर्त्तयᳩ ॥ विश्वायद
जंयुस्पृधंः ॥ ७१ ॥ [१०] सोमोराजा ॥ सोमोराजामृतᳪसुतऽ
ऋजीषेणाजहान्मृत्युम् ॥ ऋतेनंसत्यमिन्द्रियम्विपानᳪशुक्रमन्धं
सऽइन्द्रंस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधुं ॥ ७२ ॥ अद्भ्यःक्षीरम् ॥ अद्भ्यः
क्षीरंव्यंपिबत्कुङ्ङाङ्गिरसोधिया ॥ ऋतेनंसत्यमिन्द्रियंविपानᳪशु
क्रमन्धंसऽइन्द्रंस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधुं ॥७३॥ सोमंमद्भ्यःसो

मंमुब्ध्योब्ध्यंपिबच्छन्दंसाहुछंसःशुंचिषत् ॥ ऋतेनंसुत्यमिन्द्रियंविपा
नंछशुक्रमन्धंसुइन्द्रंस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधुं ॥ ७४ ॥ ११००
शतम्० ॥ अन्नात्परिस्तुतं÷ ॥ अन्नांत्परिस्तुतोरसम्ब्रह्मंणाब्ध्यंपिब
त्क्षत्रम्पयुःसोमंम्प्रजापंतिः ॥ ऋतेनंसुत्यमिन्द्रियंविपानछशुक्रम
न्धंसुऽइन्द्रंस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधुं ॥ ७५ ॥ रेतोमूत्रंम् ॥ रेतोमू
त्रंविजंहातियोनिंम्प्रविशदिन्द्रियम् ॥ गर्ब्भोजरायुणावृंतऽउल्बंज्ज
हातिजन्मंना ॥ ऋतेनंसुत्यमिन्द्रियंविपानछशुक्रमन्धंसुऽइन्द्रंस्ये

॥१८२॥

न्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७६॥ दृष्ट्वा रूपे । व्याकरोत्सत्यानृते प्रजापतिः ॥ अश्रद्धामनृतेदधाच्छ्रद्धाᳬंसत्ये प्रजापतिः ॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंविपानᳬंशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७७ ॥ वेदेन रूपे । व्यपिबत्सुतासुतौ प्रजापतिः ॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंविपानᳬंशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७८॥ दृष्ट्वापरितस्रुतं÷ ॥ दृष्ट्वापरिस्रुतोरसᳬंशुक्रेणशुक्रंव्यपिबत्पयःसोमम्प्रजापतिः ॥ ऋतेनसत्यमिन्द्रियंविपानᳬंशुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रि

यमिदम्पयोमृतम्मधु ॥ ७९॥ [८] सीसैनतन्त्रम् ॥ सीसैनतन्त्रम्म
नसामनीषिणऽऊर्णासूत्रेणकवयोवयन्ति ॥ अश्विनायज्ञꣳसविता
सरस्वतीन्द्रस्यरूपंवरुणोभिषज्यन् ॥ ८० ॥ तदस्य । रूपममृतꣳ
शचीभिस्तिस्रोदधुर्देवताꣳसꣳरराणाः ॥ लोमानिशष्पैर्बहुधानतो
क्मभिस्त्वगस्यमाꣳसमभवन्नलाजाः ॥८१॥ तदश्विना । भिषजा
रुद्रवर्त्तनीसरस्वतीवयतिपेशोऽअन्तरम् ॥ अस्त्थिमज्जानम्मासरैꣳ
कारोतरेणदधतोगवान्त्वचि ॥ ८२ ॥ सरस्वतीमनसा । पेशलंवसु

नासत्याभ्यांवयतिदर्शतंवपु÷ ॥ रसम्परिस्रुतानरोहितन्नग्नहुर्द्धीर स्तसरन्नवेम ॥ ८३ ॥ पयसाशुक्रम् ॥ पयसाशुक्रममृतञ्जनित्रꣳसु रेयामूत्राञ्जनयन्तरेत÷ ॥ अपामतिन्दुर्म्मतिम्बाधमानाऽऊवध्यंवा तꣳसर्व्वन्तदारात् ॥ ८४ ॥ इन्द्र÷सुत्रामाहृदयेनसत्यम्पुरोडाशेन सविताजजान ॥ यकृत्क्लोमानंवरुणोभिषज्यन्मतस्नेवायव्यैर्न्नमिं नातिपित्तम् ॥ ८५ ॥ आन्त्राणिस्थालीः ॥ आन्त्राणिस्थालीर्म्म धुपिन्वमानागुदाःपात्राणिसुदुघानधेनुः ॥ श्येनस्यपत्रन्नप्लीहाश

सा॒ते ॥ ८९ ॥ अ॒वि॒र्न्न । मे॒षा॑ ॥ रसं॑म्परि॒स्रु॒ता॒नरो॑हि॑तन्न॒ग्न॒हु॒र्द्धी॑र॒
ग्ग्रहा॑भ्याम्॥सर॑स्वत्युपवा॒कैर्व्य॒म् ॥ पय॑सा॒शु॒क्रम॒मृ॒तं॒ज्ज॒नि॒त्र॒ꣳसु
इन्द्र॑स्य॒रू॒पम्॒ ॥ इन्द्र॑स्य॒रू॒पमृ॒ष॒भ॒ति॒न्द्रु॒म्म॒र्ति॒म्बा॒ध॑माना॒ऽऊव॑द्ध्य॒ंवा
ग्रहा॑भ्याम् ॥ य॒वा॒नब॒र्हिर्भ्र॒ु॒वि॒दे॒ सु॒त्रा॒मा॒हृद॑येनस॒त्यम्पु॑रो॒डाशे॑न
खा॒त॒ ॥ ९१ ॥ आ॒त्क॒मन्त्र॒ु॒पस्त्थे ॥ भि॒षज्ज्य॒त्क्म॒त॑स्त्रे॒वा॒यु॒व्व्यै॑र्न्न॒मि॑
खे॒श्म॒श्श्रू॒णि॒न॒व्व्या॑ग्घ्र॒लो॒म ॥ केशा॒र्ल्ली॒ ॥ आ॒न्त्रा॒णि॑स्त्था॒लीम्म॒
ह॒स्य॒लो॒म॒त्त्वि॒षि॑रिन्द्रि॒या॒णि ॥ ९२ ॥ उ॒रुः ॥ श्ये॒न॒स्य॒पत्त्रन्न॒प्ली॒हा॒श

त्वमग्निभिषजातदश्विनात्मानमङ्गैꣳसमधात्सरस्वती ॥ इन्द्रस्यरू
पꣳशतमानमायुश्चन्द्रेणज्ज्योतिरमृतन्दधानाः ॥ ९३ ॥ सरस्वती
योन्याम् ॥ सरस्वतीयोन्याङ्गर्भमन्तरश्विभ्याम्पत्नीसुकृतम्बि
भर्ति ॥ अपाꣳरसेनवरुणोनसाम्नेन्द्रꣳश्रियैजनयन्नप्सुराजा
॥ ९४ ॥ तेजःपशूनाम् ॥ तेजःपशूनाꣳहविरिन्द्रियावत्परिस्रु
तापयसासारघम्मधु ॥ अश्विभ्यान्दुग्धम्भिषजासरस्वत्यासुता
सुताभ्याममृतꣳसोमऽइन्दुः ॥ ९५ ॥ [१६] इतिश्रीवाजसनेयसं

हितायांएकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥
अनुवाकसूत्रम् ॥ क्षत्रस्ययोनिस्त्रयोदशयद्देवादशाभ्यादधाम्यष्टौ
योभूतानांचतस्रःसमिद्धइंद्रएकादशायात्वष्टौसमिद्धोअग्निर्द्वादशा
श्विनाहविस्त्रयोदशाश्विनातेजसैकादशनवनवातिः ॥ हरिःॐ क्षत्र
स्ययोनिं÷ ॥ क्षत्रस्ययोनिरसिक्षत्रस्यनाभिरसि ॥ मात्वाहिꣳसी
न्मामाहिꣳसीः ॥ १ ॥ निषसाद । धृतव्रतोवरुणꣳपस्त्यास्वा ॥
साम्राज्यायसुक्रतुं÷ ॥ मृत्योःपाहिविद्योत्पाहि ॥ २ ॥ देवस्यत्वा ।

सवितुश्प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्याम्पूष्णोहस्ताभ्याम् ॥ अश्विनोर्भै
षज्येनतेजसेब्रह्मवर्च्चसायाभिषिञ्चामिसरस्वत्यैभैषज्येनवीर्य्या
यान्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्येन्द्रियेणबलायश्श्रियैयशसेभिषिञ्चा
मि ॥ ३ ॥ कोसि । कतमोसिकस्मैत्वाकायत्वा ॥ सुश्लोकसुमङ्ग
लसत्यराजन् ॥ ४ ॥ शिरोमे ॥ शिरोमेश्रीर्य्यशोमुखन्त्विषिःके
शाश्चश्मश्रूणि ॥ राजामेप्राणोऽअमृतंᳫसम्म्राट्चक्षुर्विराट्श्रोत्र
म् ॥ ५ ॥ जिह्वामे । भद्रंवाङ्महोमनोमन्युःस्वराडामः ॥ मोदाः

प्प्रमोदाऽअङ्गुलीरङ्गानिमित्रम्मेसहः ॥ ६ ॥ बाहूमे ॥ बाहूमेबलमिन्द्रियᳯहस्तौमेकर्म्मवीर्य्यम् ॥ आत्माक्षत्रमुरोमम ॥७॥ पृष्ठीर्म्मे । राष्ट्रमुदरमᳯसौग्ग्रीवाश्चश्श्रोणी । ऊरूऽअरत्नीजानुनीविशोमेङ्गानिसर्वतः ॥ ८ ॥ नाभिर्म्मे । चित्तंविज्ञानम्पायुर्म्मेपचितिर्भसत् ॥ आनन्दनन्दावाण्डौमेभगᳯसौभाग्ग्यम्पसः ॥ जङ्घाभ्याम्पद्भ्यान्धर्म्मोस्मिविशिराजाप्प्रतिष्ठितः ॥ ९ ॥ प्प्रतिक्षत्रे । प्प्रतितिष्ठामिराष्ट्रेप्प्रत्यश्वेषुप्प्रतितिष्ठामिगोषु ॥ प्रत्यङ्गेषुप्प्रतिति

ष्ठाम्म्यात्क्मन्न्प्रतिंष्प्राणेषुष्प्रतितिष्ठामिपुष्टेष्प्रतिद्यावापृथिव्योःष्प्र
तितिष्ठामियज्ञे ॥ १० ॥ त्रयादेवाः ॥ त्रयादेवाऽएकादशत्रयस्त्रिꣳ
शाःसुराधसः ॥ बृहस्पतिपुरोहितादेवस्यसवितुःसवे ॥ देवादेवैर
वन्तुमा ॥ ११ ॥ प्रथमाद्वितीयैः ॥ प्रथमाद्वितीयैर्द्वितीयास्तृतीयै
स्तृतीयाःसत्येनसत्यंय्यज्ञेनयज्ञोयजुर्भिर्य्यजूꣳषिसामभिः सा
मान्यृग्भिरृचः पुरोनुवाक्याभिःपुरोनुवाक्यायाज्याभिर्य्या
ज्यावषट्कारैर्वषट्काराऽआहुतिभिराहुतयोमेकामान्त्समर्द्धयन्तुभूः

स्वाहा ॥ १२ ॥ लोमानिप्प्रयतिः ॥ लोमानिप्प्रयतिर्म्ममत्वङ्ङ्मऽ
आनंतिरागतिः ॥ माꣳसम्मऽउपनतिर्व्वस्वस्थिमज्जामऽआनतिः
॥ १३ ॥ [१३] यद्देवाः ॥ यद्देवादेवहेडनन्देवासश्चकृमावयम् ॥
अग्निर्म्मातस्म्मादेनसोविश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥ १४ ॥ यदिदिवा ॥
यदिदिवायदिनक्तमेनाꣳसिचकृमावयम् ॥ वायुर्म्मातस्म्मादेनं
सोविश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः ॥ १५ ॥ यदिजाग्ग्रत ॥ यदिजाग्ग्रद्यदि
स्वप्नऽएनाꣳसिचकृमावयम् ॥ सूर्य्योमातस्म्मादेनसोविश्वान्मु

ञ्चुत्व६ंहसः॥१६॥ यद्ग्रामे ॥ यद्ग्रामेयदरण्येयत्सभायांय्यदिन्द्रिये ॥ यच्छूद्रेयदर्य्येयदेनश्चकृमाव्वयंय्यदेकस्याधिधर्म्मणितस्यावयजनमसि ॥१७॥ यदापः ॥ यदापोऽअग्घ्न्याऽइतिवरुणेतिशपामहेततोवरुणनोमुञ्च ॥ अवभृथनिचुम्पुणनिचेरुरसिनिचुम्पुणः ॥ अवदेवैर्द्देवकृतमेनोयुक्ष्यवमर्त्यैर्म्मर्त्यकृतम्पुरुराव्णोदेवरिषस्पाहि ॥१८॥ समुद्रेतेहृदयमप्स्वन्तः सन्त्वाविशन्त्वोषधीरुतापः ॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयः सन्तुदुर्म्मित्रियास्तस्मैसन्तुयो

समुविश्वमिदञ्जगत् ॥ वैश्वानरञ्ज्योतिर्भूयासंविभूङ्कामाँ्व्यूत्क्ष
वैभूश्स्वाहा ॥ २३ ॥ [१०] ॥ अभ्यादधामि ॥ सुमिधमग्ग्नेव्व्रतप
तेत्वयि ॥ व्व्रतञ्चश्श्रद्धाञ्चोपैमीन्धेत्वादीक्षितोऽअहम् ॥ २४ ॥ य
त्रब्रह्म । चक्षुत्रञ्चसम्म्यञ्चौचरतश्सह ॥ तंल्लोकम्पुण्ण्यम्प्रज्ञेषंय
त्रदेवाश्सहाग्ग्निना ॥ २५ ॥ यत्रेन्द्रः ॥ यत्रेन्द्रश्चव्वायुश्चसम्म्यञ्चौ
चरतश्सह ॥ तंल्लोकम्पुण्ण्यम्प्रज्ञेषंय्यत्रसेदिर्न्नविद्यते ॥ २६ ॥ अ
शुनाते । ऽअशुश्पृच्यतामपरुषापरुः ॥ गन्धस्तेसोममवतुमदाय

रसोऽअद्धयुतः ॥ २७ ॥ सिञ्चन्तिपरि ॥ षिञ्चत्युत्सिञ्चन्तिपुनन्तिं च ॥ सुरायैबभ्रवैमदेकिन्त्वोवदतिकिन्त्वः ॥ २८ ॥ धानावन्तङ्करम्भिणम् ॥ धानावन्तङ्करम्भिणमपूपवन्तमुक्थिनम् ॥ इन्द्रम्प्रातर्जुषस्वनः ॥ २९ ॥ बृहदिन्द्राय । गायतमरुतोवृत्रहन्तमम् ॥ येनज्योतिरजनयन्नृतावृधोदेवन्देवायजागृवि ॥ ३० ॥ अद्ध्वर्योऽअद्रिभिः । सुतꣳसोमम्पवित्रऽआनय ॥ पुनीहीन्द्रायपातवे ॥ ३१ ॥ [८] योभूतानाम् ॥ योभूतानामधिपतिर्य्यस्मिँल्लोकाऽअधिश्रि

ताः ॥ यऽईशेमहतोमहाँस्तेनंगृह्णामित्वामहम्मयिंगृह्णामित्वाम
हम् ॥ ३२ ॥ उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वासरंस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वा
सुत्राम्म्णऽ एषतेयोनिंरश्विभ्यान्त्वासरस्वत्यैत्वेन्द्रायत्वासुत्रा
म्म्णे ॥ ३३ ॥ प्राणपामें । ऽअपानपाश्चक्षुष्पाःश्रोत्रपाश्चंमे ॥ वा
चोमेविश्वभेषजोमनंसोसिविलायंकः ॥ ३४ ॥ अश्विनंकृतस्यते ॥
अश्विनंकृतस्यतेसरंस्वतिकृतस्येन्द्रेणसुत्राम्म्णाकृतस्य ॥ उपहूतऽ
उपंहूतस्यभक्षयामि ॥ ३५ ॥ [४] समिद्धऽइन्द्रः ॥ समिद्धऽइ

न्द्रऽउपसामनीकेपुरोरुचापूर्वकृद्धांवृधानः ॥ त्रिभिर्द्देवैस्त्रिꣳशताव्व
ज्रबाहुर्ज्जघानंवृत्रंविदुरोववार ॥ ३६ ॥ नराशꣳसꣳप्प्रति ॥ नरा
शꣳसꣳप्प्रतिंशूरोमिमानस्तनूनपात्प्रतियज्ञस्यधाम ॥ गोभिर्व्वपावा
न्मधुनासमञ्जन्हिरण्ण्यैश्चन्द्रीयजतिप्प्रचेताꣳ ॥ ३७ ॥ ईडितोदे
वैः ॥ ईडितोदेवैर्हरिवाँ२ऽअभिष्टिराजुह्वानोहविषाशर्द्धमानꣳ ॥
पुरन्दरोगोत्रभिद्वज्ज्रबाहुरायातुयज्ञमुपनोजुषाणꣳ ॥ ३८ ॥ जु
षाणोबर्हिꣳ ॥ जुषाणोबर्हिर्हरिवाँ२न्नऽइन्द्रꣳप्प्राचीनꣳसीदत्प्रदि

शोपृथिव्याः ॥ उरुम्प्रथाहम्प्रथमानꣳस्योनमादित्यैरक्कंवसुभिꣳस
जोषाः॥३९॥इन्द्रन्दुरः॥कवष्योधावमानावृषाणंव्यन्तुजनेयꣳ
सुपत्नीꣳ ॥ द्वारोदेवीरभितोऽविश्श्रयन्ताꣳसुवीरावीरम्प्रथमाना
महोभिः ॥ ४० ॥ उषासानक्ता । बृहतीबृहन्तम्पयस्वतीसुदुघेशूर
मिन्द्रम् ॥ तन्तुन्ततम्पेशसासंव्वयन्तीदेवानान्देवंव्यजतꣳसुरुक्मे
॥ ४१ ॥ दैव्यामिमाना । मनुषꣳपुरुत्राहोताराविन्द्रम्प्रथमासुवा
चा ॥ मूर्द्धन्यज्ञस्यमधुनादधानाप्प्राचीनञ्ज्योतिर्हविषावृधातः

॥ ४२ ॥ तिस्रोदेवीः ॥ तिस्रोदेवीर्हविषावर्द्धमानाऽइन्द्रञ्जुषाणा
जनयोनपत्नीः॥अच्छिन्नन्तन्तुम्पयसासरस्वतीडादेवीभारतीविश्व
तूर्तिः ॥ ४३ ॥ त्वष्टादधत् ॥ त्वष्टादधच्छुष्ममिन्द्रायवृष्णेपाको
चिष्टुर्यशसेपुरूणि ॥ वृषायजन्वृषणम्भूरिरेतामूर्द्धन्यज्ञस्यसमन
क्तुदेवान् ॥ ४४ ॥ वनस्पतिरवसृष्टः ॥ वनस्पतिरवसृष्टोनपाशै
स्त्मन्यासमञ्जञ्छमितानदेवः ॥ इन्द्रस्यहव्यैर्जठरम्पृणानःस्वदा
तियज्ञम्मधुनाघृतेन ॥ ४५ ॥ स्तोकानामिन्दुम् ॥ स्तोकानामिन्दु

म्प्रतिशूरऽइन्द्रोवृषायमाणोवृषभस्तुराषाट् ॥ घृतप्रुषामनसामो
दमाना॑स्वाहादेवाऽअमृतामादयन्ताम् ॥ ४६ ॥ [११] आयातु ॥
आयात्विन्द्रोवसऽउपनऽइहस्तुतःसधमादस्तुशूरः॥ वावृधानस्त
विषीर्य्यस्यपूर्वीर्द्यौर्न्नक्षत्रमभिभूतिपुष्यात् ॥ ४७ ॥ आनः ॥
आनऽइन्द्रोदूरादानआसादभिष्टिकृदवसेयासदुग्रः ॥ ओजिष्ठेभि
र्न्नृपतिर्व्वज्रबाहु॑सङ्गेसमत्सुतुर्व्वणिःपृतन्यून् ॥ ४८ ॥ आनः ॥
आनऽइन्द्रोहरिभिर्य्यात्वच्छार्व्वाचीनोवसेराधसेच ॥ तिष्ठातिव

ज्जीमुघवांविरप्शीमंग्युज्ञमनुंनोवाजंसातौ ॥ ४९ ॥ त्रातारमि
न्द्रंम् ॥ त्रातारमिन्द्रंमवितारमिन्द्रꣳहवेंहवेसुहवꣳशूरमिन्द्रंम् ॥ ह्व
यांमिशुक्रम्पूंरुहूतमिन्द्रꣳस्वस्तिनोंमुघवांधात्विन्द्रंः ॥ ५० ॥ इ
न्द्रंःसुत्रामां ॥ इन्द्रंःसुत्रामास्ववाँ२ऽअवोंभिःसुमृडीकोभंवतु
विश्ववेंदाः ॥ बाधंतान्द्वेषोऽअभंयङ्कृणोतुसुवीर्य्यंस्यपतंयःस्याम
॥ ५१ ॥ तस्यंवयम् ॥ तस्यंवयꣳसुमतौयज्ञियस्यापिंभुद्रेसौंमनुसे
स्यांम ॥ ससुत्रामास्ववाँऽइन्द्रोंऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वेषंःसनुतर्य्युंयो

तु ॥५२॥ आमन्द्रैः ॥ आमन्द्रैरिन्द्रहरिभिर्य्याहिमयूररोमभिः ॥
मात्वाकेचिन्नियमन्विपाशिनोतिधन्वेवताँ२इहि ॥ ५३ ॥ एवेत् ॥
एवेदिन्द्रंवृषणंवज्रबाहुंवसिष्ठासोऽअभ्यर्च्चन्त्यर्कैः ॥ सनस्तुतो
वीरवद्धातुगोमद्यूयम्पातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ५४॥ [८] समिद्धोऽ
अग्निः ॥ समिद्धोऽअग्निरश्विनातप्तोघर्म्मोविराट्सुतः ॥ दुहेधेनुः
सरस्वतीसोमᳪशुक्रमिहेन्द्रियम् ॥ ५५ ॥ तनूपाभिषजा । सुतेश्वि
नोभासरस्वती ॥ मध्वारजाᳪसीन्द्रियमिन्द्रायपथिभिर्वहान् ॥

॥५६॥ इन्द्रायेन्दुंम् ॥ इन्द्रायेन्दु६ सरंस्वतीनराशं६ सेननुग्नहुंम् ॥
अधातामश्विनामधुंभेषजम्भिषजांसुते ॥ ५७ ॥ आजुह्वांनासरं
स्वती । न्द्रायेन्द्रियाणिवीर्यम् ॥ इडांभिरश्विनाविषहसमूर्ज्जह
स६रयिन्दधुः ॥ ५८ ॥ अश्विनानमुचेः । सुत६ सोमं६ शुक्रम्परि
स्रुतां ॥ सरंस्वतीतमाभंरद्बर्हिषेन्द्रायपातंवे ॥ ५९ ॥ कवष्ष्योन ।
व्यचंस्वतीरश्विभ्यान्नदुरोदिशं ॥ इन्द्रोनरोदंसीऽउभेदुहेकामा
न्तसरंस्वती ॥६०॥ उषासानक्कम् ॥ उषासानक्कमश्विनादिवेन्द्रं६

सायमिन्द्रियैः ॥ सञ्ज्ञानानेसुपेशसासमञ्ज्ञातेसरस्वत्या ॥ ६१ ॥
पातन्नः ॥ पातन्नोऽअश्विनादिवांपाहिनक्कंꣳसरस्वति ॥ दैव्याहो
ताराभिषजापातमिन्द्रꣳसचासुते ॥ ६२ ॥ तिस्रस्त्रेधा । सरस्वत्य
श्विनाभारतीडा ॥ तीव्रम्परिस्रुतासोममिन्द्रायसुषुवुर्म्मदम् ॥६३॥
अश्विनाभेषजम् ॥ अश्विनाभेषजम्मधुभेषजन्नःसरस्वती ॥ इन्द्रे
त्वष्टायशःश्रियꣳरूपꣳरूपमधुःसुते ॥ ६४ ॥ ऋतुथेन्द्रः ॥ ऋतु
थेन्द्रोवनस्पतिःशशमानःपरिस्रुता ॥ कीलालमश्विभ्याम्मधुन्दु

हेधेनुᳬंसरंस्वती ॥६५॥ गोभिर्न्न । सोमंमश्विनामासंरेणपरिंस्रुतां ॥ समंधातुᳬंसरंस्वत्यास्वाहेन्द्रेंसुतम्मधुं ॥ ६६ ॥ [१२] अश्विनांहु विः ॥ अश्विनांहुविरिंन्द्रियन्नमुंचोर्द्धियासरंस्वती ॥ आशुक्रमांसुरा द्वसुंमघमिन्द्रांयजभ्रिरे ॥ ६७ ॥ यमश्विनां ॥ यमश्विनासरंस्व तीहुविषेन्द्रमवंर्द्धयन् ॥ सबिंभेदबुलम्मघन्नमुंचावासुरेसचां ॥६८॥ तमिन्द्रंम् ॥ तमिन्द्रंम्पशवᳬंसचाश्विनोभासरंस्वती ॥ दधांनाऽअ भ्यनूषतहुविषांयुज्ञऽइन्द्रियैः ॥ ६९ ॥ यऽइन्द्रें ॥ यऽइन्द्रेऽइन्द्रि

यन्दुधुश्सवितावरुणोभर्गः ॥ ससुत्रामाहविष्पतिर्य्यजमानायस
श्वत ॥ ७० ॥ सवितावरुणं ॥ सवितावरुणोदधद्यजमानायदा
शुषे ॥ आदत्तनमुचेर्व्वसुसुत्रामाबलमिन्द्रियम् ॥ ७१ ॥ वरुणक्षत्
त्रम् ॥ वरुणक्षत्त्रमिन्द्रियम्भगेनसविताश्रियम् ॥ सुत्रामायशं
साबलन्दधानायज्ञमाशत ॥ ७२ ॥ अश्विनागोभिः ॥ अश्विना
गोभिरिन्द्रियमश्वेभिर्व्वीर्य्यम्बलम् ॥ हविषेन्द्रसरस्वतीयजमान
मवर्द्धयन् ॥ ७३ ॥ तानासत्या । सुपेशसाहिरण्यवर्त्तनीनरा ॥

सरस्वतीहविष्मतीन्द्रकर्म्मसुनोवत ॥ ७४ ॥ ताभिषजां । सुक
र्म्मणासासुदुघासरस्वती ॥ सुवृत्रहाशतक्रतुरिन्द्रायदधुरिन्द्रियम्
॥ ७५ ॥ युवᳬसुरामम् ॥ युवᳬसुराममश्विनानमुचावासुरेसचा ॥
विपिपानाᳬसरस्वतीन्द्रकर्म्मस्वावत ॥ ७६ ॥ पुत्रमिवपितरौ ॥
पुत्रमिवपितरावश्विनोभेन्द्रावथुᳬकाव्यैर्दᳬसनाभिᳬ ॥ यत्सुराम्
व्यपिवᳬशचीभिᳬसरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक् ॥ ७७ ॥ यस्मिन्
न्नश्वासᳬ ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषभासऽउक्षणोवशामेषाऽअवसृष्टा

सऽआहुंताः ॥ कीलालपेसोमंपृष्ठायवेधसेहृदामतिञ्जनयेचारुम
ग्नये॥ ७८॥ अहांव्ययग्ने। हविरास्येतेस्रुचीवघृतञ्चम्वीवसोमं÷॥
वाजसनिंरयिमस्म्मेसुवीरंम्प्रशस्तन्धेहियशसम्बृहन्तम् ॥ ७९॥
[१३] शतम् १२०० ॥ अश्विनातेजंसा। चक्षुं÷प्प्राणेनसरंस्वती
वीर्य्यम् ॥ वाचेन्द्रोबलेनेन्द्रांयदधुरिन्द्रियम् ॥ ८० ॥ गोमंदुपुणा
सत्या ॥ गोमंदुपुणासत्याश्वांवद्यातमश्विना ॥ वर्त्तीरुद्रानृपाय्यम्
॥ ८१ ॥ नयत् ॥ नयत्परोनान्तरऽआदधर्षंद्वृषण्वसू ॥ दुःशंसो

मत्यौंरिपुः ॥ ८२ ॥ तानं÷ ॥ तानुऽआवोढमाश्विनारयिम्पिशङ्ग
सन्दृशम् ॥ धिष्ण्यांवारिवोविदंम् ॥ ८३ ॥ पावकानं÷ ॥ पावका
नुःसरंस्वतीवाजेंभिर्व्वाजिनींवती ॥ यज्ञंवंष्टुधियावंसुः ॥ ८४ ॥ चो
दुयित्रीसूनृतांनाम् ॥ चोदुयित्रीसूनृतांनाञ्चेतंन्तीसुमतीनाम् ॥ यु
ज्ञन्दंधेसरंस्वती ॥ ८५ ॥ मुहोऽअर्ण्णं÷ ॥ मुहोऽअर्ण्णःसरंस्वतीप्प्र
चैतयतिकेतुना ॥ धियोविश्वाविरांजति ॥ ८६ ॥ इन्द्रायांहि । चि
त्रभानोसुताऽइमेत्वायवं÷ ॥ अण्वींभिस्तनांपूतासं÷ ॥ ८७ ॥

इन्द्रायाहि । धियेषितोविप्रंजूतंसुतावतः ॥ उपब्रह्माणिवाघतः ॥ ८८ ॥ इन्द्रायाहि ॥ इन्द्रायाहितूतुंजानऽउपब्रह्माणिहरिवः ॥ सुतेदधिष्वनश्चनः ॥ ८९ ॥ अश्विनापिबताम् ॥ अश्विनापिबताम्मधुसरस्वत्यासजोषसा ॥ इन्द्रःसुत्रामावृत्रहाजुषताᳬसोम्यम्मधु ॥ ९० ॥ [११] इतिश्रीवाजसेनयसंहितायांविंशातितमोऽध्यायः ॥ २० ॥ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ ॥ ॥

इति श्रीवाजसनेयसंहितापूर्वविंशातिः समाप्ता ॥

अथ श्रीवाजसनेयसंहिताउत्तरविंशतिप्रारंभः ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ अनुवाकूसूत्रम् ॥ इमम्मेसमिद्धोअग्निरेका
दशकौवसंतेनऋतुनाषड्ढोतायक्षत्सामिधाग्निंद्वादशाश्विनौछागस्य
सप्तदेवंबर्हिश्चतुर्दशषडेकषष्टिः ॥ हरिःॐ इमम्मे । वरुणश्श्रुधीह
वमुद्याचंमृडय ॥ त्वामंवस्युराचंके ॥ १ ॥ तत्त्वां । यामिब्रह्मंणा
वन्दंमानुस्तदाशांस्तेयजंमानोहुविर्भिः ॥ अहेडमानोवरुणेहवो
द्धुरुंश६समानऽआयुःप्रमोंषीः ॥ २ ॥ त्वन्नंः ॥ त्वन्नोंऽअग्नेवरु
णस्यविद्वान्देवस्यहेडोऽअवंयासिसीष्ठाः ॥ यजिंष्ठोवन्हितमुःशो

शुंचानोविश्वाद्वेषांꣳसिप्प्रमुंमुग्ध्यस्म्मत् ॥ ३ ॥ सत्वम् ॥ सत्व
न्नोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोअस्याऽउषसोव्युष्टौ ॥ अवंयक्ष्वनोव
रुणꣳरराणोवीहिमृडीकꣳसुहवोनऽएधि ॥ ४ ॥ महीमूषु । मातरꣳ
सुव्रतानामृतस्यपत्नीमवसेहुवेम ॥ तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳसु
शर्म्माणमदितिꣳसुप्प्रणीतिम् ॥ ५ ॥ सुत्रामाणम्पृथिवीम् ॥ सुत्रा
माणम्पृथिवीन्द्यामनेहसꣳसुशर्म्माणमदितिꣳसुप्प्रणीतिम् ॥ देवी
न्नावꣳस्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमास्वस्तये ॥ ६ ॥ सुनावमा

रुहेयम् ॥ सुनावमारुहेयमस्रवन्तीमनागसम् ॥ शतारित्राᳬस्वस्त
ये ॥ ७ ॥ आनं÷ ॥ आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् ॥ म
द्ध्वारजाᳬसिसुक्रतू ॥ ८ ॥ प्रबाहवा । सिसृतञ्जीवसेनऽआनोगव्यू
तिमुक्षतङ्घृतेन ॥ आमाजनेश्श्रवयतंय्युवानाश्श्रुतम्मेमित्रावरुणा
हवेमा ॥ ९ ॥ शन्नं÷ ॥ शन्नोभवन्तुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्र
वःस्वर्काः ॥ जम्भयन्तोहिंवृकᳯरक्षाᳬसिसनेम्म्यस्म्मद्युयवन्नमी
वाः ॥ १० ॥ वाजेवाजेवत । वाजिनोनोधनेषुविप्प्राऽअमृताऽऋ

तन्नाः ॥ अस्यमद्धः पिबतमादयंध्वन्तृप्तायातपथिभिर्देवयानैः
॥ ११ ॥ समिद्धोऽअग्निः ॥ समिधासुसमिद्धोवरेण्यः ॥ गायत्री
च्छन्दऽइन्द्रियन्त्र्यविर्गौर्वयोदधुः ॥ १२ ॥ तनूनपाच्छुचिव्रतः ॥
तनूनपाच्छुचिव्रतस्तनूपाश्चसरस्वती ॥ उष्णिहाच्छन्दऽइन्द्रिय
न्दित्यवाड्गौर्वयोदधुः ॥ १३ ॥ इडाभिरग्निः ॥ इडाभिरग्निरीड्यः
सोमोदेवोऽअमर्त्यः॥ अनुष्टुप्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविर्गौर्वयोदधुः
॥ १४ ॥ सुबर्हिरग्निः । पूषण्वान्त्स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः ॥ बृहतीच्छ

शंसाबलꣳहुविरिन्द्रेवयोदधुः ॥ २४ ॥ वृर्षाभिर्ऋतुनादित्याःस्तो मैसप्तदुशेस्तुताः ॥ वैरूपेणाविशौजसाहुविरिन्द्रेवयोदधुः ॥२५॥ शारदेनर्ऽऋतुना । देवाऽएकविꣳशऽऋभवंस्तुताः ॥ वैराजेनश्रिया श्रियꣳहुविरिन्द्रेवयोदधुः ॥ २६ ॥ हेमन्तेनर्ऽऋतुना । देवास्त्रिणवेमुरुतःस्तुताः ॥ बलेनशक्करीःसहोहुविरिन्द्रेवयोदधुः ॥२७॥ शैशिरेणर्ऽऋतुना । देवास्त्रयस्त्रिꣳशेमृताःस्तुताः ॥ सुत्येनरेवतीःक्षुत्रꣳहुविरिन्द्रेवयोदधुः ॥ २८ ॥ [६] होतायक्षत् ॥ होतायक्ष

त्समिधाग्निमिडस्पदेऽश्विनेन्द्रꣳसरस्वतीमजोधूम्म्रोनगोधूमैꣳकुवलैर्भेषजम्मधुशष्पैर्न्नतेजऽइन्द्रियम्पयꣳसोमꣳपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्य्यज ॥ २९ ॥ होतायक्षत्तनूनपात्सरस्वतीम् ॥ होतायक्षत्तनूनपात्सरस्वतीमविर्म्मेषोनभेषजम्पथामधुमताभरन्नश्विनेन्द्रायवीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तोक्मभिꣳपयꣳसोमꣳपरिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्य्यज ॥ ३० ॥ होतायक्षन्नराशꣳसन्न। नग्नहुम्पतिꣳसुरयाभेषजम्मेषꣳसरस्वतीभिषग्रथो

नचन्द्रयुश्विनौर्वपा ऽइन्द्रस्यवीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तो
क्कर्माभिःपयःसोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्यस्यहोतर्य्यज
॥ ३१ ॥ होतायक्षदिडेडितः ॥ होतायक्षदिडेडितऽआजुह्वानःसर
स्वतीमिन्द्रम्बलेनवर्द्धयन्नृषभेणगवेन्द्रियमश्विनेन्द्रायभेषजंय्यवै
ःकर्कन्धुभिर्म्मधुलाजैर्न्नमासरम्पयःसोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्य
न्त्वाज्यस्यहोतर्य्यज ॥३२॥ होतायक्षद्बर्हिरूर्णम्म्रदाः ॥ होताय
क्षद्बर्हिरूर्णम्म्रदाभिषङ्नासत्याभिषजाश्विनाश्वाशिशुमतीभिष

म्धेनुꣳसरस्वतीभिषग्दुहऽ इन्द्रायमेषम्पयꣳसोमः परिस्रुताघृत
म्मधुव्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥३३॥ होतायक्षद्दुरोदिशः कवष्ष्यो
नव्यचस्वतीरश्विभ्यान्नदुरोदिशऽइन्द्रोनरोदसीदुघेदुहेधेनुꣳसर
स्वत्यश्विनेन्द्रायभेषजꣳशुक्रन्नज्ज्योतिरिन्द्रियम्पयꣳसोमः परि
स्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षत्सुपेशः।
सोषेनक्कन्दिवाश्विनासमञ्ज्ञातेसरस्वत्यात्विषिमिन्द्रेनभेषजꣳ
श्येनोनरजसाहृदाश्रियानमासरम्पयꣳसोमः परिस्रुताघृतम्मधु

व्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यजं ॥३५॥ होतायक्षुद्दैव्याहोतारा । भिषजा
श्विनेन्द्रन्नजागृविदिवानक्कन्नभेषजैः शूषन्नुसरस्वतीभिषक्सीसेन
दुहऽइन्द्रियम्पयःसोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्य
ज ॥ ३६ ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीः ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीर्न्नभेषज
न्त्रयस्त्रिधातवोपसोरूपमिन्द्रेहिरण्ययमश्विनेडानभारतीवाचास
रस्वतीमहऽ इन्द्रायदुहइन्द्रियम्पयःसोमः परिस्रुताघृतम्मधुव्य
न्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥३७॥ होतायक्षत्सुरेतसमृषभम् ॥ होतायक्ष

त्सुरेतंसमृषभन्नव्वयाँपसुन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विनाभिषजन्नसरंस्वतीमो
जोनजूतिरिन्द्रियंव्वृकोनरंभसोभिषग्ग्यशꣳसुरंयाभेषजꣳश्रियान
मासंरम्पयꣳसोमं÷ परिस्रुतांघृतम्मधुव्व्यन्त्वाज्ज्यंस्यहोतर्व्वयंज
॥ ३८ ॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳशमितारम् ॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳ
शमितारꣳशतक्रतुम्भीमन्नमन्युꣳराजानंव्व्याघ्रन्नमसाश्विनाभा
मꣳसरंस्वतीभिषगिन्द्रायदुहऽइन्द्रियम्पयꣳसोमं÷परिस्रुतांघृतम्म
धुव्व्यन्त्वाज्ज्यंस्यहोतर्व्वयंज ॥३९॥ होतायक्षदग्निꣳस्वाहा ॥ होता

यक्षदुग्निꣳस्वाहाज्ज्यंस्यस्तोकानाꣳस्वाहामेदंसाम्पृथक्स्वाहाच्छा
गंमुश्विभ्याꣳस्वाहांमेषꣳसरंस्वत्यैस्वाहाऽऋषभमिन्द्रांयसिꣳहा
यसहंसऽइन्द्रियꣳस्वाहाग्निर्नभैषजꣳस्वाहासोमंमिन्द्रियꣳस्वाहे
न्द्रꣳसुत्रामांणꣳसवितारंवरुणम्भिषजाम्पतिꣳस्वाहाव्वनस्पातिं
म्प्रियम्पाथोनभैषजꣳस्वाहांदेवाऽआंज्ज्यपाजुषाणोऽअग्निर्भैषज
म्पयꣳसोमं÷परिस्रुतांघृतम्मधुव्यन्त्वाज्ज्यंस्यहोतर्य्यज ॥ ४० ॥
[१२] होतांयक्षदश्विनौछागंस्य । व्वपायामेदंसोजुषेताꣳहविर्होत

र्य्यज ॥ होतायक्षत्सरस्वतीम्मेषस्यवपायामेदसोजुषताᳬंहविर्होत

र्य्यज ॥ होतायक्षदिन्द्रमृषभस्यवपायामेदसोजुषताᳬंहविर्होत

र्य्यज ॥ ४१ ॥ होतायक्षदश्विनौसरस्वतीम् ॥ होतायक्षदश्विनौ

सरस्वतीमिन्द्रᳬंसुत्रामाणमिमेसोमाः सुरामाणश्छागैर्न्नमेषैर्ऋष

भैःसुताः शष्पैर्न्नतोक्मभिर्ल्लाजैर्म्महस्वन्तोमदामासरेणपरिष्कृ

ताःशुक्राःपयस्वन्तोमृताः प्रस्थितावोमधुश्चुतस्तानश्विनासरस्व

तीन्द्रः सुत्रामावृत्रहाजुषन्ताᳬंसोम्म्यम्मधुपिबन्तुमदन्तुव्यन्तु

होतर्य्यर्ज ॥ ४२ ॥ होतायक्षदुश्विनौछागस्य ॥ हुविषुऽआत्तांमु
द्यमद्ध्यतोमेदुऽउद्भृतम्पुराद्द्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्याग्गृभोघस्तान्नून
ङ्घासेऽअंज्राणांय्यवसप्प्रथमानाᳬं सुमत्क्षराणाᳬंशतरुद्रियाणा
मग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामुतऽउ
त्सादुतोङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करतऽएवाश्विनाजुषेताᳬंहुविर्होतर्य्यर्ज
॥ ४३ ॥ होतायक्षत्सरस्वतीम्मेषस्यहुविषुऽआवयदुद्यमद्ध्यतोमेदुऽ
उद्भृतम्पुराद्द्वेषोभ्यः पुरापौरुषेय्याग्गृभोघसन्नूनङ्घासेऽअंज्राणां

य्यवसप्प्रथमानाᳪं सुमत्क्षराणाᳪं शतरुद्रियाणामग्निष्ष्वात्ताना
म्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतऽउत्सादतोऽङ्गादङ्गा
दवत्तानाङ्करदेवᳪं सरस्वतीजुषताᳪं हविर्होतर्य्यज ॥ ४४ ॥ होता
यक्षदिन्द्रमृषभस्य हविषऽआवयदद्यमध्यतोमेदऽउद्भृतम्पुराद्द्वेषो
भ्यः पुरापौरुषेय्या गृभो घसन्नूनङ्घासेऽ अज्राणां य्यवसप्प्रथमा
नाᳪं सुमत्क्षराणाᳪं शतरुद्रियाणामग्निष्ष्वात्तानाम्पीवोपवसना
नाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतऽउत्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करदेव

मिन्द्रोजुषताᳬंहविर्होतर्य्यजं ॥ ४५ ॥ होतायक्षद्वनस्प्पतिंमभि ।
हिपिष्टतमयारभिष्ठयारशनयाधित ॥ यत्राश्विनो श्छागस्यहविषं÷
प्प्रियाधामानियत्रसरस्वत्यामेषस्यहविषं÷प्प्रियाधामानियत्रेन्द्र
स्यऽऋषभस्यहविषं÷ प्प्रियाधामानियत्राग्ने॰ प्प्रियाधामानियत्र
सोमस्यप्प्रियाधामानियत्रेन्द्रस्यसुत्राम्म्णं÷प्प्रियाधामानियत्रस
वितुश्प्प्रियाधामानियत्रव्वरुणस्यप्प्रियाधामानियत्रव्वनस्प्पतेंश्प्प्रि
यापाथाᳬसियत्रदेवानामाज्ज्यपानाम्प्रियाधामानियत्राग्नेहोतु÷

प्रियाधामांनितत्रैतान्प्रस्तुत्यैवोपस्तुत्यैवोपावंस्रक्षुद्रभीयसऽइव
कृत्वीकरदेवन्देवोवनस्प्पतिर्ज्जुषतांᳫंहविर्होतर्य्यजं॥४६॥होतांय
क्षदग्निᳫंस्विष्टकृतम् ॥ होतांयक्षदग्निᳫंस्विष्टकृतमयांडग्निरश्विनो
श्छागस्यहविषः प्प्रियाधामान्ययाट्सरस्वत्यामेषस्यहविषः प्प्रिया
धामान्ययाडिन्द्रस्यऽऋषभस्यंहविषः प्प्रियाधामान्ययांडग्नेश्प्प्रि
याधामान्ययाट्सोमस्याप्रियाधामान्ययाडिन्द्रंस्यसुत्राम्म्णंः प्प्रिया
धामान्ययांट्सवितुश्प्प्रियाधामान्ययाड्वरुणस्यप्प्रियाधामान्ययाड्

नस्प्पतेंᳫंप्प्रियापाथाᳬंस्ययाड्डेवानामाज्यपानांप्प्रियाधामानियक्षे
द्यग्नेहोंतुंः प्प्रियाधामानियक्षत्त्वम्महिमानमायजतामेज्याऽइ
षःकृणोतुसोऽअंद्धराजातवेदाजुषताᳬंहविर्होतर्य्यज ॥४७॥ [७]
देवम्बर्हिᳫंसरस्वतीसुदेवमिन्द्रेऽअश्विना ॥ तेजोनचक्षुरक्ष्योर्ब्बर्हिषा
दधुरिन्द्रियंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥४८॥ देवीद्द्वारः ॥ देवीद्द्वा
रोऽअश्विनाभिषजेन्द्रेसरस्वती ॥ प्राणन्नवीर्य्यन्नसिद्द्वारोदधुरिन्द्रि
यंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥४९॥ देवीऽउषासौ ॥ देवीऽउषासाव

श्विनासुत्रामेन्द्रेसरस्वती ॥बलन्नवाचंमास्यऽउपाभ्यान्दधुरिन्द्रियं
वंसुवनेवसुधेयंस्यव्यन्तुयज ॥५०॥ देवीजोष्ट्री॥देवीजोष्ट्रीसरस्वत्य
श्विनेन्द्रमवर्द्धयन् ॥ श्रोत्रन्नकर्णयोर्यशोजोष्ट्रीभ्यान्दधुरिन्द्रि
यंवंसुवनेवसुधेयंस्यव्यन्तुयज ॥ ५१ ॥ देवीऽऊर्ज्जाहुती ॥ देवीऽ
ऊर्ज्जाहुतीदुघेसुदुघेन्द्रेसरस्वत्यश्विनाभिषजावतः ॥ शुक्रन्नज्ज्यो
तिस्तनयोराहुतीधत्तऽइन्द्रियम्वसुवनेवसुधेयंस्यव्यन्तुयज ॥५२॥
देवादेवानाम् ॥ देवादेवानाम्भिषजाहोताराविन्द्रमश्विना ॥ वषट्

कारैश्सरंस्वतीत्विषिन्नहृदयेमतिꣳहोतृंभ्यान्दधुरिन्द्रियंव्वसुवनें
व्वसुधेयस्यव्यन्तुयजं ॥५३॥ देवीस्तिस्रः ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीर
श्विनेडासरंस्वती ॥ शूषन्नमध्येनाभ्यामिन्द्रायदधुरिन्द्रियंव्वसुवनें
व्वसुधेयस्यव्यन्तुयजं ॥५४॥ देवऽइन्द्रः ॥ देवऽइन्द्रोनराशꣳसस्त्रि
वरूथश्सरंस्वत्याश्विभ्यामीयतेरथः ॥ रेतोनरूपममृतञ्जनित्रमि
न्द्रायत्वष्टादधंदिन्द्रियाणिंव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयजं ॥ ५५ ॥
देवोदेवैः ॥ देवोदेवैर्व्वनस्पातिर्हिरंण्ययपर्णोऽअश्विभ्याꣳसरंस्व

त्यासुपिप्पलऽइन्द्रायपच्यतेमधु । ओजोनजूतिर्ऋषभोनभामंवन
स्पतिर्न्नोदधदिन्द्रियाणिव्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यतुयज ॥ ५६ ॥ देवम्ब
र्हिः ॥ देवम्बर्हिर्व्वारितीनामध्वरेस्तीर्णमश्विभ्यामूर्णम्म्रदाः सरस्व
त्यास्योनमिन्द्रतेसदः ॥ ईशायैमन्युᳬराजानम्बर्हिषादधुरिन्द्रियं
व्वसुवनेव्वसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ ५७ ॥ देवोऽअग्निः स्विष्टकृद्देवान्यक्षद्य
थायथᳬ होताराविन्द्रमश्विनावाचावाचᳬ सरस्वतीमग्निᳬसोमᳬ
स्विष्टकृत्स्विष्टऽइन्द्रः सुत्रामासवितावरुणोभिषगिष्टोदेवोवनस्प

तिꣳस्विष्टादेवाऽआज्यपाꣳस्विष्टोऽअग्निरग्निनाहोताहोत्रेस्विष्टकृ
द्यशोनदधदिन्द्रियमूर्ज्जमपचितिꣳस्वधांवसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तु
यज ॥ ५८ ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंयजमानःपचन्पक्तीः
पचन्पुरोडाशान्बध्नन्नश्विभ्याञ्छागꣳसरस्वत्यैमेषमिन्द्रायऽ
ऋषभꣳसुन्वन्नश्विभ्याꣳसरस्वत्याऽइन्द्रायसुत्राम्णेसुरासोमा
न्त्सूपस्थाऽअद्य ॥ ५९ ॥ सूपस्थाऽअद्यदेवोवनस्पतिरभवद
श्विभ्याञ्छागेनसरस्वत्यैमेषेणेन्द्रायऽऋषभेणाक्षँस्तान्मेदस्तःप्र

तिंपचुतागृंभीषुतावींवृधन्तपुरोडाशैरपुंरश्विनासरंस्वतीन्द्रं॑सुत्रा
मांसुरासोमाँस्त्वामद्य ॥ ६० ॥ त्वामुद्यऽऋंषऽआर्षेयऽऋषीणान्न
पादवृणीतायंऽयजंमानोबहुभ्युऽ आसङ्गंतेभ्यऽएषमेंदेवेषुवसु
वार्य्यायंक्ष्यतऽइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यंस्म्माऽआचुशा
स्वाचंगुरस्वेषितश्चहोतरसिंभद्रवाच्यायुप्प्रेषितोमानुषःसूक्तवाका
यंसूक्ताब्रूहि॥ ६१ ॥ इतिश्रीवाजसेनयसंहितायांएकविंशोऽध्यायः
॥ २१ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ तेजोसिपंचा

ग्नयएकाहिंकारायद्वेतत्सवितुर्दशविभूर्मात्रैकाकायद्वेआन्नर्हसँस्त्वयो
दशशेपादेकैकोन्नविꣳशतिश्चतुस्त्रिꣳशत् ॥ हरिःॐतेजोसिशुक्रम्
मृतंमायुष्पाऽआयुर्म्मेपाहि ॥ देवस्यत्वासवितुःप्प्रसुवेऽश्विनोर्बा
हुब्भ्याम्पूष्णोहस्ताब्भ्यामाददे ॥ १ ॥ इमामगृब्भ्णन् ॥ इमाम
गृब्भ्णन्नृशतामृतस्यपूर्वऽआयुंषिविदथेषुकव्या ॥ सानोऽअस्म्मि
न्त्सुतऽआवभूवऽऋतस्यसामंन्त्सरमारपन्ती ॥ २ ॥ अभिधाऽअ
सि ॥ अभिधाऽअसिभुवनमसियन्तासिधर्त्ता ॥ सत्वमग्निंवैश्वान

रꣳसप्प्रथसङ्गच्छस्वाहाकृतꣳ ॥ ३ ॥ स्वगात्वा ॥ देवेभ्यः प्रजापत
येब्रह्मन्नश्वम्भन्त्स्यामिदेवेभ्यः प्रजापतयेतेनराध्यासम् ॥ तम्ब
धानदेवेभ्यः प्रजापतयेतेनराध्नुहि ॥ ४ ॥ प्रजापतयेत्वा ॥ प्रजाप
तयेत्वाजुष्टम्प्रोक्षामीन्द्राग्निभ्यान्त्वाजुष्टम्प्रोक्षामिवायवेत्वाजुष्ट
म्प्रोक्षामिविश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्योजुष्टम्प्रोक्षामिसर्वेभ्यस्त्वादेवे
भ्योजुष्टम्प्रोक्षामि ॥ योऽअर्वन्तञ्जिघांꣳसतितमभ्यमीतिवरुणः
परोमर्त्तः परःश्वा ॥ ५ ॥ [५] अग्नयेस्वाहा ॥ अग्नयेस्वाहासोमा

यस्वाहापाम्मोदायस्वाहासवित्रेस्वाहावायवेस्वाहाविष्णवेस्वाहेन्द्रा
यस्वाहाबृहस्प्पतयेस्वाहामित्रायस्वाहावरुणायस्वाहा ॥ ६ ॥ [१]
हिङ्कारायस्वाहा ॥ हिङ्कारायस्वाहाहिङ्कृतायस्वाहाक्रन्दतेस्वाहावक्र
न्दायस्वाहाप्प्रोथतेस्वाहाप्प्रप्प्रोथायस्वाहागन्धायस्वाहाघ्रातायस्
स्वाहानिविष्टायस्वाहोपविष्टायस्वाहासन्दितायस्वाहाव्वल्गतेस्वाहा
सीनायस्वाहाशयानायस्वाहास्वपतेस्वाहाजाग्ग्रतेस्वाहाकूजतेस्वा
हाप्प्रबुद्धायस्वाहाव्विजृम्भमाणायस्वाहाविचृतायस्वाहासꣳहाना

यस्वाहोपस्थितायस्वाहायनायस्वाहाप्रायणायस्वाहा ॥७॥ यते
स्वाहा ॥ यतेस्वाहाधावतेस्वाहोद्द्रावायस्वाहोद्द्रुतायस्वाहाशूका
रायस्वाहाशूकृतायस्वाहानिषण्णायस्वाहोत्थितायस्वाहाजवाय
स्वाहाबलायस्वाहाविवर्त्तमानायस्वाहाविवृत्तायस्वाहाविधून्वा
नायस्वाहाविधूतायस्वाहाशुश्रूषमाणायस्वाहाशृण्वतेस्वाहेक्षमा
णायस्वाहेक्षितायस्वाहावीक्षितायस्वाहानिमेषायस्वाहायदत्ति
तस्मैस्वाहायत्पिबतितस्मैस्वाहायन्मूत्रङ्करोतितस्मैस्वाहाकु

वृतेस्वाहाकृतायुस्वाहा ॥ ८॥ [२] तत्सवितुः ॥ तत्सवितुर्वरेण्ण्यम्भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्प्रचोदयात् ॥ ९ ॥ हिरण्ण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्वये ॥ सचेत्तादेवतापदम् ॥ १० ॥ देवस्यचेततः ॥ देवस्यचेततोमहीम्प्रसवितुर्हवामहे ॥ सुमतिꣳसत्यराधसम् ॥ ११ ॥ सुष्टुतिꣳसुमतीवृधः ॥ सुष्टुतिꣳसुमतीवृधोरातिꣳसवितुरीमहे ॥ प्रदेवायमतीविदे ॥ १२ ॥ रातिꣳसत्पतिम् ॥ रातिꣳसत्पतिम्महेसवितारमुपह्वये ॥ आसवन्देववीतये ॥ १३ ॥

देवस्यसवितुः ॥ देवस्यंसवितुर्म्मतिमासवंविश्वदेव्यम् ॥ धियाभ
गम्मनामहे ॥ १४ ॥ अग्निᳪंस्तोमेन । बोधयसमिधानोऽअमर्त्य
म् ॥ हव्यादेवेषुनोदधत् ॥ १५ ॥ सहव्यवाट् ॥ सहव्यवाडमर्त्यऽ
उशिग्गदूतश्चनोहितः ॥ अग्निर्धियासमृण्वति ॥ १६ ॥ अग्निन्दू
तम्पुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे ॥ देवाँ२आसादयादिह ॥ १७ ॥ अजी
जनोहिपवमानसूर्य्यंविधारेशक्मनापयः ॥ गोजीरयारᳪंहमाणः
पुरन्ध्या ॥ १८ ॥ [९] विभूर्म्मात्रा । प्रभूःपित्राश्वोसिहयोस्य

त्यौसिमयोस्यर्व्वासिसार्तिरासिवाज्ज्यसिवृषासिनृमणाऽअसि ॥ ययु
र्न्नामासिशिशुर्न्नामास्यादित्यानाम्पत्वान्न्विहि ॥ देवाऽआशापाला
ऽएतन्देवेब्भ्योश्श्वम्मेधायप्प्रोक्षितꣳरक्षत ॥ इहरन्तिरिहरमतामिह
धृतिरिहस्वधृतिꣳस्वाहा ॥ १९ ॥ [२] कायस्वाहा ॥ कायस्वाहा
कस्म्मैस्वाहाकतमस्म्मैस्वाहास्वाहाधिमाधीतायस्वाहामनःप्प्र
जापतयेस्वाहाचित्तंविज्ञातायादित्यैस्वाहादित्यैमह्यैस्वाहादित्यै
सुम्मृडीकायैस्वाहासरस्वत्यैस्वाहासरस्वत्यैपावकायैस्वाहासरस्वत्यै

बृहत्यैस्वाहापूष्णोस्वाहापूष्णोप्रपथ्यायस्वाहापूष्णोनरन्धिषाय
स्वाहात्वष्ट्रेस्वाहात्वष्ट्रेतुरीपायस्वाहात्वष्ट्रेपुरुरूपायस्वाहाविष्णवे
स्वाहाविष्णवेनिभूयपायस्वाहाविष्णवेशिपिविष्टायस्वाहा ॥ २० ॥
विश्वोदेवस्य । नेतुर्म्मर्त्तोवुरीतसख्यम् । विश्वोरायऽइषुध्यतिद्युम्नं
वृणीतपुष्यसेस्वाहा ॥ २१ ॥ [१] आब्रह्मन् ॥ आब्रह्मन्ब्राह्म
णोब्रह्मवर्च्चसीजायतामाराष्ट्रेराजन्यःशूरऽइषव्योतिव्याधीमहा
रथोजायतान्दोग्ध्रीधेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिःपुरन्धिर्य्योषा

जि॒ष्णू र॑थे॒ष्ठाः स॒भेयो॒ युवा॒स्य यज॑मानस्य वी॒रो जा॑यतान्नि॒कामे॑नि॒कामे॑न नः प॒र्जन्यो॑ वर्षतु॒ फल॑वत्यो न॒ऽओष॑धयः पच्यन्तां योगक्षे॒मो नः॑ कल्पताम् ॥ २२ ॥ [१] प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ । ऽपा॒नाय॒ स्वाहा॑ व्या॒नाय॒ स्वाहा॒ चक्षु॑षे॒ स्वाहा॒ श्रोत्रा॑य॒ स्वाहा॑ वा॒चे स्वाहा॒ मन॑से॒ स्वाहा॑ ॥

॥ २३ ॥ [१] प्राच्यै॑ दि॒शे । स्वाहा॒ऽर्वाच्यै॑ दि॒शे स्वाहा॒ दक्षि॑णायै दि॒शे स्वाहा॒ऽर्वाच्यै॑ दि॒शे स्वाहा॑ प्र॒तीच्यै॑ दि॒शे स्वाहा॒ऽर्वाच्यै॑ दि॒शे स्वाहोदी॑च्यै दि॒शे स्वाहा॒ऽर्वाच्यै॑ दि॒शे स्वाहो॒र्ध्वायै॑ दि॒शे स्वाहा॒ऽर्वाच्यै॑ दि॒शे स्वाहा

वोर्च्यैदिशेस्वाहार्वोर्च्यैदिशेस्वाहा ॥ २४ ॥ [१] अद्भ्यःस्वाहावा
र्भ्यःस्वाहोदकायस्वाहातिष्ठन्तीभ्यःस्वाहास्रवन्तीभ्यःस्वाहा
स्यन्दमानाभ्यःस्वाहाकूप्याभ्यःस्वाहासूद्याभ्यःस्वाहाधा
र्य्याभ्यःस्वाहार्णवायस्वाहासमुद्रायस्वाहासरिरायस्वाहा २५
[१] वातायस्वाहा। धूमायस्वाहाभ्रायस्वाहामेघायस्वाहाविद्यो
तमानायस्वाहास्तनयतेस्वाहावस्फूर्जतेस्वाहावर्षतेस्वाहाववर्षते
स्वाहोग्ग्रंवर्षतेस्वाहाशीघ्रंवर्षतेस्वाहोद्गृह्णतेस्वाहोद्गृहीतायस्वाहा

प्पुष्ष्णतेस्वाहांशीकायतेस्वाहाप्पुष्ष्वाब्भ्यःस्वाहान्ह्रादुनीब्भ्यःस्वाहानीहारायस्वाहा ॥ २६ ॥ [१] अग्नयेस्वाहा ॥ अग्नयेस्वाहासोमायस्वाहेन्द्रायस्वाहापृथिव्यैस्वाहान्तरिक्षायस्वाहा दिवेस्वाहादिग्ग्भ्यःस्वाहाशाब्भ्यःस्वाहोर्व्यैदिशेस्वाहार्वाच्यैदिशेस्वाहा ॥ २७ ॥ [१] नक्षत्रेब्भ्यःस्वाहा ॥ नक्षत्रियेब्भ्यःस्वाहाहोरात्रेब्भ्यःस्वाहार्द्धमासेब्भ्यःस्वाहामासेब्भ्यःस्वाहाऋतुभ्यःस्वाहार्त्तवेब्भ्यःस्वाहासंवत्सरायस्वाहाद्यावापृथिवीब्भ्याᳪस्वाहाचन्द्रायस्वा

हांसरीसृपेभ्यःस्वाहां ॥२९॥ [१] असंवेस्वाहां ॥ असंवेस्वाहावसंवे
स्वाहांविभुवेस्वाहांविवस्वतेस्वाहांगणश्रियेस्वाहांगणपंतयेस्वाहांभि
भुवेस्वाहाधिपतयेस्वाहांशुषायस्वाहांसꣳसर्प्पायस्वाहांचन्द्रायस्वा
हाज्ज्योतिषेस्वाहांमलिम्म्लुचायस्वाहादिवांपतयंतेस्वाहां ॥ ३० ॥
[१] मधंवेस्वाहां ॥ मधंवेस्वाहामाधंवायस्वाहांशुक्रायस्वाहाशुचंये
स्वाहानभंसेस्वाहांनभुस्यायस्वाहेषायस्वाहोर्ज्जायस्वाहासहंसेस्वाहा
सहस्यायस्वाहातपंसेस्वाहांतपस्यायस्वाहाꣳहसस्प्पतयेस्वाहां ॥३१॥

[१] वाजा॑य॒स्वाहा॑ । प्प्र॒स॒वाय॒स्वाहा॑पि॒जाय॒स्वाहा॒क्क्रत॑वे॒स्वाहा॒स्व॒÷
स्वाहा॑मू॒र्द्ध्ने॒स्वाहा॒व्य॑श्नु॒वि॑ने॒स्वाहान्त्या॑य॒स्वाहान्त्या॑यभौव॒नाय॒
स्वाहा॒भुव॑नस्य॒पत॑ये॒स्वाहाधि॑पतये॒स्वाहा॑प्प्र॒जाप॑तये॒स्वाहा॑ ॥ ३२ ॥
[१] आयु॑र्य्य॒ज्ञेन॑ । कल्पता॒ᳬ स्वाहा॑प्प्रा॒णोय॒ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहा॑
पा॒नोय॒ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहा॒व्या॒नोय॒ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहो॑दा॒नोय॒
ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहा॑सम॒ानोय॒ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहा॒चक्षु॒र्य्य॒ज्ञेन॑
कल्पता॒ᳬ स्वाहा॒श्श्रोत्र॑ᳬ य॒ज्ञेन॑कल्पता॒ᳬ स्वाहा॒वाग्य॒ज्ञेन॑कल्प

तांᳫँस्वाहामनोयज्ञेनंकल्पताᳫँस्वाहात्क्मायज्ञेनंकल्पताᳫँस्वा
हांब्रह्मायज्ञेनंकल्पताᳫँस्वाहाज्योतिर्य्यज्ञेनंकल्पताᳫँस्वाहास्व
र्य्यज्ञेनंकल्पताᳫँस्वाहापृष्ठंर्य्यज्ञेनंकल्पताᳫँस्वाहांयज्ञोयज्ञेनंक
ल्पताᳫँस्वाहा॥३३॥एकस्मैस्वाहाद्वाभ्याᳫँस्वाहाशतायस्वाहै
कशतायस्वाहाव्युष्ट्यैस्वाहास्वर्ग्गायस्वाहा ॥ ३४ ॥ [१] इतिश्री
वाजसनेयसंहितायांद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ ॥ ॥
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ हिरण्यगर्भोयः प्राणतोद्वि

कौयुजंत्यष्टौवायुश्चापंचप्राणायतिस्त्रउत्सक्क्थ्याद्वादशगायत्री
स्त्वापङ्क्तौकःस्विदष्टौकास्विद्दशसुभूःस्वयंभूस्तिस्त्रएकादशपंचष
ष्टिः ॥ हरिःॐ हिरण्यगर्भःसम ॥ हिरण्यगर्भःसमवर्त्ततागे्र
भूतस्यंजातःपतिरेकऽआसीत् ॥ सदाधारपृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्मै
देवायहविषाविधेम ॥१॥ उपयामगृहीतोसि । प्रजापतयेत्वाजुष्टं
गृह्णाम्म्येषतेयोनिःसूर्य्यस्तेमहिमा ॥ यस्तेहन्त्संवत्सरेमहिमासं
म्बभूवयस्तेवायावन्तरिक्षेमहिमासम्बभूवयस्तेदिविसूर्य्येमहिमा

म्परितस्त्थुषं÷ ॥ रोचन्तेरोचनादिवि ॥ ५ ॥ युञ्जन्त्यस्य ॥ युञ्ज
न्त्यस्यकाम्म्याहरीव्विपक्षसारथे ॥ शोणाधृष्ण्णूनृवाहसा ॥ ६ ॥
यद्वातं÷ ॥ यद्वातोऽअपोऽअगनीगन्प्रियामिन्द्रस्यतन्न्वम् ॥ एतᳬ
स्तोतरनेनपथापुनरश्श्वमावर्त्तयासिनᳫ ॥ ७ ॥ व्वसवस्त्वा । ञ्जन्तु
गायत्रेणच्छन्दसारुद्रास्त्वाञ्जन्तुत्रैष्टुभेनच्छन्दसादित्यास्त्वाञ्ज
न्तुजागतेनच्छन्दसा ॥ भूर्भुवᳫस्वर्लाजी ३ च्छाँची ३ व्यव्येग
व्यंऽएतदन्नमत्तदेवाऽएतदन्नमद्धिप्रजापते ॥ ८ ॥ कᳫस्वित् ॥ कᳫ

स्विदेकाकीचंरतिकऽउंस्विज्जायतेपुनं÷ ॥ किꣳस्विद्धिमस्यंभेषुज
ङ्किम्म्वावपंनम्म्महत् ॥ ९ ॥ सूर्य्यंऽएकाकी । चंरतिचन्द्रमांजाय
तेपुनं÷ ॥ अग्निर्हिमस्यंभेषजम्भूमिंरावपंनम्महत् ॥ १० ॥ का
स्वित् ॥ कास्विदासीत्पूर्वचित्तिंꣳकिꣳस्विदासीद्बृहद्वयं÷ ॥ कास्वि
दासीत्पिलिप्पिलाकास्विदासीत्पिशङ्गिला ॥ ११ ॥ द्यौरांसीत् ॥
द्यौरांसीत्पूर्वचित्तिरश्वंऽआसीद्बृहद्वयं÷ ॥ अविंरासीत्पिलिप्पिला
रात्रिंरासीत्पिशङ्गिला ॥ १२ ॥ [८] वायुष्ट्वां । पचुतैरंवतुत्वासिंतग्ग्री

वृक्षश्छागैर्न्यग्रोधश्च मसैश्शाल्मलिर्वृद्ध्यां ॥ एषस्यराथ्योवृषापड्भि
श्चतुर्भिरेदगन्ब्रह्माकृष्णश्चनोवतु नमोग्नये ॥ १३ ॥ सꣳशितो
रश्मिना । रथꣳसꣳशितोरश्मिनाहयः ॥ सꣳशितोऽअप्स्वप्सु
जाब्रह्मासोमपुरोगवः॥१४॥स्वयंवाजिन् ॥ स्वयंवाजिंस्तन्वंकल्पय
स्वस्वयंयजस्वस्वयञ्जुषस्व॥ महिमातेन्येननसन्नशे ॥१५॥ नवै ॥
नवाऽउऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँ २ ऽइदेषिपथिभिःसुगेभिः
यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययुस्तत्रत्वादेवःसवितादधातु ॥१६॥ अग्निः

का ॥ २२ ॥ यकोसकौ । शंकुन्तकऽआहलगितिवञ्चति ॥ विवक्ष
तऽइवतेमुखमर्द्धच्यौंमानस्त्वमभिभांषथाः ॥ २३ ॥ माताचं । ते
पिताचतेग्ग्रेंवृक्षस्यंरोहतः ॥ प्रतिलामीतितेपिताग्भेमुष्टिमतꣳस
यत् ॥ २४ ॥ माताचं । तेपिताचतेग्ग्रेंवृक्षस्यंक्रीडतः ॥ विवंक्षतऽ
इवतेमुखम्ब्रह्मन्मात्वंवंदोबहु ॥ २५ ॥ ऊर्द्ध्वामेंनाम् ॥ ऊर्द्ध्वामेंना
मुच्छ्रांपयगिरौभारꣳहरंन्निव ॥ अथांस्यैमद्ध्यमेधताꣳशीतेवातेपुन
न्निव ॥ २६ ॥ ऊर्द्ध्वमेंनम् ॥ ऊर्द्ध्वमेंनमुच्छ्रंयताद्गिरौभारꣳहरंन्निव ॥

अथास्यमद्ध्यमेजतुशीतेवातेपुनन्निव ॥ २७ ॥ यदेस्या॰ ॥ यदेस्याऽ
अꣳहुभेद्यां॰कृधुस्थूलमुपातंसत् ॥ मुष्काविदस्याऽएजतोगोशफेशं
कुलाविव ॥ २८ ॥ यद्देवास॰ ॥ यद्देवासोललामंगुम्प्राविष्टीमिनमा
विषु॰ ॥ सक्थनादेदिश्यतेनारीसत्यस्याक्षिभुवोयथा ॥ २९ ॥ यद्ध
रिण॰ ॥ यद्धरिणोयवमत्तिनपुष्टम्पशुमन्यते ॥ शूद्रायदर्य्यजारान
पोषायधनायति ॥ ३० ॥ यद्धरिणोयवमत्तिनपुष्टम्बहुमन्यते ।
शूद्रोयदर्य्यायैजारोनपोषमनुमन्यते ॥ ३१ ॥ दधिक्राव्णोऽअका

रिषाञ्जिष्णोऽरश्श्वस्यवाजिनं॑ ॥ सुरभिनोमुखाकरत्प्रणऽआयूऽंषि
तारिषत् ॥ ३२ ॥ [१२] गायत्रीत्रिष्टुप् ॥ गायत्रीत्रिष्टुब्जगत्य
नुष्टुप्पङ्क्त्यासह॥बृहत्युष्णिहाककुप्सूचीभिं॑शम्म्यन्तुत्वा॥३३॥
द्विपदायाः ॥ द्विपदायाश्चतुष्पदास्त्रिपदायाश्चषट्पदाः ॥ विच्छ
न्दायाश्चसच्छन्दाःसूचीभिं॑शम्म्यन्तुत्वा ॥ ३४ ॥ महानाम्न्यो
रेवत्यं॑ ॥ महानाम्न्योरेवत्योविश्वाऽआशाः प्प्रभूवरीः ॥ मैघी
र्विद्युतोवाचं॑सूचीभिं॑शम्म्यन्तुत्वा ॥ ३५ ॥ नार्य्यस्तेपत्न्योलो

मुविचिँस्वन्तुमनीषया ॥ देवानाम्पत्न्योदिशः सूचीभिः शम्म्य
न्तुत्वा ॥ ३६ ॥ रजताहरिणीः । सीसायुजौयुज्यन्तेकर्म्मभिः ॥
अश्वस्यवाजिनस्त्वचिसिमाःशम्म्यन्तुशम्म्यन्तीः ॥ ३७ ॥ कुवि
दङ्ग । यवमन्तोयवंञ्चिद्यथादान्त्यनुपूर्व्वंवियूय ॥ इहेहैषाङ्कृणुहि
भोजनानियेबर्हिषोनमउक्तिंय्यजन्ति ॥ ३८ ॥ [८] कस्त्वा ॥
कस्त्वाछ्यतिकस्त्वाविशास्तिकस्तेगात्राणिशम्म्यति ॥ कउतेशमि
ताकविः ॥ ३९ ॥ ऋतवस्ते ॥ ऋतवस्तऽऋतुथापर्वशमितारोविशा

देवसखुयदुित्वमत्त्रमनसाजगन्थ ॥ येषुविष्णुस्त्रिषुपदेष्ष्वेष्टुस्ते
षुविश्वम्भुवनुमाविवेशाँ३ ॥ ४९ ॥ अपितेषु ॥ त्रिषुपदेष्ष्वस्मिन्नुये
षुविश्वम्भुवनमाविवेश ॥ सद्यश्पर्य्यैमिपृथिवीमुतद्यामेकेनाङ्गेन
दिवोऽअस्यपृष्ठम् ॥५०॥ केष्ष्वन्तश् ॥ पुरुषऽआविवेशकान्यन्तश्
पुरुषेऽअर्प्पितानि ॥ एतद्ब्रह्मन्नुपवल्हामासित्वाकिꣳस्विन्नुःप्रति
वोचास्यत्र ॥ ५१ ॥ पञ्चस्वन्तश् । पुरुषऽआविवेशुतान्यन्तश्पुरु
षेऽअर्प्पितानि ॥ एतत्त्वात्रप्प्रतिमन्न्वानोऽअस्मिन्नमायययाभव

॥ २७ ॥

स्युत्तरोमत् ॥ ५२ ॥ [८] कास्वित् ॥ कास्विदासीत्पूर्व्वचित्तिꣳ
किꣳस्विदासीद्बृहद्वयं÷ ॥ कास्विदासीत्पिलिप्पिलाकास्विदासी
त्पिशङ्गिला ॥ ५३ ॥ द्यौरासीत् ॥ द्यौरासीत्पूर्व्वचित्तिरश्वंऽआसी
द्बृहद्वयं÷ ॥ अविरासीत्पिलिप्पिलारात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥५४॥
काऽईम् ॥ काऽईमरेपिशङ्गिलाकाऽईंकुरुपिशङ्गिला ॥ कईमा
स्कन्दमर्षतिकऽईम्पन्थांविसर्प्पति ॥ ५५ ॥ अजारे । पिशङ्गिला
श्वावित्कुरुपिशङ्गिला ॥ शशऽआस्कन्दमर्षत्यहिःꣳपन्थांविसर्प्पं

ति ॥ ५६ ॥ कत्यस्य । विष्ठाः कत्यक्षराणि कतिहोमाः सङ्कतिधा समिद्धः ॥ यज्ञस्यत्वा विदथा पृच्छमत्र कतिहोतारऽऋतुशो यजन्ति ॥ ५७ ॥ षडस्य ॥ विष्ठाः शतमक्षराण्यशीतिर्होमाः सामिधो हतिस्रः ॥ यज्ञस्यते विदथा प्रब्रवीमि सप्तहोतारऽऋतुशो यजन्ति ॥ ५८ ॥ कोऽअस्य । वेदभुवनस्य नाभिङ्को द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम् ॥ कः सूर्यस्य वेद बृहतो जनित्रङ्को वेद चन्द्रमसंयतो जाः ॥ ॥ ५९ ॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमस्य भुवनस्य नाभिं वेद द्यावापृथिवीऽ

अन्तरिक्षम् ॥ वेदसूर्य्यस्यबृहतोजनित्रमथोवेदचन्द्रमसंय्यतो
जाः ॥ ६० ॥ पृच्छामित्वा ॥ पृच्छामित्वापरमन्तंम्पृथिव्याःपृ
च्छामियत्रभुवनस्यनाभिः ॥ पृच्छामित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतः
पृच्छामिवाचःपरमंव्योम ॥ ६१ ॥ इयंवेदिः ॥ इयंवेदिःपरो
अन्तः पृथिव्याऽअयंय्यज्ञोभुवनस्यनाभिः ॥ अयꣳसोमोवृ
ष्णोऽअश्वस्यरेतोब्रह्मायंवाचःपरमंव्योम ॥ ६२ ॥ [१०] सुभूः
स्वयम्भूः । प्रथमोन्तर्म्महत्यर्णवे ॥ दधेहगर्भमृत्वियंय्यतोजा

तश्प्रजापतिः ॥ ६३ ॥ होतायक्षत् ॥ होतायक्षत्प्रजापतिꣳसोमं स्यमहिम्नः ॥ जुषताम्पिबतुसोमꣳहोतर्य्यज ॥ ६४ ॥ प्रजापतेन । त्वदेतान्यन्योविश्वारूपाणिपरिताबभूव ॥ यत्कामास्तेजुहुमस्त न्नोऽअस्तुवयꣳस्यामपतयोरयीणाम् ॥ ६५ ॥ [३] इतिश्रीवाजस नेयसंहितायांत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥

अनुवाकसूत्रम् ॥ अश्वस्तूपरोधूम्रान्वसंतायसमुद्रायशिशुमारान्म युःप्राजापत्योदशकाश्चत्वारश्चत्वारिꣳशत् ॥ हरिःॐअश्वस्तूपरः ॥

अश्वस्तूपरोगोमृगस्तेप्राजापत्याःकृष्णग्ग्रीवऽआग्नेयोरराटेंपुर
स्तात्सारस्वतीमेष्यधस्ताद्धन्वोराश्विनावधोरामौबाह्वोःसौमापौ
ष्णःश्यामोनाभ्याःसौर्य्ययामौश्वेतश्चकृष्णश्चपार्श्वयोस्त्वा
ष्ट्रौलोमशसक्थौसक्थ्योर्वायव्यः श्वेतःपुच्छऽइन्द्रायस्वपस्यायवे
हद्वैष्णवोवामनः ॥ १ ॥ रोहितोधूम्ररोहितः ॥ कर्कन्धुरोहितस्ते
सौम्याबभ्रुररुणबभ्रुःशुकबभ्रुस्तेवारुणाःशितिरन्ध्रोन्यतः शि
तिरन्ध्रःसमन्तशितिरन्ध्रस्तेसावित्राःशितिबाहुरन्यतः शितिबा

हुः समन्तशितिबाहुस्तेबार्हस्पत्याःपृषतीक्षुद्रपृषतीस्थूलपृषती
तामैत्रावरुण्यः॥२॥शुद्धवालःसर्वशुद्धवालोमणिवालस्तऽआश्वि
नाः श्येतःश्येताक्षोरुणस्तेरुद्रायपशुपतयेकर्ण्णायामाऽअवलि
प्तारौद्रानभोरूपाः पार्ज्जन्याः॥३॥पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निः॥पृश्नि
स्तिरश्चीनपृश्निरूर्द्ध्वपृश्निस्तेमारुताःफल्गूर्लोहितोर्णीपलक्षीताःसा
रस्वत्यःप्लीहाकर्ण्णःशुण्ठाकर्ण्णोद्ध्यालोहकर्ण्णस्तेत्वाष्ट्राःकृ
ष्णग्रीवःशितिकक्षोञ्जिसक्थस्तऽऐन्द्राग्नाःकृष्णाञ्जिरल्पाञ्जि

र्म्महाञ्जिस्तऽउंपस्याः ॥ ४ ॥ शिल्पावैश्वदेव्यः ॥ शिल्पावैश्वदेव्योरोहिण्यस्त्र्यवयोवाचेविज्ञाताऽ अदित्यैसरूपाधात्रेवत्सतर्यो देवानाम्पत्नीभ्यः ॥५॥ कृष्णग्रीवाआग्नेयाः । शितिभ्रवोवसूनांरोहितारुद्राणांश्वेताऽअवरोकिणऽ आदित्यानान्नभोरूपाः पार्ज्जन्याः ॥ ६ ॥ उन्नतऽऋषभः ॥ उन्नतऽऋषभोवामनस्तऽऐन्द्रावैष्णवाऽउन्नतःशितिबाहुः शितिपृष्ठस्तऽऐन्द्राबार्हस्पत्याःशुकरूपावाजिनाःकल्माषाऽआग्निमारुताःश्यामाःपौष्णाः ॥

॥ ७ ॥ एतांऽऐन्द्राग्नाः ॥ एतांऽऐन्द्राग्नाद्विरूपाऽअग्नीषोमी
यांवामनाऽअनड्वाहऽ आग्नावैष्णवावशामैत्रावरुण्योन्यतऽए
न्योमैत्र्यः ॥ ८ ॥ कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः ॥ कृष्णग्रीवाऽआ
ग्नेयाबभ्रवः सौम्याः श्वेतावायव्याऽ अविज्ञाताऽअदित्यैसरू
पाधात्रेवत्सतर्योदेवानाम्पत्नीभ्यः ॥ ९ ॥ कृष्णाभौमाः ॥
कृष्णाभौमाधूम्राआन्तरिक्षाबृहन्तोदिव्याः शबलावैद्युताः सि
ध्मास्तारकाः ॥ १० ॥ [१०] धूम्रान्वसन्ताय ॥ धूम्रान्वस

॥ ३१ ॥

न्तायालभंतेश्वेतान्ग्रीष्मायकृष्णान्वर्षाभ्योरुणाञ्छरदेपृषंतो
हेमन्तायपिशङ्गाञ्छिशिराय॥११॥त्र्यवयोगायत्र्यै। पञ्चावयस्त्रि
ष्टुभेदित्यवाहोजगत्यैत्रिवत्साऽअनुष्टुभेतुर्य्यवाहऽउष्णिहे॥१२॥
पष्ठवाहोविराजे॥ पष्ठवाहोविराजऽउक्षाणोबृहत्याऽऋषभाःककु
भेनड्वाह÷पङ्क्त्यैधेनवोतिच्छन्दसे॥१३॥कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाः॥
कृष्णग्रीवाऽआग्नेयाबभ्रव÷सौम्म्याऽउपध्वस्ताःसावित्रावत्स
तर्य्य÷सारस्वत्य÷श्यामाःपौष्णाःपृश्नयोमारुताबहुरूपावैश्वदे

वाव्वशाद्यावापृथिवीयाः॥ १४॥ उक्ताः संञ्चराः ॥ उक्ताः संञ्चराऽएता
ऽऐन्द्राग्ग्नाः कृष्णावारुणाः पृश्नयोमारुताः कायास्तूपराः ॥ १५ ॥
अग्नयेनीकवते प्प्रथमजानालभतेमरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यः सवात्या
न्मरुद्भ्योगृहमेधिभ्योबष्किहान्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः सꣳसृष्टान्म
रुद्भ्यः स्वतवद्भ्योनुसृष्टान् ॥ १६ ॥ उक्ताः संञ्चराः ॥ उक्ताः संञ्चराऽए
ताऽऐन्द्राग्ग्नाः प्प्राशृङ्गामाहेन्द्राबहुरूपाबैश्वकर्म्मणाः ॥ १७ ॥ धू
म्म्राबभ्रुनीकाशाः ॥ पितृणाꣳसोमवताम्बभ्रवोधूम्म्रनीकाशाः

पितृणांबर्हिषदांकृष्णाबभ्रुनीकाशाः पितृणामग्निष्वात्तानांकृ
ष्णाःपृषन्तस्त्रैयम्बकाः ॥ १८ ॥ उक्षाःसंज्ञराः ॥ उक्षाःसंज्ञराऽ
एताः शुनासीरीयाः श्वेतावायव्याःश्वेताःसौर्याः ॥ १९ ॥ वसन्ता
यकपिञ्जलान् ॥ वसन्तायकपिञ्जलानालभतेग्रीष्मायकलविंका
न्वर्षाभ्यस्तित्तिरीञ्छरदेवर्तिकाहेमन्तायककराञ्छिशिरायवि
कंकरान् ॥ २० ॥ [१०] समुद्रायशिशुमारान् ॥ समुद्रायशिशुमारा
नालभतेपर्जन्यायमण्डूकानद्भ्योमत्स्यान्मित्रायकुलीपयान्वरु

णायनाक्रान् ॥ २१ ॥ सोमायहुᳪसान् ॥ सोमायहुᳪसानालंभतेवा
यवेबलाकाऽइन्द्राग्निभ्याङ्क्रुञ्चान्मित्रायमद्गून्वरुणायचक्रवाका
न् ॥२२॥ अग्नयेकुटरून् ॥ अग्नयेकुटरूनालंभतेवनस्पतिभ्यऽ
उलूकानग्नीषोमाभ्याञ्चाषानश्विभ्याम्मयूरान्मित्रावरुणाभ्याङ्
कपोतान् ॥२३॥ सोमायलबान् ॥ सोमायलबानालंभतेत्वष्ट्रेकौली
कान्गोषादीर्देवानाम्पत्नीभ्यःकुलीकादेवजामिभ्योग्नयेगृहप
तयेपारुष्णान् ॥ २४॥ अह्नेपारावतान् ॥ अह्नेपारावतानालंभते

रात्र्यैसीचापूरंहोरात्रयोः सन्धिभ्यौजतूम्मासेभ्योदात्यौहान्त्सं
वत्सरायंमहतश्सुपर्णान् ॥ २५ ॥ भूम्म्याऽआखून् ॥ भूम्म्याऽआ
खूनालभतेन्तरिक्षायपाङ्क्तान्दिवेकशान्दिग्ग्भ्योनकुलान्बभ्रुकान
वान्तरदिशाभ्यः ॥ २६ ॥ वसुभ्यऽऋश्यान् ॥ वसुभ्यऽऋश्या
नालभतेरुद्रेभ्योरुरूनादित्येभ्योन्यङ्कून्विश्वेभ्योदेवेभ्यः पृ
षतान्त्साध्येभ्यःकुलुङ्गान् ॥ २७ ॥ ईशानायपरस्वतः ॥ ईशाना
यपरस्वतऽआलभतेमित्रायगौरान्वरुणायमहिषान्बृहस्पतयेगव

यॉंस्त्वष्टुऽउष्ट्रान् ॥ २८ ॥ प्रजापतयेपुरुषान् ॥ प्रजापतयेपुरुषान्हु
स्तिनऽआलभतेवाचेप्प्लुपीँश्चक्षुषेमशकान्छ्रोत्रायभृङ्गाः ॥ २९ ॥
शतम् ॥ १४०० ॥ प्रजापतयेच । वायवेचगोमृगोवरुणायारण्यो
मेषोयमायकृष्ष्णोमनुष्ष्यराजायमर्क्कटः शार्दूलायरोहिदृषभाय
गवयीक्षिप्प्रश्येनायवर्तिकानीलङ्गोःक्क्रिमिःसमुद्रायशिशुमारोहि
मवतेहस्ती ॥ ३० ॥ [१०] मयुःप्राजापत्यः ॥ मयुःप्राजापत्यऽ
उलोहलिक्ष्णोवृषदंशस्तेधात्रेदिशाङ्कङ्कोधुङ्क्षाग्नेयीकलविङ्कोलो

हिताहिः पुंष्करसादस्तेत्वाष्ट्राब्राचेक्रुञ्चं ÷ ॥३१॥ सोमायकुलुङ्गः ॥
सोमायकुलुङ्गऽआरण्ण्योजोनेकुलःशाकातेपौष्ष्णाःक्रौष्टामायोरि
न्द्रस्यगौरमृगःपिद्वोन्न्यङ्कुं ÷ कक्कुटस्तेनुमत्यैप्प्रतिश्श्रुत्कायैचक्रवा
कः ॥३२॥ सौरीबलाका ॥ शार्गःसृंजयःशयाण्डकस्तेमैत्राःसरस्व
त्यैशारिं ÷ पुरुषवाक्श्वाविद्भौमीशार्दूलोवृकःपृदाकुस्तेमन्न्यवेसरस्व
तेशुकं ÷ पुरुषवाक् ॥ ३३ ॥ सुपर्ण्णःपार्ज्जन्न्यः ॥ सुपर्ण्णःपार्ज्जन्न्यऽ
आतिर्व्वाहसोदार्विदातेब्वायवेबृहस्पतयेब्वाचस्पतयेपैङ्गराजोलजऽ

आंन्तरिक्षः प्लुवोमुद्गुर्म्मत्स्युस्तेनंदीपतयेंद्यावापृथिवीयं÷कूर्म्मः ॥ ३४ ॥ पुरुषमृगश्चुन्द्रमंसः ॥ पुरुषमृगश्चुन्द्रमंसोगोधाकालकादार्वाघाटस्तेवनुस्पतीनाङ्कृकवाकु÷सावित्रोहुङ्सोवातंस्यनाक्रोमकरंकुलीपयुस्तेकूपारस्याह्रियैशल्यंकः ॥ ३५ ॥ एण्यह्नहे÷॥ एण्यह्नोमण्डूकोमूषिकातित्तिरिस्तेसर्प्पाणांल्लोपाशऽआंश्विनः कृष्णोरात्र्याऽऋक्षोजतूःसुषिलीकातऽईतरजनानाञ्जहंकावैष्णवी ॥ ३६ ॥ अन्यवापोर्द्धमासानाम् ॥ अन्यवापोर्द्धमासानामृश्योमयूर÷सुप

॥ २५ ॥

र्णस्तेगन्धर्वाणामपामुद्रोमासाङ्कश्यपौरोहित्कुंद्रूणाचीगोलत्तिकातेप्सरसांमृत्यवेसितः ॥ ३७ ॥ वर्षाहूर्ऋतूनाम् ॥ वर्षाहूर्ऋतूनामाखुःकशोमान्थालस्तेपितृणाम्बलायाजगरोवसूनाङ्कपिञ्जलः कपोतऽउलूकःशशस्तेनिर्ऋत्यैवरुणायारण्योमेषः ॥ ३८ ॥ श्वित्रऽआदित्यानाम् ॥ श्वित्रऽआदित्यानामुष्ट्रोघृणीवान्वार्ध्रीणसस्तेमत्याऽअरण्यायसृमरोरुरूरौद्रःक्वयिःकुटरुर्दात्यौहस्तेवाजिनाङ्कामायपिकः ॥ ३९ ॥ खड्गोवैश्वदेवः । श्वाकृष्णःकर्णोगर्दभस्तरक्षु

स्तेरक्षसामिन्द्रायसूकरस्सिᳬहोमारुतः कृकलासश्पिप्पकाशकुनि
स्तेशरव्यायैविश्वेषान्देवानाम्पृषतः ॥ ४० ॥ [४] इतिश्रीवाजस
नेयसंहितायांचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥
अनुवाक्सूत्रम् ॥ शादंदद्भिर्नवैकैकाहिरण्यगर्भश्चतस्त्रआनोदशमा
नोमित्रोयदश्वस्याष्टकौयत्तेषडिमानुकंद्वेपञ्चदशसप्तचत्वारिᳬशत्
॥ हरिःॐ शादन्दद्भिः ॥ शादन्दद्भिरवकान्दन्तमूलैर्म्मृदम्बर्स्वैस्ते
गान्दᳬष्ट्राभ्याᳬ सरस्वत्याऽअग्रजिह्वंजिह्वायाऽउत्सादमवक्र

न्देनताल्लुवाजꣳहनुभ्यामपऽआस्येनवृषणमाण्डाभ्यामादि
त्याँश्मश्रुभिःपन्थानम्भ्रूभ्यान्द्यावापृथिवीवर्तोभ्यांविद्युतङ्क
नीनकाभ्याꣳशुक्लायस्वाहाकृष्णायस्वाहापार्याणिपक्ष्माण्यवा
र्याऽइक्षवोवार्याणिपक्ष्माणिपार्याऽइक्षवः ॥१॥ [१] वातम्प्रा
णेन ॥ वातम्प्राणेनापानेननासिकेऽउपयाममधरेणौष्ठेनसदुत्तरेण
प्रकाशेनान्तरमनूकाशेनबाह्यन्निवेष्यम्मूर्द्ध्नास्तनयित्नुन्निर्बाधेना
शनिम्मस्तिष्केणविद्युतङ्कनीनकाभ्याङ्कर्णाभ्याꣳश्रोत्रꣳश्रोत्रा

ᳲभ्याङ्कर्णौ तेदुनीमधरकण्ठेनापःशुष्ककण्ठेनचित्तम्मन्याभिरदि
तिᳲ शीर्ष्णानिर्ऋतिन्निर्जर्जल्येनशीर्ष्णासङ्क्रोशैः प्प्राणान्रेष्मा
णᳫ स्तुपेन ॥२॥ [१] मशकान्केशैः ॥ मशकान्केशैरिन्द्रᳫ स्वपसा
वहेनबृहस्पतिᳲ शकुनिसादेनकूर्म्माञ्छफैराक्रमणᳫ स्थूराभ्यां
मृक्षलाभिःकपिञ्जलाञ्जवञ्जङ्घाभ्यामध्वानम्बाहुभ्याञ्जाम्बीलेना
रण्यमग्निमतिरुग्भ्याम्पूषणन्दोर्भ्यामश्विनावᳲसाभ्याᳫ रुद्र
ᳲरोराभ्याम् ॥३॥ [१] अग्नेःपक्षतिः॥अग्नेःपक्षतिर्वायोर्न्निपक्षति

रिन्द्रस्यतृतीयासोमस्यचतुर्त्थ्यदित्यैपञ्चमीन्द्राण्यैषष्ठीमरुताꣳस
प्तमीबृहस्पतेरष्टम्यर्य्यम्णोनवमीधातुर्द्दशमीन्द्रस्यैकादशीवरु
णस्यद्वादशीयमस्यत्रयोदशी ॥ ४ ॥ [१] इन्द्राग्न्योःपक्षतिःसर
स्वत्यैनिपक्षतिर्म्मित्रस्यतृतीयापाञ्चतुर्त्थीनिर्ऋत्यैपञ्चम्यग्नीषोम
योःषष्ठीसर्पाणाꣳसप्तमीविष्णोरष्टमीपूष्णोनवमीत्वष्टुर्द्दशमी
न्द्रस्यैकादशीवरुणस्यद्वादशीयम्यैत्रयोदशीद्यावापृथिव्योर्द्दक्षिण
म्पार्श्वंविश्वेषान्देवानामुत्तरम् ॥ ५ ॥ [१] मरुताꣳस्कन्धाः ॥

मरुताᳬंस्कन्धाविश्वेषान्देवानाम्प्रथमाकीकसारुद्राणान्द्वितीया
दित्यानान्तृतीयावायोः पुच्छमग्नीषोमयोर्भासदौक्रुञ्चौश्रोणी
भ्यामिन्द्राबृहस्पतीऽऊरुभ्याम्मित्रावरुणावल्गाभ्यामाक्रम
णᳬंस्थूलाभ्याम्बलङ्कुष्ठाभ्याम् ॥ ६ ॥ [१] पूषणँवनिष्ठुना
न्धाहीन्त्स्थूलगुदयासर्पान्गुदाविह्रुतऽआन्त्रैरपोवस्तिनावृषणमा
ण्डाभ्याँवाजिनᳬंशेपेनप्रजाᳬंरेतसाचाषान्पित्तेनप्रदरान्पायु
नाकूश्माञ्छकपिण्डैः ॥ ७ ॥ [१] इन्द्रस्यक्रोडः ॥ इन्द्रस्यक्रो

डोदित्यैपाजस्यन्दिशाञ्जत्रवोदित्यैभसज्जीमूतान्हृदयौपशेनान्त
रिक्षम्पुरीतताननभं ऽउदर्य्येणचक्रवाकौमतस्नाभ्यान्दिवंवृक्का
भ्याङ्गिरीन्प्लाशिभिरुपलान्प्लीह्नावल्मीकान्क्लोमभिर्ग्लौभिर्गु
ल्मान्हिराभिःस्रवन्तीर्ह्रदान्कुक्षिभ्याᳪं समुद्रमुदरेणवैश्वान
रम्भस्मना ॥ ८ ॥ [१] विधृतिन्नाभ्या । घृतᳪं रसेनापोयूष्णा
मरीचीर्व्विप्रुड्भिर्न्नीहारमूष्मणाशीनंवसयाप्प्रुष्वाऽ अश्रुभिर्ह्रा
दुनीर्दूषीकाभिरस्नारक्षाᳪं सिचित्राण्यङ्गैर्न्नक्षत्राणिरूपेणपृथिवी

न्त्वचाजुंम्बकायस्वाहा ॥९॥ [१] हिरण्यगर्ब्भःसम् ॥ हिरण्यग
र्ब्भःसमवर्त्तताग्ग्रेभूतस्यंजातःपतिरेकऽआसीत् ॥ सदांधारपृथिवी
न्द्यामुतेमाङ्कस्म्मैदेवायंहविषांविधेम ॥ १० ॥ यःप्प्राणतः ॥ यः
प्प्राणतोनिंमिपतोमंहित्वैकऽइद्राजाजगंतोबभूवं ॥ यऽईशेंऽअस्य
द्विपदुश्चतुंष्पदुःकस्म्मैदेवायंहविषांविधेम ॥ ११ ॥ यस्येमे । हिमवं
न्तोमहित्वायस्यंसमुद्रᳬरसयांसहाहुः ॥ यस्येमाःप्प्रदिशोयस्यंबाहू
कस्म्मैदेवायंहविषांविधेम ॥ १२ ॥ यऽआंत्मदा ॥ यऽआंत्मदाबंलदा

यस्यविश्वऽउपासतेप्रशिषंयस्यदेवाः ॥ यस्यच्छायामृतंयस्यमृ
त्युःकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥१३॥ [४] आनः ॥ आनोभद्राः
क्रतवोयन्तुविश्वतोदब्धासोऽअपरीतासऽउद्भिदः ॥ देवानोयथास
दमिद्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे ॥ १४ ॥ देवानाम्भद्रा ।
सुमतिर्ऋजूयतान्देवानांरातिरभिनोनिवर्त्तताम् ॥ देवानांस
ख्यमुपसेदिमावयन्देवानऽआयुःप्रतिरन्तुजीवसे ॥ १५ ॥ तान्पू
र्वयानिविदाहूमहेवयम्भगम्मित्रमदितिन्दक्षमस्रिधम् ॥ अर्यम

णंवरुणꣳसोमंमुश्विनासरस्वतीनꣳसुभगामयंस्करत्॥१६॥ तन्नंः॥
तन्नोवातोमयोभुवातुभेषजन्तन्माताप्पृथिवीतत्पिताद्यौः॥ तद्ग्रावा
णꣳसोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणुतन्धिष्ण्यायुवम् ॥ १७॥ त
मीशानम् ॥ तमीशानञ्जगतस्तस्थुषस्पतिन्धियञ्जिन्वमवसेहूम
हेवयम्॥ पूषानोयथावेदंसामसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धꣳस्वस्तये॥१८
स्वस्तिनंः॥स्वस्तिनऽइन्द्रोवृद्धश्रवाꣳस्वस्तिनंःपूषाविश्ववेदाꣳ॥स्व
स्तिनस्ताक्ष्योऽअरिष्टनेमिꣳस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥ १९॥ पृषद

श्वामुरुतः ॥ पृषदश्वामुरुतःपृश्निंमातरःशुभंय्यावानोविदथेषुज
ग्ग्मयः॥अग्निजिह्वामनवःसूरचक्षसोविश्वेनोदेवाऽअवसागमन्निह
॥२०॥ भद्रङ्कर्णेभिः । शृणुयामदेवाभद्रम्पश्येमाक्षभिर्य्यजत्राः ॥
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिर्व्यशेमहिदेवहितंय्यदायुः ॥ २१ ॥
शतमित्॥शतमिन्नुशरदोऽअन्तिदेवायत्रानश्चक्राजरसन्तनूनाम्॥
पुत्रासोयत्रपितरोभवन्तिमानोमद्ध्यारीरिषतायुर्ग्गन्तोः॥ २२ ॥ अ
दितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्म्मातासपितासपुत्रः॥विश्वेदेवाऽअ

दिंतिः पञ्चजनाऽअदितिर्ज्जातमदितिर्जनित्वम् ॥ २३ ॥ [१०]
मानः ॥ मानोमित्रोवरुणोऽअर्य्यमायुरिन्द्रऽऋभुक्षामरुतः परि
ख्यन् ॥ यद्वाजिनोदेवजातस्यसप्तेः प्रवक्ष्यामोविदथेवीर्य्याणि
॥२४॥ यन्निर्णिजा ॥ यन्निर्णिजारेक्णसाप्प्रावृतस्यरातिङ्गृभीताम्मु
खतोनयन्ति ॥ सुप्प्राङजोमेम्म्यद्विश्वरूपऽइन्द्रापूष्णोः प्प्रियम
प्प्येतिपाथः ॥ २५ ॥ एषच्छागः । पुरोऽअश्वेनवाजिनापूष्णोभा
गोनीयतेविश्वदेव्यः ॥ अभिप्प्रियंय्यत्पुरोडाशमर्वतात्वष्टेदेनः सौ

स्श्रवसायंजिन्वति ॥२६॥ सद्धंविष्ष्यम् ॥ सद्धंविष्ष्यमृतुशोदेवया
नन्त्रिस्मानुषाःपर्थ्यश्चन्नयन्ति ॥ अत्रांपूष्षणःप्रंथमोभागऽएंतियु
ज्ञन्देवेब्भ्यंः प्प्रतिवेदयंन्नजः ॥ २७॥ होतांद्ध्वर्युः ॥ होतांद्ध्वर्युरा
वयाऽअग्निमिन्धोग्ग्रावग्ग्राभऽउतशंस्तासुविंप्प्रः ॥ तेनंयज्ञेनस्व
रङ्कृतेनस्विष्टेनंवक्षणाऽआपृंणद्ध्वम् ॥ २८॥ यूपव्व्रस्काऽउत। येयूप
वाहाश्चषालँय्येऽअंश्वयूपायतक्षंति ॥ येचार्वतेपचंनः सुम्भरंन्त्यु
तोतेषांमभिगूर्तिर्न्नऽइन्न्वतु ॥२९॥उपप्प्र॥ उपप्प्रागात्सुमन्न्मेंधायि

मन्द्रंदेवानामाशाऽउपंवीतपृष्ठः ॥ अन्वेनंविप्राऽऋषयोमदन्तिदे
वानाम्पुष्टेचकृमासुबन्धुम॥३०॥यद्वाजिनं॥यद्वाजिनोदामसन्दा
नमर्वतोयाशीर्षण्यारशनारज्जुरस्य ॥ यद्वाघास्यप्रभृतमास्येतृणꣳस
र्वातातेऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ ३१ ॥ [८] यदश्वस्यक्रविषोमक्षिकाश
यद्वास्वरौस्वधितौरिप्तमस्ति॥ यद्धस्तयोःशमितुर्यन्नखेषुसर्वाताते
ऽअपिदेवेष्वस्तु॥३२॥ यदूवध्यम॥ यदूवध्यमुदरस्यापवातियऽआ
मस्यक्रविषोगन्धोऽअस्ति॥सुकृतातच्छमितारःकृण्वन्तुतमेधꣳशृ

तपाकंम्पचन्तु ॥२३॥ यत्ते ॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलन्निहतस्यावधावति ॥ मातद्भूम्यामाश्रिषन्मातृणेषुदेवेभ्यस्तदुशद्भ्योरातमस्तु॥२४॥ येवाजिनम् ॥ येवाजिनम्परिपश्यन्तिपक्वंयऽईमाहुश्सुरभिर्निर्हरेति ॥ येचार्वतोमाꣳसभिक्षामुपासतऽउतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥२५॥ यन्नीक्षणम् ॥ यन्नीक्षणम्माँस्पचन्याऽउखायायापात्राणियूष्णऽआसेचनानि ॥ ऊष्मण्यापिधानाचरूणामङ्काःसूनाःपरिभूषन्त्यश्वम्॥२६॥मात्वा॥मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूम

गन्धिम्मौखाऽआजन्त्यभिविक्तजग्घ्रिः॥इष्टंवीतमभिगूर्तंवषट्कृत
न्तन्देवासऽप्प्रतिगृब्भ्णन्त्यश्श्वम्॥३७॥ निक्क्रमणन्निषदनम॥ निक्क्र
मणन्निषदनंव्विवर्तनंयच्चपड्वीशमर्व्वतः॥ यच्चपपौयच्चघासिञ्जघासस
र्व्वातातेऽअपिदेवेष्ष्वस्तु॥३८॥ यदश्श्वाय॥ यदश्श्वायवासऽउपस्तृण
न्त्यधीवासंय्याहिरण्यान्यस्म्मै॥ सन्दानमर्व्वन्तम्पड्वीशम्प्प्रियादेवे
ष्ष्वायामयन्ति॥३९॥[८]यत्त्तोसादेमहसाशूकृतस्यपाष्ष्ण्यांवाकशा
यावातुतोद॥ स्रुचेवताहविषोऽअद्ध्वरेषुसर्व्वातातेब्ब्रह्मणासूदयामि

॥ ४३ ॥

॥४०॥ चतुंस्त्रिꣳशद्वाजिनं ॥ चतुंस्त्रिꣳशद्वाजिनोदेवबन्धोर्वङ्क्री
रश्वंस्यस्वधितिःसमेति ॥ अच्छिद्रागात्रांवयुनांकृणोतपरुंष्परुरनु
घुष्याविशंस्त॥४१॥एकस्त्वष्टुं ॥ एकस्त्वष्टुरश्वंस्याविशस्ताद्वाय
न्तारांभवतस्तथंऽऋतुः ॥ यातेगात्रांणामृतुथाकृणोमिताता पिण्डांनाम्प्रजुंहोम्म्यग्नौ ॥४२॥ मात्वांतापत्प्रियऽआत्मापियन्तम्मास्व
धितिस्तन्वऽआतिंष्ठिपत्ते॥ मातेंगृध्नुरविशस्तातिहायच्छिद्रागात्रा
ण्यसिनामिथूकः॥४३॥नवै ॥ नवाऽउंऽएतन्म्रियसेनरिंष्यसिदेवाँ

२ इदेविपथिभिः सुगेभिः ॥ हरीतेयुञ्जापृषतीऽअभूतामुपास्त्था
द्वाजीधुरिरासभस्य ॥४४॥सुगव्यन्नः॥ सुगव्यन्नोवाजीस्वश्व्यम्पुं
सःपुत्राँ२उतविश्वापुषꣳरयिम् ॥ अनागास्त्वन्नोऽअदितिःकृणोतु
क्षत्रन्नोऽअश्वोवनताꣳहविष्मान् ॥४५॥ [६] इमानु । कम्भुवना
सीषधामेन्द्रश्चविश्वेचदेवाः ॥ आदित्यैरिन्द्रःसगणोमरुद्भिरस्म
भ्यम्भेषजाकरत् ॥ यज्ञञ्चनस्तन्वञ्चप्प्रजाञ्चादित्यैरिन्द्रःसहसी
षधाति॥४६॥अग्नेत्वन्नोऽअन्तं।मऽउतत्राताशिवोभवावरूथ्यः॥

वसुरग्निर्वसुश्श्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमᳪरयिन्दाः॥ तन्त्वाशोचि
ष्ठदीदिवᳪसुम्नायनूनमीमहेसखिभ्यः॥ ४७॥ [२] इतिश्रीवाज
सनेयसंहितायांपंचविंशोऽध्यायः॥ २५॥ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः॥
[१५] अनुवाकसूत्रम् ॥ अग्निश्चपंचदशोच्चातएकादशद्वौषड्विᳪ
शतिः॥हरिःॐ अग्निश्च। पृथिवीचसन्नतेतेमेसन्नमतामदोवायुश्चा
न्तरिक्षञ्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदऽ आदित्यश्चद्यौश्चसन्नतेतेमेसन्न
मतामदऽआपश्चवरुणश्चसन्नतेतेमेसन्नमतामदः॥ सप्तसᳪसदोऽअ

ह्रुमीभूतसाधनी ॥ सकामाँ२अद्ध्वनस्कुरुसंज्ञानमस्तुमेमुना ॥ १ ॥
यथेमाम् ॥ यथेमांवाचङ्कल्याणीमावदानिजनेभ्यः ॥ ब्रह्मराज
न्न्याभ्याᳫं शूद्रायचार्य्यायचस्वायचारणायच ॥ प्प्रियोदेवानान्द
क्षिणायैदातुरिहभूयासमयम्मेकामः समृद्ध्यतामुपमादोनमतु ॥ २ ॥
बृहस्पतेऽअति ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्य्योऽअर्हाद्द्युमद्विभातिक्क्रतुम
ज्जनेषु ॥ यद्दीदयच्छवसऽऋतप्प्रजाततदस्म्मासुद्द्रविणन्धेहिचित्र
म् ॥ उपयामगृहीतोसिबृहस्पतयेत्वैषतेयोनिर्बृहस्पतयेत्वा ॥ ३ ॥

इन्द्रगोमंन् ॥ इन्द्रगोमन्निहायाहिपिबासोमᳪंशतक्रतो ॥ विद्यद्भि
र्ग्रावभिश्सुतम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्रायत्त्वागोमंतऽएषतेयोनि
रिन्द्रायत्त्वागोमते ॥ ४ ॥ इन्द्रायाहि ॥ इन्द्रायाहिवृत्रहन्पिबासो
मᳪंशतक्रतो ॥ गोमद्भिर्ग्रावभिश्सुतम् ॥ उपयामगृहीतोसीन्द्राय
त्वागोमतऽएषतेयोनिरिन्द्रायत्वागोमते ॥ ५ ॥ ऋतावानंवैश्वानर
म् ॥ ऋतावानंवैश्वानरमृतस्यज्ज्योतिषस्पतिम् ॥ अजस्रङ्घर्ममी
महे ॥ उपयामगृहीतोसिवैश्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा ॥ ६

वैश्वानरस्यसुमतौ । स्यामराजाहिकम्भुवनानामभिश्रीः ॥ इतो जातोविश्वमिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्य्येण ॥ उपयामगृहीतोसि वैश्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा ॥ ७ ॥ वैश्वानरोनः ॥ वैश्वा नरोनऽऊतयऽआप्रयातुपरावतः ॥ अग्निरुक्थेनवाहसा ॥ उपया मगृहीतोसिवैश्वानरायत्वैषतेयोनिर्वैश्वानरायत्वा ॥ ८ ॥ अग्निर्ऋ षिः ॥ अग्निर्ऋषिपवमानःपाञ्चजन्यःपुरोहितः ॥ तमीमहेमहा गयम् ॥ उपयामगृहीतोस्यग्नयेत्वावर्चसऽएषतेयोनिरग्नयेत्वाव

च्चैसे ॥९॥ महाँ२ऽइन्द्रं÷ ॥ महाँ२इन्द्रोबज्रहस्तः षोडशीशर्म्मयं
च्छतु ॥ हन्तुपाप्मानंय्योस्म्मान्द्वेष्टि ॥ उपयामगृहीतोसिमहेन्द्रा
यत्त्वैषतेयोनिर्म्महेन्द्रायत्वा ॥ १०॥ तंवं÷ ॥ तंवोदुस्म्ममृतीषहं
वसोर्म्मन्दानमन्धसः ॥ अभिवत्सन्नस्वसरेषुधेनवऽइन्द्रंग्गीर्भिर्हं
वामहे॥११॥ यद्वाहिष्ठम् ॥ यद्वाहिष्ठन्तदग्ग्नयेबृहदर्च्चविभावसो ॥
महिषीवत्त्वद्रयिस्त्वद्वाजाऽउदीरते ॥१२॥ एहि ॥ एह्युषुब्रवाणि
तेग्ग्नऽइत्थेतरागिरः÷ ॥ एभिर्वर्द्धासऽइन्दुभिः ॥ १३॥ ऋतवस्ते ॥

ऋतवस्तेयज्ञंवितन्वन्तुमासारक्षन्तुतेहविः ॥ संवत्सरस्तेयज्ञन्दधा
तुनःप्रजाञ्चपरिपातुनः ॥१४॥ उपह्वरेगिरीणाम् ॥ उपह्वरेगिरीणा
ꣳसङ्गमेचनदीनाम्॥धियाविप्रोऽअजायत ॥१५॥ [१५] उच्चाते ॥
उच्चातेजातमन्धसोदिविसद्भूम्म्यादंदे ॥ उग्रꣳशर्म्ममहिश्रवः
॥ १६ ॥ सनः ॥ सनऽइन्द्राययज्यवेवरुणायमरुद्भ्यः ॥ वरिवोवि
त्परिस्रव ॥१७॥ एनाविश्वानि ॥ एनाविश्वान्न्यर्य्यऽआद्युम्नानि
मानुषाणाम् ॥ सिषासन्तोवनामहे ॥ १८ ॥ अनुवीरैः ॥ अनुवीरै

रनुपुष्यास्म्मगोभिरश्वैरनुसर्वैणपुष्टैः ॥ अनुद्विपदानुचतुष्प
दाध्वयन्देवानौयज्ञमृतुथानयन्तु ॥१९॥ अग्नेपत्नीः ॥ अग्नेपत्नी
रिहावहदेवानामुशतीरुप ॥ त्वष्टारꣳसोमपीतये ॥२०॥ अभियज्ञ
म् ॥अभियज्ञङ्गृणीहिनोग्नावोनेष्टःपिबऽऋतुना ॥त्वꣳहिरत्नधाऽ
असि ॥ २१ ॥ द्रविणोदाःपिपीषति । जुहोतप्रचतिष्ठत ॥ नेष्ट्राहृ
तुभिरिष्यत ॥ २२ ॥ तवायम् ॥ तवायꣳसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्शश्वत्त
मꣳसुमनाऽअस्यपाहि ॥ अस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्यादधिष्वेम

ञ्जठर॑ऽइन्द्रुमिन्द्र ॥ २३ ॥ अुमेवनं॑ ॥ अुमेवनं॑सुहवाऽआहिगन्त
नुनिबर्हिंषिसदतनारणिष्ठन ॥ अथामन्दस्वजुजुषाणोऽअन्धसुस्त्व
ष्टर्द्देवेभिर्जनिंभिःसुमद्गंणः ॥ २४॥ स्वादिष्ठयामदिष्ठया ॥ स्वादि
ष्ठयामदिंष्ठयापवस्वसोमुधारंया ॥ इन्द्रायुपातवेसुतः ॥२५॥ रक्षोहा
विश्वचर्षणिरभियोनिमयोंहते ॥ द्रोणेसधस्थमासंदत्॥२६॥ [११]
॥ २ ॥ इतिश्रीवाजसेनयसंहितायांषड्विंशतितमोऽध्यायः ॥ २६ ॥
श्रीवेदपुरुपायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ समास्त्वादशोर्द्ध्वाअस्यपीवो

अन्नाद्द्वादशकावभित्वैकादशचत्वारः पंचचत्वारिᳬशत् ॥ हरिः ॐ
समास्त्वा ॥ समास्त्वाग्नऽऋतवोवर्द्धयन्तुसंवत्सराऽऋषयोयानिस
त्या ॥ सन्दिव्येनदीदिहिरोचनेनविश्वाऽआभाहिप्प्रदिशश्चतस्रः
॥ १ ॥ सञ्चेध्यस्वाग्नेप्प्रचबोधयैनमुच्चतिष्ठमहतेसौभगाय ॥ माचरि
षदुपसत्तातेऽअग्नेब्ब्रह्माणस्तेयशसः सन्तुमान्ये ॥२॥ त्वामग्ने ॥
त्वामग्नेवृणतेब्राह्मणाऽइमेशिवोऽअग्नेसंवरणेभवानः॥ सपत्नहा
नोऽअभिमातिजिच्चस्वेगयेजागृह्यप्प्रयुच्छन् ॥ ३ ॥ इहैव ॥ इहै

वाग्नेऽअधिंधारयारयिम्मत्वानिक्केपूर्वीचितौनिकारिणंः ॥ क्षत्रम
ग्नेसुयमंमस्तुतुभ्यंमुपसत्तावर्द्धतान्तेऽअनिंष्टृतः ॥४॥ क्षत्रेणाग्ने ॥
क्षत्रेणाग्नेस्वायुःसंरभस्वमित्रेणाग्नेमित्रधेयेयतस्व ॥ सजातानां
म्मध्यमस्थाऽएधिराज्ञामग्नेविहव्योदीदिहीह ॥५॥ अतिनिहः ॥
अतिनिहोअतिस्त्रिधोत्यचित्तिमत्यरातिमग्ने ॥ विश्वाह्यग्नेदुरिता
सहस्वाथास्मभ्यंसहवीरांरयिन्दाः ॥ ६ ॥ अनाधृष्योजात
वैदाः॥अनाधृष्योजातवेदाऽअनिंष्टृतोविराडग्नेक्षत्रभृद्दीदिहीह॥

विश्वाऽआशांप्रमुञ्चन्मानुषीर्भियश्शिवेभिरद्यपरिपाहिनोवृधे ॥ ७ ॥ बृहस्पतेसवितः ॥ बृहस्पतेसवितर्बोधयैनꣳसꣳशितञ्चित्सन्तराꣳसꣳशिशाधि ॥ वर्द्धयैनम्महतेसौभगायविश्वऽएनमनुमदन्तुदेवाः ॥८॥ अमुत्रभूयादधं ॥ अमुत्रभूयादधयद्यमस्यबृहस्पतेऽअभिशस्तेरमुञ्चः ॥ प्रत्यौहतामश्विनामृत्युमस्माद्देवानामग्नेभिषजाशचीभिः ॥ ९ ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्परिस्वः पश्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योतिरुत्तमम् ॥ १० ॥ [१०]

ऊर्द्ध्वाऽअस्यसमिधोभवन्त्यूर्द्ध्वाशुक्राशोचीᳬंष्यग्नेः ॥ द्युमत्तमासुप्र
तीकस्यसूनोः ॥११॥ तनूनपादसुरः ॥ तनूनपादसुरोविश्ववेदादेवो
देवेषुदेवः ॥ पथोऽअनक्तुमद्ध्वाघृतेन ॥१२॥ मद्ध्वायज्ञम् ॥ मद्ध्वा
यज्ञन्नक्षसेप्रीणानोनराशᳬंसोऽअग्ने ॥ सुकृद्देवःसविताविश्ववारः
॥१३॥ अच्छायम् । अच्छायमेति ॥ शवसाघृतेनेडानोवह्निर्न्नमं
सा ॥ अग्निᳬंस्रुचोऽअद्ध्वरेषुप्रयत्सु ॥१४॥ सयक्षत् ॥ सयक्षदस्य
महिमानमग्नेःसऽईम्मन्द्रासुप्रयसः ॥ वसुश्चेतिष्ठोवसुधातमश्च

॥१५॥ द्वारोदेवीः ॥ द्वारोदेवीरन्वस्य विश्वैव्व्रतादेदन्तेऽअग्नेः ॥ उरुव्यचसोधाम्नापत्यमानाः ॥१६॥ तेऽअस्य ॥ तेऽअस्ययोषणेदिव्येनयोऽनोउषासानक्ता ॥ इमंय्यज्ञमवतामध्वरन्नः ॥ १७॥ दैव्याहोतारा । ऊर्ध्वमध्वरन्नोग्नेर्जिह्वामभिगृणीतम् ॥ कृणुतन्नः स्विष्टिम् ॥ १८॥ तिस्रोदेवीः ॥ तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदꣳसदन्त्विडासरस्वतीभारती ॥ महीगृणाना ॥ १९॥ तन्नः ॥ तन्नस्तुरीपमद्भुतम्पुरुक्षुत्वष्टासुवीर्य्यम् ॥ रायस्पोषंविष्यतुनाभिमस्मे ॥ २०॥ वनस्पतेव

सृजाररांणस्त्मनादेवेपुं ॥ अग्निर्हव्यꣳशमितासूदयाति ॥ २१ ॥
अग्नेस्वाहां । कृणुहिजातवेदुऽइन्द्रायहव्यम् ॥ विश्वेदेवाहविरिदञ्जु
षन्ताम् ॥ २२ ॥ [१२] पीवोंऽअन्नारयिवृधं÷ । सुमेधाश्वेतश्सि
षक्तिनियुतामभिश्रीश ॥ तेवायवेसमंनसावितस्थुर्विश्वेन्नरं÷स्वप
त्यानिंचक्रुश ॥२३॥ रायेनु । यञ्जज्ञतुरोदंसीमेरायेदेवीधिषणांधाति
देवम् ॥ अधवायुन्नियुतं÷सश्चतस्वाऽउतश्वेतंवसुधितिन्निरेके ॥२४॥
आपोंह ॥ आपोंहयद्बृहतीर्विश्वमायन्गर्भन्दधांनाजनयन्तीरग्नि

म्॥ततोदेवानाᳬंसमवर्त्ततासुरेकःकस्म्मैदेवायहविषाविधेम॥२५
यश्चित्॥ यश्चिदापोमहिनापर्य्यपश्यद्दक्षन्दधानाजनयंतीर्य्यज्ञ
म्॥योदेवेष्वधिदेवऽएकऽआसीत्कस्म्मैदेवायहविषाविधेम॥२६
प्रयाभिः॥ प्रयाभिर्य्यासिदाश्वाᳬंसमच्छानियुद्भिर्वायविष्टयेदुरो
णे॥निनोरयिᳬंसुभोजसंय्युवस्वनिवीरङ्गव्यमश्व्यंचराधः२७
आनः॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरᳬंसहस्रिणीभिरुपयाहि
यज्ञम्॥वायोऽअस्मिन्त्सवनेमादयस्वयूयम्पातस्वस्तिभिःसदानः

॥२८॥ नियुत्वाँन्वायो ॥ नियुत्वान्वायवागह्ययꣳशुक्रोऽअयामि
ते ॥ गन्तासिसुन्वतोगृहम् ॥ २९ ॥ वायोशुक्रः ॥ वायोशुक्रोऽअया
मितेमद्धोऽअग्रन्दिविष्टिषु ॥ आयाहिसोमपीतयेस्पार्होदेवनियुत्व
ता ॥३०॥ वायुरग्रेगाः ॥ वायुरग्रेगायज्ञप्रीःसाकङ्गन्मनसायज्ञ
म ॥ शिवोनियुद्भिः शिवाभिः ॥ ३१ ॥ वायोये । तेसहस्रिणोरथास
स्तेभिरागहि ॥ नियुत्वान्त्सोमपीतये ॥३२॥ एकयाच । दशभिश्चस्व
भूतेद्वाभ्यामिष्टयेविꣳशतीच ॥ तिसृभिश्चवहसेत्रिꣳशताचनियु

ड्विर्वायविहताविमुञ्च ॥ ३३ ॥ तवंवायो ॥ तवंवायवृतस्पतेत्वष्टुर्ज्जा
मातरद्भुत ॥ अवाꣳस्यावृणीमहे ॥३४॥ [१२] अभित्वा । शूरनोनु
मोदुग्घाऽइवधेनवं÷ ॥ ईशानमस्यजगतꣳस्वर्द्दशमीशानमिन्द्रत
स्त्थुषं÷ ॥ ३५ ॥ नत्वावान् ॥ नत्वावाँ२ऽअन्न्योदिव्योनपार्थिवोन
जातोनजनिष्ष्यते ॥ अश्वायन्तोमघवन्निन्द्रवाजिनोगव्यन्तस्त्वाह
वामहे ॥ ३६ ॥ त्वामित् ॥ त्वामिद्धिहवामहेसातौवाजस्यकारवं÷ ॥
त्वांवृत्रेष्ष्विन्द्रसत्पतिन्नरस्त्वाङ्काष्ठास्वर्वतꣳ ॥ ३७॥ सत्वम् ॥ सत्व

त्वंश्चित्रव्वज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽअद्रिवः ॥ गामश्वꣳरथ्य मिन्द्रसङ्किरसत्राव्वाजन्नाजिग्ग्युषे ॥ ३८ ॥ कयानः ॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृधःसखा ॥ कयाशचिंष्ठयावृता ॥३९॥ कस्त्वा । सत्योमदानाम्मꣳहिष्ठोमत्सदन्धसः ॥ दृढाचिदारुजेवसु ॥ ४० ॥ अभीषुणः ॥ अभीषुणःसखीनामविताजरितॄणाम् ॥ शतम्भवास्यूतये ॥ ४१ ॥ यज्ञायज्ञावः ॥ यज्ञायज्ञावोऽअग्नयेगिरागिराचदक्षसे ॥ प्रप्रवयममृतञ्जातवेदसम्प्रियम्मित्रन्नशꣳसिषम् ॥४२॥पाहिनः ॥

पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्युतद्वितीयया ॥ पाहिगीर्भिस्तिसृभिरू
र्जाम्पतेपाहिचतसृभिर्वसो ॥ ४३ ॥ ऊर्जोनपातम् ॥ ऊर्जोनपातꣳ
सहिनायमस्म्युर्दाशेमहव्यदातये ॥ भुवद्वाजेष्ष्वविताभुवद्वृधऽ
उतत्रातातनूनाम् ॥ ४४ ॥ संवत्सरोसि । परिवत्सरोसीदावत्सरोसी
द्वत्सरोसिवत्सरोसि ॥ उषसंस्तेकल्पन्तामहोरात्रास्तेकल्पन्तामर्द्ध
मासास्तेकल्पन्ताम्मासास्तेकल्पन्तामृतवस्तेकल्पन्ताꣳ संवत्स
रस्तेकल्पन्ताम् ॥ प्रेत्याऽएत्यैसञ्चचप्प्रंचसारय ॥ सुपर्णचिदसित

यद्देवतंयाङ्गिरुस्वद्ध्रुवस्सीद ॥ ४५ ॥ [११] इतिश्रीवाजसनेयसंहि
तायांसप्तविꣳशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्
सूत्रम् ॥ होतायक्षदेकादशदेवंबर्हिर्द्वादशपुनरप्येवंचत्वारःषट्चत्वा
रिꣳशत् ॥ हरिःॐहोतायक्षत् ॥ होतायक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदेना
भांपृथिव्याऽअधि॥ दिवोवर्ष्मन्त्समिध्यतऽओजिष्ठश्चर्षणीसहा
वेत्वाज्यस्यहोतर्य्यज ॥ १ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमूतिभिर्जेतार
मपराजितम् ॥ इन्द्रन्देवꣳस्वर्विदम्पथिभिर्म्मधुमत्तमैर्नराशꣳसेन

तेजसावेत्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ २ ॥ होतायक्षदिडाभिरिन्द्रम् ॥ होतायक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितमाजुह्वानममर्त्यम् ॥ देवोदेवैश्सवीर्य्यो वज्रहस्तःपुरन्दरोवेत्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ ३ ॥ होतायक्षद्वर्हिषीन्द्रम् ॥ होतायक्षद्वर्हिषीन्द्रन्निषद्वरंवृषभन्नर्य्यापसम् ॥ वसुभीरुद्रैरादित्यैश्सयुग्भिर्बर्हिरासदद्वेत्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥४॥ होतायक्षदोजो नवीर्य्यंसहोद्वारऽइन्द्रमवर्द्धयन्॥सुप्प्रायणाऽअस्म्मिन्यज्ञेविश्श्रयन्तामृतावृधोद्वारऽ इन्द्रायमीढुषेव्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ ५ ॥

होतायक्षदुपेऽइन्द्रस्य । धेनूंसुदुघैमातरामही ॥ समातरौनतेजसाव
त्समिन्द्रमवर्द्धतांवीतामाज्ज्यस्यहोतर्य्यजं ॥ ६ ॥ होतायक्षद्दैव्याहो
तारा । भिषजासखायाहविषेन्द्रम्भिषज्ज्यतः ॥ कवीदेवौप्रचेतसा
विन्द्रायधत्तऽइन्द्रियंवीतामाज्ज्यस्यहोतर्य्यजं ॥७॥ होतायक्षत्ति
स्रोदेवीः ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीर्न्नभेषजन्त्रयस्त्रिधातवोपसऽ इडास
रस्वतीभारतीमहीः ॥ इन्द्रपत्नीर्हविष्मतीर्व्यन्त्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यजं
॥ ८ ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमिन्द्रम् ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमिन्द्रन्देवम्भि

षजं॑सुयजं॑क्रतुश्श्रियंम्॥पुरुरूप॑॑सुरेतसम्मघोनमिन्द्रायत्वष्टाद
धंदिन्द्रियाणिवेत्वाज्यंस्यहोतर्य्यज ॥९॥ होतायक्षद्वनस्पतिं॑श
मितारम् ॥ होतायक्षद्वनस्पतिं॑शमितारं॑शतक्रतुन्धियोजोष्टा
रमिन्द्रियम् ॥ मद्ध्वासमञ्जन्पथिभिः सुगेभिःस्वदातियज्ञम्मधुना
घृतेनवेत्वाज्यंस्यहोतर्य्यज ॥१०॥ होतायक्षदिन्द्रᳯस्वाहा ॥ होता
यक्षदिन्द्रᳯस्वाहाज्यंस्यस्वाहामेदसःस्वाहास्तोकानाᳯस्वाहास्वा
हाकृतीनाᳯस्वाहाहव्यसूक्तीनाम् ॥ स्वाहादेवाऽआज्यपाजुषाणाऽ

इन्द्रऽआज्यस्य व्यन्तु होतर्यज॥११॥[११]देवम्बर्हिरिन्द्रꣳसुदेवन्देवैर्वीरवत्स्तीर्णं वेद्यामवर्द्धयत् ॥ वस्तोर्वृतम्प्राक्तोर्भृतꣳराया बर्हिष्मतोत्यगाद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज॥१२॥देवीर्द्वारः॥ देवीर्द्वारऽइन्द्रꣳसङ्घाते वीड्वीर्यामन्नवर्द्धयन्॥आवत्सेन तरुणेन कुमारेण च मीवतापार्वाणꣳरेणुककाटन्नुदन्तां वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥१३॥ देवीऽउषासानक्ता ॥ देवीऽउषासानक्तेन्द्रं यज्ञे प्रयत्यह्वेताम् ॥ देवीर्विशः प्रायासिष्टꣳसुप्रीते वसुधिते वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज

॥१४॥देवीजोष्ट्री॥देवीजोष्ट्रीवसुधितीदेवमिन्द्रमवर्द्धताम्॥अयाव्य
न्याघाद्द्वेषाᳬस्यान्यावक्षद्वसुवार्य्याणियजमानायशिक्षितेवसुवने
वसुधेयस्यवीतांयज॥१५॥देवीऽऊर्ज्जाहुती॥देवीऽऊर्ज्जाहुतीदुघेसु
दुघेपयसेन्द्रमवर्द्धताम्॥इषमूर्ज्जमन्यावक्षत्सग्धिᳬसपीतिमन्यान
वेनपूर्वन्दयमानेपुराणेननवमधातामूर्ज्जमूर्ज्जाहुतीऽऊर्ज्जयमानेव
सुवार्य्याणियजमानायशिक्षितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज॥१६॥
देवादैव्या॥देवादैव्याहोतारादेवमिन्द्रमवर्द्धताम्॥ हताघशᳬसावा

भाङ्क्षीँवसुवाऽर्य्याणियजमानायशिक्षितौवसुवनेवसुधेयस्यवीतांऽयज

जं॥१७॥देवीस्तिस्रश्॥देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीश्पतिमिन्द्रमवर्द्धयन्॥

अस्पृक्षद्भारतीदिवꣳरुद्रैर्यज्ञꣳसरस्वतीडावसुमतीगृहान्वसुवनेव

सुधेयस्यव्यन्तुयज॥१८॥देवऽइन्द्रं॥देवऽइन्द्रोनराशꣳसस्त्रिवरू

थस्त्रिबन्धुरोदेवमिन्द्रमवर्द्धयत्॥शतेनशितिपृष्ठानामाहितꣳसहस्रे

णप्रवर्त्ततेमित्रावरुणेदस्यहोत्रमर्हतोबृहस्पतिस्तोत्रमश्विनाध्वर्य्यं

वंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज॥१९॥देवोदेवैः॥देवोदेवैर्वनस्पतिर्हि

रंण्यपर्णोमधुंशाखंःसुपिप्पलोदेवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ दिवमग्रेणा स्पृक्षदान्तरिंक्षम्पृथिवीमदृंᳫहीद्वसुवनेंवसुधेयंस्यवेतुयजं ॥२०॥ देवम्बर्हिः ॥ देवम्बर्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ स्वासुस्त्थमिन्द्रेणासंन्नमुन्न्याबर्हीᳫंष्यभ्यभूद्वसुवनेंवसुधेयंस्यवेतुयजं ॥२१॥ देवोऽअग्निः ॥ देवोऽअग्निःस्विष्टकृद्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ स्विष्टङ्कुर्वन्त्स्विष्टकृत्स्विष्टमद्यकंरोतुनोवसुवनेंवसुधेयंस्यवेतुयजं ॥२२॥ अग्निमद्यहोतांरमवृणीतायंय्यजंमानःपचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशम्बध्नन्निन्द्रा

यच्छागम् ॥ सुपस्था ऽअद्यदेवोव्वनस्प्पतिरभवदिन्द्रायच्छागेन ॥
अघत्तम्मेदुस्तश्प्रातिपचताग्ग्रभीदवीवृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामद्य ऽऋ
षे ॥ २३ ॥ [१२ ॥ होतायक्षत् ॥ होतायक्षत्समिधानम्महद्यशः
सुसमिद्धंवरेण्यमग्निमिन्द्रंव्वयोधसम् ॥ गायत्रीञ्छन्द ऽइन्द्रियन्त्र्य
विङ्गांव्वयोदधद्वेत्वाज्ज्यस्यहोतर्य्यज ॥ २४ ॥ होतायक्षत्तनूनपात
मुद्भिदंम् ॥ होतायक्षत्तनूनपातमुद्भिदंय्यज्ञगर्भमदितिर्दधेशुचिमि
न्द्रंव्वयोधसम् ॥ उष्णिहञ्छन्द ऽइन्द्रियन्दित्यवाहङ्गांव्वयोदधद्वेत्वा

ज्ज्यंस्युहोतुर्व्यंज ॥ २५ ॥ होतांयक्षदीडेन्न्यंमीडितम् ॥ होतांयक्ष
दीडेन्न्यंमीडितंवृत्रहन्तंममिडाभिरीड्यहुसहुःसोममिन्द्रंवयोधसं
म् ॥ अनुष्टुभञ्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चांविङ्गांवयोदधद्वेत्वाज्ज्यंस्युहोतु
र्व्यंज ॥ २६ ॥ होतांयक्षत्सुबर्हिषम्पूषण्वन्तम् ॥ होतांयक्षत्सुब
र्हिषम्पूषण्वन्तममर्त्यंहुसीदन्तम्बर्हिषिप्प्रियेमृतेन्द्रंवयोधसम् ॥ बृ
हतीञ्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सङ्गांवयोदधद्वेत्वाज्ज्यंस्युहोतुर्व्यंज २७
होतांयक्षद्व्यचस्वतीःसुप्प्रायणाः ॥ होतांयक्षद्व्यचस्वतीःसुप्प्राय

णाऽअंक्तावृधोद्धारोदेवीर्हिरण्ययीर्ब्रह्माणमिन्द्रंवयोधसम् ॥ पङ्क्तिञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्य्यवाहङ्गांवयोदधद्व्यन्त्वाज्यस्यहोतर्य्यज ॥ २८ ॥ होतायक्षत्सुपेशसासुशिल्पेबृहतीऽउभेनक्तोषासानदर्शतेविश्वमिन्द्रंवयोधसम् ॥ त्रिष्टुभञ्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाहङ्गांवयोदधद्वीतामाज्यस्यहोतर्य्यज ॥ २९॥ होतायक्षत्प्रचेतसादेवानामुत्तमंयशोहोताराद‍ैव्याकवीसयुजेन्द्रंवयोधसम्॥जगतीञ्छन्दऽइन्द्रियमनड्वाहङ्गांवयोदधद्वीतामाज्यस्यहोतर्य्यज ॥३०॥ होता

यक्षत्पेशंस्वतीस्तिस्रः ॥ होतायक्षत्पेशंस्वतीस्तिस्रोदेवीर्हिरण्ययी
र्भारतीर्बृहतीर्म्महीःपतिमिन्द्रंवयोधसम्॥ विराजञ्छन्दऽइहेन्द्रि
यन्धेनुङ्गान्नवयोदधद्व्यन्त्वाज्यंस्यहोतर्य्यज ॥ ३१ ॥ होतायक्षत्सुरे
तसन्त्वष्टारम् ॥ होतायक्षत्सुरेतसन्त्वष्टारम्पुष्टिवर्द्धनꣳ रूपाणिबि
भ्रतम्पृथक्पुष्टिमिन्द्रंवयोधसम्॥ द्विपदञ्छन्दऽइन्द्रियमुक्षाणङ्गा
न्नवयोदधद्वेत्वाज्यंस्यहोतर्य्यज ॥ ३२ ॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳश
मितारम्॥ होतायक्षद्वनस्पतिꣳ शमितारꣳशतक्रतुꣳहिरण्यपर्णं

मुक्तिथनᳬरशनाम्बिभ्रंतंबशिम्भगमिन्द्रंवयोधसम्॥ककुभञ्छन्द
ऽइहेन्द्रियंबशांबेहतङ्गांबयोदधद्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज॥३३॥होता
यक्षत्स्वाहाकृतीरग्निम् ॥ होतायक्षत्स्वाहाकृतीरग्निङ्गृहपतिम्पृथग्व
रुणम्भेषजङ्कविङ्क्षत्रमिन्द्रंवयोधसम् ॥ अतिच्छन्दसञ्छन्दऽइन्द्रि
यम्बृहदृषभङ्गांबयोदधद्यन्त्वाज्यस्यहोतर्यज ॥३४॥ [११] देव
म्बर्हिᳬ॥ देवम्बर्हिर्वयोधसन्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ॥ गायत्र्याच्छन्दसे
न्द्रियञ्चक्षुरिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३५॥ देवीर्द्वा

रं÷ ॥ देवीर्द्वारौवयोधसꣳशुचिमिन्द्रमवर्द्धयन् ॥ उष्णिहाच्छन्द
सेन्द्रियम्प्राणमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तुयज ॥ ३६ ॥ दे
वीऽउषासानक्ता । देवमिन्द्रंवयोधसन्देवीदेवमवर्द्धताम् ॥ अनुष्टु
भाच्छन्दसेन्द्रियम्बलमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
॥३७॥ देवीजोष्ट्री ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीदेवमिन्द्रंवयोधसन्देवीदेव
मवर्द्धताम् ॥ बृहत्याच्छन्दसेन्द्रियꣳश्रोत्रमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेव
सुधेयस्यवीतांयज॥३८॥देवीऊर्जाहुती॥ देवीऽऊर्जाहुतीदुघेसुदु

धेपयसेन्द्रंस्वयोधसन्देवीदेवमवर्द्धताम्॥पङ्क्त्याच्छन्दसेन्द्रियꣳशु
क्रमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज॥३९॥देवादैव्या॥देवा
दैव्याहोतारादेवमिन्द्रंवयोधसन्देवोदेवमवर्द्धताम्॥त्रिष्टुभाच्छन्द
सेन्द्रियन्त्विषिमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज॥४०॥दे
वीस्तिस्रः॥देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीर्वयोधसम्पतिमिन्द्रमवर्द्धयन्॥
जगत्याच्छन्दसेन्द्रियꣳशूषमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयस्यव्यन्तु
यज॥४१॥देवोनराशꣳसः॥देवोनराशꣳसोदेवमिन्द्रंवयोधसं

न्देवोदेवमंवर्द्धयत् ॥ विराजाच्छन्दसेन्द्रियꣳरूपमिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयंस्यवेतुयज ॥ ४२ ॥ देवोवनस्पतिः ॥ देवोवनस्पति
सुवनेवसुधेयंस्यवेतुयज ॥ ४२ ॥ देवोवनस्पतिः ॥ देवोवनस्पति
र्हिवमिन्द्रंवयोधसन्देवोदेवमंवर्द्धयत् ॥ द्विपदाच्छन्दसेन्द्रियम्भग
मिन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयंस्यवेतुयज ॥ ४३ ॥ देवम्बर्हिः ॥ देवम्ब
र्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्रंवयोधसन्देवंदेवमंवर्द्धयत ॥ ककुभाच्छन्द
सेन्द्रियंयशऽइन्द्रेवयोदधद्वसुवनेवसुधेयंस्यवेतुयज ॥ ४४ ॥ देवोऽ
ग्निः । स्विष्टकृद्देवमिन्द्रंवयोधसन्देवोदेवमंवर्द्धयत ॥ अतिच्छन्द

सुाच्छन्दंसेन्द्रियञ्चत्रमिन्द्रेव्वयोदधंद्वसुवनेंव्वसुधेयंस्यव्वेतुयजं ॥४५
अग्निमुद्यहोतारमवृणीतायंय्यजंमानुःपचुन्पक्तीःपचन्पुरोडाश
म्वध्नन्निन्द्रायव्वयोधसेच्छागंम् ॥ सूपस्त्थाऽअद्यदुवोव्वनुस्पतिरभ
वदिन्द्रायव्वयोधसेच्छागेन ॥ अधुत्तम्मेदुस्तःप्प्रातिपचुताग्र्भीदवी
वृधत्पुरोडाशेन ॥ त्वामुद्यऽऋषे ॥ ४६ ॥ [१२] ॥ ४ ॥ इतिश्रीवाज
सनेयसंहितायांऽअष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥
अनुवाक्सूत्रम् ॥ समिद्धोअंजन्नेकादशयदक्रंदस्त्रयोदशसमिद्धोअ

घद्वादशकेतुंकृण्वंश्चतुर्विंᳬशतिश्चत्वारःषष्टिः ॥ हरिःॐ समिद्धोऽ
अञ्जन्॥ समिद्धोऽअञ्जन्कृदरम्मतीनाङ्घृतमग्नेमधुमत्पिन्वमानाः॥
वाजीवहन्वाजिनञ्जातवेदोदेवानांवक्षिप्प्रियमासधस्थम् ॥ १॥ घृ
तेनाञ्जन् ॥ घृतेनाञ्जन्त्सम्पथोदेवयानान्प्रजानन्वाज्ज्यप्प्येतुदेवा
न् ॥ अनुत्वासप्तेप्प्रदिशःसचन्ताᳬस्वधामस्म्मैयजमानायधेहि
॥ २ ॥ ईड्यश्च ॥ ईड्यश्चासिवन्द्यश्चवाजिन्नाशुश्चासिमेध्यश्चस
प्ते ॥ अग्निष्ट्वादेवैर्वसुभिःसजोषाःप्प्रीतंवह्निंवहतुजातवेदाः ॥ ३ ॥

स्तीर्णम्बर्हिꣳसुष्टरीमाजुषाणोरुपृथुप्प्रथमानम्पृथिव्याम् ॥ देवेभिर्युक्तमदितिꣳसजोषाꣳस्योनङ्कृण्वानासुवितेदधातु॥४॥एताऽउवꣳ। सुभगाव्विश्वरूपाविपक्षोभिꣳश्रयमाणाऽउदातैꣳ॥ऋष्वाꣳसतीꣳकवषꣳशुम्भमानाद्वारोदेवीꣳसुप्रायणाभवंतु ॥ ५ ॥ अन्तरामित्रावरुणा॥अन्तरामित्रावरुणाचरन्तीमुखंय्यज्ञानामभिसंविदाने॥उषासावाꣳसुहिरण्ण्येसुशिल्पेऽऋतस्ययोनाविहसादयामि ॥ ६ ॥ प्रथमावाम् ॥ प्रथमावाꣳसरथिनासुवर्णादेवौपश्यन्तौभुवनानिवि

श्वां ॥ अपिंप्प्रयज्ञोदंनावाम्मिमोनाहोतांराज्योतिं÷प्प्रदिशादिश
न्तां ॥७॥ आदित्यैर्न्नं÷ ॥ आदित्यैर्न्नोभारंतीवष्टुयज्ञᳪं सरंस्वतीसह
रुद्रैर्न्नंऽआवीत् ॥ इडोपंहूतावसुंभिः सजोषांयज्ञन्नोदेवीरमृतेषुधत्त
॥८॥त्वष्टांवीरम् ॥ त्वष्टांवीरन्देवकांमञ्जजानत्वष्टुरर्वाजायतऽआशु
रश्वं÷ ॥ त्वष्टेदंविश्वम्भुवंनञ्जजानबहोःकर्त्तारंमिहयांक्षिहोतः ॥९॥
अश्वोघृतेनत्मन्न्यासमंक्तऽउपंदेवाँ२ऽऋंतुशःपाथंऽएतु॥वनस्प्पति
र्देवलोकम्प्रंजानन्नग्निनांहव्यास्वंदितानिवक्षत् ॥ १० ॥ प्रजापतेस्तपं

सा । वावृधानश्सद्योजातोदधिषेयज्ञमग्ने ॥ स्वाहाकृतेनहविषापुरो
गायाहिसाद्ध्याहविरदन्तुदेवाः ॥११॥[११]यदक्रन्दः । प्रथमञ्जा
यमानऽउद्यन्त्समुद्रादुतवापुरीषात् ॥ श्येनस्यपक्षाहरिणस्यबाहूऽउ
पस्तुत्यम्महिजातन्तेऽअर्वन् ॥१२॥ यमेनदत्तम् ॥ यमेनदत्तन्त्रित
ऽएनमायुनगिन्द्रऽएनम्प्रथमोऽअद्ध्यतिष्ठत् ॥ गन्धर्वोऽअस्यरशना
मगृभ्णात्सूरादश्वंवसवोनिरतष्ट ॥१३॥ असियमः ॥ असियमोऽअ
स्यादित्योऽअर्वन्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन ॥ असिसोमेनसमयाविपृक्त

आहुस्तेत्रीणिंदिविबन्धंनानि ॥१४॥ त्रीणिंते ॥ त्रीणिंतऽआहुर्द्दिवि
बन्धंनानित्रीण्युप्सुत्रीण्यंन्तःसंमुद्रे ॥ उतेवंमेवरुंणश्छन्त्स्यर्वन्य
त्रांतऽआहुःपंरमञ्जुनित्रंम् ॥१५॥ इमातेंवाजिन्नवमार्जनानीमाश
फानांᳪसनितुर्न्निधानां ॥ अत्रांतेभुद्रारंशुनाऽअंपश्यमृतस्ययाऽअ
भिरक्षंन्तिगोपाः ॥ १६ ॥ आत्मानंन्ते ॥ आत्मानंन्तेमनंसारादंजा
नामवोदिवापतयंन्तम्पतुङ्गम् ॥ शिरोंऽअपश्यन्पथिभिःसुगेभिंर
रेणुभिर्ज्जेहमानम्पतुत्रि ॥१७॥ अत्रांते । रूपमुंत्तममंपश्यञ्जिगीष

माणमिषऽआपदेगोः ॥ यदातेमर्त्तोऽअनुभोगमानडादिद्ग्रसिष्ठऽ
ओषधीरजीगः ॥ १८ ॥ अनुत्वा ॥ अनुत्वारथोऽअनुमर्य्योऽअर्वन्न
नुगावोऽनुभगः कनीनाम् ॥ अनुव्रातासस्तवसक्ख्यमीयुरनुदेवाम
मिरेवीर्य्यन्ते ॥ १९ ॥ हिरण्यशृङ्गोयः ॥ हिरण्यशृङ्गोयोऽअस्य
पादामनोजवाऽअवरऽइन्द्रआसीत् ॥ देवाऽइदस्यहविरद्यमायन्न्यो
अर्वन्तम्प्रथमोऽअद्ध्यातिष्ठत् ॥ २० ॥ ईर्म्मान्तासःसिलिकमद्ध्यमा
सः ॥ ईर्म्मान्तासःसिलिकमद्ध्यमासःसंशूरणासोदिव्यासोऽअ

त्याः ॥ हुंसाऽइंव श्रेणिशोयतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः
॥ २१ ॥ तवशरीरम् ॥ तवशरीरम्पतयिष्ण्वर्वन्तवचित्तंव्वातऽइ
वध्रजीमान् ॥ तवशृङ्गाणिविष्ठितापुरुत्रारण्येषुजर्भुराणाचरन्ति
॥ २२ ॥ उपप्र ॥ उपप्रागाच्छसनंव्वाज्यर्वादेवद्रीचामनसादी
ध्यानः ॥ अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कवयोयन्तिरेभाः
॥ २३ ॥ उपप्र ॥ उपप्रागात्परमंय्यत्सधस्थमर्वाँ२अच्छा
पितरम्मातरञ्च ॥ अद्यादेवाञ्जुष्टतमोहिगम्म्याऽअथाशास्तेदाशु

षेब्राऽर्य्याणि ॥ २४ ॥ [१३ ॥ समिद्धोऽअद्य । मनुषोदुरोणेदेवोदे
वान्यंजसिजातवेदः ॥ आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वन्दूतःकवि
रसिप्प्रचेताः ॥ २५ ॥ तनूनपात्पथः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्ययाना
न्मद्ध्वासमञ्जन्त्स्वदयासुजिह्व ॥ मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देव
त्राचकृणुह्यद्ध्वरन्नः ॥ २६ ॥ नराशꣳसंस्यमहिमानम् ॥ नराशꣳस
स्यमहिमानमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्ञैः ॥ येसुक्रतवःशुचयोधि
यन्धाःस्वदन्तिदेवाऽउभयानिहव्या ॥ २७ ॥ आजुह्वानऽईड्यः ॥

आजुह्वानऽईड्योवन्द्यश्चायांह्यग्नेवसुभिःसजोषाः ॥ त्वन्देवाना
मसियह्वहोतासऽएंतान्यक्षीषितोयजीयान् ॥२८॥ प्राचीनम्बर्हिः
प्प्रदिशांपृथिव्यावस्तोरस्यावृंज्यतेऽअग्ग्रेऽअन्हाम् ॥ व्युंप्प्रथतेवित
रंवरीयोदेवेभ्योऽअदितयेस्योनम् ॥ २९ ॥ व्यचंस्वतीरुर्व्विया । वि
श्रंयन्ताम्पतिभ्योनजनंयःशुम्भंमानाः ॥ देवींद्वारोबृहतीर्विश्व
मिन्वादेवेभ्योभवतसुप्प्रायणाः ॥३०॥ आसुष्वयंन्ती ॥ यजतेऽ
उपांकेऽउषासानक्तांसदतान्नियोनौ ॥ दिव्येयोषंणेबृहतीसुरुक्मेऽ

अँधि॒श्श्रय॑ꣳशु॒क्रपि॑श॒न्दधा॑ने ॥ ३१ ॥ दैव्या॒होता॑रा । प्प्रथ॒मासु॒
व्वाचा॒मिमा॑नाय॒ज्ञम्मनु॑षो॒यज॑ध्यै ॥ प्रचो॒दय॑न्ता॒व्वि॒दथे॑षुका॒रूप्प्रा॒
चीनु॒ञ्ज्योति॑ꣳ प्प्र॒दिशा॑दि॒शन्ता॑ ॥ ३२ ॥ आन॑ꣳ ॥ आनो॑य॒ज्ञम्भा
रती॒तूय॑मे॒त्विडा॑मनु॒ष्ष्वदि॒हचे॒तय॑न्ती ॥ ति॒स्रोदे॒वीर्ब॒र्हिरे॒दꣳस्यो॒न
ꣳसर॑स्वती॒स्वप॑सꣳसदन्तु ॥ ३३ ॥ यऽइ॒मे । द्यावा॑पृथि॒वीजनि॑त्रीरू॒पै
रपि॑ꣳश॒द्भुव॑नानि॒व्विश्वा॑ ॥ तम॒द्यहो॑तारिषि॒तोयजी॑यान्दे॒वन्त्वष्टा॑र
मि॒हय॑क्षि॒व्विद्वा॑न् ॥ ३४ ॥ उ॒पाव॑सृ॒जत्मन्या॑ । सम॒ञ्जन्दे॒वाना॒प्पा

थंऽऋतुथाहवीᳬंषि ॥ वनस्पतिं÷शमितादेवोऽअग्निःस्वदन्तुहव्य
म्मधुनाघृतेन ॥ ३५ ॥ सद्योजातः ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञम
ग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ॥ अस्यहोतुं÷प्प्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृ
तᳬंहविरदन्तुदेवाः ॥ ३६ ॥ ॥[१२]केतुङ्कृण्वन् ॥ केतुङ्कृण्वन्नके
तवेपेशोमर्य्याऽअपेशसे ॥ समुषद्भिरजायथाः ॥ ३७ ॥ जीमूतस्येव
भवति ॥ जीमूतस्येवभवतिप्प्रतीकंय्यद्वर्म्मीयातिसमदामुपस्थे ॥
अनाविद्धयातन्न्वाजयत्वᳬंसत्वावर्म्मणोमहिमापिपर्त्तु ॥ ३८ ॥ ध

न्वनागाः ॥ धन्वनागाधन्वनाजिञ्जयेमधन्वनातीव्राᳬसमदोजये
म ॥ धनुᳬशत्रोरपकामङ्कृणोतिधन्वनासर्वाᳬप्प्रदिशोजयेम ॥ ३९ ॥
वक्ष्यन्तीवेत् ॥ वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्तिकर्णम्प्रियᳬसखायम्परिष
स्वजाना ॥ योषेवशिङ्क्तेवितताधिधन्वञ्ज्याऽइयᳬसमनेपारयन्ती
॥ ४० ॥ तेऽआचरन्ती ॥ तेऽआचरन्तीसमनेवयोषामातेवपुत्रम्बिभृ
तामुपस्थे ॥ अपशत्रून्विध्यताᳬसंविदानेऽआर्त्नीऽइमेविष्फुरन्ती
ऽअमित्रान् ॥ ४१ ॥ बह्वीनाम्पिता । बहुरस्यपुत्रश्चिश्चाकृणोतिसम

नावगत्यं ॥ इषुधिःसङ्काःपृतनाश्चसर्वाःपृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः
॥ ४२ ॥ रथेतिष्ठन् ॥ रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनःपुरोयत्रयत्रकामयतेसु
षारथिः ॥ अभीशूनाम्महिमानम्पनायतमनःपश्चादनुयच्छन्तिर
श्मयः ॥ ४३ ॥ तीव्रान्घोषान् ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपाणयो
श्वारथेभिःसहवाजयन्तः ॥ अवक्रामन्तःप्रपदैरमित्रान्क्षिणन्ति
शत्रूँ १ रनपव्ययन्तः ॥४४॥ रथवाहनꣳहविः ॥ रथवाहनꣳहविर
स्यनामयत्रायुधन्निहितमस्यवर्म्म ॥ तत्रारथमुपशग्मꣳसदेमविश्वा

हांव्वय६ँसुमनस्यमांनाः ॥ ४५ ॥ स्वादुषꣳसदं÷पितरं÷ ॥ स्वादुषꣳस
दं÷पितरोवयोधाःक्कृच्छ्रेश्श्रितꣳशक्कींवन्तोगभीराः ॥ चित्रसेनाऽइ
षुंवलाऽअम्मृंद्धाꣳसतोवीराऽउरवोंव्रातसाहाः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मंणासꣳपि
तरꣳ ॥ ब्राह्मंणासꣳपितरꣳसोम्म्यांसꣳशिवेनोद्यावांपृथिवीऽअंनेह
सां ॥ पूषानं÷पातुदुरितादृतावृधोरक्षामाकिंर्न्नोऽअघशꣳ६ँसऽईशत
॥ ४७ ॥ सुपर्ण्णंव्वंस्ते । मृगोऽअंस्यादन्तोगोभिꣳसन्नंद्धापततिप्प्रसू
ता ॥ यत्रानरꣳसञ्चविचद्द्रवंन्तितत्त्रास्म्मब्भ्यमिषंवꣳशर्म्मंय६ँसन्

॥ ४८ ॥ ऋजीतेपरि । वृङ्धिनोश्म्माभवतुनस्तनूः ॥ सोमोऽअधिब्र
वीतुनोदितिःशर्म्मयच्छतु ॥४९॥ आजङ्घन्ति ॥ आजङ्घन्तिसान्वे
षाञ्जघनाँ२उपजिघ्नते ॥ अश्वाजनिप्रचेतसोश्वान्त्समत्सुचोदय
॥ ५० ॥ अहिरिवभोगैः । पर्य्येतिबाहुञ्ज्यायाहेतिम्परिबाधमानः
॥ हस्तघ्नोविश्वाव्वयुनानिविद्वान्पुमान्पुमाᳪसम्परिपातुविश्वतः
॥ ५१ ॥ वनस्प्पतेवीड्वङ्गः ॥ वनस्प्पतेवीड्वङ्गोहिभूयाऽअस्म्मत्सखा
प्प्रतरणः सुवीरः ॥ गोभिःसन्नद्धोऽअसिवीडयस्वास्थातातेजयतु

जेत्वानि ॥ ५२ ॥ दिवश्पृथिव्याः ॥ दिवश्पृथिव्याःपर्य्योजऽउद्धृ
तंवनस्पतिभ्युःपर्य्याभृतुसहः ॥ अपामोज्मानुम्परिगोभिरा
वृतमिन्द्रस्युवज्रंहविषारथंय्यज ॥ ५३ ॥ इन्द्रस्युवज्र्ः ॥ इ
न्द्रस्युवज्रोमुरुतामनीकंमित्रस्युगर्भोवरुणस्युनाभिः ॥ सेमान्नो
हव्यदातिञ्जुषाणोदेवरथुप्रातिहव्यागृभाय ॥ ५४ ॥ उपश्वासय ।
पृथिवीमुतद्यांपुरुत्रातेमनुताविष्ठितञ्जगत् ॥ सदुन्दुभेसजूरिन्द्रे
णदेवैर्दूराद्दवीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ ५५ ॥ आक्रन्दय ॥ आक्रन्दय

बलमोजोनुऽआधानिष्ट्टनिहिदुरिताबाधमानः ॥ अपंप्प्रोथदुन्दुभे
दुच्छुनाऽइतऽइन्द्रस्यमुष्टिरसिवीडयस्व ॥ ५६ ॥ आमूः ॥ आमू
रंजप्प्रत्यावर्त्तयेमाःकेतुमद्दुन्दुभिर्व्वावदीति ॥ समश्श्वपर्णाश्चरन्ति
नोनरोस्म्माकमिन्द्ररथिनोजयन्तु ॥५७॥ आग्नेयःकृष्णग्ग्रीवः ।
सारस्वतीमेषीबभ्रुःसौम्म्यःपौष्णःश्यामःशितिपृष्ठोबार्हस्पत्यः
शिल्प्पोवैश्वदेवऽऐन्द्रोरुणोमारुतःकल्म्माषऽऐन्द्राग्नःसंहितो
धोरामःसावित्रोवारुणः कृष्णऽएकशितिपात्पेत्वः ॥५८॥ अग्न

येनींकवते ॥ अग्नयेनींकवतेरोहिताञ्जिरनड्वानुधोरामौसावित्रौपौ
ष्णौरंजतनाभीवैश्वदेवौपिशङ्गौतूपरौमारुतःकल्माषऽआग्नेयः
कृष्णोजः सारस्वतीमेषीवारुणःपेत्वः ॥ ५९ ॥ अग्नयेगायत्रायं।
त्रिवृतेराथंन्तरायाष्टाकपालऽइन्द्रायत्रैष्टुभायपञ्चदशायबार्हताये
कादशकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्योजागतेभ्यः सप्तदशेभ्योवैरूपे
भ्योद्वादशकपालोमित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविंश शा
भ्यांवैराजाभ्यांम्पयस्याबृहस्पतयेपाङ्क्तायत्रिणवायशाक्वरायच

रुꣳसंवित्रऽऔषिंग्धाहायत्रयस्त्रिꣳशायैरैवतायद्वादंशकपालꣳ प्प्राजा
पत्यश्चुरुरादिंत्यैविष्णुंपत्न्यैचुरुरग्नयेंवैश्वानरायद्वादंशकपालोनु
मत्याऽअष्टाकंपालꣳ ॥६०॥ [२४] ॥४॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहिता
यांएकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसू
त्रम् ॥ देवसवितःषट्तपसेकौलालꣳषोडशद्वौद्वाविꣳशतिः ॥ हरिः
ॐ देवंसवितꣳ ॥ देवंसवितꣳप्प्रसुंवयज्ञंप्प्रसुंवयज्ञपंतिम्भगाय ॥ दि
व्योगंन्धर्वꣳकैतपूꣳकेतंन्नꣳपुनातुवाचस्प्पतिर्वाचंन्नꣳस्वदतु ॥ १ ॥ त

त्सवितुः ॥ तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्र
चोदयात् ॥ २ ॥ विश्वानिदेव । सवितर्दुरितानिपरासुव ॥ यद्भद्रन्त
न्नऽआसुव ॥ ३ ॥ विभक्तारꣳहवामहे ॥ विभक्तारꣳहवामहेवसो
श्चित्रस्यराधसः ॥ सवितारन्नृचक्षसम् ॥ ४ ॥ ब्रह्मणेब्राह्मणम् ॥ ब्र
ह्मणेब्राह्मणङ्क्षत्रायराजन्यम्मरुद्भ्योवैश्यन्तपसेशूद्रन्तमसेतस्कर
न्नारकायवीरहणम्पाप्मनेक्लीबमाक्रयायाऽअयोगूङ्कामायपुंश्चलूम
तिक्रुष्टायमागधम् ॥ ५ ॥ नृत्तायसूतम् ॥ नृत्तायसूतङ्गीतायशैलूष

न्धर्म्माय सभाचरन्निरिष्ठायै भीमलन्नर्म्माय रेभꣳ हसाय कारिमानन्दाय स्त्रीषखम्प्रमदे कुमारीपुत्रम्मेधायै रथकारन्धैर्य्याय तक्षाणम् ॥६॥ [६] तपसे कौलालम् ॥ तपसे कौलालम्मायायै कर्म्मारꣳ रूपाय मणिकारꣳ शुभे वपꣳ शरव्याया इषुकारꣳ हेत्यै धनुष्कारङ्कर्म्मणे ज्याकारन्दिष्टाय रज्जुसर्ज्जम्मृत्यवे मृगयुमन्तकाय श्वनिनम् ॥७॥ नदीभ्यः पौञ्जिष्ठम् ॥ नदीभ्यः पौञ्जिष्ठमृक्षीकाभ्यो नैषादम्पुरुषव्याघ्राय दुर्म्मदङ्गन्धर्वाप्सरोभ्यो व्रात्यम्प्रयुग्भ्य उन्मत्तꣳ स

र्प्पदेवजनेभ्योऽप्रतिपदमयेभ्यःकितवमीर्य्यतायाऽअकितवम्पि
शाचेभ्योबिदलकारीँय्यातुधानेभ्यःकण्टकीकारीम् ॥ ८ ॥ सन्ध
येञ्जारङ्गेहायोपपतिमार्त्यैपरिवित्तन्निर्ऋत्यैपरिवि
विदानमराध्याऽ एदिधिषुःपतिन्निष्कृत्यैपेशस्कारीँसञ्ज्ञानाय
स्मरकारीम्प्रकामोद्यायोपसदंवर्णायानुरुधम्बलायोपदाम् ॥९॥
उत्सादेभ्यः कुब्जम् ॥ उत्सादेभ्यःकुब्जम्प्रमुदेवामनन्द्वार्भ्यः
स्रामँस्वप्नायान्धमधर्म्मायबधिरम्पवित्रायभिषजम्प्रज्ञानायन

क्षत्रदुर्शमांशिक्षायैप्प्रश्निनमुपाशिक्षायांऽअभिप्प्रश्निनम्मर्य्यादां
यैप्प्रश्नविवाकम् ॥ १० ॥ अर्म्मेभ्योहस्तिपम् ॥ अर्म्मेभ्योहस्ति
पञ्जुवायांश्वम्पुष्ट्यैगोपालंवीर्य्यायाविपालन्तेजसेजपालमिरायै
कीनाशंङ्कीलालायसुराकारम्भद्रायगृहपंश्रेयसेवित्तधमाध्यक्ष्या
यानुक्षत्तारम् ॥ ११ ॥ भायैदार्व्वाहारम् ॥ भायैदार्व्वाहारम्प्रभायांऽ
अग्न्येधम्ब्रध्नस्यंविष्टपायाभिषेक्तारंव्वर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारन्देव
लोकायपेशितारम्मनुष्यलोकायप्प्रकरितारंसर्व्वेभ्योलोकेभ्यंऽउप

सेक्कारमवंऽऋत्यैवधायोपमन्थितारम्मेधायवासःपल्पूलीम्प्रका
मायरजयित्रीम् ॥ १२ ॥ ऋतयेस्तेनहृदयम् ॥ ऋतयेस्तेनहृदयंवैर
हत्यायपिशुनंविविक्त्यैक्षत्तारमौपद्रष्ट्र्यायानुक्षत्तारम्बलायानुचर
म्भूम्नेपरिष्कन्दम्प्रियायप्रियवादिनमरिष्ट्याऽअश्वसादंस्वर्गा
यलोकायभागदुघंवर्षिष्ठायनाकायपरिवेष्टारम् ॥ १३ ॥ मन्यवेयस्ता
पम् ॥ मन्यवेयस्तापङ्क्रोधायनिसरंयोगाययोक्तारंशोकायाभिस
र्त्तारङ्क्षेमायविमोक्तारमुत्कूलनिकूलेभ्यस्त्रिष्ठिनंवपुषेमानस्कृतं

॥ ७४ ॥

शीलांयाजनीकारीन्निर्ऋत्यैकोशकारींयमायासूम् ॥ १४ ॥ यमायं
यमसूम् ॥ यमायंयमसूमथर्वभ्योवतोकांसंवत्सरायंपर्यायिणी
म्परिवत्सरायाविजातामिदावत्सरायातीत्वरीमिद्वत्सरायांतिष्क
द्वरींवत्सरायविजर्जरांसंवत्सरायपलिक्कीमृभुभ्योजिनसन्ध
साध्येभ्यश्चर्म्मम्नम् ॥ १५ ॥ सरोभ्योधैवरम् ॥ सरोभ्योधैवरमुप
स्थावराभ्योदाशंवैशन्ताभ्योबैन्दन्नड्वलाभ्यःशौष्कलम्पारायं
मार्गारमवारायंकैवर्त्तन्तीर्थेभ्यऽ आन्दंविषमेभ्योमैनालंस्वने

ब्भ्यः पर्ण्णकुहाब्भ्यः किरातꣳ सानुब्भ्यो जम्भकम्पर्व्वतेब्भ्यः किं
म्पूरुषम् ॥ १६ ॥ बीभत्सायैपौल्कसम् ॥ बीभत्सायैपौल्कसंव्वर्णाय
हिरण्यकारन्तुलायैवाणिजम्पश्चादोषायंग्लाविनंविश्वेब्भ्योभूते
ब्भ्यः सिध्मलम्भूत्यैजागरणमभूत्यैस्वपनमार्त्यैजनवादिनंव्यृ
द्धाऽअपगल्भꣳसꣳशरायंप्रच्छिदम् ॥ १७ ॥ अक्षराजायंकितवम् ॥
अक्षराजायंकितवङ्कृतायादिनवदर्शन्त्रेतायैकल्पिनन्द्वापरायाधि
कल्पिनमास्कन्दायसभास्थाणुम्मृत्यवेगोव्यच्छमन्तकायगोघा

तद्धेयोग्रांविकृन्तन्तम्भिक्षमाणऽउपतिष्ठतिदुष्कृतायचरकाचा
र्य्यम्पाप्मनेसैलगम्॥१८॥प्रतिश्रुत्कायाऽअर्त्तनम्॥प्रतिश्रुत्का
याऽअर्त्तनङ्घोषायभषमन्तायबहुवादिनमनन्तायमूकꣳशब्दाया
डम्बराघातम्महसेवीणावादङ्क्रोशायतूणवध्ममवरस्परायशङ्ख
ध्मंवनायवनपमन्यतोरण्यायदावपम्॥१९॥नर्म्मायपुँश्चलूम्॥
नर्म्मायपुँश्चलूꣳहसायकारिंयादसेशाबल्याङ्ग्रामण्यङ्गणकमभि
क्रोशकन्तान्महसेवीणावादम्पाणिघ्नन्तूणवध्मन्तान्नृत्तायान

न्दार्यतलवम् ॥ २० ॥ अग्नयेपीवानम् ॥ अग्नयेपीवानम्पृथिव्यैपीठ
सर्प्पिणंवायवेचाण्डालमन्तरिक्षायवꣳ शनर्त्तिनन्दिवेखलतिꣳसू
र्य्यायहर्य्यक्षन्नक्षत्रेभ्यःकिर्म्मिरञ्चन्द्रमसेकिलासमन्हेशुक्कम्पिं
ङ्गाक्षꣳ रात्र्यैकृष्णम्पिङ्गाक्षम् ॥२१॥ अथैतान् ॥ अथैतानष्टौविरू
पानालभतेतिदीर्ग्घञ्चातिह्रस्वञ्चातिस्थूलञ्चातिकृशञ्चातिशुक्कञ्चा
तिकृष्णञ्चातिकुल्वञ्चातिलोमशञ्च ॥ अशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्रा
जापत्याः ॥ मागधःपुंश्चलीकितवःक्लीबोशूद्राऽअब्राह्मणास्तेप्प्रा

जापत्याः॥२२॥[१६]इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांत्रिंशत्तमोऽध्या
यः॥३०॥श्रीवेदपुरुषायनमः॥ अनुवाकसूत्रम्॥सहस्रशीर्षाषोडशा
ध्यःसंभूतःषट्द्वौद्वाविꣳशतिः। हरिःॐसहस्रशीर्षापुरुषः॥ सहस्रा
क्षःसहस्रपात्॥ सभूमिꣳसर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्॥१॥ पुरु
षऽएव॥ पुरुषएवेदꣳसर्वंयद्भूतंयच्चभाव्यम्॥ उतामृतत्वस्येशा
नोयदन्नेनातिरोहति॥२॥ एतावानस्य। महिमातोज्यायाँश्चपूरु
षः॥ पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतन्दिवि॥३॥ त्रिपादू

र्द्धंहं ॥ त्रिपादूर्द्ध्वऽउदैत्पुरुषहंपादोस्येहाभवत्पुनं÷ ॥ ततोविष्ष्वङ् व्यक्क्रामत्साशनानशनेऽअभि ॥ ४ ॥ ततोविराट् ॥ ततोविराडजायताविराजोऽअधिपूरुषहं ॥ सजातोऽअत्यरिच्च्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरहं ॥ ५ ॥ तस्माद्यज्ञात् ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतहंसम्भृतम्पृषदाज्ज्यम् ॥ पशूँस्ताँश्चक्क्रेवायव्यानारण्ण्याग्ग्राम्म्याश्चये ॥ ६ ॥ तस्म्माद्यज्ञात् ॥ तस्म्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचहंसामानिजज्ञिरे ॥ छन्दांहंसिजज्ञिरेतस्म्माद्यजुस्तस्म्मादजायत ॥ ७ ॥ तस्म्मादश्वाहं ॥ तस्म्मा

दश्वांऽअजायन्तयेकेचोभयादंतः ॥ गावोहजज्ञिरेतस्म्मात्तस्म्मा
ज्जाताऽअजावयं÷ ॥ ८ ॥ तंञ्यज्ञम् ॥ तंञ्यज्ञम्बर्हिषिप्प्रौक्षन्पुरुष
ञ्जातमंग्ग्रतश्‍ ॥ तेनदेवाऽअयजन्तसाद्ध्याऽऋषयश्श्चये ॥ ९ ॥ यत्पु
रुषम् ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यंकल्प्पयन् ॥ मुखङ्किमस्यासी
त्किम्बाहूकिमूरूपादाऽउच्यते ॥ १० ॥ ब्राह्मणोस्य ॥ ब्राह्मणो
स्यमुखमासीद्बाहूराजन्न्य÷कृतः ॥ ऊरूतदस्ययद्वैश्यं÷पद्भ्याᳩशू
द्रोऽअजायत ॥ ११ ॥ चन्द्रमामनसः ॥ चन्द्रमामनसोजातश्च

क्षोःसूर्य्योऽअजायत ॥ श्श्रोत्राद्वायुश्चंप्पाणश्श्चमुखादुग्निरंजाय
त ॥१२॥ नाब्भ्याऽआसीत् ॥ नाब्भ्याऽआसीदुन्तरिक्षꣳशीर्ष्णो
द्यौःसमवर्त्तत ॥ पुद्भ्याम्भूमिर्दिशुःश्श्रोत्रात्तथालोकाँ२अकल्प्पयन्
॥१३॥ यत्पुरुषेण । हुविषादेवायुज्ञमतंन्वत ॥ वुसन्तोस्यासीदाज्ज्यं
ग्रीष्म्मऽइध्मःशुरद्धविः ॥ १४ ॥ सुप्तास्यासन् ॥ सुप्तास्यासन्परि
धयुस्त्रिःसुप्तसुमिधं÷कृताः ॥ दुवायद्युज्ञन्तंन्वानाऽअबंध्नुन्पुरुषम्प
शुम् ॥ १५ ॥ युज्ञेनंयुज्ञम् ॥ युज्ञेनंयुज्ञमयजन्तदेवास्तानिधर्म्मा

णिप्प्रथमान्यासन् ॥ तेहनाकम्महिमानः सचन्तयत्रपूर्वेसाद्धाःस
न्तिदेवाः ॥१६॥ [१६] अद्भ्यःसम्भृतः । पृथिव्यैरसाच्चविश्वकर्म्म
णःसमवर्त्तताग्ग्रे ॥ तस्यत्त्वष्टाविदधद्रूपमेतितन्मर्त्यस्यदेवत्वमाजा
नमग्ग्रे ॥१७॥ वेदाहम् ॥ वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्यवर्ण्णन्त
मसःपरस्तात् ॥ तमेवविदित्वातिमृत्युमेतिनान्यःपन्थाविद्यतेयना
य ॥१८॥ प्रजापतिश्चरति ॥ प्रजापतिश्चरतिगर्ब्भेअन्तरजायमानो
बहुधाविजायते ॥ तस्ययोनिम्परिपश्यन्तिधीरास्तस्मिन्हतस्थुर्भु

वंनानिविश्वां ॥१९॥ योदेवेभ्यं ॥ योदेवेभ्यंऽआतपंतियोदेवानां म्पुरोहितं ॥ पूर्वोयोदेवेभ्योजातोनमोरुचायब्राह्मये ॥ २० ॥ रुचम्ब्राह्मम् ॥ रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तोदेवाऽअग्ग्रेतदब्रुवन् ॥ यस्त्वैव म्ब्राह्मणोविद्यात्तस्यदेवाऽअंसन्वशे ॥२१॥ श्रीश्च ॥ श्रीश्चंतेलक्ष्मी श्चपत्न्यांवहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तम् ॥ इष्णन्निषा णामुम्मंऽइषाणसर्वलोकम्मंऽइषाण ॥२२॥ [६] ॥ २ ॥ इतिश्री वाजसनेयसंहितायाएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ ॥ श्रीवेदपुरुषाय

नमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ तदेवसप्तवेनस्तन्नवद्धोषोडश ॥ हरिःॐ
तदेव ॥ तदेवाग्निस्तदादित्यस्तद्वायुस्तदुचन्द्रमाः ॥ तदेवशुक्रन्तद्ब्र
ह्मताऽआपःसप्रजापतिः ॥१॥ सर्वेनिमेषाः ॥ सर्वेनिमेषाजज्ञिरे
विद्युतःपुरुषादधि ॥ नैनमूर्ध्वन्नतिर्य्यञ्चन्नमध्येपरिजग्रभत् ॥ २ ॥
नतस्य ॥ प्रतिमाऽअस्तियस्यनाममहद्यशः ॥ हिरण्यगर्भऽइत्ये
षमामाहिᳬसीदित्येषायस्मान्नजातऽइत्येषः ॥३॥ एषोह । देवः
प्रदिशोनुसर्व्वाःपूर्वोहजातःसऽउगर्भेऽअन्तः ॥ सऽएवजातःसज

निष्ष्यमाणꣳप्प्रत्यङ्जनांस्तिष्ठतिसर्व्वतोमुखꣳ ॥४॥ यस्म्माज्जातम् ॥
यस्म्माज्जातन्नपुराकिञ्चनैवयऽआबभूवभुवनानिविश्श्वा ॥ प्रजाप
तिꣳप्प्रजयासꣳरराणस्त्रीणिज्ज्योतीꣳषिसचतेसषोडशी ॥५॥ येन
द्यौः ॥ येनद्यौरुग्ग्रापृथिवीचदृढायेनस्वस्तभितंय्येननाकः ॥ योऽ
अन्तरिक्षेरजसोविमानꣳकस्म्मैदेवायहविषाविधेम ॥ ६ ॥ यङ्क्रन्द
सी ॥ यङ्क्रन्दसीऽअवसातस्तभानेऽअभ्यैक्षेताम्मनसारेजमाने ॥
यत्राधिसूरऽउदितोविभातिकस्म्मैदेवायहविषाविधेम ॥ आपोहय

हृहुतीर्य्यश्च्रिदार्पं÷ ॥ ७॥ [७] वेनस्तत् ॥ वेनस्तत्पश्यन्निहितङ्गु
हासद्यत्रविश्वम्भवत्येकनीडम् ॥ तस्मिन्निदꣳसञ्चविचैतिसर्वꣳ
सऽओतःप्रोतश्चविभूःप्रजासु ॥ ८ ॥ प्रतत् ॥ प्रतद्वोचेदमृतन्नुवि
द्वान्गन्धर्वोधामविभृतङ्गुहासत् ॥ त्रीणिपदानिनिहितागुहास्यय
स्तानिवेदसपितुःपितासत् ॥९॥ सनः÷॥ सनोबन्धुर्ज्जनितासविधाता
धामानिवेदभुवनानिविश्वा ॥ यत्रदेवाऽअमृतमानशानास्तृतीयेधा
मन्नध्यैरयन्त ॥१०॥ परीत्यभूतानि । परीत्यलोकान्परीत्यसर्वाःप्र

देशोदेशश्च ॥ उपस्त्थायंप्प्रथमजामृतस्यात्मनात्मानंमभिसंविवेश ॥ ११ ॥ परिद्यावापृथिवी । सद्यऽइत्वापरिँल्लोकान्परिदिशःपरिस्वः ॥ ऋतस्यतन्तुंवितंतंविचृत्यतदपश्यत्तदभवत्तदासीत् ॥ १२ ॥ सदसस्पतिम् ॥ सदसस्पतिमद्भुतम्प्रियमिन्द्रस्यकाम्म्यम् ॥ सनिम्मेधामयासिषᳪंस्वाहा ॥ १३ ॥ याम्मेधाम् ॥ याम्मेधान्देवगणाः पितरश्चोपासते ॥ तयामामद्यमेधयाग्नेमेधाविनङ्कुरुस्वाहा ॥ १४ ॥ मेधाम्मे ॥ मेधाम्मेवरुणोददातुमेधामग्निःप्प्रजापतिः॥ मेधामिन्द्र

श्चवायुश्चमेधान्धातादंदातुमेस्वाहा ॥ १५ ॥ इदम्मे ॥ इदम्मेब्रह्म
चक्षत्रञ्चोभेश्श्रियमश्नुताम् ॥ मयिदेवादधतुश्श्रियमुत्तमान्तस्यै
तेस्वाहा ॥ १६ ॥ [९] ॥ २ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांद्वात्रिं
शोऽध्यायः ॥ ३२ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अ
स्याजरासः सप्तदशापश्चितद्वादशाविभ्राट्चतुर्दशप्रवावृजएकादश
प्रवायुंप्रवीरयापंचदशकावानस्त्रयोदशसप्तसप्तनवतिः ॥ हरिः ॐ
अस्याजरासः॥अस्याजरासोदमामरित्राऽअर्चद्धूमासोऽअग्नयं÷पा

वृकाः ॥ श्चितीचयं÷श्चात्रासोभुरण्यवोवनर्षदोंवायवोनसोमांः ॥ १ ॥ हरयोधूमकेतवः ॥ हरयोधूमकेतवोवातंजूताउपद्यवि ॥ यतन्तेपृथगग्नयः ॥ २ ॥ यजानः ॥ यजानोमित्रावरुणायजादेवाँ२ऋतम्बृहत् ॥ अग्नेयक्षिस्वन्दमम् ॥ ३ ॥ युक्ष्वाहि । देवहूतमाँ२अश्वाँ२अग्नेरथीरिव ॥ निहोतापूर्व्यःसदः ॥ ४ ॥ द्वेविरूपे। चरतःस्वर्थेऽअन्यान्यावत्समुपंधापयेते ॥ हरिरन्यस्यांभवतिस्वधावाञ्छुक्रोऽअन्यस्यांददृशेसुवर्चाः ॥ ५ ॥ शतम् १७००

अयमिह । प्प्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअद्ध्वरेष्ष्वीड्यः ॥ यमप्नवानोभृगवोविरुरुचुर्व्वनेषुचित्रंव्विब्भ्वंव्विशेविशे ॥ ६ ॥ त्रीणिशता । त्रीसहस्राण्यग्निन्त्रिशच्चदेवानवचासपर्य्यन् ॥ औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्मा आदिद्धोतारन्न्यसादयन्त ॥७॥ मूर्द्धानन्दिवं ॥ मूर्द्धानन्दिवोऽअरतिम्पृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निम् ॥ कविᳬसम्राजमतिथिञ्जनानामासन्नापात्रञ्जनयन्तदेवाः ॥ ८ ॥ अग्निर्वृत्राणि । जङ्घनद्द्रविणस्युर्विपन्यया ॥ समिद्धᳬशुक्रऽआहुतᳬ ॥ ९ ॥

विश्वेभिःसोम्म्यम् ॥ विश्वेभिःसोम्म्यम्मध्वग्नऽइन्द्रेणव्वायुना ॥ पिबामित्रस्यधामभिः ॥ १० ॥ आयत् ॥ आयदिषेनृपतिन्तेजऽआनट्शुचिरेतोनिषिक्तन्द्यौरभीके ॥ अग्निःशर्द्धमनवद्यंय्युवानꣳस्वाद्ध्यञ्जनयत्सूदयंच्च ॥ ११ ॥ अग्नेशर्द्ध । महतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसन्तु ॥ सञ्जास्पत्यꣳसुयममाकृणुष्ष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहाꣳसि ॥ १२ ॥ त्वाꣳहि । मन्द्रतममर्क्कशोकैर्व्ववृमहेमहिनःश्रोष्यग्ने ॥ इन्द्रन्नत्वाशवसादेवतावायुम्पृणन्तिराधसानृतमाः ॥ १३ ॥

त्वेऽअंग्ने । स्वाहुतप्प्रियासंः सन्तुसूरयंः ॥ यन्तारोयेमघवांनोजनां
नामूर्व्वान्दयंन्तुगोनांम् ॥ १४ ॥ श्रुधिश्श्रुंत्कर्ण्ण ॥ श्रुधिश्श्रुंत्कर्ण्णव
न्हिंभिर्द्देवैरंग्नेसयावंभिः ॥ आसींदन्तुबर्हिषिंमित्रोऽअंर्य्यमाप्प्रांत
र्य्यावाणोऽअद्ध्वरम् ॥१५॥ विश्श्वेषामदिंतिः ॥ विश्श्वेषामदिंतिर्य्यज्ञि
यानांविश्श्वेषामतिंथिर्म्मानुषाणाम् ॥ अग्निर्द्देवानामवंऽआवृणानः
सुंमृडीकोभंवतुजातवेंदाः ॥ १६ ॥ महोऽअग्ग्नेः । संमिधानस्यशर्म्म
ण्यनांगामित्रेवरुणेस्वुस्तयें ॥ श्रेष्ठेस्यामसवितुःसवींमनितद्देवानाम्

वोंऽअद्याॆवृंणीमहे ॥१७॥ [१७] आपांश्चित् ॥ आपांश्चित्पिप्युस्त
र्य्योंनगावोनक्षन्नृतञ्जंरितारंस्तऽइन्द्र ॥ याहिवायुर्न्ननियुतोंनोऽअ
च्छात्वꣳहिधीभिर्दयंसेविवाजांन् ॥१८॥ गावऽउपं ॥ गावऽउपांव
तावतम्महीयज्ञस्यंरप्सुदां ॥ उभाकर्णाहिरण्ययां ॥१९॥ यदद्य ।
सूरऽउदितेनांगामित्रोऽअंर्य्यमा ॥ सुवातिंसवितांभगं÷ ॥२०॥ आ
सुतेसिञ्चतश्रियꣳरोदंस्योरभिश्रियम् ॥ रसादंधीतवृषभम् ॥ तम्प्र
त्नथायंवेनः ॥२१॥ आतिष्ठंन्तम्परिं ॥ आतिष्ठंन्तम्परिविश्वेंऽअ

भूषुञ्छ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः ॥ महत्तद्वृष्णोऽअसुरस्यनामा
विश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ ॥ २२ ॥ प्रवः ॥ प्रवोमहेमन्दमाना
यान्धसोर्च्चाविश्वानरायविश्वाभुवे ॥ इन्द्रस्ययस्यसुमखंसहोमहि
श्रवोनृम्णञ्चरोदसीसपर्य्यतः ॥२३॥ बृहन्नित ॥ बृहन्निदिध्ममऽ
एषाम्भूरिशस्तम्पृथुःस्वरुः ॥येषामिन्द्रोयुवासखा॥२४॥ इन्द्रेहि॥
इन्द्रेहिमत्स्यन्धसोविश्वेभिःसोमपर्वभिः ॥ महाँ२ऽअभिष्टिरोज
सा ॥२५॥ इन्द्रोवृत्रम् ॥ इन्द्रोवृत्रमवृणोच्छर्द्धनीतिःप्रमायिनाम

मिनाद्दूर्प्पंणीतिहं ॥ अहुञ्व्यृ॒ँसमुशधग्गवनैष्व्वाविद्धैनांऽअकृणो
ह्राम्म्याणाम् ॥२६॥ कुतस्त्वम् ॥ कुतस्त्वामिन्द्रमाहिनंसन्नेकोयासि
सत्पतेकिन्तंऽइत्था ॥ सम्पृंच्छसेसमराणश्शुभानैर्वोचेस्तन्नोहरि
वोयत्तेंऽअस्मे ॥ महाँ२ऽइन्द्रोयऽओजसाकदाचनस्तरीरसिकदा
चनप्प्रयुच्छसि ॥२७॥ आतत्तंऽइन्द्रायवं÷। पनन्ताभियऽऊर्वङ्गो
मन्तान्तितृत्सान् ॥ सकृत्स्वुंय्येपुरुपुत्राम्महीं सहस्त्रधाराम्बृहती
न्दुदुक्षन् ॥२८॥ इमान्ते ॥ इमान्तेधियम्प्रभरेमहोमहीमस्यस्तोत्रे

धिषणायत्तंऽआनजे ॥ तमुंत्सवेचंप्प्रसवेचंसासहिमिन्द्रंन्देवासः
शवसामदुन्ननु ॥ २९ ॥ [१२] विभ्राड्डृहत् ॥ विभ्राड्डृहत्पिबतुसो
म्म्यम्मद्ध्वायुर्द्दधंद्यज्ञपंतावविंह्रुतम् ॥ वातंजूतोयोऽअंभिरक्षंतित्त्म
नांप्प्रजाःपुंपोषपुरुधाविराजति ॥ ३० ॥ उदुत्यम् ॥ उदुत्यञ्जातवेद
सन्देवंवंहन्तिकेतवंः ॥ दृशेविश्श्वांयसूर्य्यम् ॥ ३१ ॥ येनांपावक ॥
येनांपावकचक्षसाभुरण्यन्तञ्जनाँ२ऽअनु ॥ त्वंवंरुणपश्यंसि ॥ ३२
दैव्यांवद्ध्वर्य्यू ॥ दैव्यांवद्ध्वर्य्यूऽआगंतह्रथेनसूर्य्यत्वचा ॥ मद्ध्वाय

ज्ञꣳसमंज्ञाथे ॥ तम्प्रत्नथायंव्वेनश्चित्रन्देवानाम् ॥ ३३ ॥ आनं÷ ॥
आनुऽइडाभिर्व्विदथेसुशस्तिव्विश्वानंरꣳसवितादेवऽएंतु ॥ अपियथा
युवानोमत्संथानोव्विश्वञ्जगंदभिपित्वेमंनीषा ॥ ३४ ॥ यदुद्य । कच्च
वृत्रहन्नुदगांऽअभिसूर्य्यं ॥ सर्व्वन्तदिन्द्रतेव्वशे ॥ ३५ ॥ तरणिर्व्विश्व
दर्शतꣳ ॥ तरणिर्व्विश्वदर्शतोज्ज्योतिष्कृदंसिसूर्य्यं ॥ व्विश्वमाभांसि
रोचनम् ॥ ३६ ॥ तत्सूर्य्यंस्य । देवत्वन्तन्महित्वम्मध्याकर्त्तोर्व्वि
ततꣳसञ्जभार ॥ यदेदयुंक्तहरितं÷सधस्त्थादाद्द्रात्रीवासंस्तनुतेसि

मस्म्मै ॥ ३७ ॥ तन्मित्रस्यं ॥ तन्मित्रस्यवरुणस्याभिचक्षेसूर्य्यौ
रूपङ्कृणुतेद्योरुपस्थें ॥ अनन्तमन्यद्रुशंदस्यपाजं÷कृष्णमन्यद्धरि
तंसम्भंरन्ति ॥ ३८ ॥ बण्णमहान् ॥ बण्णमहाँ२ऽअंसिसूर्य्यबडा
दित्यमहाँ२ऽअंसि ॥ महस्तैंसुतोमंहिमापंनस्यतेद्धादेवमहाँ२ऽअं
सि ॥ ३९ ॥ बट्सूर्य्यश्रवंसामहाँ२ऽअंसिसत्रादेवमहाँ२अंसि ॥ म
न्हादेवानांमसुर्य्य÷पुरोहितोविभुज्योतिरदांभ्यम् ॥ ४० ॥ श्रायं
न्तऽइवसूर्य्यं ॥ श्रायंन्तऽइवसूर्य्यंविश्वेदिन्द्रंस्यभक्षत ॥ वसूंनि

जातेजनंमानऽओजंसाप्प्रतिंभागन्नदींधिम ॥ ४१ ॥ अद्यादेंवाः ॥
अद्यादेंवाऽउदिंतासूर्य्यस्यनिरᳬहंसःपिपृतानिरंवद्यात् ॥ तन्नोमि
त्रोवरुंणोमामहन्तामदिंतिश्सिन्धुः पृथिवीऽउतद्यौः ॥ ४२ ॥ आ
कृष्णेनं ॥ आकृष्णेनरजंसावर्त्तमानोनिवेशयंन्नमृतम्मर्त्यञ्च ॥ हि
रण्ययेनसवितारथेनादेवोयांतिभुवंनानिपश्यंन् ॥ ४३ ॥ [१४]
प्रवांवृजे । सुप्प्रयाबर्हिरेषामाविश्पतींवबीरिटऽइयाते ॥ विशाम
क्तोरुषसंः पूर्व्वहूंतौवायुःपूषास्वस्तयेंनियुत्वांन् ॥ ४४ ॥ इन्द्रवायू

बृहस्पतिंम् ॥ इन्द्रंवायूबृहस्पतिंम्मित्राग्निम्पूषणम्भगंम् ॥ आ
दित्यान्मारुंतङ्गणम् ॥ ४५ ॥ वरुंणःप्प्राविता । भुंवन्मित्रोविश्वा
भिरूतिभिंः ॥ करंतान्नःसुराधंसः ॥ ४६ ॥ अधिंनः ॥ अधिंनऽ
इन्द्रैषांविष्णोसजात्यानाम् ॥ इतामरुंतोऽअश्विंना ॥ तम्प्रत्नथा
यंवेनोयेदेवासऽआनऽइडाभिर्विश्वेभिः सोम्म्यम्मद्धोमासश्चर्षणी
धृतः ॥ ४७ ॥ अग्नऽइन्द्र । वरुंणमित्रदेवाःशर्द्धःप्प्रयंन्तमारुंतो
तविष्णो ॥ उभानासंत्यारुद्रोऽअधग्नाःपूषाभगःसरंस्वतीजुषन्त

॥ ४८ ॥ इन्द्राग्नीमित्रावरुणा ॥ इन्द्राग्नीमित्रावरुणादितिꣳस्वः पृथिवीन्द्याम्मरुतꣳपर्वताँ२अपः ॥ हुवेविष्णुंम्पूषणम्ब्रह्मणस्पतिम्भगन्नुशꣳसꣳसवितारमूतये ॥ ४९ ॥ अस्म्मेरुद्राः ॥ अस्म्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाꣳ ॥ यश्शꣳसंतेस्तुवतेधायिपज्ज्रऽइन्द्रज्ज्येष्ठाऽअस्म्माँ२अवन्तुदेवाः ॥ ५० ॥ अर्वाञ्चोऽअद्य ॥ अर्वाञ्चोऽअद्याभवतायजत्राऽआवोहार्दिभयमानोव्ययेयम् ॥ त्राध्वन्नोदेवानिजुरोवृकस्यत्राध्वङ्कर्त्तादवपदोयजत्राꣳ ॥ ५१ ॥

व्विश्वेऽअद्य । मुरुतोव्विश्वंऽऊतीव्विश्वेभवन्त्वग्नयुःसमिद्धाः ॥ व्विश्वे
नोदेवाऽअवसागमन्तुव्विश्वमस्तुद्रविणंव्वाजोऽअस्म्मे ॥५२॥ व्विश्वे
देवाः । शृणुतेम६हवम्मेयेऽअन्तरिक्षेयऽउपद्यविष्ठ ॥ येऽअग्नि
जिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्यास्म्मिन्बर्हिषिमादयद्ध्वम् ॥५३॥ देवे
भ्योहि । प्प्रथमंय्यज्ञियेभ्योमृतत्व६सुवसिभागमुत्तमम् ॥ आ
दिद्दामान६सवितर्व्यूर्णुषेनूचीनाजीवितामानुषेभ्यः ॥५४॥[११]
प्रवायुम् ॥ प्रवायुमच्छाबृहतीमनीषाबृहद्रयिंव्विश्ववार६रथप्राम् ॥

द्युतद्यामानियुतꣳपत्यंमानꣳकविꣳकविमियक्षसिप्प्रयुज्ज्यो ॥५५॥
इन्द्रंवायूऽइमे । सुताऽउपप्प्रयोभिरागंतम् ॥ इन्दवोवामुशन्तिहि
॥५६॥ मित्रꣳहुवे । पूतदंक्षंवरुणञ्चारिशादंसम् ॥ धियंघृताचीꣳ
साधन्ता ॥५७॥ दस्रायुवाकवꣳ । सुतानासंत्यावृक्तबंर्हिषः ॥ आ
यातꣳरुद्रवर्त्तनी ॥ तम्प्रत्नथायंवेनꣳ ॥५८॥ विदद्यदी ॥ विदद्यदीस
रमारुग्णमद्रेर्म्महिपाथं÷पूर्व्यꣳसध्र्यक्कꣳ ॥ अग्ग्रंन्नयत्सुपद्यक्षंराणा
मच्छारवम्प्रथमाजानतीगात् ॥ ५९ ॥ नहिस्प्पशम् ॥ नहिस्प्पशम

विंदन्नन्यमस्म्माद्वैश्वानरात्पुरऽएतारम्मग्नेः ॥ एमेनमवृधन्नमृताऽ
अमर्त्यंवैश्वानरङ्क्षैत्रंजित्यायदेवाः ॥६०॥ उग्राविघनिनां ॥ उग्रा
विघनिनामृधऽइन्द्राग्नीहवामहे ॥ तानोमृडातऽईदृशे ॥ ६१ ॥ उ
पोस्म्मै ॥ गायतानरःपवमानायेन्दवे ॥ अभिदेवाँ२इयक्षते ॥६२॥
येत्वा॥ हिहत्यैमघवन्नवर्द्धन्न्येशाम्बरेहरिवोयेगविष्ठौ ॥ येत्वानूनम
नुमदन्तिविप्राःपिबेन्द्रसोमसगणोमरुद्भिः ॥ ६३ ॥ जनिष्ठाऽउ
ग्रःसहसेतुरायमन्द्रऽओजिष्ठोबहुलाभिमानः ॥ अवर्द्धन्निन्द्रम्मरु

तंश्चिदत्रंमातायद्वीरन्दुधनद्धनिंष्ठा ॥ ६४ ॥ आतु ॥ आतूनंऽइन्द्रवृ
त्रहन्नुस्स्माकंमुर्द्धमागंहि ॥ मुहान्महीभिंरूतिभिं÷ ॥ ६५ ॥ त्वामिं
न्द्र ॥ त्वामिंन्द्रुप्प्रतूंर्तिष्व्वुभिविश्वांऽअसिुस्पृधं÷ ॥ अुशुस्तिहाजं
निताविंश्वतूरंसित्वन्तूंर्व्यतरुष्ष्यतः ॥ ६६ ॥ अनुंते ॥ अनुंतेशुष्म्मं
न्तुरयंन्तमीयतुःक्षोणीशिशुन्नमातरां । विश्वांस्तेस्पृधं÷श्नथयन्तमु
न्यवेंवृत्रंव्यदिंन्द्रुतूर्वंसि ॥ ६७ ॥ युज्ञोदेुवानांम् ॥ युज्ञोदेुवानाम्प्र
त्यैंतिसुम्म्नमादिंत्यासोभवंतामृडयन्तं÷ ॥ आवोर्वाचींसुमतिर्वंवृ

त्यादुद्दहोश्विद्यावोवरिवोवित्तरासंत ॥ ६८ ॥ अदब्धेभिःसवितः । पा
युभिष्ट्वꣳशिवेभिरद्यपरिपाहिनोगयम् ॥ हिरण्यजिह्वःसुवितायन
व्यसेरक्षामाकिर्न्नोऽअघशꣳसऽईशत ॥ ६९ ॥ [१५] प्रवीरया । शु
चयोदद्रिरेवामद्धुर्युभिर्म्मधुमन्तःसुतासः ॥ वहवायोनियुतोया
ह्यच्छापिबासुतस्यान्धसोमदाय ॥ ७० ॥ गावऽउप ॥ गावऽउपाव
तावतम्महीयज्ञस्यरप्सुदा ॥ उभाकर्ण्णाहिरण्यया ॥ ७१ ॥ काव्य
योराजानेषु ॥ काव्ययोराजानेषुक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसास

धस्त्थुऽआ ॥ ७२ ॥ दैव्यावद्ध्वर्य्यू ॥ दैव्यावद्ध्वर्य्यूऽआगत॒ꣳरथे॑नसू
र्य्यत्वचा ॥ मद्ध्वायज्ञꣳसमञ्जाथे ॥ तम्प्रत्क्नथायंवेनः ॥ ७३ ॥ तिर
श्चीनोविततꣳ ॥ तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषामधःस्विदासी३ दुपरि
स्विदासी३त् ॥ रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसन्त्स्वधाऽअवस्तात्प्र
यतिःपरस्तात् ॥ ७४ ॥ आरोदसी । अपृणदास्वर्म्महज्जातंय्यदेनम
पसोऽअधारयन् ॥ सोऽअद्ध्वरायपरिणीयतेकविरत्योनवाजसातये
चनोहित ॥ ७५ ॥ उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा ॥ उक्थेभिर्वृत्रहन्तमायाम

न्दानाचिदागिरा ॥ आङ्गूषैराविवासतः ॥ ७६ ॥ उपनः । सूनवो
गिरःशृण्वन्त्वमृतस्यये ॥ सुमृडीकाभवन्तुनः ॥७७॥ ब्रह्माणि
मे । मतयःशᳺसुतासःशुष्मंऽइयर्त्तिप्रभृतोमेऽअद्रिः ॥ आशा
सतेप्रतिहर्य्यन्त्युक्थेमाहरीवहतस्तानोऽअच्छ ॥ ७८ ॥ अनुत्तमा
ते । मघवन्नकिर्न्नुनत्वावाँ२ऽअस्तिदेवताविदानः ॥ नजायमानोन
शतेनजातोयानिकरिष्याकृणुहिप्रवृद्ध ॥ ७९ ॥ तदित् ॥ तदिदा
सभुवनेषुज्ज्येष्ठंयतोजज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्मणः ॥ सद्योजज्ञानोनिरि

णातिशत्रूनननुयंविश्वेमदुन्त्यूमांᳫं ॥८०॥ इमाऽउंत्वा । पुरूवसोगि
रोंवर्द्धन्तुयाममं ॥ पावकवंर्ण्णाᳫंशुचंयोविपश्चितोभिस्तोमैंरनूषत
॥८१॥ यस्यायम् ॥ यस्यायंविश्वऽआर्य्योदासंः शेवधिपाऽअरिंः ॥
तिरश्चिदुर्य्येरुशमेपवींरवितुभ्येत्सोऽअंज्यतेरायिंः ॥८२॥ अयᳫं
सहस्रम् ॥ अयᳫंसहस्रमृषिंभिᳫंसहंस्कृतᳫंसमुद्रऽइंवपप्रथे ॥ सत्यंः
सोऽअंस्यमहिमागृणेशवोंयज्ञेषुंविप्रराज्ये ॥ ८३ ॥ अदंब्धेभिᳫंस
वितᳫं । पायुभिष्ट्वᳫंशिवेभिंरद्यपरिंपाहिनोगयंम् ॥ हिरंण्ण्यजिह्वᳫं

सुवितायनव्यंसेरक्षामाकिंन्नोंऽअघशंऽसऽईशत ॥ ८४ ॥ [१५]
आनं÷ ॥ आनोंयज्ञन्दिविस्पृशंवायोंयाहिसुमन्मंभिः ॥ अन्तःप
वित्रंऽउपरिंश्रीणानोयंऽशुक्रोऽअंयामिते ॥ ८५ ॥ इन्द्रवायूसुस
न्दृशा। सुहवेहहंवामहे॥यथांनःसर्वऽइज्जनोंनमीवःसङ्गमेसुमनाऽ
असंत् ॥ ८६ ॥ ऋधगित्था। समर्त्यं÷शशमेदेवतांतये ॥ योनूनम्मि
त्रावरुणावभिष्टंयऽआचक्रेहव्यदांतये ॥ ८७॥ आयांतम् ॥ आया
तमुपंभूषतम्मध्वं÷पिबतमश्विना ॥ दुग्धम्पयोंवृषणाजेन्याावसूमा

नोमर्द्धिहूमागंतम् ॥ ८८ ॥ प्रैतुं ॥ प्रैतुब्रह्मणस्प्पतिःप्प्रदेव्व्येतुसूनृ
तां ॥ अच्छांवीरन्नर्य्यम्पुङ्क्तिरांधसन्देवायुज्ञन्नंयन्तुनः ॥ ८९ ॥ चन्द्र
मांऽअप्प्सु ॥ चन्द्रमांऽअप्प्स्वन्तरासुपर्णोधांवतेदिवि ॥ रयिम्पिश
ङ्गम्बहुलम्पुरुस्पृहह्हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ ९० ॥ देवन्देवंवः ॥ देवन्देवं
वोवंसेदेवन्देवमभिष्टंये ॥ देवन्देवःहुवेमवाजंसातयेगृणन्तोदेव्व्या
धिया ॥ ९१ ॥ दिविपृष्टः ॥ दिविपृष्टोऽअंरोचताग्निर्वैश्वानरोबृहन् ॥
क्ष्मयांवृधानऽओजंसाचनोंहितोज्ज्योतिषाबाधतेतमः ॥ ९२ ॥ इन्द्रां

ग्नीऽअपात् ॥ इन्द्राग्नीऽअपादियम्पूर्वागात्पद्वतीभ्यः ॥ हित्वीशि
रोजिह्वयावावदच्चरत्त्रिंशत्पदान्यक्रमीत् ॥९३॥ देवासोहिष्म्मा ।
मनवेसमन्यवोविश्वेसाकꣳसरातयः ॥ तेनोऽअद्यतेऽअपरन्तुचेतु
नोभवन्तुवरिवोविदः ॥ ९४ ॥ अपाधमत् ॥ अपाधमदभिशस्ती
रशस्तिहाथेन्द्रोद्युम्न्याभवत् ॥ देवास्तऽइन्द्रसख्याययेमिरेबृह
द्भानोमरुद्गण ॥९५॥ प्रवः ॥ प्रवऽइन्द्रायबृहतेमरुतोब्रह्मार्चत ॥
वृत्रꣳहनतिवृत्रहाशतक्रतुर्वज्ज्रेणशतपर्वणा ॥ ९६ ॥ अस्येत् ॥ अ

स्येदिन्द्रौवावृधेवृष्ण्यंशवोमदेसुतस्यविष्णवि ॥ अद्यातमस्यम
हिमानमायवोनुष्टुवन्तिपूर्वथा ॥ इमाऽउत्वायस्यायमयᳬसहस्रं
मूर्द्धंऽऊपुर्णं ॥९७॥ [१३] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांत्रयस्त्रिं
शोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ य
ज्जाग्रतःपंचनद्यःसोमोधेनुमाकृष्णोनपूषंतवदशकानतदष्टौषडष्टा
पंचाशत् ॥ हरिःॐ यज्जाग्रंतᳬ ॥ यज्जाग्रंतोदूरमुदैतिदैवन्तदु
सुप्तस्यतथैवैति ॥ दूरङ्गमञ्ज्योतिषाञ्ज्योतिरेकन्तन्मेमनंःशिवसङ्क

ल्पमस्तु ॥ १ ॥ येनकर्म्माणि ॥ येनकर्म्माण्यपसोमनीषिणोयज्ञे
कृण्वन्तिविदथेषुधीराः ॥ यदपूर्व्वंयक्षमन्तःप्रजानान्तन्मेमनः
शिवसङ्कल्पमस्तु ॥ २ ॥ यत्प्रज्ञानम् ॥ यत्प्रज्ञानमुतचेतोधृतिश्च
यज्ज्योतिरन्तरमृतम्प्रजासु ॥ यस्मान्नऽऋतेकिञ्चनकर्म्मक्रियते
तन्मेमनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ३ ॥ येनेदम् ॥ येनेदम्भूतम्भुवनम्भ
विष्यत्परिगृहीतममृतेनसर्व्वम् ॥ येनयज्ञस्तायतेसप्तहोतातन्मे
मनःशिवसङ्कल्पमस्तु ॥ ४ ॥ यस्मिन्नृचः ॥ यस्मिन्नृचःसाम

रक्षतन्त्वृश्ध्यवन्द्य ॥ त्रातातोकस्यतनयेगवामस्यनिमेषद्रक्षमाणस्त
वंव्रते ॥ १३ ॥ उत्तानायामव ॥ भराचिकित्वान्सद्यःप्रवीतावृष
णञ्जजान ॥ अरुपस्तूपोरुशदस्यपाजऽइडायास्पुत्रोवयुनेजनिष्ट
॥ १४ ॥ इडायास्त्वा । पदेवयन्नाभापृथिव्याऽअधि ॥ जातवेदोनि
धीमह्यग्नेहव्यायवोढवे ॥ १५ ॥ प्रमन्महे । शवसानायशूषमाङ्गू
षङ्गिर्वणसेऽअङ्गिरस्वत् ॥ सुवृक्तिभिस्तुवतऽऋग्मियायार्चामार्कन्नरे
विश्रुताय ॥ १६ ॥ प्रवं÷ ॥ प्रवोमहेमहिनमोभरध्वमाङ्गूष्यःशव

सानायसामं ॥ येनानः पूर्वेपितरः पदज्ञाऽअर्चन्तोऽअङ्गिरसोगाऽ
अविन्दन् ॥ १७ ॥ इच्छन्तित्वा । सोम्म्यासः सखायः सुन्वन्तिसो
मन्दधतिप्रयाꣳसि ॥ तितिक्षन्तेऽअभिशस्तिञ्जनानामिन्द्रत्वदा
कश्चनहिप्रकेतः ॥ १८ ॥ नते । दूरेपरमाचिद्रजाꣳस्यातुप्रयाहिहरि
वोहरिभ्याम् ॥ स्थिरायवृष्णेसवनाकृतेमायुक्ताग्रावाणः समि
धानेऽअग्नौ ॥ १९ ॥ अषाढꣳयुत्सुपृतनासुपप्रिꣳस्वर्षामप्सांवृजनं
स्यगोपाम् ॥ भरेषुजाꣳसुक्षितिꣳसुश्रवसञ्जयन्तन्त्वामनुमदेमसो

म ॥२०॥ [१०] सोमोधेनुम् ॥ सोमोधेनुꣳसोमोऽअर्वन्तमाशुꣳसो
मोवीरङ्कर्मण्यन्ददाति॥सादन्यंविदत्थ्यꣳसभेयम्पितृश्श्रवणंय्यो
ददाशदस्मै ॥२१॥ त्वमिमाः ॥ त्वमिमाऽओषधीःसोमविश्वास्त्व
मपोऽअंजनयस्त्वङ्गाः ॥ त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षन्त्वञ्ज्योतिषावित
मोववर्त्थ ॥२२॥ देवेननः ॥ देवेननोमनसादेवसोमरायोभागꣳसंह
सावन्नभियुध्य ॥ मात्वातनदीशिषेवीर्य्यस्योभयेभ्यःप्रचिकित्सा
गविष्टौ ॥२३॥ अष्टौवि ॥ अष्टौव्यख्यत्ककुभःपृथिव्यास्त्रीधन्व

योजंनासप्तसिन्धूंन्। हिरण्याक्षःसंविताद्देवऽआगाद्दधुद्रत्नांदाशु
षेवार्य्याणि ॥ २४ ॥ हिरंण्यपाणिःसविता । विचंर्षणिरुभेद्यावांपृ
थिवीऽअन्तरीयते ॥ अपामीवाम्बाधंतेवेतिसूर्य्यमभिकृष्णेनरजं
साद्यामृंणोति ॥ २५ ॥ हिरंण्यहस्तोऽअसुंरः । सुनीथःसुंमृडीकः
स्ववाँयात्वर्वाङ् ॥ अपसेधंन्रक्षसोंयातुधानानस्त्थांद्देवःप्रंतिदोषङ्गृं
णानः ॥ २६ ॥ येते ॥ येतेपन्थाःसवितःपूर्व्यासोंरेणवःसुकृंताऽअ
न्तरिंक्षे ॥ तेभिंर्नोऽअद्यपथिभिः सुगेभीरक्षांचनोऽअधिंचब्रूहिदेव

॥ २७ ॥ उभापिबतम् ॥ उभापिबतमश्विनोभानःशर्म्मयच्छतम् ॥
अविद्रियाभिरूतिभिः ॥ २८ ॥ अप्नस्वतीमश्विना ॥ अप्नस्वतीम
श्विनावाचमस्मेकृतन्नोदस्रावृषणामनीषाम् ॥ अद्युत्येवसेनिह्वये
वांवृधेचनोभवतंवाजसातौ ॥ २९ ॥ द्युभिरक्तुभिः ॥ द्युभिरक्तुभिः
परिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विनासौभगेभिः ॥ तन्नोमित्रोवरुणोमा
महन्तामदितिःसिन्धुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ३० ॥ [१०] आकृष्णे
न । रजसावर्त्तमानोनिवेशयन्नमृतम्मर्त्यञ्च ॥ हिरण्ययेनसविता

रथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ ३१ ॥ आरात्रि । पार्थिवꣳरजः
पितुरप्प्रायिधामभिः ॥ दिवःसदाꣳसिबृहतीवितिष्ठसऽआत्वेषंव
र्त्ततेतमः ॥ ३२ ॥ उषस्तत् ॥ उषस्तच्चित्रमाभरास्म्मब्भ्यंव्वाजिनी
वति ॥ येनतोकञ्चतनयञ्चधामहे ॥३३॥ प्रातरग्निम् ॥ प्रातरग्निम्प्रा
तरिन्द्रꣳहवामहेप्प्रातर्म्मित्रावरुणाप्प्रातरश्विना ॥ प्रातब्भगम्पूष
णम्ब्रह्मणस्प्पतिम्प्रातःसोममुतरुद्रꣳहुवेम ॥ ३४ ॥ प्रातर्जितम्भ
गम् ॥ प्रातर्जितम्भगमुग्रꣳहुवेमव्वयम्पुत्रमदितेर्य्योविधर्त्ता ॥ आ

ध्रश्चिद्यम्मन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यम्भगम्भक्षीत्याह ॥ ३५ ॥ भ
गप्प्रणेतः ॥ भगप्प्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमान्धियमुदवाददन्नः ॥
भगप्प्रनोजनयगोभिरश्वैर्भगप्प्रनृभिर्नृवन्तःस्याम ॥ ३६ ॥ उते
दानीम् ॥ उतेदानीम्भगवन्तःस्यामोतप्प्रपित्वऽउतमध्येऽअह्नाम् ॥
उतोदितामघवन्त्सूर्य्यस्यव्वयन्देवानांसुमतौस्याम ॥ ३७ ॥ भगऽ
एव । भगवाँ२ऽअस्तुदेवास्तेनव्वयम्भगवन्तःस्याम ॥ तन्त्वाभगस
र्व्वऽइज्जोहवीतिसनोभगपुरऽएताभवेह ॥ ३८ ॥ समध्वराय ॥ समध्व

रायोपसौनमन्तदधिक्कावेंवशुचयेपदायं ॥ अर्व्वाचीनंव्वसुविदम्भगं
न्नोरथमिवाश्वांवाजिनऽआवहन्तु ॥ ३९ ॥ अश्वावतीर्ग्गोमतीः ॥
अश्वावतीर्ग्गोमतीर्न्नऽउषासोवीरवतीःसदमुच्छन्तुभद्राः ॥ घृतन्दु
हानाव्विश्वतःप्प्रपीतायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४० ॥ [१० ॥]
पूषन्तव । व्व्रतेव्वयन्नरिष्येमकदाचन ॥ स्तोतारस्तऽइहस्म्मसि ॥
॥ ४१ ॥ पथस्प्पथःपरिपतिम् ॥ पथस्प्पथःपरिपतिंव्वचस्याकामेन
कृतोऽअभ्यानडर्कम् ॥ सनोरासच्छुरुधश्चन्द्राग्ग्राधियन्धियः

सीषधातिष्वंपूषा ॥ ४२ ॥ त्रीणिंपदाविचंक्रमेविष्णुर्गोपाऽअदा
भ्यः ॥ अतोधर्म्माणिधारयंन् ॥ ४३ ॥ तद्विप्रांसः ॥ तद्विप्रांसो
विपन्यवोंजागृवाꣳसःसमिन्धते ॥ विष्णोर्यत्परमम्पदम् ॥४४॥
घृतवंतीभुवंनानाम् ॥ घृतवंतीभुवंनानामभिश्रियोवीपृथ्वीमंधुदु
घेसुपेशंसा ॥ द्यावांपृथिवीवरुंणस्यधर्म्मणाविष्कंभितेअजरेभूरिरेत
सा ॥ ४५ ॥ येनःसपत्ना‌ऽअपतेभंवन्त्विन्द्राग्निभ्यामवंबाधामहे
तान् ॥ वसंवोरुद्राऽआदित्याऽउंपरिस्पृशंम्मोग्रञ्चेत्तारमधिराजम

क्रन् ॥४६॥ आनासत्या । त्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्य्यातम्मधुपेयमं
श्विना ॥ प्रायुस्तारिष्टन्नीरपांᳫसिमृक्षतᳬसेधतन्द्वेषोभवतᳬसचाभु
वा ॥४७॥ एषवः ॥ एषवस्तोमोमरुतऽइयङ्गीर्म्मादार्य्यस्यमान्यस्य
कारोः ॥ एषायासीष्टतन्वेवयाविद्यामेषंवृजनञ्जीरदानुम् ॥४८॥ स
हस्तोमाःसहच्छन्दसः ॥ सहस्तोमाःसहच्छन्दसऽआवृतःसहप्र
माऽऋषयःसप्तदैव्याः ॥ पूर्वेषाम्पन्थामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरे
रथ्योनरश्मीन् ॥४९॥ आयुष्यंवर्च्चस्यम् ॥ आयुष्यंवर्च्चस्यᳬराय

स्प्पोषमौद्भिदम्॥इद६ हिरण्यंवर्च्चस्वज्जैत्रायाविंशतादुमाम्॥५०॥
नतत्॥नतद्रक्षांᳬसिनापिशाचास्तरन्तिदेवानामोजः प्प्रथमजᳬ
ह्येतत् ॥ योबिभर्त्तिदाक्षायण६ हिरण्यᳬसदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुᳬ
समनुष्ष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥५१॥ यदाबध्नन् ॥ यदाबध्नन्दा
क्षायणाहिरण्य६ शतानीकायसुमनस्यमानाः॥तन्मऽआबध्नामि
शतशारदायायुष्ष्माञ्जरदष्टिर्य्यथासम् ॥५२॥ उतनः ॥ उतनोहि
र्बुध्न्यः शृणोत्वजऽएकपात्पृथिवीसमुद्रः ॥ विश्वेदेवाऽऋतावृधो

हुवाना÷स्तुतामन्त्राँ॑ऽकविशस्ताऽअवन्तु ॥५३॥ इमागिरं॑÷ ॥ इमा
गिरंऽआदित्येभ्यो॑घृतस्नूं॑ऽसनाद्राजंभ्योजुह्वाजुहोमि॥शृणोतुमि
त्रोऽअंर्य्यमाभगोनस्तुविजातोवरुणोदक्षोऽअꣳशं÷ ॥५४॥ सप्तऽ
ऋषंयः॑ ॥ सप्तऽऋषंयः॑प्रतिहिताः॑शरीरेसप्तरंक्षन्तिसदुमप्प्रंमाद
म् ॥ सप्तापश्स्वपंतोलोकमीयुस्तत्रंजागृतोऽअस्वंप्नजौसत्रसदौच
देवौ॥५५॥उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयन्तंस्त्वेमहे॥उपप्प्रयंन्तुमरुतं÷
सुदानंवऽइन्द्रंप्प्राशूर्भवासचा ॥५६॥ प्रनूनम् ॥ प्रनूनम्ब्रह्मंणस्प

तिस्मिन्मन्त्रंवदत्युक्त्थम् ॥ यस्म्मिन्निन्द्रोवरुणोमित्रोऽअर्य्यमादेवाऽ
ओकांꣳसिचक्रिरे ॥५७॥ ब्रह्मणस्पते ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययु
न्तासूक्तस्यबोधितनयञ्चजिन्व ॥ विश्वन्तद्भद्रंय्यदवन्तिदेवाबृहद्व
देमविदथेसुवीराः ॥ यऽइमाविश्वाविश्वकर्म्मायोनःपितान्नपतेन्नस्य
नोदेहि ॥५८॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ अपेतोदशापाघंद्वादशद्यौद्वा
विꣳशतिः ॥ हरिःॐ अपेतः ॥ अपेतोयन्तुपणयोसुम्नादेवपीयवः ॥

अस्यलोकꣳसुतावतः ॥ द्युभिरहोभिरक्तुभिर्व्यक्तꣳयमोदंदात्ववसानंमस्मै ॥ १ ॥ सविताते ॥ सवितातेशरीरेभ्यःपृथिव्याँल्लोकमिच्छतु ॥ तस्मैयुज्यन्तामुस्त्रियाः ॥ २ ॥ वायुश्पुनातु । सवितापुनात्वग्नेर्भ्राजसासूर्य्यस्यवर्च्चसा ॥ विमुच्यन्तामुस्त्रियाः ॥ ॥ ३ ॥ अश्वत्थेवः ॥ अश्वत्थेवोनिषदनम्पर्णेवोवसतिष्कृता ॥ गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुषम् ॥ ४ ॥ सविताते । शरीराणिमातुरुपस्थआवपतु ॥ तस्मैपृथिविशम्भव ॥ ५ ॥ प्रजापतौ

त्वा । देवतायामुपोदकेलोकेनिदधाम्म्यसौ ॥ अपनःशोशुचदघ
म् ॥ ६ ॥ परम्मृत्यो ॥ परम्मृत्योऽअनुपरेहिपन्थांय्यस्तेऽअन्न्यऽ
इतरोदेवयानात् ॥ चक्षुष्म्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमानःप्प्रजाᳪरीरि
षोमोतवीरान् ॥ ७ ॥ शंव्वातः । शᳪहितेघृणिःशन्तेभवन्त्विष्ट्
काः ॥ शन्तेभवन्त्वग्नयःपार्त्थिवासोमात्वाभिशूशुचन् ॥ ८ ॥
कल्प्पन्तान्ते । दिशस्तुब्भ्यमापःशिवतमास्तुब्भ्यम्भवन्तुसिन्धवः
॥ अन्तरिक्षᳪशिवन्तुब्भ्यङ्कल्प्पन्तान्तेदिशःसर्व्वाः ॥ ९ ॥ अ

श्मन्वतीरीयतेसꣳरभद्ध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः ॥ अत्राजही
मोशिवायेऽअसञ्छिवान्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥ १० ॥ अपाघम् ॥
अपाघमपकिल्बिषमपकृत्यामपोरपः ॥ अपामार्गत्वमस्मदपदुः
ष्वप्न्यꣳसुव ॥ ११ ॥ सुमित्रियानः ॥ सुमित्रियानऽआपओषधयःस
न्तुदुर्म्मित्रियास्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयन्द्विष्मः ॥ १२ ॥
अनड्वाहमन्वारभामहेसौरभेयꣳस्वस्तये ॥ सनऽइन्द्रऽइवदेवेभ्यो
वह्निःसन्तारणोभव ॥ १३ ॥ उद्वयम् ॥ उद्वयन्तमसस्परिस्वःप

श्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्दैवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योतिरुत्तमम् ॥ १४ ॥
इमञ्जीवेब्भ्यः । परिधिन्दधामिमैषान्नुगादपरोऽअर्त्थमेतम् ॥ शत
ञ्जीवन्तुशरदः पुरूचीरन्तम्मृत्युन्दधताम्पर्व्वतेन ॥ १५ ॥ अग्नऽआ
यूꣳषि । पवसऽआसुवोर्ज्जमिषञ्चनः ॥ आरेबाधस्वदुच्छुनाम् ॥ १६ ॥
आयुष्म्मानग्ने । हविषावृधानोघृतप्रतीकोघृतयोनिरेधि ॥ घृतम्पी
त्वामधुचारुगव्यम्पितेवपुत्रमभिरक्षतादिमान्त्स्वाहा ॥ १७ ॥ परी
मे । गामनेषतपर्य्यग्निमहृषत ॥ देवेष्वक्रतश्श्रवः कऽइमाँ२ऽआद

धर्षति ॥ १८ ॥ क्रव्यादमग्निम् ॥ क्रव्यादमग्निम्प्रहिणोमिदूरंय्यम
राज्यंङ्गच्छतुरिप्रवाहः ॥ इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंवह
तुप्रजानन् ॥ १९ ॥ वहंवपाम् ॥ वहंवपाञ्जातवेदःपितृभ्योयत्रैना
न्वेत्थनिहिताम्पराके ॥ मेदसःकुल्याऽउपतान्त्स्रवन्तुसत्याऽएषा
माशिषःसन्नमन्ताᳪस्वाहा ॥ २० ॥ स्योनापृथिवि । नोभवानृक्षरानि
वेशनी ॥ यच्छानःशर्म्मसप्रथाः ॥ अपनःशोशुचदघम् ॥ २१ ॥
अस्मात्त्वम् ॥ अस्मात्त्वमधिजातोसित्त्वदयञ्जायताम्पुनः ॥ अ

सौस्वर्गायंलोकायस्वाहा ॥ २२ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांपञ्च
त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥
ऋचंवाचꣳषोडशद्यौःशान्तिरष्टौद्वौचतुर्विꣳशतिः ॥ हरिःॐ ऋचं
वाचम् ॥ ऋचंवाचम्प्रपद्येमनोयजुꣳप्रपद्येसामम्प्राणम्प्रपद्येचक्षुꣳ
श्रोत्रम्प्रपद्ये ॥ वागोजः सहौजोमयिप्प्राणापानौ ॥ १ ॥ यन्मे ।
छिद्रञ्चक्षुषोहृदयस्यमनसोवातितृण्णम्बृहस्पतिर्म्मेतद्दधातु ॥ श
न्नोभवतुभुवनस्ययस्पतिः ॥ २ ॥ भूर्भुवः ॥ भूर्भुवःस्वः तत्सवि

तुर्व्वरेण्यम्भर्गोदेवस्यधीमहि ॥ धियोयोनः प्रचोदयात् ॥ ३ ॥ कयान
नः ॥ कयानश्चित्रऽआभुवदूतीसदावृधः सखा ॥ कयाशचिष्ठयावृ
ता ॥ ४ ॥ कस्त्वा । सत्योमदानाम्मंहिष्ठोमत्सदन्धसः ॥ दृढाचि
दारुजेवसु ॥ ५ ॥ अभीषुणः । सखीनामविताजरितृणाम् ॥ शतम्भ
वास्यूतिभिः ॥ ६ ॥ कयात्वम् । कयात्वन्नऽऊत्याभिप्रमन्दसेवृष
न् ॥ कयास्तोतृभ्यऽआभर ॥ ७ ॥ इन्द्रोविश्वस्यराजति । शन्नोऽअ
स्तुद्विपदेशञ्चतुष्पदे ॥ ८ ॥ शन्नोमित्रः शंवरुणः शन्नोभवत्वर्य्यमा ॥

शन्नऽइन्द्रोबृहस्पतिःशन्नोविष्णुरुरुक्रमः ॥ ९ ॥ शन्नोवातः ।
पवताᳬंशन्नस्तपतुसूर्य्यः ॥ शन्नःकनिक्रदद्देवःपर्ज्जन्योऽअभिव
र्षतु ॥ १० ॥ अहानिशम् ॥ अहानिशम्भवन्तुनःशᳬंरात्रीःप्रति
धीयताम् ॥ शन्नऽइन्द्राग्नीभवतामवोभिःशन्नऽइन्द्रावरुणारातह
व्या ॥ शन्नऽइन्द्रापूषणावाजसातौशमिन्द्रासोमासुवितायशंय्योः
॥ ११ ॥ शन्नः ॥ शन्नोदेवीरभिष्टयऽआपोभवन्तुपीतये ॥ शंय्यो
रभिस्रवन्तुनः ॥ १२ ॥ स्योनापृथिवि । नोभवानृक्षरानिवेशनी ॥

यच्छानꣳशर्म्मसुप्प्रथाꣳ ॥ १३ ॥ आपोहि । ष्ठामयोभुवस्तानꣳ

ऊर्ज्जेदधातन ॥ महेरणायचक्षसे ॥ १४॥ योवः । शिवतमोरस

स्तस्यभाजयतेहनः ॥ उशतीरिवमातरः ॥ १५ ॥ तस्म्माऽअर

म् ॥ तस्म्माऽअरङ्गमामवोयस्यक्षयायजिन्न्वथ ॥ आपोजनयथा

चनꣳ ॥ १६ ॥ [१६] द्यौःशान्तिः ॥ द्यौꣳशान्तिरन्तरिक्षꣳशा

न्तिःपृथिवीशान्तिरापꣳशान्तिरोषधयꣳशान्तिः ॥ व्वनस्प्पतयꣳ

शान्तिर्व्विश्वेदेवाꣳशान्तिर्ब्रह्मशान्तिꣳ सर्व्वꣳशान्तिꣳशान्तिरेवशा

न्तिःसामाशान्तिरेधि ॥ १७ ॥ दृतेदृꣳहमामित्रस्यमाचक्षुषास
र्वाणिभूतानिसमीक्षन्ताम् ॥ मित्रस्याहञ्चक्षुषासर्वाणिभूतानिस
मीक्षे ॥ मित्रस्यचक्षुषासमीक्षामहे ॥ १८ ॥ दृतेदृꣳहमा ॥ ज्यो
क्तेसन्दृशिजीव्यासञ्ज्योक्तेसन्दृशिजीव्यासम् ॥ १९ ॥ नमस्ते
हरसेशोचिषेनमस्तेऽअस्त्वर्च्चिषे ॥ अन्याँस्तेऽअस्मत्तपन्तुहेत
यः पावकोऽअस्मभ्यꣳशिवोभव ॥ २० ॥ नमस्ते । अस्तुविद्यु
तेनमस्तेस्तनयित्नवे ॥ नमस्तेभगवन्नस्तुयतःस्वः समीहसे ॥ २१ ॥

यतोयतः समीहसे ततो नोऽअभयङ्कुरु॥ शन्नः कुरु प्रजाभ्यो भयन्नः

पशुभ्यः ॥ २२ ॥ सुमित्रियानः ॥ सुमित्रियान ऽआपऽओषध

यः सन्तु दुर्म्मित्रियास्तस्मै सन्तु योस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मः

॥ २३ ॥ तच्चक्षुः ॥ तच्चक्षुर्द्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्क्रमुच्चरत् ॥ पश्येम

शरदः शतञ्जीवेम शरदः शतꣳ शृणुयाम शरदः शतम्प्रब्रवाम श

रदः शतमदीनाः स्याम शरदः शतम्भूयश्च शरदः शतात् ॥ २४ ॥

[८] इतिश्रीवाजसनेयसंहितायां षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ श्रीवेद

पुरुषायनमः ॥ अनुवाक्सूत्रम् ॥ देवस्यत्वादशयमायत्वैकादशद्वा
वेकविꣳशतिः ॥ हरिःॐदेवस्यंत्वा । सवितुःप्प्रंसवेश्विनोर्बाहुभ्यां
म्पूष्णोहस्तांभ्याम् ॥ आदंदेनारिंरसि ॥ १ ॥ युञ्जतेमनं÷ ॥ युञ्ज
तेमनंऽउतयुञ्जतेधियोविप्प्राविप्प्रंस्यबृहतोविंपश्चितं÷ ॥ विहोत्रां
दधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यंसवितुःपरिंष्टुतिः ॥ २ ॥ देवींद्यावा
पृथिवी । मखस्यंवामद्यशिरोंराध्यासन्देवयजंनेपृथिव्याः ॥ मखा
यंत्वामखस्यंत्वाशीर्ष्णे ॥ ३ ॥ देव्योवम्म्यः ॥ देव्योवम्म्योभूतस्यं

प्प्रथमुजामुखस्यंवोुद्यशिरोंराध्यासन्देवुयजंनेपृथिुव्याः ॥ मुखायं
त्वामुखस्यंत्वाशीुर्ष्णों ॥ ४ ॥ शतम् १९०० ॥ इयुत्यग्ग्रें ॥ इयुत्य
ग्ग्रंऽआसीन्मुखस्यंतेुद्यशिरोंराध्यासन्देवुयजंनेपृथिुव्याः ॥ मुखायं
त्वामुखस्यंत्वाशीुर्ष्णों ॥ ५ ॥ इन्द्रुस्यौजंः ॥ इन्द्रुस्यौजंस्त्थमुख
स्यंवोुद्यशिरोंराध्यासन्देवुयजंनेपृथिुव्याः ॥ मुखायंत्वामुखस्यंत्वा
शीुर्ष्णों ॥ मुखायंत्वामुखस्यंत्वाशीुर्ष्णों ॥ मुखायंत्वामुखस्यंत्वाशीु
र्ष्णों ॥ ६ ॥ प्रैतु । ब्रह्मंणुस्प्पतिःप्प्रदेुव्येतुसूनृता ॥ अच्छांवीुरन्नर्य्यं

म्पङ्क्तिराधसन्देवायज्ञन्नयन्तुनः ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥
मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ७ ॥
मखस्यशिरः ॥ मखस्यशिरोसि ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥
मखस्यशिरोसि ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखस्यशिरोसि ॥
मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ म
खायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ८ ॥
अश्वस्यत्वा । वृष्णःशक्नाधूपयामिदेवयजनेपृथिव्याः ॥ मखायं

त्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ अश्वस्यत्वावृष्णः शक्नाधूपयामिदेवयजने
पृथिव्याः ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ अश्वस्यत्वावृष्णः शक्ना
धूपयामिदेवयजनेपृथिव्याः ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखा
यत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वा
मखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ ९ ॥ ऋजवेत्वा ॥ साधवेत्वासुक्षित्यैत्वा ॥ मखा
यत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वामखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ मखायत्वा
मखस्यत्वाशीर्ष्णे ॥ १० ॥ [१०] यमायत्वा । मखायत्वासूर्यस्यत्वा

तपसे ॥ देवस्त्वासवितामद्ध्वानक्तुपृथिव्याः सᳫस्पृशस्पाहि ॥ अर्चिरसिशोचिरसितपोसि ॥ ११ ॥ अनाधृष्टापुरस्तात् ॥ अनाधृष्टापुरस्ताद्दग्नेराधिपत्यऽआयुर्म्मेदाः पुत्रवतीदक्षिणतऽइन्द्रस्याधिपत्येप्रजाम्मेदाः सुखदापश्चाद्देवस्यसवितुराधिपत्येचक्षुर्म्मेदाऽआश्रुतिरुत्तरतोधातुराधिपत्येरायस्पोषम्मेदाः ॥ विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्पतेराधिपत्यऽ ओजोमेदाविश्वाभ्योमानाष्ट्राभ्यस्पाहिमनोरश्वासि ॥१२॥ स्वाहामरुद्भिः । परिश्रीयस्वदिवःसᳫस्पृशस्पाहि ॥ मधुमधुमधु

॥ १३ ॥ गब्भौंदेवानाम् ॥ गब्भौंदेवानाम्पितामतीनाम्पति᳘म्प्रजा
नाम् ॥ सन्देवोदेवेनसवित्रागतस᳘सूर्य्यैणरोचते ॥ १४ ॥ समग्निः ॥
समग्निरग्निनागतसन्दैवेनसवित्रास᳘सूर्य्यैणारोचिष्ट ॥ स्वाहासमग्नि
स्तपसागतसन्दैव्येनसवित्रास᳘सूर्य्यैणारूरुचत ॥ १५ ॥ धर्त्तादि
वः ॥ धर्त्तादिवोव्विभातितपसस्पृथिव्यान्धर्त्तादेवोदेवानाममर्त्यस्तपो
जाः ॥ व्वाचमस्मेनियच्छदेवायुवम् ॥ १६ ॥ अपश्यङ्गोपाम् ॥ अप
श्यङ्गोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरन्तम् ॥ ससध्रीचीःसवि

ह्यसावेह्यसावेहि ॥ २ ॥ अदित्यैरास्नासीन्द्राण्याऽउष्णीष÷ ॥
पूषासिघर्म्मायदीष्ष्व ॥ ३ ॥ अश्विभ्याम्पिन्वस्वसरस्वत्यैपिन्वस्वे
न्द्रायपिन्वस्व ॥ स्वाहेन्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत्स्वाहेन्द्रवत् ॥४॥ यस्ते । स्त
न÷शशयोयोमयोभूर्य्योरत्नधावसुविद्य÷सुदत्र÷ ॥ येनव्विश्वापुष्ष्य
सिवार्य्याणिसरस्वतितामिहधातवेक÷ ॥ उर्व्वन्तरिक्षमन्न्वेमि ॥ ५ ॥ गा
यत्रञ्छन्द÷ ॥ गायत्रञ्छन्दोसित्रैष्टुभञ्छन्दोसिद्यावापृथिवीभ्यां
त्वापरिगृह्णाम्म्यन्तरिक्षेणोपयच्छामि ॥ इन्द्राश्विनामधुन÷सारघस्य

घर्म्मस्पात्वसेवोऽवजेतत्वात् ॥ स्वाहासूर्य्यस्यरश्मयेवृष्टिवनये ॥ ६ ॥
समुद्रायत्वा । वातायस्वाहासरिरायत्वावातायस्वाहा ॥ अनाधृष्यायत्वावातायस्वाहाऽप्रतिधृष्यायत्वावातायस्वाहा ॥ अवस्यवेत्वावातायस्वाहाशिमिदायत्वावातायस्वाहा ॥७॥ इन्द्रायत्वा । वसुमतेरुद्रवतेस्वाहेन्द्रायत्वादित्यवतेस्वाहेन्द्रायत्वाभिमातिघ्नेस्वाहा ॥ सवित्रेत्वऽ ऋभुमतेविभुमतेवाजवतेस्वाहाबृहस्पतयेत्वाविश्वदेव्यावतेस्वाहा ॥ ८ ॥ [८] यमायत्वाङ्गिरस्वतेपितृमतेस्वाहा ॥ स्वाहाघर्म्मायस्वा

हांघर्म्मशपित्रे ॥ ९ ॥ विश्वाऽआशाहं ॥ विश्वाऽआशादक्षिणसद्विश्वा
न्देवानयाडिह ॥ स्वाहाकृतस्यघर्म्मस्यमधोःपिबतमश्विना ॥ १० ॥
दिविधाह॥ दिविधाऽइमंय्यज्ञमिमंय्यज्ञन्दिविधाहं ॥ स्वाहाग्नयेयज्ञि
यायशंय्यजुर्भ्यह ॥ ११ ॥ अश्विनाघर्म्मम् ॥ अश्विनाघर्म्मम्पातह्वा
र्दानमहर्दिवाभिरूतिभिः॥तन्त्रायिणेनमोद्यावापृथिवीभ्याम्॥ १२
अपातामश्विना । घर्म्ममनुद्यावापृथिवीऽअमꣳसाताम् ॥ इहैवरातय
ःसन्तु ॥ १३॥ इषेपिन्वस्व ॥ इषेपिन्वस्वोर्ज्जेपिन्वस्वब्रह्मणेपिन्वस्व

क्षत्रायपिन्वस्वद्यावापृथिवीभ्यांपिन्वस्व ॥ धर्म्मासिसुधर्म्मामेन्यस्म्मेनृम्णानिधारयब्रह्मधारयक्षत्रन्धारयविशन्धारय ॥ १४ ॥ स्वाहापूष्णेशरसेस्वाहाग्रावभ्यःस्वाहाप्रतिरवेभ्यः ॥ स्वाहापितृभ्योऽऊर्ध्वबर्हिर्भ्योघर्म्मपावभ्यःस्वाहाद्यावापृथिवीभ्याꣳस्वाहाविश्वेभ्योदेवेभ्यः ॥ १५ ॥ स्वाहारुद्राय । रुद्रहूतयेस्वाहासञ्ज्योतिषाज्योतिः ॥ अहःकेतुनाजुषताꣳसुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा ॥ रात्रिःकेतुनाजुषताꣳसुज्योतिर्ज्योतिषास्वाहा ॥ मधुहुतमिन्द्रतमेऽअग्ना

वश्यामतेदेवघर्म्मनमस्तेऽ अस्तुमामाहिꣳसीः ॥ १६ ॥ अभीमम्॥
अभीमम्महिमादिवंविप्रोबभूवसप्रथाः ॥ उतश्रवसापृथिवीꣳसꣳ
सीदस्वमहाँ २ असिरोचस्वदेववीतमः ॥ विधूममग्नेऽअरुषम्मियेध्य
सृजप्रशस्तदर्शतम् ॥ १७ ॥ यातेघर्म्मदिव्याशुग्ग्यागायत्र्याꣳहविर्
धाने ॥ सातऽआप्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यैतेस्वाहा ॥ यातेघर्म्मान्तरि
क्षेशुग्ग्यात्रिष्टुभ्याग्नीध्रे ॥ सातऽआप्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यैतेस्वा
हा ॥ यातेघर्म्मपृथिव्याꣳशुग्ग्याजगत्याꣳसदस्या ॥ सातऽआप्यो

यतान्निष्ट्यायतान्तस्यैतेस्वाहा ॥ १८ ॥ [१०] क्षत्रस्यत्वा । परस्पायब्र
ह्मणस्तन्वम्पाहि ॥ विशस्त्वाधर्म्मणाव्वयमनुक्रामामसुविताय नव्व्य
से ॥ १९ ॥ चतुः स्रक्तिर्न्नाभिः ॥ चतुः स्रक्तिर्न्नाभिर्ऋतस्यसप्प्रथाः
सनोविश्वायुः सप्प्रथाः सनः सर्वायुः सप्प्रथाः ॥ अपद्वेषोऽअपह्वरो
न्यव्व्रतस्यसश्चिम ॥ २० ॥ घर्म्मैतत् ॥ घर्म्मैतत्तेपुरीषन्तेनवर्द्धस्वचा
चप्यायस्व ॥ वर्द्धिषीमहिचव्वयमाचप्प्यासिषीमहि ॥ २१ ॥ अचि
क्रदद्वृषाहरिर्म्महान्मित्रोनदर्शतः ॥ सꣳसूर्य्येणदिद्युतदुदधिर्न्निधिः

॥२२॥सुमित्रियान॑ ॥ सुमित्रियानऽआपऽओषधयःसन्तुदुर्म्मित्रि
यास्तस्मैसन्तुयोस्मान्द्वेष्टियञ्चवयंद्विष्ममः॥२३॥ उद्वयम् ॥ उद्वय
न्तमसस्परिस्वःपश्यन्तऽउत्तरम् ॥ देवन्देवत्रासूर्य्यमगन्मज्ज्योति
रुत्तमम्॥२४॥एधो॥ एधोस्येधिषीमहिसमिदसितेजोसितेजोमयिधे
हि॥२५॥यावतीद्यावापृथिवी। यावच्चसप्तसिन्धवोवितस्त्थिरे॥ ताव
न्तमिन्द्रतेग्ग्रहमूर्जागृह्णाम्म्यक्षितम्मयिगृह्णाम्म्यक्षितम् ॥ २६ ॥ म
यित्यत् ॥ मयित्यदिन्द्रियम्बृहन्मयिदक्षोमयिक्रतुः घर्म्मस्त्रिशुग्वि

राजतिव्विराजाज्ज्योतिषासहब्रह्मणातेजसासह ॥ २७ ॥ पयसोरे
त÷ ॥ पयसोरेतऽआभृतन्तस्यदोहमशीमह्युत्तरामुत्तराᳬसमाम् ॥
त्विष÷संवृक्त्वेदक्षस्यतेसुषुम्म्णस्यतेसुषुम्म्णाग्निहुतः ॥ इन्द्रपीतस्य
प्प्रजापतिभक्षितस्यमधुमतऽ उपहूतऽउपहूतस्यभक्षयामि ॥ २८ ॥
[१० ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायाअष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ स्वाहाप्राणेभ्यः षडुग्रश्च
ससद्धोत्रयोदश ॥ हरिः ॐ स्वाहाप्प्राणेब्भ्य÷ ॥ स्वाहाप्प्राणेब्भ्यᳬ

साधिपतिकेभ्यः ॥ पृथिव्यैस्वाहाग्नयेस्वाहान्तरिक्षायस्वाहावायवे स्वाहा ॥ दिवेस्वाहासूर्य्यायस्वाहा ॥ १ ॥ दिग्भ्यःस्वाहा । चन्द्राय स्वाहानक्षत्रेभ्यःस्वाहाद्भ्यःस्वाहावरुणायस्वाहा ॥ नाभ्यैस्वाहापूताय स्वाहा ॥ २ ॥ वाचेस्वाहा । प्राणायस्वाहाप्राणायस्वाहा ॥ चक्षुषे स्वाहाश्रोत्रायस्वाहाश्रोत्रायस्वाहा ॥ ३ ॥ मनसःकामम् ॥ मनसः काममाकूतिंवाचःसत्यमशीय ॥ पशूनांरूपमन्नस्यरसोयशःश्रीः श्रयतांमयिस्वाहा ॥ ४ ॥ प्रजापतिःसम्भ्रियमाणःसम्राट्सम्भृतोवै

श्चदेवꣳसꣳसुन्नोघर्म्मःप्रवृक्तस्तेजऽउद्यतऽआश्विनः पयस्यानीयमा
नेपौष्णोविष्यन्दमानेमारुतःक्लथन् ॥ मैत्रःशरसिसन्ताय्यमानेवा
युव्योह्रियमाणऽआग्नेयोहूयमानोवाग्घुतः ॥ ५ ॥ सविताप्रथमे
हन्नग्निर्द्वितीयेवायुस्तृतीयऽआदित्यश्चतुर्थेचन्द्रमाःपञ्चमऽऋतुःषष्ठे
मरुतःसप्तमेबृहस्पतिरष्टमे ॥ मित्रोनवमेवरुणोदशमऽइन्द्रऽएका
दशेविश्वेदेवाद्वादशे ॥ ६ ॥ उग्रश्च । भीमश्चध्वान्तश्चधुनिश्च ॥ सा
सह्वाँश्चाभियुग्वाचविक्षिपःस्वाहा ॥ ७ ॥ अग्निꣳहृदयेन ॥ अग्निꣳ

हृदयेनाशनिꣳ हृदयाग्रेणपशुपतिङ्कृत्स्नहृदयेनभवंꣳयक्ना ॥ शर्वं
म्मतस्नाभ्यामीशानम्मन्युनामहादेवमन्तःपर्शव्येनोग्रन्देवंवनि
ष्ठुनावसिष्ठहनुःशिङ्गीनिकोश्याभ्याम् ॥ ८ ॥ उग्रंल्लोहितेनमित्रꣳ
सौव्रत्येनरुद्रन्दौर्व्रत्येनेन्द्रम्प्रक्रीडेनमरुतोबलेनसाध्यान्प्रमुदा ॥ भ
वस्यकण्ठ्यꣳरुद्रस्यान्तःपार्श्व्यम्महादेवस्ययकृच्छर्वस्यवनिष्ठुःपशुप
तेःपुरीतत् ॥ ९ ॥ लोमभ्यःस्वाहा । लोमभ्यःस्वाहात्वचेस्वाहात्व
चेस्वाहालोहितायस्वाहालोहितायस्वाहामेदोभ्यःस्वाहामेदोभ्यः

स्वाहा॥ माꣳसेभ्यः स्वाहा माꣳसेभ्यः स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहास्थभ्यः स्वाहास्थभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा॥ रेतसे स्वाहा पायवे स्वाहा ॥१०॥ आयासाय स्वाहा । प्रायासाय स्वाहा संयासाय स्वाहा वियासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहा ॥ शुचे स्वाहा शोचते स्वाहा शोचमानाय स्वाहा शोकाय स्वाहा॥११॥ तपसे स्वाहा । तप्यते स्वाहा तप्यमानाय स्वाहा तप्ताय स्वाहा घर्माय स्वाहा ॥ निष्कृत्यै स्वाहा प्रायश्चित्त्यै स्वाहा भेषजाय स्वाहा ॥१२॥ यमाय स्वा

हा॥यमायस्वाहान्तकायस्वाहामृत्यवेस्वाहा॥ब्रह्मणेस्वाहाब्रह्महत्या
यैस्वाहाविश्वेभ्योदेवेभ्यःस्वाहाद्यावापृथिवीभ्याᳫंस्वाहा ॥ १३ ॥
इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांएकोनचत्वारिंशतितमोऽध्यायः ॥ ३९ ॥
श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अनुवाकसूत्रम् ॥ ईशावास्यमष्टावंधंतमोनवद्वे
सप्तदश ॥ हरिःॐ ईशावास्यम्॥ ईशावास्यमिदᳫंसर्वंयत्किञ्चजग
त्याञ्जगत् ॥ तेनत्यक्तेनभुञ्जीथामागृधःकस्यस्विद्धनम् ॥ १ ॥ कुर्व
न्नेव॥कुर्वन्नेवेहकर्म्माणिजिजीविषेच्छतᳫंसमाः॥ एवन्त्वयिनान्य

थेतोस्तिनकर्म्मलिप्यतेनरे ॥ २ ॥ असुर्य्यानाम । तेलोकाऽअन्धेन
तमसावृताः ॥ ताँस्तेप्रेत्यापिगच्छन्तियेकेचात्महनोजनाः ॥ ३ ॥ अ
नेयदेकम् ॥ अनेयदेकम्मनसोजवीयोनैनद्देवाऽआप्नुवन्पूर्वमर्षत् ॥
तद्धावतोन्यानत्येतितिष्ठत्तस्मिन्नपोमातरिश्वादधाति ॥ ४ ॥ तदेज
ति । तन्नैजतितद्दूरेतद्वन्तिके ॥ तदन्तरस्यसर्व्वस्यतदुसर्व्वस्यास्यबाह्यतः
॥५॥यस्तु ॥ यस्तुसर्व्वाणिभूतान्यात्मन्न्येवानुपश्यति ॥ सर्वभूतेषुचा
त्मानन्ततोनविचिकित्सति ॥६॥ यस्मिन्त्सर्व्वाणिभूतान्यात्मैवाभू

अस्म्मान्विश्वानिदेवव्वयुनानिव्विद्वान् ॥ युयोद्ध्यस्म्मज्जुहुराणमेनोभूयिंष्ठान्तेनमऽउक्तिम्व्विधेम॥१६॥ हिरण्मयेनपात्रेण । सत्यस्यापिंहितम्मुखम् ॥ योसावादित्येपुरुषः सोसावहम् ॥ १७ ॥ ॐ ३ ॥ खम्ब्रह्म ॥ १८ ॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायांचत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ४० ॥

॥ श्रीवेदपुरुषार्पणमस्तु ॥ ॥ दशाध्यायेसमाख्यातानुवाकाः सर्वसंख्यया ॥ शतंदशानुवाकाश्चनवान्येचमनीषिभिः ॥ १ ॥ सप्तषष्टिश्चितोज्ञेयासौत्रेद्वाविंशतिस्तथा ॥ अश्वएकोनपंचाशत्पंचात्रिंशात्खिलेस्मृ

ताः ॥ २ ॥ शुक्रियेपुतुविज्ञेयाएकादशमनीषिभिः ॥ एकीकृत्यसमाख्यातंत्रिशतंत्र्यधिकंमतं ॥३॥ इतिश्रीवाजसनेयसंहितायामनुवाकः समाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

इदं पुस्तकं मोहमय्यां निर्णयसागरयंत्रालयाधिपतिना स्वकीये मुद्रणालये मुद्रापितम् ॥ तच्च नासिकक्षेत्रवासि नारायणभट्ट घनपाठीद्वारा पूर्वदोषमार्जनपूर्वकं संशोधय्य प्रकाशितम् ॥

संवत् १९८७ शकाब्दाः १८५२

सन्मूलो यजुराख्यवेदविटपी जीयात् स माध्यंदिनीशाखा यत्र युगेंदुकांडसहिता यत्रास्थिता संहिता ॥ यंत्राम्भाविलता विभांति सरसैलार्कैदुमिर्कैन्दलैः पंचाब्धीपुनर्भौ क्वर्णमधुपैः खाञ्यर्कगुंगुंजितैः ॥ १ ॥

इति श्रीवाजसनेयसंहिताउत्तरविंशतिः समाप्ता ॥

अथ याज्ञवल्क्यशिक्षा-प्रतिज्ञासूत्र-सर्वानुक्रम-अनुवाकसूत्रप्रारम्भः ॥

इति श्रीवाजसनेयसंहिताउत्तरविंशतिः समाप्ता ॥

अथ याज्ञवल्क्यशिक्षा-प्रतिज्ञासूत्र-सर्वानुक्रम-
अनुवाकसूत्रप्रारम्भः ॥

॥ अथ याज्ञवल्क्यशिक्षाप्रारम्भः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथातस्त्रैस्वर्यलक्षणं व्याख्यास्यामः ॥ उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च तथैव च ॥ लक्षणं वर्णयिष्यामि दैवतं स्थानमेव च ॥ १ ॥ शुक्लमुच्चं विजानीयान्नीचं लोहितमुच्यते ॥ श्यामं तु स्वरितं विद्यादग्निमुच्चस्य दैवतम् ॥ २ ॥ नीचे सोमं विजानीयात्स्वरिते सविता भवेत् ॥ उदात्तं ब्राह्मणं विद्यान्नीचं क्षत्रियमुच्यते ॥ ३ ॥ वैश्यं तु स्वरितं विद्याद्भारद्वाजमुदात्तकम् ॥ नीचं गौतममि

त्याहुर्गार्ग्यं च स्वरितं विदुः ॥ ४ ॥ विंद्यादुदात्तं गायत्रं नीचं त्रैष्टु
भमुच्यते ॥ जागतं स्वरितं विंद्यादत एवं नियोगतः ॥ ५ ॥ गांधर्व
वेदे ये प्रोक्ताः सप्त षड्जादयः स्वराः ॥ त एव वेदे विज्ञेयास्त्रय उच्चा
दयः स्वराः ॥ ६ ॥ उच्चौ निषादगांधारौ नीचौ ऋषभधैवतौ ॥ शेषा
स्तु स्वरिता ज्ञेयाः षड्जमध्यमपंचमाः ॥ ७ ॥ षड्जो वेदे शिखंडिः
स्यादृषभः स्यादजामुखे ॥ गवा रंभंति गांधारं क्रौंचाश्चैव तु मध्यमम्
॥ ८ ॥ कौकिलः पंचमो ज्ञेयो निषादं तु वदेद्गजः ॥ आश्वश्च धैवतो

ज्ञेयः स्वराः सप्त विधीयते ॥ ९ ॥ निमेषमात्रः कालः स्याद्विद्युत्कालस्तथापरे ॥ अक्षरात्तुल्ययोगाच्च मतिः स्यात्सोमशर्मणः ॥ १० ॥ सूर्यरश्मिप्रतीकाशात्कणिका यत्र दृश्यते ॥ आणवस्य तु सा मात्रा मात्रा च चतुराणवा ॥ ११ ॥ मानसे चाणवं विद्यात्कंठे विद्याद्विराणवम् ॥ त्रिराणवं तु जिह्वाग्रे निःसृतं मात्रिकं विदुः ॥ १२ ॥ अवग्रहे तु कालः स्यादर्धमात्रा विधीयते ॥ पदयोरंतरे काल एकमात्रा विधीयते ॥ १३ ॥ ऋचोर्द्धे तु द्विमात्रः स्यात्त्रिमात्रः स्यादृगंतके ॥

रिक्तं तु पाणिमुत्क्षिप्य द्वे मात्रे धारयेद्बुधः ॥ १४ ॥ एकमात्रो भवे
द्ध्रस्वो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते ॥ त्रिमात्रस्तु प्लुतो ज्ञेयो व्यंजनं चार्द्ध
मात्रकम् ॥ १५ ॥ विवृतौ चावसाने च ऋचोर्द्धे च तथापरे ॥ पदे च
पादसंस्थाने शून्यहस्तं विधीयते ॥ १६ ॥ प्रणवं तु प्लुतं कुर्याद्व्याहृती
र्मातृका विदुः ॥ चापस्तु वदते मात्रां द्विमात्रां वायसोऽब्रवीत् ॥ १७ ॥
शिखी वदति त्रिमात्रा मात्राणामिति संस्थितिः ॥ वर्णो जातिश्चमा
त्रा च गोत्रं छंदश्च दैवतम् ॥ १८ ॥ एतत्सर्वं समाख्यातं याज्ञवल्क्येन

धीमता ॥ हस्तौ तु संयतौ धार्यौ जानुभ्यामुपरि स्थितौ ॥ १९ ॥ गुरोरनुमतं कुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥ ऊरुभागे तृतीये तु करं विन्यस्य दक्षिणम् ॥ २० ॥ प्रसन्नमानसो भूत्वा किंचिन्निम्नमधोमुखं ॥ प्रणवं प्राक् प्रयुंजीत व्याहृतीस्तदनंतरम् ॥ २१ ॥ सावित्रींचानुपूर्व्येण ततो वेदान् समारभेत् ॥ कूर्मोऽङ्गानीव संहृत्य चेष्टां दृष्टिं दृढं मनः ॥ २२ ॥ स्वस्थः प्रशांतो निर्भीतो वर्णानुच्चारयेद्बुधः ॥ नाभ्याहन्यान्ननिर्हन्यान्न गायेन्नैव कंपयेत् ॥ २३ ॥ यथैवोच्चारयेद्वर्णांस्तथैवैतान्समापयेत् ॥

निवेश्य दृष्टिं हस्ताग्रे शास्त्रार्थमनुचिंतयेत् ॥ २४ ॥ सममुच्चारयेद्व
र्णान्हस्तेन च मुखेन च ॥ स्वरश्चैव तु हस्तश्च द्वावेतौ युगपद्भवेत्
॥ २५ ॥ हस्तभ्रष्टः स्वरभ्रष्टो न वेदफलमश्नुते ॥ न करालो न लंबोष्ठो
नाव्यक्तो नानुनासिकः ॥ गद्गदो बद्धजिह्वश्च न वर्णान्वक्तुमर्हति ॥ २६ ॥
प्रकृतिर्यस्य कल्याणी दंतोष्ठौ यस्य शोभनौ ॥ प्रगल्भश्च विनीतश्च स
वर्णान्वक्तुमर्हति ॥ २७ ॥ शंकितं भीतमुद्घृष्टमव्यक्तमनुनासिकम् ॥
काकस्वरं मूर्ध्निगतं तथा स्थानविवर्जितम् ॥ २८ ॥ विस्वरं विरसं चैव

विश्लिष्टं विषमाहतम् ॥ व्याकुलं तालुहीनं च पाठदोषाश्चतुर्दश ॥ २९ ॥
संहितासारबहुलः पदसंज्ञासमाकुलः ॥ क्रमसंधिसमाकीर्णो दुस्तरो
मंत्रसागरः ॥ ३० ॥ ऋक्संहितां त्रिरभ्यस्य यजुषां वा समाहितः ॥
साम्नां वा सरहस्यां च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ३१ ॥ संहिता नयते सूर्यं
पदं च शशिनः पदम् ॥ क्रमश्च नयते सूक्ष्मं यत्तत्पदमनामयम् ॥ ३२ ॥
कालिंदी संहिता ज्ञेया पदयुक्ता सरस्वती ॥ क्रमेणावर्त्तयेद्गंगा शंभो
र्वाणी तु नान्यथा ॥ ३३ ॥ यथा महाऽऽह्रदं प्राप्य क्षिप्तो लोष्ठो विन

श्यति ॥ एवं दुश्चरितं सर्वं वेदे त्रिवृति मज्जति ॥ ३४ ॥ आम्रपालाश
बिल्वानामपामार्गशिरीषयोः ॥ वाग्यतः प्रातरुत्थाय भक्षयेद्दंतधावनं
॥ ३५ ॥ खदिरश्च कदंबश्च करवीरकरंजकौ ॥ एते कंटकिनः पुण्याः
क्षीरिणस्तु यशस्विनः ॥ ३६ ॥ तेनास्यकरणे सूक्ष्मं माधुर्यं चैव जा
यते ॥ त्रिफलां लवणाक्तेन भक्षयेच्छिष्यकः सदा ॥ क्षीणमेधाजन
न्येषा स्वरवर्णकरी तथा ॥ ३७ ॥ हस्तहीनं तु योऽधीते मंत्रं वेदविदो
विदुः ॥ न साधयति यजूंषि भुक्तमव्यंजनं यथा ॥ ३८ ॥ हस्तहीनं

तु योऽधीते स्वरवर्णविवर्जितं ॥ ऋग्यजुःसामभिर्दग्धो वियोनिमधि
गच्छति ॥ ३९॥ ऋचो यजूंषि सामानि हस्तहीनानि यः पठेत्॥
अनृचो ब्राह्मणस्तावद्यावत्स्वारं न विंदति ॥४०॥ ज्ञातव्यश्च तथैवार्थो
वेदानां कर्मसिद्धये॥ पठन्मात्रापपाठात्तु पंके गौरिव सीदति॥ ४१ ॥
स्वरवर्णप्रयुंजानो हस्तेनाधीतमाचरन्॥ ऋग्यजुःसामभिः पूतो ब्रह्म
लोकमवाप्नुयात्॥ ४२॥ न कुर्वीत पदं दीर्घं न कुर्वीत विलंबितम् ॥
पदस्य ग्रहमोक्षौ च यथा शीघ्रगतिर्हयः॥ ४३ ॥ आगमं कुरु यत्नेन

कारणं हि तदात्मकम् ॥ आस्येन च शयं कुर्यात्पठन्नान्यमतिर्भवेत् ॥ ॥ ४४ ॥ न चास्य मुष्टिबंधी स्यान्न चात्युत्तममाचरेत् ॥ चुलुनौका स्फुटो दंडी स्वस्तिको मुष्टिराकृतिः ॥ एते वै हस्तदोषाः स्युः परशुश्चैव सप्तमः ॥ ४५ ॥ यथा वाणी तथा पाणी रिक्तं तु परिवर्जयेत् ॥ यत्र यत्र स्थिता वाणी पाणिस्तत्रैव तिष्ठति ॥ ४६ ॥ यथा धनुष्यावितते शरे क्षिप्ते पुनर्गुणः ॥ स्वस्थानं प्रतिपद्येत तद्वद्धस्तगतः स्वरः ॥ ४७॥ उत्तानं सोन्नतं किंचित्सुव्यक्तांगुलिरंजितं ॥ स्वरविद्धं करं कुर्यात्सादे

शोद्देशगामिनम् ॥४८॥ अंगुष्ठस्योत्तरे पर्वेतर्जन्योपरि यद्भवेत् ॥ प्रादे
शस्य तु सोद्देशस्तन्मात्रं चालयेत्करम्॥४९॥मनुष्यतीर्थोच्चं कृत्वा पि
तृतीर्थोदकं व्रजेत् ॥ नामितं तु करं पृष्ठे सुव्यक्तांगुलिमोक्षणम् ॥५०॥
स्वरिते त्र्यंगुलं विद्यान्निपाते तु षडंगुलम् ॥ उत्थाने तु नवांगुल्यमेत
त्स्वरस्य लक्षणम् ॥५१॥ अभ्यासार्थे द्रुतां वृत्तिं प्रयोगार्थे तु मध्य
माम् ॥ शिष्याणामुपदेशार्थं कुर्याद्वृत्तिं विलंबिताम् ॥५२॥ ऐंद्री तु
मध्यमा वृत्तिः प्राजापत्या विलंबिता ॥ अग्निमारुतयोर्वृत्तिः सर्वशा

स्त्रेषु निंदिता ॥ ५३ ॥ मुष्ट्याकृतिर्मकारे तु नकारे तु नखाग्रतः ॥ अ
नुस्वारेंऽगुष्ठक्षेप ऊष्मांतेंऽगुलिमोक्षणम् ॥ ५४ ॥ उदात्तं भुवि पातेन
प्रचयं नोग्र एव च ॥ शेषं षडंगुलं विंद्यान्निचितं तु विधीयते ॥ ५५ ॥
षडंगुलं तु जात्यस्य हस्तस्यानुपथस्य च ॥ तच्चतुर्भागमात्रं तु हस्त
स्तेनैव वर्तयेत् ॥ ५६ ॥ ककारांते टकारांते ङणे चांगुलिनामयेत् ॥
पंचांगुल्यमकारे च तकारे कुंडलाकृतिः ॥५७॥ ऊर्ध्वक्षेपाच्च योष्मा
च अधःक्षेपाच्च यो भवेत् ॥ एकैकामुत्सृजेद्धीरः स्वरिते तूभयं क्षि

पेत् ॥ ५८ ॥ अंगुष्ठाकुंचनं लघ्धो अनुस्वारे त्वपाꣳरसम् ॥ दीर्घे रंगे च तर्जन्याः प्रसारः परिकीर्तितः ॥ ५९ ॥ तर्जन्यंगुष्ठयोः स्पर्शेप्युदात्तं प्रतिविद्यते ॥ नीचं तु मध्यमं कुर्याच्छेषं नीचतरं क्रमात् ॥ ६० ॥ स्वरितं यद्भवेत्किंचिद्धकारसहसंयुतं ॥ ऊष्माणं तद्विजानीयान्निक्षिपे दुभयोरपि ॥ ६१ ॥ स्वरितसंज्ञे च निक्षिप्ते संयोगो यत्र दृश्यते ॥ द्विमात्रिके भवेदेकमात्रिके तूभयं क्षिपेत् ॥ ६२ ॥ जात्ये च स्वरिते चैव वकारो यत्र दृश्यते ॥ कर्तव्यस्तूभयोः क्षेपो वायव्य इति दर्शनम्

॥ ६३ ॥ शृंगवद्वाथ वत्सस्य कुमारीकुचयुग्मवत् ॥ उभक्षेपस्वरो यत्र
स विसर्ग उदाहृतः ॥ ६४ ॥ विसर्गांतस्वरो यत्र स्वरितो यत्र दृश्यते ॥
दीर्घश्चैव तुकारश्च तत्रोभक्षेप उच्यते ॥ ६५ ॥ त्रिविधस्तु भवेदूष्मा
प्रचिता वलकातरा ॥ स्वरिते प्रचितां विद्यान्निपाते वलकां विदुः ॥६६॥
उत्थाने तु तथा तारा एताभिस्त्रिभिरूष्मभिः ॥ मात्रामात्रा विदित्वा
तु ततः क्षेपं प्रयोजयेत् ॥ ६७ ॥ अक्षरं भजते काचित्काचिद्वृत्ते
प्रतिष्ठितं ॥ समाने जातिका काचित्काचिदूष्माप्रदायिका ॥ ६८ ॥

यथा बालस्य सर्पस्य उच्छ्वासो लघुचेतसः ॥ एवमूष्मा प्रयोक्तव्यो
हकारः परिवर्जितः ॥ ६९ ॥ विवृतिं प्रत्यया ऊष्मा प्रवदंति मनी
षिणः॥तामेव प्रतिषेधंति यथा आईऊएइति निदर्शनम्॥ ७० ॥ अ
ष्टौ स्वरान्प्रवक्ष्यामि तेषामेव तु लक्षणम् ॥ जात्योभिनिहितक्षैप्रः प्र
श्लिष्टश्च तथापरः ॥ ७१ ॥ पादवृत्तस्तथा भाव्य इति स्वराः ॥ एक
पदे नीचपूर्वः सयवोजात्यः ॥ एकपदइत्याह ॥ ७२ ॥ नीच पूर्वः
सयकारवकारौ वा जात्यः स्वरितो भवति ॥ यथाजात्यं मनुष्यानि

ति सुद्येति चम्वीव धान्यम् कन्या इव स्वः वीर्यं एवंꣳह्याह यानि चान्यानीदृग्लक्षणानि पदानि भवंति ॥ एओ आभ्यामुदात्ताभ्या मकारो रिफितश्च यः ॥ अकारो यत्र लुप्येत तं चाभिनिहितं विदुः ॥ ७३ ॥ यथा कुक्कुटः-असि कुक्कुटोसि ॥ वेदः-असि वेदोसि ॥ भागः-असि भागोसि ॥ मारुतः-असि मारुतोसि ॥ श्वात्रः-असि श्वात्रोसि ॥ तेअप्सरसाम्-तेप्सरसाम् ॥ ते-अवंतु तेवंतु ॥ कः-असि कोसि ॥ सः-अहं सोहं ॥ एवꣳहि यानि चान्यानि ईदृग्लक्षणानि पदानि भवंति ॥

इउवर्णौ यदोदात्तावादद्येते यवौ कचित् ॥ अनुदात्ते पदे नित्यं विंद्या त्क्षैप्रस्य लक्षणम्॥७४॥यथात्रि-अंबकम् त्र्यंबकम् ॥ द्रु-अन्नः द्रुन्नः॥ वीडु-अंगः वीड्वंगः ॥ वाजी-अर्वन् वाज्यर्वन् ॥ एवꣳह्याहयानि० ॥ इकारो यत्र दृश्येत इकारेणैव संयुतः ॥ उदात्तश्चानुदात्तेन प्रश्लिष्टो भवति स्वरः ॥ ७५ ॥ अभि-इन्धताम् अभीन्धताम् ॥ अभि-इमं अभीमम् ॥ वि-इहि वीहि ॥ स्रुचि-इव स्रुचीव ॥ चम्वी-इव चम्वीवेति ॥ एवꣳह्याहयानिचान्यानि० ॥ उदात्तपूर्वं यत्किंचिच्छंदसि स्व

रितं पदम् ॥ एष सर्वं बहुस्वारस्तैरोव्यंजन उच्यते ॥ ७६ ॥ इडे रंते हव्ये काम्ये चंद्रेज्योते अदिति सरस्वती महि विश्रुतीति भवंति ॥ एवꣳह्याहयानि० भवंति॥ अवग्रहात्परो यस्तु स्वरितः स्यादनंतरम्॥ तैरोविरामं तं विंद्यादुदात्तो यद्यवग्रहः ॥ ७७ ॥ यथा गोमदितिगो-मत् ॥ गोपतावितिगो-पतौ ॥ प्रप्रेतिप्र-प्र ॥ विततेतिवि-तता ॥ समिद्धइतिसम्-इद्धः ॥ एवꣳह्याहयानि० भवंति ॥ स्वरेति स्वरिते चैव विवृतिर्यत्र दृश्यते ॥ पादवृत्तो भवेत्स्वारः श्वित्रआदित्येति निदर्शनम् ॥

श्वित्रः-आदित्यानां श्वित्र आदित्यानाम् ॥ पुत्रः-ईधे-पुत्रईधे ॥ दात्रे-एधि दात्रएधि ॥ कः-ईम् कईम् ॥ ताः-अस्यताअस्य ॥ एवꣳह्याहयानि० ॥ उदात्ताक्षरयोर्मध्ये भवेन्नीचस्त्ववग्रहः ॥ तथा भाव्यं भवेत्कंपस्तनूनप्त्रेति निदर्शनम् ॥ ७८ ॥ यथातनूनप्त्रइति-तनूनप्त्रे ॥ तनूनपादिति तनू-नपात् ॥ तनूनपातमिति तनू-नपातम् ॥ एवꣳह्याहयानि पदानि लक्षणानि भवंति ॥ इत्यष्टपदसमाम्नाये वैशेषिके याज्ञवल्क्यवचनानां पदानां पाठः समासः ॥ ॥ माध्यंदिनविरोधि

स्यात्तथा भाव्यस्तु यः स्मृतः ॥ स्वरो नैवात्र दृश्येत भिन्नोदात्तानुदा
त्तकौ ॥१॥ स्वराः स्पर्शान्तःस्थोष्माणः ॥ कंठ्यजिह्वामूलीयतालव्य
मूर्धन्यदंत्यओष्ठ्ययमा विसर्जनीयानिपाताद्याश्च किंवर्णदैवत्यलिंगाः
स्वराः शुक्लाः नानादैवत्याः ॥ स्पर्शाः कृष्णाः ॥ कपिला अंतस्थाः ऊ
ष्माणोऽरुणाः ॥ नीला यमाः ॥ हरिता नासिक्याः ॥ पीतोऽनुस्वारः ॥
रक्तो जिह्वामूलीयः पीतउपध्मानीयः ॥ श्वेतो विसर्जनीयः ॥ शबलो
रंगः ॥ नीलोऽनुनासिक्यः ॥ इत्यंतर्मध्यमयोर्नासिक्यं विद्यात् ॥

द्विरुदात्ताख्या इति स्मृतः ॥ उदमनुदनिपाते आद्ये चोपसर्गे नामा
ख्याते चोपसर्गनिपाताश्चेति किंदैवत्याः ॥ अक्षराणां च के पुरुषाः ॥
काः स्त्रियः ॥ कानि नपुंसकानि इत्यत्र ब्रूमः ॥ कंठ्या आग्नेया अका
रादयः ॥ जिह्वामूलीया नैर्ऋत्याः ककारादयः ॥ तालव्याः सौम्याः
चकारादयः ॥ वायव्या मूर्धन्याष्टकारादयः ॥ रौद्रा दंत्याः तकारा
दयः ॥ औष्ठ्या आश्विन्याः पकारादयः ॥ शेषा वैश्वदेवाः ॥ अं इत्ये
वमादयः ॥ स्वरास्तु ब्राह्मणाज्ञेया वर्गाणां प्रथमाश्च ये ॥ द्वितीयाश्च

तृतीयाश्च चतुर्थाश्चापि भूमिपाः ॥ २ ॥ वर्गाणां पंचमा वैश्या अंत
स्थाश्च तथैव च ॥ ऊष्माणश्च हकारश्च शूद्रा एव प्रकीर्तिताः ॥ ३ ॥
शुक्लवर्णानि नामानि आख्याता रोहिता मताः ॥ कपिंजलास्तूपसर्गाः
कृष्णाश्चैव निपातकाः ॥ ४ ॥ भार्गवगोत्राणि नामानि भारद्वाजा आ
ख्याताः ॥ वासिष्ठा उपसर्गास्तु निपाताः काश्यपाः स्मृताः ॥ पीतव
र्णश्चोपसर्गो निपातः कृष्णवर्णकः ॥ सर्वं तु सौम्यमाख्यातं नाम वा
यव्यं दृश्यते ॥ आग्नेयस्तूपसर्गः स्यान्निपातो वारुणः स्मृतः ॥ ५ ॥

प्रथमाश्च तथांतस्थाः स्त्रीलिंगाः परिकीर्तिताः ॥ शेषाक्षराणि षंढानि
प्राहुर्लिंगविवेचकाः ॥ ६ ॥ नाम्नामिंद्रो देवता वरुण: उपसर्गाणामा
दित्यः सर्गस्याक्षरगणस्य स्वरा विसर्जनीयो यमाश्च पुँल्लिंगाः ॥ ङञ
णनमा यरलवाः स्त्रीलिंगाः ॥ शेषाण्यक्षराणि नपुंसकलिंगानीति ॥
संधिश्चतुर्विधो भवतीति ॥ लोपागमौवर्णविकारः प्रकृतिभावश्चेति ॥
तद्यथा-तत्र लोपो भवति अयक्ष्माः-मा अयक्ष्मामा ॥ शततेजाः-
वायुः शततेजावायुः ॥ तिग्मतेजाः-द्विषतः तिग्मतेजाद्विषतः ॥ इति

लोपः ॥ आगमो भवति-यथा प्रत्यक्सोमः प्रत्यङ्सोमः ॥ प्राक्सो
मः प्राङ्सोमः ॥ अस्मान् सीते अस्मान्त्सीते ॥ त्रीन् समुद्रान् त्री
न्त्समुद्रान् ॥ इतिआगमः ॥ विकारो भवति आ-इदम् एदम् ॥ आ-
इमे एमे ॥ आ-इष्टयः एष्टयः ॥ प्र-इषितः प्रेषितः ॥ इतिविकारः ॥
प्रकृतिभावः यथा-आशुः शिशानः ॥ युञ्जानः प्रथमम् ॥ अदितिः
षोडशाक्षरेण ॥ देवोवःसविता ॥ इतिप्रकृतिभावः ॥ आकारस्था
यथा विद्युत्स्फुटितं मणिसूत्रवत् ॥ एषच्छेदोविवृत्तीनां यथा बाले

पु कर्तरि ॥७॥ द्वयोस्तु स्वरयोर्मध्ये संधिर्यत्र न दृश्यते ॥ विवृत्तिस्त
त्र विज्ञेया यईशेति निदर्शनम् ॥८॥ पिपीलिका पाकवती तथा वत्सा
नुसारिणी ॥ वत्सानुसंसृता चैव चतस्रस्तु विवृत्तयः ॥९॥ पंचरंगाः
प्रवर्तंते घातनिर्घातवज्रिणः ॥ अहरम्हरोज्ञेय अइउऋओ इति निदर्श
नम् ॥१०॥ पिपीलिका आद्यंतदीर्घा नाभ्याआसीदिति निदर्शनम् ॥
पाकवत्युभयोर्न्हस्वा विनइन्द्रेति निदर्शनम् ॥११॥ अंते च वत्सानु
सृजता तानेत्यसौ आवोढमाश्विनेति नि० ॥ वत्सानुसारिणी चादौ

दीर्घा ताअस्येति नि० ॥१२॥ करिणी कुर्विणी चैव हरिणी हारिणीति
च॥तथा हंसपदा नाम पंचैताः स्वरभक्तयः ॥१३॥ करिणी रहयोर्योगे
कुर्विणी लहकारयोः॥ हरिणी रषयोर्योगे हारितं ऋषकारयोः ॥१४॥
या तु हंसपदा नाम सा तु रेफषकारयोः ॥ हरिणी हरयोर्विद्यात्कु
र्विणी लहकारयोः ॥१५॥ देवंबर्हिरिति करिणी उपह्वरेति कुर्विणी ॥
हरिणीं अरेषसइत्याहुर्हारिणी शतवल्हेतिच ॥ १६ ॥ वर्षोवर्षीयते
सीति तथा हंसपदेति च ॥ स्वरभक्तिम्प्रयुंजानस्त्रीन्दोषान्परिवर्जयेत्

॥१७॥ इकारं चाप्युकारं च ग्रस्तदोपं तथैव च ॥ एतल्लक्षणमाख्यातं याज्ञवल्क्येन धीमता ॥ १८ ॥ सम्यक् पाठस्य सिद्ध्यर्थं शिष्याणां हितकाम्यया ॥ अर्धमात्रास्वरंकिंचित्पृथङ्न्यूनमिवोच्चरन् ॥ ऋकारे च हकारे च हृत्कंठमनसानि च ॥ १९ ॥ नैतत्स्वरितपूर्वांगे नापरांगे कथंचन ॥ न स्वरे न च मात्रायां कथं स्वारो विधीयते ॥ २० ॥ परांगस्य तु यत्पूर्वं पूर्वांगस्य तु यत्परम् ॥ उभयाद्धार्द्धसंयोगे स्वारं कुर्याद्विचक्षणः ॥ २१ ॥ संयोगे तु परं स्वार्थं परं संयोगनायकम् ॥ संयु

त्तस्य तु वर्णस्य न स्वार्थं पूर्वमक्षरम् ॥ २२ ॥ उदात्तादनुदात्ते तु वा
माया भ्रुव आरभेत् ॥ उदात्तात्स्वरितोदात्तौ क्रमाद्दक्षिणतो न्यसेत्
॥ २३ ॥ स्वरितादनुदात्ता ये प्रचयास्तान्प्रचक्षते ॥ एकस्वरं रापि
चातानाहुस्तत्त्वार्थचिंतकाः ॥ २४ ॥ प्रचयो यत्र दृश्येते तत्र हन्या
त्स्वरं बुधः ॥ स्वरितः केवलो यत्र मृदुस्तत्र निपातयेत् ॥ २५ ॥ दुर्ब
लस्य यथा राष्ट्रं हरते बलवान्नृपः ॥ एवं व्यंजनमासाद्य अकारो हरते
स्वरम् ॥२६॥ उच्चादुच्चतरं नास्ति नीचान्नीचतरं तथा ॥ अक्षरात्तुल्य

योगाच्च नीचे नीचगतानि च ॥ २७ ॥ स्वर उच्चः स्वरो नीचः स्वरः स्वरित एव च ॥ स्वरप्रधानैस्तैः स्वार्यं व्यंजनं तेन सस्वरम् ॥ २८ ॥ व्यंजनान्यनुवर्तंते यत्र तिष्ठति सस्वरः ॥ स्वरप्रधानं त्रैस्वर्यमाचार्याः प्रवदंति हि॥२९॥ मणिवद्व्यंजनं विद्यात्सूत्रवच्च स्वरं विदुः ॥ आचार्याः सममिच्छंति पदच्छेदं तु पंडिताः ॥३०॥ स्त्रियो मधुरमिच्छंति विकृष्टमितरे जनाः॥ उदात्तं नानुवर्तंते नीचन्नस्वरितं तथा ॥३१॥ विस्वरं तं विजानीयाद्दीर्घह्रस्वविवर्जितम् ॥ हरिवरुणवरेण्येषुधारपुरुषेषु च ॥

स्वरिते रेफवैश्वानरो नकारः शेषाकारः स्वरिता नकाराः ॥ ३२ ॥ द्वौ वरुणौ च स्वरितौ ॥ उदुत्तमं वरुणपाश्यवेरुधारा उरुधारा च होइते ॥ मात्रिकं वा द्विमात्रं वा स्वरितं यदिहाक्षरम् ॥ तस्यादितोर्द्धमात्रा वै शेषं च परतो भवेत् ॥ ३३ ॥ नकारांते पदे पूर्वे श्मश्रुभिः परतः स्थिते ॥ छकारं न प्रयुंजीत ञशसंधिं समुच्चरेत् ॥ ३४ ॥ ओकारं प्लुतविज्ञेयं प्लुतमस्माद्द्वितीयकम् ॥ लाजीं छाचीं तृतीयं च विवेशेति चतुर्थकम् ॥ ३५ ॥ अधःस्विदासीत्पंचमं चोपरिस्विदासीच्चषष्ठकम् ॥ सप्तमं

तु भ्रुवोः स्मार अष्टमं नैव विद्यते ॥३६॥ उच्चस्थानगते हस्ते स्वरितं नोपपद्यते ॥ अधस्थातु यदागच्छेत्स्वारितं न तदा भवेत् ॥ कचटतपा दृश्यंते संधिस्थानेषु नित्यशः ॥ स्ववर्गेणैव संयुक्ता मोक्षं तत्र न कारयेत् ॥ तकारांते पदे पूर्वे सकारेपरतः स्थिते ॥ प्रत्यारंभं न कुर्वीत पापाविति निदर्शनम् ॥ ककारांते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते ॥ खसवर्णं विजानीयात् भिखक्सेति निदर्शनम् ॥ तकारांते पदे पूर्वे चवर्गे परतः स्थिते ॥ मोक्षं तत्र च कुर्वीत यच्च पापौ निदर्शनम् ॥

ङकारांते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते ॥ कसवर्णं विजानीयात्प्राङ्क्षो
मेति निदर्शनम् ॥ टकारांते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते ॥ टसवर्णं
विजानीयात्संम्राट् संभृतेति निदर्शनम् ॥ तकारांते पदे पूर्वे सकारे
परतः स्थिते ॥ छसवर्णं विजानीयात् तत्सवितुरिति निदर्शनम् ॥
नकारांते पदे पूर्वे सकारे परतः स्थिते ॥ तसवर्णं विजानीयात्रीन्त्समु
द्रेति निदर्शनम् ॥ पकारांते पदे पूर्वे शकारे परतः स्थिते ॥ छसवर्णं
विजानीयादनुष्टुप्छारदीति निदर्शनम् ॥ मकारांते पदे पूर्वे सवर्णे

परतः स्थिते ॥ मसवर्णं विजानीयादिमम्मेति निदर्शनम् ॥ वर्णे तु मात्रिके पूर्वे अनुस्वारो द्विमात्रकः ॥ द्विमात्रे मात्रिको ज्ञेयः संयोगाद्यस्य यो भवेत् ॥ अनुस्वारो द्विमात्रः स्याद्दवर्णव्यंजनादिगः ॥ ह्रस्वाद्वा यदि वा दीर्घाद्देवानाꣳहृदयेभ्य इति ॥ अनुस्वारस्योपरिष्टात्संवृतं यत्र दृश्यते ॥ दीर्घं तं तु विजानीयाच्छ्रोताग्रावाणेति निदर्शनम् ॥ अनुस्वारस्योपरिष्टात्संयोगो यत्र दृश्यते ॥ ह्रस्वं तं तु विजानीयात्सꣳस्थेति निदर्शनम्॥अनुस्वारश्च यो दीर्घादक्षराद्यो भवेत्परः॥

स तु ह्रस्व इति ज्ञेयो मंत्रेष्वेव विभाषया ॥ ओभावश्च विवृत्तिश्च शषसा रेफ एव च॥ जिह्वामूलमुपध्मा च गतिरष्टविधोष्मणः ॥ यथा भावप्रसंधानमुकारादिपरं पदम् ॥ स्वरांतं तादृशं विद्याद्यदन्यद्व्यक्तमूष्मणः ॥ उभावादुत्थितश्चोष्मा तां तु केलिं विनिर्दिशेत् ॥ विवृत्तं प्रति या ऊष्मा विज्ञेया विकटानना ॥ लीढातिलीढविद्युच्च शषसेषु प्रकीर्तिताः ॥ जिह्वामूले च रेफे च विज्ञेया विठकाशठा ॥ उपध्मानीयसहिता पुष्पिणीं तां विनिर्दिशेत्॥ अन्यत्र यो भवेदूष्मा सुलभां

तां विनिर्दिशेत् ॥ पादाद्यंतं पदाद्यंतं तथावग्रहकालिकम् ॥ ईषत्स्पृष्टं विजानीयात्तस्मिन्काले तु कारयेत् ॥ पादादौ च पदादौ च सयोगावग्रहेषु च ॥ यःशब्द इति विज्ञेयो योन्यः स य इति स्मृतः ॥ उपसर्गपरो यस्तु पदादिरपि दृश्यते ॥ ईषत्स्पृष्टं यथा विद्युत्पदच्छंदात्परं भवेत् ॥ त्वदर्थवाचिनौ वोवां वावेयादि निपातजौ ॥ आदेराजविकल्पार्था ईषत्स्पृष्टा इति स्मृताः ॥ विभाषयामेकारः स्यात्तथा नेतैःपदात्परः ॥ भवंतेत्यपि पूर्वैव तथा च सपदादपि ॥ यदेव लक्षणं यस्य वकारस्यापि

तद्भवेत् ॥ यत्र यत्र विशेषः स्यादिदानीं स स कथ्यते ॥ वकारस्त्रिविधः प्रोक्तो गुरुर्लघुर्लघूत्तरः ॥ आदौ गुरुर्लघुर्मध्ये पदांते तु लघूत्तरः ॥ उपांशु त्वरितं चैव योधीते हृदि संज्ञकः ॥ अपि रूपसहस्रेषु स देहेषु प्रवर्तते ॥ पंचविद्यां न गृह्णंति जडाः स्तब्धाश्च ये नराः ॥ आलस्याश्चैव रोगाश्च येषां च विस्मृतं मनः ॥ अहिरिव गुणाद्भीतः संमानान्नरका दिव ॥ राक्षसीभ्य इव स्त्रीभ्यः स विद्यामधिगच्छति ॥ न भोजनविलंबी स्यान्न च नारीनिबंधनः ॥ सुदूरमपि विद्यार्थी व्रजेद्गरुडहंसवत् ॥

तां विनिर्दिशेत् ॥ पादाद्यंतं पदाद्यंतं तथावग्रहकालिकम् ॥ ईषत्स्पृष्टं विजानीयात्तस्मिन्काले तु कारयेत् ॥ पादादौ च पदादौ च सयोगावग्रहेषु च ॥ यःशब्द इति विज्ञेयो योन्यः स य इति स्मृतः ॥ उपसर्गपरो यस्तु पदादिरपि दृश्यते ॥ ईषत्स्पृष्टं यथा विद्युत्पदच्छंदात्परं भवेत् ॥ त्वदर्थवाचिनौ वोवां वावेयादि निपातजौ ॥ आदेराजविकल्पार्थां ईषत्स्पृष्टा इति स्मृताः ॥ विभाषयामेकारः स्यात्तथा नेतैःपदात्परः ॥ भवंतेत्यपि पूर्वैव तथा च सपदादपि ॥ यदेव लक्षणं यस्य वकारस्यापि

तद्भवेत् ॥ यत्र यत्र विशेषः स्यादिदानीं स स कथ्यते ॥ वकारस्त्रिविधः प्रोक्तो गुरुर्लघुर्लघूत्तरः ॥ आदौ गुरुर्लघुर्मध्ये पदांते तु लघूत्तरः ॥ उपांशु त्वरितं चैव योधीते हृदि संज्ञकः ॥ अपि रूपसहस्त्रेषु स देहेषु प्रवर्तते ॥ पंचविद्यां न गृह्णंति जडाः स्तब्धाश्च ये नराः ॥ आलस्याश्चैव रोगाश्च येषां च विस्मृतं मनः ॥ अहिरिव गुणाद्भीतः संमानान्नरकादिव ॥ राक्षसीभ्य इव स्त्रीभ्यः स विद्यामधिगच्छति ॥ न भोजनविलंबी स्यान्न च नारीनिबंधनः ॥ सुदूरमपि विद्यार्थी व्रजेद्गरुडहंसवत् ॥

यथा खनन्खनित्रेण नरो वार्यधिगच्छति ॥ तथा गुरुगतां विद्यां शुश्रूषुरधिगच्छति ॥ सुखार्थी चेत्त्यजेद्विद्यां विद्यार्थी चेत्त्यजेत्सुखम् ॥ सुखिनस्तु कुतो विद्या सुखं विद्यार्थिनः कुतः ॥ गुणिता शतशो विद्या सहस्रावर्तिता पुनः ॥ आगमिष्यति जिह्वाग्रे स्थलं निम्नमिवोदकम् ॥ शतेन गुणिता विद्या सहस्रेण च तिष्ठति ॥ शतानां च सहस्रेण प्रत्यंचदवतिष्ठति ॥ जलमभ्यासयोगेन शिलायाः कुरुते क्षयम् ॥ कर्कार्णाम्मृदुतस्तस्य किमभ्यासान्न साध्यते ॥ गुरुशुश्रूषया विद्या पुष्क

ळेन धनेन वा ॥ अथवा विद्यया विद्या चतुर्थं नोपलभ्यते ॥ शुश्रूषा रहिता विद्या ह्यल्पमेधागुणैः सह ॥ वंध्या च यौवनी तस्य न विद्या फलिनी भवेत् ॥ हयानामिव जात्यानामर्धमात्रार्द्धशायिनाम् ॥ न हि विद्यार्थिनां निद्रा चिरं नेत्रेषु तिष्ठति ॥ यथा ॥ पिपीलिकाभिः पांसुभिर्वल्मीकं क्रियते महत् ॥ न तत्र बलसामर्थ्यमुद्यमस्तत्र कारणम् ॥ अंजनस्य क्षयं दृष्ट्वा वल्मीकस्य तु संचयम् ॥ अवंध्यं दिवसं कुर्याद्दानाध्ययनकर्मसु ॥ अन्नव्यंजनयोर्भागस्तृतीयमुदकस्य च ॥ वायोः

संचारणार्थाय चतुर्थमुपकल्पयेत् ॥ हकारं पंचमैर्युक्तमंतस्थैश्चापि संयुतम् ॥ औरसं तं विजानीयात्कंठ्यमाहुरसंयुतम् ॥ हकारो यत्र पूर्वस्थो अंतस्थाद्यो भवेत्परः ॥ पदकाले वियुज्येत संहितायां स औरसः ॥ मेघदुंदुभिनिर्घोषो ज्ञायते पयसो ह्रदात् ॥ एवं नादं प्रयोक्तव्यं सिंहस्य रुदितं यथा ॥ मासे भाद्रपदे मेघाः शब्दं कुर्वंति यादृशम् ॥ एवं गह्वरमासाद्य शुक्रं दुदुह्वेति दर्शनम् ॥ शेषाणां वानरा युद्धमुत्पतंति पतंति च ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या इहेहैषान्निदर्शनम् ॥ ॥ २० ॥

यथा पुत्रवती स्नेहाच्चुंबते निजमौरसम् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या युञ्जाने
ति निदर्शनम् ॥ दुर्दरो जयदेशो च प्रफतेपुर्नयाप्ययया ॥ एवं वर्णाः प्रयो
क्तव्या अपांफेनेति निदर्शनम् ॥ यथा भारभराक्रांता निश्वसंति नरा
भुवि ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या अब्धः संभृतं इत्यपि ॥ कुक्कुटः काम
लुब्धश्च ककारद्वयमुच्चरेत् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः कुक्कुटोसीति दर्श
नम् ॥ वडवा च हयं दृष्ट्वा योनिं विकुरुते यथा ॥ एवं वर्णाः प्रयो
क्तव्याः सदुंदुभेति दर्शनम् ॥ रंगे चैव समुत्पन्ने नोग्रसेत्पूर्वमक्षरम् ॥

संचारणार्थाय चतुर्थमुपकल्पयेत् ॥ हकारं पंचमैर्युक्तमंतस्थैश्चापि संयुतम् ॥ औरसं तं विजानीयात्कंठ्यमाहुरसंयुतम् ॥ हकारो यत्र पूर्वस्थो अंतस्थाद्यो भवेत्परः ॥ पदकाले वियुज्येत संहितायां स औरसः ॥ मेघदुंदुभिनिर्घोषो ज्ञायते पयसो ह्रदात् ॥ एवं नादं प्रयोक्तव्यं सिंहस्य रुदितं यथा ॥ मासे भाद्रपदे मेघाः शब्दं कुर्वंति यादृशम् ॥ एवं गह्वरमासाद्य शुक्रं दुदुह्रेति दर्शनम् ॥ शेषाणां वानरा युद्धमुत्पतंति पतंति च ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या इहेहैषान्निदर्शनम् ॥

यथा पुत्रवती स्नेहाच्चुंबते निजमौरसम् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या युञ्जाने
ति निदर्शनम् ॥ दुर्दरो जयदेशो च प्रफतेषुर्नयाप्ययया ॥ एवं वर्णाः प्रयो
क्तव्या अपांफेनेति निदर्शनम् ॥ यथा भारभराक्रांता निश्वसंति नरा
भुवि ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या अभ्रः संभृत इत्यपि ॥ कुक्कुटः काम
लुब्धश्च ककारद्वयमुच्चरेत् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः कुक्कुटोसीति दर्श
नम् ॥ वडवा च हयं दृष्ट्वा योनिं विकुरुते यथा ॥ एवं वर्णाः प्रयो
क्तव्याः सदुंदुभेति दर्शनम् ॥ रंगे चैव समुत्पन्ने नोग्रसेत्पूर्वमक्षरम् ॥

छुश्ग पत्रवती स्नेहाच्चुंबते निजमौरसम् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या युञ्जाने
न्स्यान्निदर्शनम् ॥ यथा देशे च प्रफतेषुर्नयाप्ययया ॥ एवं वर्णाः प्रयो
भीता पतनभेदाभ्यां तद्वद्व्नम् ॥ यथा भारभराक्रांता निश्वसंति नरा
चापि न पीडितम् ॥ स नाथ अभ्यः संभृत इत्यपि ॥ कुक्कुटः काम
सुमत्तो नागेंद्रः पदात्पदं ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः कुक्कुटोसीति दर्श
पृथक् पृथक् ॥ गीती शीघ्र योनिं विकुरुते यथा ॥ एवं वर्णाः प्रयो
ज्ञोऽल्पकंठश्च षडेते प्म् ॥ रंगे चैव समुत्पन्ने नोग्रसेत्पूर्वमक्षरम् ॥

दस्तु सुस्वरः ॥ धैर्यं लयसमत्वं च षडेते पाठका गुणाः ॥ चतुरक्षर पदं च निवर्तेत पुनः पुनः ॥ आवर्तते पदं यच्च द्विस्त्रिराम्रेडितं हि तत् ॥ यथा धाम्ने धाम्नेति यजुषे यजुषेति निदर्शनम् ॥ हीयते वर्धते चापि पदं यत कृशोदरम् ॥ उपचारः स विज्ञेय उभे सुश्चंद्रेति निदर्शनम् ॥ ॥ अथ सप्तविधाः संयोगापिंडाः ॥ ॥ अयःपिंडो दारु पिंड ऊर्णापिंडो ज्वालापिंडो मृत्पिडो वायुपिंडो वज्रपिंडश्चेति ॥ य मान्विद्यादयःपिंडान्सांतस्थं दारुपिंडवत् ॥ अंतस्थं यमवर्जं तु ऊर्णा

पिंडं विनिर्दिशेत् ॥ अंतस्थं यमसंयोगे विशेषो नोपलभ्यते ॥ अश
रीरं यमं विंद्यादंतस्थः पिंडनायकम् ॥ ज्वालापिंडान्सनासिक्यान्सा
नुस्वारांस्तु मृन्मयान् ॥ सोमध्मा वायुपिंडाश्च जिह्वामूले तु वज्रि
णः ॥ अयःपिंडोनाम यथा ॥ अग्नीः पक्तीः नातनच्मि ॥ दारुपिंडो
नाम यथा ॥ अश्वः सूर्यः विभ्राजतीतिभवति ॥ तत्रऊर्णापिंडोनाम
यथा ॥ अस्मिन् इत्यस्मिन् अमुष्मिन् इतिभवति ॥ तत्रज्वालापिंडो
नामयथा ॥ ब्रह्मावह्निः गृह्णामीति भवति ॥ तत्र मृत्पिंडोनामयथा ॥

साꣳस्थासꣳस्कर्त्तारः सꣳस्वर्तइति ॥ तत्र वायुपिंडोनामयथा ॥ देव
सवितः । युञ्जानःप्रथमम् । प्रादिवः ककुत्सुत्समितिभवति ॥ तत्रवज्र
पिंडोनामयथा ॥ इष्कृतिःनिष्कृतिः ॥ ऋक्सामइति भवति ॥ प्रथम
मेव पकारेण सकारेणैव संयुतं ॥ एतत्स्वरं समासाद्य अग्निष्वात्तान्नि
दर्शनम् ॥ प्रथमेन ठकारेण थकारेणैव संयुतम् ॥ एतत्स्वरं समासाद्य
अधिष्ठाननिदर्शनम् ॥ प्रथममेव णकारेण नकारेणैव संयुतम् ॥ एत
त्स्वरं समासाद्य त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाविति निदर्शनम् ॥ प्रथममेव रंगेण

नकारेणैव संयुतम् ॥ एतद्रञ्जितमासाद्य वृष्टिमानिति निदर्शनम् ॥
एते ककारादयो मकारपर्यवसानाः कृष्णा व्याख्याताः शनैश्चरदैव
त्याः ॥ चत्वार्यन्तस्था यरलवाः कपिलवर्णा अग्निदैवत्याः ॥ चत्वार्यू
ष्माणः शषसहा अरुणवर्णा आदित्यदैवत्याः ॥ त्रयस्त्रिंशद्व्यंजनानि
स्पर्शा अंतस्था ऊष्माणश्चेति ॥ चतुर्विधं करणम् स्पृष्टमस्पृष्टं संवृतं
विवृतं चेति ॥ संवृतो घोषा विवृता अघोषाः ॥ विंशतिर्घोषास्ते गज
डदबा घझढधभा ङञणनमाः यरलवाश्चेति ॥ त्रयोदश अघोषास्ते

कचटतपाः खछठथफाः शपसाश्चेति ॥ अष्टौ वर्णस्थानानि भवंति ॥
उरःकंठ्यमूर्द्धन्यतालुदंत्यजिह्वामूल्यमानुनासिक्याश्चेति ॥ द्वौ औ
रस्यौ हहा इति । अआआ ३ त्रयः कंठ्याः ॥ ऋषट्मूर्द्धन्याः
टठडढ णप इति ॥ दश तालव्याः चछजझञयशइईई ३ इति ॥
अष्ट दंत्याः तथदधनलऌसाः ॥ एकादश ओष्ठ्याः पफबभमाउ
ऊऊ ३ ख्रउपध्माचेत्यादयः ॥ एकोदंतमूलीयोरेफः ॥ जिह्वामूली
याः पंच कुंखुंगुंघुंङुंइति ॥ क्मख्मग्मघ्मकुंखुंगुंघुंइतियमाश्चत्वारः ॥

रुक्मेति प्रथमो ज्ञेयः सकृइत्यपरो भवेत् ॥ तृतीयः सह्नइत्याहुः उप
ध्मेति चतुर्थकः ॥ प्रथमौ चौष्ठनासिक्यौ ॥ द्वितीयः कंठ्यदंत्यश्च
नासामूलमुपाश्रितः ॥ तृतीयः कंठ्य जिह्वाग्रे नासायामेव निर्दि
शेत् ॥ चतुर्थो हृदि नासिक्यः कंठे चाभिहिता यमाः ॥ आपंचमै
श्चैकपादः संयुक्तं पंचमाक्षरम् ॥ यमास्तत्र निवर्तन्ते श्मशानादिव
बांधवाः ॥ यत्किंचिद्वाङ्मयं लोके सर्वमत्र प्रतिष्ठितम् ॥ सर्वमत्र प्रति
ष्ठितमिति ॥ ऋवर्णेतित्परे सादावनुस्वारो द्विमात्रकः ॥ संयोगे परभू

तेषु ह्रस्व एवोच्यते बुधैः ॥ इति श्रीयाज्ञवल्क्यशिक्षासमाप्ता ॥ ॥

॥ अथ प्रतिज्ञासूत्रम् ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ अथ प्रतिज्ञामन्त्रब्राह्मणयोर्वेदनामधेयं तस्मि न्छुक्ले याजुषाम्नाये माध्यन्दिनीयके मन्त्रे स्वरप्रक्रिया ह्यनुदात्तो मूर्ध्न्युदात्तः श्रुतिमूले स्वरितः एवं जात्यादयोभिहिताः ब्राह्मणे तूदा त्तानुदात्तौ भाषिकस्वारौ तानस्वराणि छन्दोवत्सूत्राणि ॥ १ ॥ अथा न्तस्थानामाद्यस्य पदादिस्थस्यान्यहलसंयुक्तस्य संयुक्तस्यापिरेफोष्मा

न्त्याभ्यामृकारेण चाविशेषेणादिमध्यावसानेषूच्चारणे जकारोच्चार
णं द्विर्भावेप्येवमथापरांतस्थास्यायुक्तान्यहलसंयुक्तस्योष्मऽऋकारैरे
कारसहितोच्चारणमेवं तृतीयांतस्थस्य क्वचिद्दकारस्य तु संयुक्तासंयु
क्तस्याविशेषेण सर्वत्रैवमथान्त्यस्यान्तस्थानां पदादिमध्यान्तस्थस्य
त्रिविधं गुरुमध्यमलघुवृत्तिभिरुच्चारणमथो मूर्द्धन्योष्मणोऽसंयुक्त
स्य टुमृते संयुक्तस्य च खकारोच्चारणमध्ययनादिकर्मस्वर्थवेलायां प्र
कृत्या ॥ २ ॥ अथानुस्वारस्य ॾ इत्यादेशः शषसहरेफेषु तस्य त्रैविध्य

माख्यातम् ॥ ह्रस्वदीर्घगुरुभेदैर्दीर्घात्परो ह्रस्वो ह्रस्वात्परो दीर्घो गुरौ परे गुरुः परसवर्णषत्वप्रकृत्या चान्यत्र विसर्गैष्वीपद्विरामः पदाद्यस्य संयुक्ताकारस्येषद्दीर्घता च भवतीति ॥ ३ ॥ इति कात्यायनपरिशिष्टप्रतिज्ञासूत्रं समाप्तम् ॥ ॥ ॥ ॥

॥ अथ सर्वानुक्रमसूत्रम् ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॐमंडलं दक्षिणमाक्षिह्रदयं चाधिष्ठितं येन शुक्लानि यजूंपि भगवान्याज्ञवल्क्यो यतः प्राप तं विवस्वंतं त्रयीमयम

र्चिष्मंतमभिध्याय माध्यंदिनीये वाजसनेयके यजुर्वेदाम्नाये सर्वे स
खिले सशुक्रियऋषिदैवतछंदांस्यनुक्रमिष्यामो यजुषामनियताक्ष
रत्वादेकेषां छंदो न विद्यते द्रष्टारो ऋषयः स्मर्तारः परमेष्ठ्यादयो दे
वता मंत्रांतर्भूताध्यादिकाहविर्भाजः स्तुतिभाजो वानः शाखोखाश
स्योपवेषकपालेध्मोलूखलादयश्च प्रतिमाभूताश्छंदांसिगायत्र्यादी
न्येतान्यविदित्वा योऽधीतेऽनुब्रूते जपति जुहोति यजते याजयते तस्य
ब्रह्म निर्वीर्यं यातयामं भवत्यथातराश्वगर्त्तंवा पद्यते स्थाणुं वर्च्छति

प्रमीयते वा पापीयान्भवत्यथ विज्ञायैतानि योऽधीते तस्य वीर्यवदथ
योऽर्थवित्तस्य वीर्यवत्तरं भवति जपित्वा हुत्वेष्ट्वा तत्फलेन युज्यते
॥ १ ॥ इषेत्वादि खंब्रह्मांतं विवस्वानपश्यत्ततः प्रतिकर्मविभागेन
ब्राह्मणानुसारेण ऋषयो वेदितव्याः परमेष्ठी प्राजापत्यो दर्शपूर्णमास
मंत्राणामृषिर्देवा वा प्राजापत्या इषेत्वाशाखानुष्टुब्विनियोगः कल्प
कारोक्त एवमूर्ज्जेत्वा वायवो वायव्यं देवोव ऐंद्रं यजमानस्य शाखाव
सोर्वायव्यं द्यौर्मातरिश्वन उखा वसोर्वायव्यं देवस्त्वापयः कामधुक्षः

प्रश्नः सा विश्वायुस्त्रीणि गव्यानींद्रस्यैदं विष्णोः पयः ॥ २ ॥ यो अग्न
इदमाग्नेये कस्त्वा प्राजापत्यं कर्मणे स्रुक्शूर्पं प्रत्युष्टं द्वे राक्षसे उरु
ब्रह्मरक्षोघ्नꣳ सर्वत्र धूरसि धूर्देवानां विष्णुस्त्वानऽउरुहविष्याऽअपह
तꣳरक्षोयच्छंताꣳहविष्या देवस्यत्वा सावित्रꣳसर्वत्राग्नेये लिंगोक्ते
भूताय त्वा हविः स्वः सूर्यो दृꣳहंतां गृहाः पृथिव्यास्त्वा हव्यं पवित्रे
लिंगोक्तꣳसवितुर्देवीः प्रोक्षिता आपान्यग्नये लिंगोक्ते दैव्याय पात्राणि
॥ ३ ॥ शर्मास्यदित्याः कृष्णाजिनमवधूतꣳ राक्षसमद्रिर्ग्रावोलूखले

अग्नेर्हविर्बृहत्स इमम्मौसले हविष्कृदधिदैवतं वागधियज्ञं पत्नी कुक्कु
टो वाग्वर्षवृद्धꣳशूर्पं प्रतित्वा हविः परापूतमपहतꣳराक्षसे वायुर्वो देवो
वस्तंडुला धृष्टिरुपवेषोपाग्न आदेवयजनमाग्नेये ध्रुवमसि षण्णां कपा
लान्यग्ने ब्रह्माग्नेयं धिषणासि दार्षदंदिवः शम्या धिषवणौपलं धान्यम
सिषण्णाꣳहविर्महीनामाज्यम्॥४॥संवपामि हविः समाप आपं जन
यत्त्यै त्वेदꣳहविरिषेत्वाज्यं घर्म्मोसि षण्णां पुरोडाशस्त्रिताय त्रयाणां
त्रितोद्धितः क्रमेणादद इंद्रस्य स्फ्यः पृथिवी वेदिर्व्रजं पुरीषं वर्षतु वे

दिर्बधानसावित्रमपाररुमररो आसुरे द्रप्सस्ते वेदिर्गायत्रेण त्रीणि वैष्ण
वानि सूक्ष्मा त्रयाणां वेदिः पुराघशङ्सोपश्यच्चांद्रमसी त्रिष्टुभं प्रो
क्षणीः प्रैषो द्विषतः आभिचारिकमनिशितः स्रुवो निशितास्रुगदित्यै
विष्णोर्योक्रमूर्जें त्रयाणामाज्यङ्सवितुरार्षं तेजोसिधामाज्यं ॥ ५ ॥
इति० संहितायां प्रथमोऽध्यायः ॥ कृष्णोसीध्मो वेदिर्बर्हिर्लिंगोक्ते अ
दित्या आर्षं विष्णोः प्रास्तरमूर्णम्रदसं वेदिर्भुवपतये त्रीण्याग्नेयानि
गंधर्वस्त्रयाणां परिधयो वीतिहोत्रं विश्वावसुराग्नेयीं गायत्रीꣳसमि

दाग्नेयꣳसूर्यस्त्वालिंगोक्तꣳसवितुर्विधृतीऊर्णम्रदसमात्वाभास्तरे घृता
च्यसि त्रयाणां जुहूपभृद्ध्रुवाः क्रमेण प्रियेण हविर्ध्रुवा असदन्पाहि
मां वैष्णवे अग्नेवाजजिदाग्नेयं नमोदेवꣳस्वधापित्र्यꣳसुयमे स्रुचावं
घ्रिणा वैष्णवं वसुमतीमाग्नेयमित ऐंद्रꣳसंज्योतिषाज्यं मयीदमाशीः
प्रतिग्रहणमुपहूताद्यावापृथिव्यम् ॥ ६ ॥ ब्रह्मत्वंप्रतिष्ठांतं बृहस्पतिरां
गिरसोपश्यदग्नेक्षा प्राशित्रमेतंते वैश्वदेवमेषा तेनुष्टुबाग्नेय्यग्ने वाज
जिदाग्नेयमग्नीषोमयोश्चत्वारि लिंगोक्तानि वसुभ्यस्त्रयाणां परिधयः

दुत्पद्यते रगः क्हाच्चुंवते निजमौरसम् ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्या युञ्जाने
न्स्यान्निदर्शनम् ॥ यथा देशे च प्रफतेपुर्नयाप्यया ॥ एवं वर्णाः प्रयो
भीता पतनभेदाभ्यां तद्वद्व्नम् ॥ यथा भारभराक्रांता निश्वसंति नरा
चापि न पीडितम् ॥ स नाथ अश्वः संभृत इत्यपि ॥ कुक्कुटः काम
सुमत्तो नागेंद्रः पदात्पदं ॥ एवं वर्णाः प्रयोक्तव्याः कुक्कुटोसीति दर्श
पृथक् पृथक् ॥ गीती शीघ्र योनिं विकुरुते यथा ॥ एवं वर्णाः प्रयो
ज्ञोऽल्पकंठश्च पडेते पाम् ॥ रंगे चैव समुत्पन्ने नोग्रसेत्पूर्वमक्षरम् ॥

संजानाथाव्यंतु प्रास्तरे मरुता कपिर्बृहतीं प्रास्तरीमंत्यः पाद आग्नेयो
यंपरिधिं देवलआग्नेयीं त्रिष्टुभं विराड्रूपां यजुरंतामग्नेः प्रियं यजुःसं
स्रवभागाः सोमसूक्ष्मो वैश्वदेवीं त्रिष्टुभं यजुरंतांस्वाहा वाड्यजुर्घृता
चीस्त्रुचो यज्ञनमः शूर्पं यवमान्कपिरुद्दालवां धाना तर्वानिति पंचार्षे
योयज्ञोदेवताग्नेदब्धायोगार्हपत्योग्नये दक्षिणाग्निः सरस्वत्यै लिङ्गोक्तं
वेदोसि वेदो देवामनसस्पतिर्वातदेवत्याविराजंसंबर्हिर्लिंगोक्ता त्रिष्टु
ब्विराड्रूपा कस्त्वा प्राजापत्यंरक्षसांराक्षसम् ॥ ७ ॥ अथ याजमा

दाग्नेयꣳसूर्यस्त्वालिंगोक्तꣳसवितुर्विधृतीऊर्णम्रदसमात्वाप्रास्तरे घृता
च्यसि त्रयाणां जुहूपभृद्ध्रुवाः क्रमेण प्रियेण हविर्ध्रुवा असदन्पाहि
मां वैष्णवे अग्नेवाजजिदाग्नेयं नमोदेवꣳस्वधापित्र्यꣳसुयमे स्त्रुचावं
ग्निणा वैष्णवं वसुमतीमाग्नेयमित ऐंद्रꣳसंज्योतिषाज्यं मयीदमाशीः
प्रतिग्रहणमुपहूताद्यावापृथिव्यम् ॥ ६ ॥ ब्रह्मत्वंप्रतिष्ठांतं बृहस्पतिरां
गिरसोपश्यदग्नेक्ष्वा प्राशित्रमेतंते वैश्वदेवमेषा तेनुष्टुबाग्नेय्यग्ने वाज
जिदाग्नेयमग्नीषोमयोश्चत्वारि लिंगोक्तानि वसुभ्यस्त्रयाणां परिधयः

संजानाथाव्यंतु प्रास्तरे मरुता कपिर्बृहतीं प्रास्तरीमंत्य: पाद आग्नेयो
यंपरिधिं देवलआग्नेयीं त्रिष्टुभं विराड्रूपां यजुरंतामग्नेः प्रियं यजुःसꣳ

स्रवभागाः सोमसूक्ष्मो वैश्वदेवीं त्रिष्टुभं यजुरंताꣳस्वाहा वाड्यजुर्घृता
चीस्रुचो यज्ञनमः शूर्पं यवमान्कपिरुद्दालवां धाना तर्वांनिति पंचार्षे
योयज्ञोदेवताग्नेदब्धायोगार्हपत्योग्नये दक्षिणाग्निः सरस्वत्यै लिङ्गोक्तं
वेन्दोसि वेन्दो नेचामनसस्पतिर्वातदेवत्याविराजꣳसंबर्हिर्लिंगोक्ता त्रिष्टु
ब्विराड्रूपा कस्त्वा प्राजापत्यꣳरक्षसाꣳराक्षसम् ॥ ७ ॥ अथ याजमा

नꣳसंवर्चसा त्वाष्ट्री त्रिष्टुब्दिविविष्णुस्त्रीणि वैष्णवान्यस्माद्भागोस्यै
भूमिरगन्म देवꣳसंज्योतिषाऽऽहवनीयः स्वयंभूः सूर्यस्य सौरे अग्ने
गृहपते गार्हपत्यः सूर्य्यस्य सौरमग्न इदमाग्नेये ॥८॥ पितृयज्ञः प्रजा
पतेरार्षमग्नये सोमाय द्वेदैवेस्वाहा कारयश्रुतेरपहता असुरं ये रूपा
णि कव्यवाहनोग्निस्त्रिष्टुबत्रामीमदंत पित्र्यै नमोवः षड्लिंगोक्तानि
परे पित्र्यै आधत्त पित्र्यागायत्र्यूर्जमापिविराट् ॥ ९ ॥ इति० संहि
तायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ अग्न्याधेयं प्रजापतेरार्षम् देवानामग्नेर्गंध

र्वाणां वा समिधाग्नेय्यश्चतस्रो गायत्र्यः समिधाविरूप आंगिरसः सु
समिद्धाय वसुश्रुतस्तंत्वा भरद्वाजो भूर्भुवःस्वस्तिस्रो महाव्याहृतयो
ग्निवायुसूर्यदेवत्याः क्रमेण द्यौरिव यजमानाशीर्लिंगोक्तदेवतायंगौः
सार्पराज्ञ्यस्तृचो गायत्र्योऽग्निः परावररूपेण देवता ॥ १० ॥ अग्निहो
त्रं प्रजापतेरार्षम् अग्निर्ज्योतिः सप्तलिंगोक्तदेवता गायत्र्य आद्याः
पंचैकपदा अग्निर्वर्चोद्वे तक्षापश्यत्पराजीवलश्चैकिः ॥ ११ ॥ यजमा
नाग्न्युपस्थानं बृहद्देवानामार्षम् उपप्रयंत इत्यनुवाक आद्ये द्वे आग्ने

य्यौ गायत्र्यावुपवत्या गोतमो राहूगणो मूर्द्धन्वत्या विरूप उभावां
भरद्वाज ऐंदाग्नीं त्रिष्टुभमयंते देवश्रवादेववातश्च भारतावाग्नेयीमनु
ष्टुभमयमिहवामदेवोजगतीमस्यप्रतामवत्सारोगव्या वाग्नेयीं वा पयो
देवत्या वा गायत्रीं तनूपाआग्नेयानींधानाआग्नेयीं महापंक्तिस्त्र्यव
साना ॥ १२ ॥ चित्रावसोरात्रिदेवत्यमृपयोपश्यन्त्संत्वमाग्नेयमंध
स्थरेवतीः सक्षहितेति त्रीणि गव्यान्युपत्वाग्नेयं तृचं गायत्रं मधुच्छंदा
वैश्वामित्रोग्नेत्वं चतस्रो द्विपदाआग्नेयीर्बंधुः सुबंधुः श्रुतबंधुर्विप्रबंधुरे

कैकंश इडेकाम्यागव्ये सोमानं ब्रह्मणस्पत्यं तृचं गायत्रं ब्रह्मणस्प
तिर्मेधातिथिर्वामहित्रीणा॑ सत्यधृतिर्वारुणिरादित्यदैवतं तृचं गाय
त्रं पथि स्वस्त्ययनं कदाचनैंद्रीं पथ्याबृहतीं मधुच्छंदास्तत्सवितुर्वि
श्वामित्रः सावित्रीं गायत्री परिते वामदेवआग्नेयीमनिरुक्तां गायत्रीं
॥ १३ ॥ क्षुल्लकोपस्थानमासुरेरार्षम् भूर्भुवः स्वः प्रवत्स्यदुपस्थानमा
गतोपस्थानं चादित्यस्यार्षं नर्यगार्हपत्यःश॑ स्याहवनीयोथर्वदक्षि
णाग्निरागन्माहवनीयोनुष्टुबयमग्निर्न्यंकुसारिणीबृहती गार्हपत्योय

मग्निरन्वाहार्यपचनोनुष्टुब्गृहामा त्रिष्टुब्विराड्रूपा येषामानुष्टुबुपहू
तामहापंक्तिर्त्र्यवसानास्तिस्रोपिवास्तवी: शंयुर्बार्हस्पत्यः ॥१४॥ चा
तुर्मास्यानि प्रजापतेरार्षम् प्रघासिनोमारुती गायत्री यद्ग्राममारुत्य
नुष्टुबनिरुक्ता मोषूणोगस्त्यऐंद्रामारुतीं विराजमक्रंनानि रक्ताग्नेय्य
नुष्टुबवभृथयज्ञदैवतं पूर्णादर्विंद्वे और्णवाभऐंद्र्यावनुष्टुभावक्षंद्वे गोतम
ऐंद्र्यौ पंक्ती मनोनुमानसं तृचं बंधुर्गायत्रं वयङ्सौमीं गायत्रीं बंधु रेष
ते द्वे रौद्रे अवरुद्रङ्रौद्र्यावेकापंक्तिरपराककुप् त्र्यंबकं द्वे अनुष्टुभौ पूर्व

स्या वसिष्ठएतस्यास्तारपंक्तिस्त्र्यायुषंनारायणउष्णिहं यजमानाशीर्षं६
शिवोनाम क्षौरं निवर्त्तयामिलिंगोक्तदैवतमाशीःप्रायम् ॥१५॥ इति०
संहितायांतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ अग्निष्टोमःप्रजापतेरार्षम् एदंद्वे अ
त्यष्टीत्यवसाने आद्यावर्द्धचौं देवयजनदेवत्याविमाआपओषधे कुश
तरुणंस्वधितेक्षौरमापोऽअस्मानापंदीक्षातपसोर्वासोमहीनां नवनी
तं वृत्रस्याजनं चित्पतिर्द्वे प्राजापत्ये देवोमा सावित्रमावोदैव्यनुष्टु
बासीस्वाहायज्ञं चतुर्णां यज्ञआकूत्यै चतुर्णामौद्गृभणानामग्निरापो

देवीलिंगोक्तदेवताविराट् ॥ १६ ॥ विश्वोदेवस्य स्वस्त्यात्रेयः सावि
त्रीमनुष्टुभमृक्सामयोः कृष्णाजिने शर्मासि कृष्णाजिनमूर्गस्यांगि
रोभिर्दृष्टंमेखलꣳसोमस्यनीर्विषणोर्वासइंद्रस्य सुसस्याः कृष्णविषाणो
च्छ्रयस्वदंडोव्रतंयज्ञोदैवींधीयैदेवावाक्प्राणोदानौ चक्षुःश्रोत्रमध्या
त्ममग्निर्मित्रावरुणावादित्यो विश्वेदेवा अधिदैवतꣳश्वात्रा आपोजग
तीयंते लोष्टमपोमूत्रंपृथिव्या लोष्टमग्नेत्वमाग्नेय्यनुष्टुप्पुनर्मन आग्नेयं
त्वमग्ने वत्स आग्नेयीं गायत्रीꣳरास्वेयत्सौम्यमेषातेहिरण्याज्यदैवतं

जूरसिवाग्दैवतꣳशुक्रमसिहिरण्यं चिदसि गौःसोमक्रयणी वाग्रूपा
ध्यारोपकल्पनया ॥ १७॥ वस्व्यस्यनुष्टुप्बृहतीसोमक्रयण्यास्तुतिरदि
त्या आज्यमस्मेषण्णां लिंगोक्तादेवताः समख्येपत्न्याशीरास्तारपंक्ति
रेषतेलिंगोक्तदेवतमास्माकोसि सौम्यमभित्यꣳसावित्र्यष्टिः प्रजाभ्य
स्त्वा प्रजास्त्वा शुक्रंत्वा सौम्यानि सग्मेस्मेलिंगोक्तेतपसोर्द्धेजार्द्धे
सोमोमित्रो न इंद्रस्य सौम्ये स्वानादीनिधिष्ण्यानामानिपरिमाग्नेयी
पुरस्ताद्बृहती प्रतिपंथामनुष्टुप्पाथिदेवत्यादित्याः कृष्णाजिनमदित्यै

सौम्यमस्तश्चात्रिष्टुभौवारुण्यौ सूर्यस्यानुष्टुप्कृष्णाजिनसुस्त्रावूर्ध्ववृह
त्यानडुही भद्रोमेसौम्यं नमोमित्रस्याभितपनः सूर्यः सौरीं जगतीं वरु
णस्य पंचवारुणानि याते सौमींत्रिष्टुभंगौतमः॥१८॥ इति॰संहितायां
चतुर्थोऽध्यायः॥४॥अग्नेस्तनूरसिपंच वैष्णवान्यग्नेः शकलं वृषणादभ्रे
तरुणैकेउर्वश्यसित्रयाणां लिंगोक्ता देवता गायत्रेण त्रीण्याग्नेयानि भ
वतंनः पंक्तिरग्नावग्निर्विराडेतयोर्निर्मथ्याहवनीयावग्नीदेवते आपतये
वायव्यमनाधृष्टमाज्यमग्नेव्रतपा आग्नेयमंशूरंशुःप्रकृतिश्चतुरवसा

नासौम्यंत्योर्द्धचौं लिंगोक्तदेवतोयातेत्रीण्याग्नेयानि तप्तायनीचत्वारि पार्थिवानि विदेदाग्नेयमग्नेअंगिरोस्यामनुत्वालिंगोक्तानि सिꣳह्यासि त्रयाणां वेदिरिंद्रघोषश्चतुर्णामुत्तरवेदिरिदमहमापक्ष्सिꣳह्यासि पंचानां वाग्भूतेभ्यः स्रुग्ध्रुवोसिपरिधयस्त्रयाणामग्नेःसंभारागुग्गुल्वादयः ॥ १९ ॥ युञ्जतेश्यावाश्वः सावित्रीं जगतीमिदंविष्णुर्मेधातिथिर्वैष्णवीं गायत्रीमिरावतीवासिष्ठस्त्रिष्टुभंदेवश्रुतावक्षधुरौप्राचीस्वंगोष्ठमत्रह विधानेविष्णोर्नुतिस्रो वैष्णव्यस्त्रिष्टुभ आद्ये द्वे यजुरंते विष्णोर्नुप्रहो

र्घतमाऔतथ्यो विष्णोरराटंपंच वैष्णवान्याददेऽभ्रिरिदमहंरक्षोघ्नं
वृहन्नौपवर्णीदमहंपंच लिंगोक्तानि स्वराडस्यौपवर्णाणि चत्वारि रक्षो
हणौवः सप्त वैष्णवानि यवोसि यवोदिवेत्वौदुंबरी शुंधंतां पित्र्ये उद्दिवं
पंचानामौदुंबरी घृतेनद्यावापृथिव्यमिंद्रस्यैंद्रं परित्वा मधुच्छंदा अनि
रुक्तामैंद्रीमनुष्टुभमिंद्रस्यैंद्राणि त्रीणि चतुर्थं वैश्वदेवम् ॥ २० ॥ विभू
रस्यष्टानां धिष्ण्या अग्नयः संम्राडाहवनीयः परिषद्योबहिष्पवमानदे
शोनभोसि चात्वालोमृष्टोसि शामित्रकृतधामौदुंबरीसमुद्रोसि ब्रह्मा

संनमजोसि शालाद्वार्योंहिरसिप्राजहितोवागसिसदन्कृतस्य द्वार्यैअ
ध्वनाॐसूर्योमित्रस्यर्त्विजोग्नयोधिष्ण्याः ॥ २१ ॥ ज्योतिरसिवैश्व
देवं त्वꣳसोमक्रतुर्भार्गवःसौमींगायत्रीमनवसानां जुषाणो अप्सुदेवत्यै
कपदाविराड्व्यजुरंताऽग्नेनयागस्त्य आग्नेयीं त्रिष्टुभमयन्नास्त्रिष्टुब्यजुरं
ताग्नेयी उरुविष्णोवैष्णव्यनुष्टुब्यजुरंता देवसवितः सावित्रमेतत्त्वꣳसो
म्यॐस्वाहा निर्लिंगोक्तदेवतामग्नेव्रतपा आग्नेयमत्यन्यान्वनस्पतिरो
षधेकुशतरुणॐस्वधितेपरशुर्द्यौमातस्त्वंवनस्पतिः॥२२॥ इति० संहि

तायांपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ अग्रेणीः शकलं देवस्त्वायूपः सुपिप्प
लाभ्यश्च बालंद्यामग्रेणयूपो याते दीर्घतमायूपदेवत्या त्रिष्टुभं ब्रह्म
दृꣳह यूपदेवत्ये विष्णोः कर्माणि द्वे मेधातिथिर्वैष्णव्यौगायत्र्यौ परि
वीर्यूपोदिवस्वरुरेपते यूपउपावीस्तृणमुपदेवा लिंगोक्तमृतस्यत्वा पशु
रग्नीषोमाभ्यां लिंगोक्तमद्भ्योपां पशुरापोदेवीरापꣳसंते पशुर्घृतेन स्वरु
शासौरेवतीवाग्वपौतृणꣳस्वाहादेवे ॥ २३ ॥ माहिर्भूरज्जुर्नमस्ते यज्ञो
देवीरापोर्द्धमापमर्द्धमाशीर्वाचंते मनस्तेपशु शंलिंगोक्तमोषधे तृणꣳ

स्वधिते सीरक्षसांलिंगोक्तं निरस्तमिदमहꣳरक्षोहणीघृतेनद्यावापृथि
व्यंवायोवायव्यमग्निराज्यस्याग्नेयꣳस्वाहाकृतेवपाश्रपण्याविदमाप
आपीमहापंक्तिस्त्र्यवनसानापावमानश्चांत्यःपादःसंते हृदयꣳरेडसिंव
साम्प्रयुतं लिंगोक्तं घृतं वैश्वदेवं दिशः पंचदिश्यान्यैंद्रः प्राणःपश्वंगः
प्राणदानं लिंगोक्तं देवत्वाष्ट्री त्रिष्टुप् ॥२४॥ समुद्रंलिंगोक्तानि द्वादश
दिवंते स्वरुमापोहृदयशूलं धाम्नोवारुणं यदाहुर्वारुणी गायत्र्यनव
साना सुमित्रियानआपꣳहविष्मतीलिंगोक्तदेवतानुष्टुबग्नेर्वश्चत्वार्या

पान्यमूरापीं गायत्रीं मेधातिथिर्हृदेत्वा सौम्यनुष्टुप् सोमराद॒न्त्सो
म्येशृणोतु लिंगोक्तदेवतात्रिष्टुन्देवीरापऽआपीपंक्तिः कार्षिराज्यमनु
ष्टुप्समुद्रस्य समाप आपो यमग्नेमधुच्छंदाआग्नेयीं गायत्रीमादद्दे
ग्रावानिग्राभ्याआपमिंद्रायत्वा पंचसौम्यानि यत्तेसौमी विपरीता बृह
ती श्वात्राःपथ्याबृहती माभेः सौम्यमर्द्धंद्यावापृथिव्यमर्द्धंप्रागपाक्सौ
म्युष्णिक् त्वमंगगोतमऐंद्रीं पथ्याबृहतीम् ॥ २५ ॥ इति० संहिता
यांपष्ठोऽध्यायः ॥६॥ वाचस्पतयेप्राणदेवत्याविराट् मधुमतीलिंगोक्तं

यत्ते सौम्यꣳस्वाहोरुयजुषीलिंगोक्ते स्वाकृतोस्युपाꣳशुर्देवेभ्यस्त्वा
दैवं देवाꣳशोलिंगोक्तमाभिचारिकं प्राणायाग्रहोव्यानायउपाꣳशुसं
वननउपयामगृहीतोस्यंतरैंद्रमंतस्ते मघवदेवत्यात्रिष्टुबुदानायग्रह आ
वायो वसिष्ठोवायव्यां त्रिष्टुभमिंद्रवायू मधुछंदा ऐंद्रवायवींगायत्रीं
मयंवागृत्समदोमैत्रावरुणीꣳरायावयं त्रसदस्युस्त्रिष्टुभं यावां मेधा
तिथिराश्विनीं गायत्रीं तंप्रत्नथावत्सारःकाश्यपोवैश्वदेवीं जगतीम
च्छिन्नस्यसौम्यꣳसाप्रथमैंद्रीत्रिष्टुप्तृपंत्वयाडग्नीलिंगोक्ते ॥२६॥ अयं

वेनोव्वेनस्य त्रिष्टुप् सोमस्तुतिरधिदैवतमाधियज्ञं च मनोनत्रिष्टुप्सोम
स्तुतिरधियज्ञानुवादिन्न्यपमृष्टः शंडोपमृष्टोमर्क आभिचारिके देवा
स्त्वा शुक्रामंथिनावनाधृष्टासिदाक्षिणोत्तरवेदिश्रोण्यौसुवीरः सुप्रजाः
शुक्रामंथिनौ निरस्तोद्ध आभिचारिके शुक्रस्य मंथिनः शकलं वेदे
वासः परुच्छेपोवैश्वदेवीं त्रिष्टुभमाग्रयणोसिलिंगोक्तदैवतम् ॥ २७ ॥
सोमः पवते वैश्वदेवमिंद्रायत्वा पंच लिंगोक्तानि मूर्द्धानं भरद्वाजोवै
श्वानरीं त्रिष्टुभं ध्रुवोसिध्रुवोध्रुवं ध्रुवेण बृहती पूर्वार्द्धर्चोध्रौवउत्तरऐंद्रो

यस्ते देवश्रवाः सौमीं त्रिष्टुभं यजुरंता देवानां चात्वालदैवतं प्राणा
यमे लिंगोक्तदेवतान्येकादश कोसिप्राजापत्योष्णिग्वर्द्धमानामधवेत्वा
लिंगोक्तदेवतानि त्रयोदश ॥२८॥ इंद्राग्नी विश्वामित्रऐंद्राग्नी गायत्री
माघत्रिशोकआग्नैंद्रीमोमासोमधुच्छंदा वैश्वदेवीं विश्वेदेवासो गृत्स
मदइंद्रमरुत्वश्चतस्त्रोविश्वामित्रऐन्द्रामारुतीस्त्रिष्टुभोमरुतात्वायजु
र्मरुत्वतीयंमहाँ इंद्रोभरद्वाजोमाहेंद्रीत्रिष्टुभं यओजसा वत्सोगायत्री
मुदुत्यंप्रस्कण्वः सौरीं गायत्री चित्रं कुत्स आंगिरसस्त्रिष्टुभः रूपेण

वोदक्षिणाश्वतुर्णां ब्राह्मणमद्य लिंगोक्तदेवानान्यष्टौ॥२९॥इति० संहि
तायांसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ विष्णोवैष्णवं कदाचनादित्यदेवत्येबृ
हत्यौ यज्ञोदेवानां कुत्सास्त्रिष्टुभं विवस्वन्यजुः श्रदस्मै जगत्याशीर्वा
ममद्य भरद्वाजोबार्हस्पत्यः सावित्रींत्रिष्टुभꣳसावित्रोसिसावित्रꣳसु
शर्मासि वैश्वदेवं बृहस्पतिसुतस्य लिंगोक्तमहंप्रजापतिरूपेणाऽऽत्मा
देवतात्रिष्टुबग्नाँ ३ इपत्नीवन्नाग्नेयं प्रजापतिः प्राजापत्यꣳहरिरस्यृक्सा
मेहर्योर्यस्तेलिंगोक्तेदेवक्तस्याऽऽग्नेयानिषट् ॥ ३० ॥ समिन्द्रात्रिवै

श्वदेवीं त्रिष्टुभं धातालिंगोक्तबहुदेवत्यासुगावोदेवीयाँ२ आवहोवय
माग्नेय्यौयज्ञायज्ञमेषतेलिंगोक्तेयजुषीउरुꣳहिशुनःशेपोवारुणीं त्रिष्टु
भं नमोवारुणमग्नेरनीकमाग्नेयी त्रिष्टुप् समुद्रेते सौमी विराड्देवी
रापःपंक्तिर्बृहती वा पूर्वोऽर्द्धर्चेआपउत्तरःसौम्योदेवानामाग्नेयमेजतु
त्र्यवसानामहापंक्तिर्यस्यैते वशापुरुदस्मोगर्भोमरुतोयस्य गोतमोमा
रुतीं गायत्रीं महीद्यौर्मेधातिथिर्द्यावापृथिव्यामित्यग्निष्टोमः ॥ ३१ ॥
अथषोडश्यातिष्ठगोतमऐन्द्रीमनुष्टुभं युक्ष्वाहि मधुच्छंदा इंद्रमिद्गो

तमोयस्मान्नैंद्री त्रिष्टुप्परब्रह्मरूपेण षोडशिनस्तुतिरिंद्रश्चैंद्रावारुणी
षोडशिदेवत्यावायजुरंताग्नेपवस्व वैखानस आग्नेयीं गायत्रीमुत्तिष्ठ
न्कुरुस्तुतिरैन्द्रीमहश्चं प्रस्कण्वः सौरीं तिस्रोपियजुरन्ताउदुत्यं देवा
नामार्षमाजिघ्रेडेकौसुरुबिंदुर्गव्ये महापंक्तिप्रस्तारपंक्ती विनःशासो
भारद्वाजऐन्द्रीमनुष्टुभं वाचस्पतिं वैश्वकर्मणीं त्रिष्टुभं विश्वकर्मन्नैंद्री
वैश्वकर्मण्यग्नयेत्वा देवार्षण्यदाभ्यदेवत्यानि श्रेशीनांत्वा सौम्यानि
॥३२॥ सत्रोत्थानं देवानामार्षमिहरतिः पशुदेवतमुपसृजन्नुष्णिगाग्ने

यी सत्रस्य बृहती यजमानानामात्मस्तुतिर्युवंतंपरुच्छेपऐंद्रीमत्यष्टिं
त्र्यवसानामाद्योर्द्धर्चऐंद्रापार्वतः परमेष्ठीनैमित्तिकान्याध्यायाद्वसि
ष्ठस्यार्षं लिंगोक्तदेवतानि चतुस्त्रिंशद्वयोर्वैष्णववारुणीं त्रिष्टुब्देवादि
वमाशीर्लिंगोक्तदेवताश्चतुस्त्रिंशद्धर्मदेवत्यापंक्तिस्त्रिष्टुब्वायज्ञस्य य
ज्ञदेवत्या त्रिष्टुबापवस्व सौमीं गायत्रीं नैध्रुविः कश्यपः ॥३३॥ इति०
संहितायांअष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ अथवाजपेयोबृहस्पतेरार्षम् इंद्रस्य
च देवसवितः सावित्रीत्रिष्टुप् ध्रुवसदमैंद्राणित्रीण्यपांरसदेवत्यानुष्टु

व्ग्रहालिंगोक्तदेवतानुष्टुप्संपृचौ यजुषीन्द्रस्य रथोवाजस्य पार्थिव्यति
जगत्यंत्यःपादःसावित्रोऽश्वन्तरश्वदेवत्यानवसानापुरउष्णिग्वातोवा
तिस्रोश्वस्तुतयउष्णिक्त्रिष्टुब्जगत्योवाजिनोश्वादेवस्याहं लिंगोक्तानि
वाजिनोश्वाएषस्य द्वे दधिक्रावावामदेव्योक्तदेवत्ये जगत्यौ शन्नोव
सिष्ठोविराजंतेनोनाभानेदिष्ठोजगतीं वाजेवाजे वसिष्ठस्त्रिष्टुभमामा
प्राजापत्यांवाजिनोक्ताः ॥ ३४ ॥ आपयआयुर्यज्ञेन प्राजापत्यानि
प्रजापतेः स्वरमृतायजमानोस्मेदिशोनमः पृथिवीयमासंदीयंतासुन्व

न्वाजस्य प्राजापत्यं तृचं त्रैष्टुभं६सोमं तृचंतापसऽआद्या वैश्वदेव्य
निरुक्तानुष्टुब्द्वितीया लिंगोक्तदेवता तृतीयाऽऽग्नेयीम्रनोलिंगोक्ता गा
यत्री सरस्वत्यैसुन्वन्नग्निःसप्तदश लिंगोक्तदेवतानि ॥ ३५॥ अथराज
सूयोवरुणस्यार्षम् एषते पार्थिवमग्निनेत्रेभ्योदेवार्षाण्याध्यायाद्दशा
द्यानि दैवान्यग्नेसहस्व देवश्रवादेववातश्च भारतावाग्नेयीमनुष्टुभमु
पा९ंशोस्त्रीणि रक्षोघ्नानि सविताद्वेयजमानः ॥ ३६ ॥ इति० संहिता
यांनवमोऽध्यायः ॥९॥ अपोदेवाआपीत्रिष्टुप् वृष्णऊर्म्मिर्लिंगोक्तानि

मधुमतीरनाधृष्टाआपंसोमस्य चमाग्नयेलिंगोक्तान्यनिभृष्टमापंसध
मादोवारुणी त्रिष्टुप् क्षरस्य चतुर्णांतार्प्यपांड्वाधीवासोष्णीषाणींद्रस्य
धनुर्म्मित्रस्य वाहूत्वयायंधनुर्द्दवाणामिषवआविः प्राजापत्यंपराणि
लिंगोक्तानि ॥ ३७ ॥ अवेष्टामृत्युनाशनं प्राचीं पंचानां यजमानः
प्रत्यस्तमासुरं मृत्योरोजोसिरुक्मोहिरण्यरूपौमैत्रावरुणीत्रिष्टुव्य
जुरन्तासोमस्यसुन्वन्प्रपर्वतस्यापीत्रिष्टुब्विष्णोस्त्रीणिलिंगोक्तानि सु
न्वन्प्रजापतेन प्राजापत्यात्रिष्टुव्यजुर्मध्योयममुष्यजूरुद्रयद्रौद्रं ३८

इंद्रस्यलिंगोक्तानि मातेसंवरणः प्राजापत्य ऐंद्रींत्रिष्टुभमग्नये लिंगो
क्तानि पृथिविमातर्भूमिर्हꣳसोवामदेवः सौरीꣳ सप्रपंचपरब्रह्माभिधा
यिनीमतिजगतीमियच्छतमानावृर्गासिशाखेन्द्रस्य बाहूस्योनास्यासं
दीक्षत्रस्याधीवासꣳस्योनाꣳसुन्वन्निषसाद शुनःशेपोवारुणीं गायत्री
मभिभूरस्यक्षायजमानोवाब्रह्मꣳस्त्वमामंत्रणानि पंच लिंगोक्तानीं
द्रस्य स्फ्योग्निःपृथुराग्नेयꣳस्वाहा कृताअक्षाः सवित्रालिंगोक्तदैवतम्
॥२९॥ अथचरकसौत्रामण्यांश्विनोरार्षम् आश्विभ्यां त्रीणि लिंगोक्तानि

वायुः सौमीगायत्री कुवित्तृचक्ष्सुकीर्तिः काक्षीवतआद्या सौम्यनिरु
क्ता त्रिष्टुब्व्युवमनुष्टुप्पुत्रमिवात्रिष्टुबश्विसरस्वतींद्रदेवत्येअश्विसरस्वतीं
द्रदेवत्ये ॥ ४० ॥ इति० संहितायांदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ इतिसर्वा
नुक्रमणिकायांप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ अथाग्निंप्रजापतिरपश्यत्
साध्यावापश्यन्त्सोग्निःपंचाचितिकः प्रथमाचितिः प्रजापतेर्द्वितीया
देवानांतृतीयेंद्राग्न्योर्विश्वकर्मणश्चतुर्थ्यृषीणां पंचमीपरमेष्ठिनोऽथ प्र
तिकर्मदर्शिनो युञ्जानोष्टौसावित्राणिसवितापश्यदाद्यातृतीयाचानु

ष्टुप्चतुर्थीषष्ठ्यौजगत्यौ द्वितीयागायत्रीपंचमीत्रिष्टुबिमंनोयजुरंता
गायत्र्यनवसानाऽऽददेभ्रिर्हस्तेनुष्टुब्यजुरंता ॥ १ ॥ प्रतूर्तंनाभाने
दिष्ठ आश्वीमास्तारपंक्तिर्युजाथांकुश्रिर्गार्दभीं गायत्रींयोगेयोगेशुनः
शेप आर्जीप्रतूर्वंस्त्रिष्टुब्विराड्रूपायजुर्गर्भोरुयजुःपृथिव्यास्त्रीण्याग्नेया
न्यन्वग्निराग्नेयीं त्रिष्टुभं पुरोधस आगत्य मयोभुव आश्वीनमनुष्टुभ
माक्रम्याऽनुष्टुप् द्यौस्तेबृहत्युत्क्रामविराडुदक्रमीत्रिष्टुबात्वाह्रे गृत्स
मदआग्नेय्यौपरिसोमकोगायत्रीं परित्वापायुरानुष्टुभंत्वमग्नेगृत्सम

दोजगतीम् ॥२॥ पृथिव्याआग्नेयं अपांपुष्करपर्ण्णं स्वराट्पंक्तिःशर्म द्वेअनुष्टुभौकृष्णाजिनपुष्करपर्ण्णे पुरीष्योग्निस्त्वामग्नेतृचंभारद्वाज आग्नेयं गायत्रं सीदहोतर्दैवश्रवादेववातश्च त्रिष्टुभं निहोतागृत्समदः संसीदस्वप्रस्कण्वोबृहतीम् ॥ ३ ॥ अपोदेवीः सिंधुद्वीपआपीन्यंकुसारिणीं संतेत्रिष्टुप्पार्थिवोद्वौवायव्योर्द्ध्वःसुजातोनुष्टुबाग्नेय्युदुतिष्ठ विश्वमनाः पथ्याबृहतीमूर्द्ध्वःकण्वउपरिष्टाद्बृहतीं सजातास्त्रितस्त्रिष्टुभं स्थिरोरासभेय्यनुष्टुबुष्णिग्वाशिवोभवाजीपथ्या बृहती प्रैतुर्लिं

गोक्तामहापंक्तिस्त्र्यवसानाग्नेगायत्र्येकपदाग्नेय्यातमग्निमाग्नेये ओष
धयस्त्रिष्टुबनुष्टुभावोपधिदेवत्येव्यस्यन्नाग्नेयोर्द्धर्चौविपाजसोत्कील:
कात्याआग्नेयीं त्रिष्टुभम् ॥४॥ आपोह्यापःसिंधुद्वीपस्तृचंगायत्रंमि
त्रउपरिष्टाद्बृहतीमैत्रीरुद्रा अनुष्टुबूरौद्रीसःसृष्टां द्वे सिनीवालीदेवत्ये
उखामादित्यामखस्य मृत्पिंडोवसवस्त्वा लिंगोक्तानि सर्वत्रादित्यैरा
स्नादितिरौषंकृत्वायादित्योष्णिगदितिरावटंदेवानांपंचौखानि मित्रस्य
विश्वामित्रोमैत्रीं देवस्त्वा सावित्री बृहत्युत्थायपूर्वार्द्धर्चऔषउत्तरोमै

त्रः॥५॥आकूतिं लिंगोक्तान्यौद्भमणानि मास्वौख्यौगायत्री त्रिष्टुभाव
ग्निश्च पादाआग्नेयोर्द्धंनः सोमाहुतिराग्नेयीं गायत्रीं परस्याविरूपऽआं
गिरसः परमास्याऽआरुणिरनुष्टुभं यदग्नेद्वेजमदग्निरहरहर्नाभानेदिष्ठ
स्त्रिष्टुभौ याःसेना अनुष्टुभः सर्वाआग्नेय्योंत्योपरिष्टाद्बृहती ॥ इति०
संहितायांएकादशोऽध्यायः ॥ ६ ॥ इशानोवत्सप्री त्रिष्टुभद्द्रौक्मीं
नक्तोषासा कुत्सऽआग्नेयीं विश्वारुयावाश्वःसावित्रीं जगतीᳬसुपर्णः
कृतिश्चतुरवसानागारुत्मती विपघ्नी विष्णोर्लिंगोक्तान्यक्रंदद्वत्सप्रीरा

ग्नेयीं त्रिष्टुभमग्नऊर्ध्वबृहत्यग्ने महाबृहती पुनर्गायत्र्यावात्वाध्रुवोऽनु
ष्टुभमुदुत्तमं६शुनःशेपोवारुणींत्रिष्टुभमग्रेत्रितआग्नेयींॅ६ह६सउक्ता
जगतीह यजुरन्तांतेबृहद्यजुःसीदत्वमाग्नेयीं त्रिष्टुभमंतरग्नेनुष्टुभौ
॥ ७ ॥ दिवस्पर्याग्नेयंत्रैष्टुभंद्वादशर्चं वत्सप्रीर्भालंदनः समिधाग्निं
विरूपाक्षआंगिरस आग्नेयं गायत्रमुदुत्वातापसोनुष्टुभं प्रेदनुष्टुप्प्रग्ना
यमाग्नेयीं वसिष्ठस्य त्रिष्टुभमापोदेवीराप्यप्स्वग्ने विरूपऽआग्नेयींगा
यत्रींगर्भोसितिस्रोऽनुष्टुभोबोधामे दीर्घतमास्त्रिष्टुभं६सबोधिसोमाद्

तिराग्नेयीं यजुरंतां गायत्रीं यजुर्वैश्वकर्म्मणं पुनस्त्वात्रिष्टुबाग्नेयी ।८।
अपेतलिंगोक्तबहुदेवत्या संज्ञानमूषदैवत्यमग्नेःसिकताश्चितः परिश्रि
तोयꣳसः पंचर्चमाग्नेयं त्रैष्टुभं विश्वामित्रश्चतुर्थ्यनुष्टुबयंतेनुष्टुप्त्विदे
ष्टकेलोकंलिंगोक्तानुष्टुप्ताअस्यापींद्रियमेधऐंद्रइंद्रंजेतामाधुच्छंदस
ऐंद्रीꣳसमितच्चतस्रोद्याग्निदेवत्याउष्णिगुपरिष्टाद्बृहत्युष्णिकपंक्तयोमा
तेवोखास्तुतिस्त्रिष्टुप् ॥९॥ असुन्वंतं नैर्ऋतं तृचं त्रैष्टुभं यंतेयजमान
देवत्यानमोविद्भूतिदेवत्येकपदा निवेशन आग्नेयीं त्रिष्टुभं विश्वावसु

देवगंधर्वः सीराद्वे सीरदेवत्येबुधः सौम्योगायत्री त्रिष्टुभौशुनंचतस्रः
सीतादेवत्याः कुमारहरितोद्वे त्रिष्टुभौ तृतीयापंक्तिश्चतुर्थ्यनुष्टुब्विमु
च्यध्वमानडुहीगायत्री सजूर्लिंगोक्तदेवतम् ॥ १० ॥ याऽओषधीः
सप्तविंशतिरनुष्टुभऽओषधिस्तुतिमाथर्वणोभिषङ्मुंचंतुबंधुर्द्वादशा
नारभ्याधीतामामाहिरण्यगर्भः कार्यीत्रिष्टुभमभ्यावर्त्तस्वोष्णिगाग्ने
य्यग्नेयद्गायत्रीयं त्रिष्टुबग्नेतवपावकोग्निराग्नेयःषडृचंप्रथमेविष्टारपंक्ति
स्तिस्रः सतोबृहत्यःउपरिष्टाज्ज्योतिः षष्ठ्याप्यायस्वगोतमः सौम्योगा

यत्री त्रिष्टुबुष्णिह आतेवत्सारस्तुभ्यंताद्वेविरूपास्तिस्रो गायत्र्यआग्ने
य्यः॥११॥ इति० संहितायांद्वादशोऽध्यायः॥ मयिककुबाग्नेयीब्रह्मा
दित्यदेवत्यात्रिष्टुब्हिरण्यगर्भः कार्यीत्रिष्टुभं द्रप्सोदेवश्रवाआदित्यो
नमोस्तुसार्प्पंतृचमानुष्टुभंकृणुष्वपंचप्रतिसराराक्षोघ्नादेवानामार्षं
सर्वास्त्रिष्टुभआग्नेयीर्वामदेवश्चापश्यदग्नेश्चायजुराग्नेयमिंद्रस्यैंद्रंभुव
स्त्रिशिराआग्नेयींत्रिष्टुभम्॥१२॥ ध्रुवास्यूर्ध्वबृहतीप्रजापतिरनुष्टुप्भूर
सिप्रस्तारपंक्तिरसाऽ॑स्वयमातृणादेवताविश्वस्माइत्येतस्य च यजुषः

कांडात्कांडादानुष्टुभंद्वयृचमग्निनादृष्टंदूर्वेष्टुकादैवतं यास्तआग्नेयं द्व्यृ
चमानुष्टुभमिन्द्राग्निभ्यां दृष्टं विराडयंलोकःस्वराडसौलोकः प्रजापति
र्द्वाविश्वज्योतिषं मधुश्चर्तुदैवतमषाढासिसविताऽपश्यद्देवावाऽपश्य
न्निष्टकादैवतम्॥ १३॥मधुव्वातावैश्वदेवंतृचंगायत्रंगोतमोपागंभन्पंक्ति
स्त्रीन्त्समुद्रांस्त्रिष्टुप्कौर्म्यं द्व्यृचं ध्रुवासित्रिष्टुबिषेबृहत्यौरवंद्वयृचमग्नेसु
श्चाग्नेयंद्व्यृचं गायत्रमाद्यायां भरद्वाजोद्वितीयस्यां विरूपः सम्यक्त्रि
ष्टुब्लिंगोक्तदेवतचैत्वाबृहत्यग्निर्ज्योतिषोष्णिगादित्यंगर्भं पंचर्चमाग्ने

यं त्रैष्टुभमिमंमापंचर्चमाग्नेयं त्रैष्टुभमेवद्वेद्वेचांतेयजुषीत्वंसविष्ठोश
नाः काव्यआग्नेयीमानिरुक्तांगायत्रीमपांत्वाविंशतिरैष्टकान्ययंपुरः
पंचाशत्प्राणभृद्देवत्यानि लोकंताइंद्रं तिस्रः प्रतीकोक्ता एवंसर्वत्र १४
इति० संहितायांत्रयोदशोऽध्यायः॥अथद्वितीयाचितिः॥ध्रुवाक्षितिःपं
चाश्विन्यस्तासांप्रथमाविराट्तस्त्रस्त्रिष्टुभोयजुरंताः शुक्रश्चर्तव्यंसजूः
पंच विश्वेषां देवानामार्षं ता एव देवताः प्राणंमे पंच वायव्यान्यपः
पंचायानिमूर्धावय एकोनविंशतिलिंगोक्तदेवतानि ॥ १५ ॥ अथ

तृतीयेंद्राग्नीअनुष्टुप् पूर्वोर्द्धर्च्चऐंद्राग्न उत्तरः स्वयमातृणादेवतोविश्व
कर्मावायव्यꣳराज्ञ्यसि पंचदिग्देवत्यानिविश्वकर्मावायव्यं नभश्चेषश्च
र्तव्येआयुर्मेदश लिंगोक्तदेवतानि माच्छंदश्चषाट्त्रिꣳशन्मूर्द्धानुष्टुब्व्यंद्धी
परोष्णिक्चतुर्दशयजूꣳषि प्राणदेवत्यानि ॥ १६ ॥ अथचतुर्थ्यांशुर
ष्टादशाग्नेर्दशैकया सप्तदशसर्वाणि लिंगोक्तदेवतानि सहश्चर्तव्यम् ॥
॥१७॥ इति० संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ॥ अथपंचम्यग्नेजातानाग्ने
य्यौत्रिष्टुभौषोडशीचतुश्चत्वारिꣳशल्लिंगोक्ते अग्नेस्त्रिष्टुप्एवश्चत्वारिꣳ

शद्रश्मिनैकान्नत्रिंशद्राज्यसि पंचायंपुरःपंचैतानिसर्वाणि लिंगोक्त देवतानि ॥ १८ ॥ अग्निर्मूर्द्धाग्नेयोनुवाकः प्रथमस्तृचोगायत्रोद्वितीय स्त्रैष्टुभोभुवस्तृतीयोजागतोऽयमिहचतुर्थआनुष्टुभः सखायःसं पंच मःप्रगाथएनावस्तत्रपूर्वा बृहती सतोबृहत्युत्तराताभ्यां तिस्रोबृहत्यः संपादिताः षष्ठऔष्णिहोग्नेवाजस्य गोतमः सप्तमः पुनः ककुभः प्रगा थोभद्रोनस्तत्रपूर्वाककुप्सतोबृहत्युत्तराभ्यां तिस्रः ककुभः संपादिता अष्टमः पांक्तोग्निंतंपदपांक्तोनवमोग्नेतमग्निंहोतारतिछंदाख्यवसा

नाग्नेत्वंद्वैपदस्तृचः ॥१९॥ अयमग्निर्विरूपोबोधिबुधगविष्ठिरोजनस्य सुतंभरः सखाय इषःस६समित्संवननस्त्वांप्रस्कण्व एनावोवसिष्ठोऽग्ने वाजस्यगोतमोभद्रोनः सौभरिरग्निंतंकुमारवृषौ येनाष्टावाग्नेय्यः षट्त्रिष्टुभोद्वेअनुष्टुभौ तदश्वतंव्यंपरमेष्ठीसौरं प्रोथदश्वोवसिष्ठास्त्रिष्टुभमाग्नेयीमायोर्द्वेस्वयमातृणदेवत्ये सहस्रस्यपंचाग्नेयानि ॥२०॥ इति० संहितायां पंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ रौद्रोध्यायः परमेष्ठिन आर्षं देवानां वाप्रजापतेर्वाऽद्योनुवाकः षोडशर्च्च एकरुद्रदेवत्यः प्रथमागायत्रीति

स्रोऽनुष्टुभस्तिस्रःपंक्तयः सप्तानुष्टुभोद्वेजगत्यौ मानोद्वेकुत्सः॥२१॥
अंत्यानुवाकेसप्तैकरुद्रस्तुतिः आद्योपरिष्टाद्बृहती द्वितीया जगती कु
त्सस्य तृतीयानुष्टुब्द्वे त्रिष्टुभौद्वे अनुष्टुभावसंख्याता बहुरुद्रदेवत्या
दशानुष्टुभोमंत्रा अवतानसंज्ञकास्ततोंत्यानित्रीणियजूंषि बहुरुद्र
देवत्यानि प्रत्यवरोहसंज्ञकामंत्राः ॥ २२ ॥ मध्येसर्वाणियजूंषि
हिरण्यबाहवइति तिस्रोऽशीतयोरुद्राणां तेषामुभयतोनमस्कारा अ
न्येऽन्यतरतोनमस्कारा अपरेजातानामरुद्राः सभाभ्यइत्यादयो न

मोवःकिरिकेभ्यइत्यग्निवायुसूर्यहृदयभूताः पंचव्याहृतयोबहुरुद्रदे
वत्याः ॥२३॥ इति॰संहितायांषोडशोऽध्यायः ॥१६॥ अश्मन्मा
रुतमश्मँस्तेश्मामय्याशीर्य्यद्विष्मआभिचारिकमिमामआग्नेयमृ
तवोबृहतीपंक्तिर्वा समुद्रस्यद्वे गायत्र्यावुपज्मं जगती त्रिष्टुब्वाऽपामि
दं बृहत्यग्नेपावकवसूयवः सनोमेधातिथिःपरेआग्नेय्यौगायत्र्यौ पा
वकया जगतीं भरद्वाजो नमस्ते बृहतीमाग्नेयीमृषिसुता लोपामुद्रा
॥ २४ ॥ नृषदे पंचाग्नेयानि येदेवा जगत्यौ प्राणदेवत्ये प्राणदा बृह

तीपंक्तिर्वाऽऽग्नेय्याग्निस्तिग्मेनाग्नेयीं गायत्रीं भरद्वाजोयइमा वैश्वक
र्म्मणीस्त्रिष्टुभोविश्वकर्माभौवनः ॥ २५ ॥ आशुरैंद्रीद्वादश त्रिष्टुभोऽ
प्रतिरथोवसृष्टानुष्टुविषुदेवत्याप्रतेयोद्धृनूत्स्तौत्यनुष्टुबसौयामारुती
त्रिष्टुव्यत्रलिंगोक्तदेवता पंक्तिर्मर्म्माणि लिंगोक्तैवत्रिष्टुबुदेनंतिस्त्रोनु
ष्टुभआद्याग्नेयीद्वितीयैंद्री तृतीया लिंगोक्तदेवता पंचदिशः पंचयज्ञा
ग्निसाधनवादिन्यऽआद्येद्वे त्रिष्टुभौ तृतीया पंक्तिर्बृहती वा चतुर्थीबृ
हत्येवांत्यात्रिष्टुब्विमानोद्वे आदित्यदेवत्ये आद्या विश्वावसोर्द्विती

याप्रतिरथस्यदेवहूर्विधृतिरनुष्टुब्यज्ञदेवत्या वाजस्यैंद्र्यनुष्टुबुद्ग्राभमैं
द्राग्न्यनुष्टुबेव ॥ २६ ॥ क्रमध्वंपंचाग्नेय्य आद्यानुष्टुप्ततस्त्रिष्टुप्ततो
बृहतीपिपीलिकमध्या ततोनुष्टुप्त्रिष्टुबंत्याग्नेसहस्राक्षविराडाग्नेयी
सुपर्णोद्वेपंक्तित्रिष्टुभौताऽँसवितुःसावित्रीं त्रिष्टुभं पुरस्ताज्ज्योतिषं
कण्वोददर्श विधेमाग्नेयीं गृत्समदस्त्रिष्टुभमस्यास्त्रिस्थानोग्निर्देवता प्रे
द्धोविराडाग्नेयी वसिष्ठस्य चित्तिं वैश्वकर्मण्यतिजगती सप्तत आग्नेयी
त्रिष्टुप्सप्तऽऋषीणाम् ॥ २७ ॥ शुक्रज्योतिः षण्मारुत्य आद्या चतु

थींचोष्णिग्द्वितीयातृतीयाचगायत्री पंचमीजगती षष्ठीगायत्र्युष्णि
ग्वैंद्रंदैवीर्मारुतमिमंत्रयोदशर्च्चं आग्नेयस्त्रैष्टुभोऽनुवाको यज्ञस्तुतिर्घृ
तस्तुतिर्वावसोर्द्धाराभिवादिनी वा घृतंमिमिक्षेगृत्समदः ससुद्राद्वाम
देवश्चत्वारिशृङ्गायज्ञपुरुषदेवत्यऋषभोमंत्रः ॥ २८ ॥ इति० संहि
तायां सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ वाजश्चदेवानामार्षम् एतैर्यजुभिर्य
जमानोग्नेः कामान्याचते वाजप्रसवीयश्चसप्तर्चं विश्वेत्रैष्टुभं वैश्वदेवं
लुशोधानाकोवाजोनास्तिस्रोन्नदेवत्या आद्यानुष्टुब्द्वे त्रिष्टुभौ संमावि

राजावाग्नेय्यौ सरस्वत्यै लिंगोक्तदेवतम् ॥ २९ ॥ ऋताषाड्गन्धर्वाप्स
रसः सनः प्राजापत्या प्रस्तारपंक्तिः समुद्रोसि वायव्यानि त्रीणि रुच
माग्नेय्यनुष्टुप्ता वारुणीं त्रिष्टुभंश्शुनःशेपः स्वर्णाग्नेयानि पंचाग्निंयुन
ज्म्याग्नेय्यस्तिस्र आद्येद्वे त्रिष्टुभौ पंक्तिस्तृतीयादिवोद्वेआग्नेय्यौ परो
ष्णिङ्महापदपंक्ती इष्टोयज्ञोद्यृचं यजमानाग्निदेवत्यं गालवआद्यो
ष्णिग्द्वितीयागायत्री ॥ ३० ॥ यदाकूतादष्टर्चमाग्नेयम् विश्वकर्म्मण
स्तृतीया दैवीवाद्याजगती तिस्रास्त्रिष्टुभश्चतस्रोनुष्टुभोग्निरस्म्यस्यद्वे

तवादिनीं त्रिष्टुभं देवश्रवादेववातश्च भारतावृचोयजुर्येंअग्नेयोनुष्टुबा ग्नेयी ॥ ३१ ॥ वार्त्रहत्याय सप्तर्चमिन्द्रोपश्यत् आद्येद्वे वार्त्रघ्न्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ विश्वामित्रस्य चविनोनुष्टुम्मृगोनत्रिष्टुप्प्रथमाꣳशा सोभारद्वाजोद्वितीयां जयऐंद्रोद्वेवैश्वानर्य्यौ गायत्रीत्रिष्टुभौ पृष्टोदिवि कुत्सस्य चाऽश्यामद्वेत्रिष्टुभावाग्नेय्यौ कामवत्यावश्यामभरद्वाजस्य च वयंते कात्यस्योत्कीलस्य च धामच्छदनुष्टुब्वैश्वदेवी ॥ ३२ ॥ इति० संहितायां अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अथ सौत्रामणी प्रजा

पतेरार्षम् अश्विनोः सरस्वत्याश्च स्वाद्वींत्वानुष्टुप्सुरासोमदेवत्या सो
मोसि चत्वारि सौराणि परितोभारद्वाजः सौमीं बृहतीं वायोस्तृचो
गायत्रः सौम्यआभूतेर्ब्रह्मक्षत्रं त्रिष्टुप्सुरासोमदेवत्या नामाहि जगती
सुरासोमदेवत्या तेजोसि पयोदेवत्यान्योजोसि सुरादेवत्यानि याव्या
ग्रहं॑हैमवर्चैरनुष्टुब्विषूचिकास्तुतिर्यदापिपेपाग्नेयी बृहती सम्पृचस्थ
पयोग्रहाविप्रचस्थ सुराग्रहा देवायज्ञंब्राह्मणानुवाको विंशतिरनुष्टु
भःसोमसंपत् ॥ ३३ ॥ सुरावंतंचतुर्ऋचंत्रैष्टुभं अश्विसरस्वतींद्रदेवत्यं

पितृभ्यः सप्त पित्र्याणि पुनन्तुमा नवर्चं पावमानमाद्येद्वे पित्र्येअ
नुष्टुभौ प्रजापतिस्तृतीया वैखानसआग्नेयीं गायत्रीं चतुर्थीलिंगोक्त
देवतानुष्टुप्पंचम्याग्नेयीगायत्री षष्ठ्याग्नेयीब्राह्मी च गायत्री ब्राह्म
स्तृतीयःपादःसौमीसावित्र्यष्टमी नवमीत्रिष्टुब्वैश्वदेवी येसमानाअनु
ष्टुभौपित्र्याद्या द्वितीया यजमानाशीर्द्वेसृती त्रिष्टुब्देवयानपितृयाणौ
पंथानौब्रवीतीदꣳहविस्त्र्यवसानाष्टिर्यजमानाशीः ॥ ३४ ॥ उदीरतां
त्रयोदशर्चंपैत्र्यं त्रैष्टुभꣳशंखएकादशी तु जगत्यात्र्यजानुदशर्चौनु

वाकोनवपित्र्या दशम्यैंद्रीगायत्री तृतीयाचतुर्थीनवम्योऽनुष्टुभस्त्रिष्टु
भइतराः सोमोराजाष्टर्चमश्विसरस्वतीन्द्राऽ अपश्यन्नाद्यास्तिस्त्रोम
हाबृहत्यउपांत्याचचतुर्थ्यन्ते अतिजगत्यौ शेषेअतिशक्वर्यौत्र्यव
साने सीसेनतंत्रमश्विसरस्वतींद्रदेवत्याः षोडशजगत्यः ॥३५॥ इति०
संहितायांएकोनविंशोऽध्यायः॥१९॥क्षत्रस्ययोनिर्द्विपदागायत्रीआ
सन्दीदेवताकामात्वाकृष्णाजिनं मृत्योरुक्मावश्विनोर्भैषज्येनलिंगो
क्तदेवतानि त्रीणि कोसिप्राजापत्यागायत्री शिरोमेपंचर्चमिन्द्रशरी

रावयवदेवताकं तृतीयागायत्र्यंत्यामहापंक्तिस्त्र्यवसानानुष्टुभौत्याः
प्रतिक्षत्रे वैश्वदेवं त्रयोदेवा दैवीपंक्तिस्त्र्यवसाना प्रथमाद्वितीयैर्वैश्वदे
वमाशीर्लिंगं लोमान्यनुष्टुब्लिंगोक्तदेवता ॥ ३६ ॥ यद्देवास्तिस्रोऽग्नि
वायुसूर्यदेवत्या अनुष्टुभः कूष्माण्डीर्यद्ग्रामे लिंगोक्तदेवतꣳसशूद्रेते
द्विपदा विराडापी द्रुपदादिवानुष्टुबाप्युद्वयꣳसौर्य्यनुष्टुप्प्रस्कण्वस्या
पोऽआद्याग्नेयी पंक्तिरेधोसिसमिद्देवत्ये यजुषी समाववर्त्यनिरुक्ता
गायत्री वैश्वानरज्योतिर्यजुरभ्यादध्याग्नेयं तृचमानुष्टुभमाश्वतराश्वि

रꣳशुनासौर्य्यनुष्टुप्सिंचंतिपरिसौर्यैन्द्रीचानुष्टुब्धानावंतमैंद्रीगाय
त्री विश्वामित्रस्य च बृहदिंद्राय बृहती नृमेधपुरुषमेधयोरध्वर्योगाय
त्री ॥ ३७ ॥ योभूतानामात्मप्रवादापंक्तिर्नारायणीयाकौण्डिन्यस्य
प्राणपामे द्वे अनुष्टुबुपरिष्टाद्बृहत्यो लिंगोक्तदेवते समिद्धइंद्र एकाद
शाप्रीस्त्रिष्टुभआंगिरसइध्मस्तनूनपान्नराशꣳस इडोबर्हिर्द्वारउषासान
क्ता दैव्याहोतारा तिस्रोदेवीस्त्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतय इत्येता
आप्रीदेवता आयातु सप्तत्रिष्टुभऐंद्र्य आमन्द्रैर्बृहत्यायातु वामदेव

त्रातारं गर्ग्ग आमन्द्रैर्विश्वामित्र एवेद्वसिष्ठः ॥ ३८ ॥ अथहोत्रं त्रि
पशोः समिद्धोअग्निरापीद्वोदशाविदर्भिरश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्या अनुष्टु
भोश्विनाहविस्तिस्रोनुष्टुभएकैकाश्विसरस्वतीन्द्रदेवत्यायइंद्रसवितृव
रुणदेवत्यास्तिस्रोऽनुष्टुभोविश्वनागोभिस्तिस्रोनुष्टुभो युवंपुत्रमिवा
नुष्टुप्त्रिष्टुभौ यस्मिन्नश्वास आग्नेय्यौ जगतीत्रिष्टुभावश्विनातेजसैका
दशार्च्चंशस्त्रंगोमदूत्समदस्तृचमाश्विनं गायत्रं पावकानोमधुच्छंदाः
सारस्वतमिंद्रायाहीँद्रंमधुच्छंदाएवानुक्तमानुष्टुभमाश्विसरस्वतींद्रदे

वत्यम् ॥३१॥ इति० संहितायांविंशोऽध्यायः ॥२०॥ इमंमेगायत्री
त्रिष्टुभौवारुण्यौशुनःशेपस्त्वन्नस्त्रिष्टुभावावारुण्यौ वामदेवो महीमू
पुत्रिष्टुबादित्या सुत्रामाणंगयःप्लातः सुनावन्नौस्वर्ग्यागायत्र्यानोमै
त्रावरुणींगायत्रींविश्वामित्रः प्रबाहवावासिष्ठस्त्रिष्टुभ६ समिद्धोअग्निरे
कादशाप्रमानुष्टुभ६स्वस्त्यात्रेयस्यार्षं वयोधाइंद्रोदेवता वसंतेनऋतु
ना षड्चामानुष्टुभंलिंगोक्तदेवत६होतायक्षद्द्वादशाप्रीः प्रैषाअश्विसर
स्वतींद्रदेवत्या अश्विनौछागस्यसप्तलिंगोक्तदेवताःप्रैषा वनस्पतिमभि

यूपोऽग्निꣳस्विष्टकृदग्निर्देवंबर्हिरेकादशानुयाजप्रैषा अश्विसरस्वतीन्द्र देवत्याऽ अग्निमद्यसूक्तवाकप्रैषोलिंगोक्तदेवतोलिंगोक्तदेवतः ॥ ४० ॥ इति० संहितायांएकविंशोऽध्यायः ॥ २१ ॥ इतिसर्वानुक्रमणिकायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॐ अथाश्वमेधश्चतुरोऽध्यायान्प्रजापतिरप श्यत् तेजोसिसौवर्णं निष्कमिमामगृभ्णन्संवत्सरो यज्ञपुरुषस्त्रिष्टुभ मभिधालिंगोक्तानि योअर्वन्तंगायत्र्यर्द्धेनाश्वस्तुतिः परोर्द्धंलिंगोक्तो ग्नयेलिंगोक्तान्येव हिंकारायेत्यश्वस्यैकान्नपंचाशच्चेष्टितानि हिरण्य

पाणिंपंचर्चं२ सावित्रं गायत्रमाद्या मेधातिथिरग्निं३ स्तोमेनाग्नेयंतृचं
गायत्रं२ सुतंभरोविश्वामित्रोविरूपीयथासंख्यमजीजनोहिपावमानीं
कृतिंपिपीलिकमध्यामनुष्टुभं त्र्यरुणत्रसदस्यूद्विभूरश्वदैवतं देवादेव
मिहरतिराग्नेयानि चत्वारि कायोद्भूमणानिलिंगोक्तान्याब्रह्मलिंगो
क्तान्येवाध्यायात् ॥ १ ॥ इति० संहितायांद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥
प्रजापतयेप्राजापत्यम् यस्ते देवं यः प्राणतस्त्रिष्टुप्कायी हिरण्यग
र्भस्य युंजन्तिमधुच्छन्दाआदित्यदेवत्यांगायत्रीं युंजंत्यस्याश्वस्तुति

र्यद्वातोबृहतीमौ वसवस्त्वालिंगोक्तानिलाजी २ नश्वदेवत्यंकःस्विच्च
तस्रोऽनुष्टुभःप्रश्नप्रतिप्रश्नभूताब्रह्मोद्ये होतुर्ब्रह्मणश्चवायुश्चा लिंगोक्ता
नि सङ्शितस्तिस्रोश्वदेवत्याअनुष्टुब्विराड्त्रिष्टुभोऽग्निःपशुराश्वानि
त्रीण्यंवेऽनुष्टुबश्वस्तुतिर्गणानांत्वाचत्वारिलिंगोक्तानि ॥ ३ ॥ उत्स
क्त्थ्यागायत्र्याश्वी एकादशर्चमानुष्टुभं द्वितीयातूपरिष्टाद्बृहत्यध्व
र्य्वादीनां कुमार्य्यादिभिरश्लीलभाषणं ताएवदेवता दधिक्राव्णोदधि
क्रावावामदेव्यः सुरभिमतीमनुष्टुभमाश्वींगायत्रीं षड्ऋचमाश्वमुष्णि

गाद्याश्चतस्रोनुष्टुभोंऽत्यात्रिष्टुप्कस्त्वाषडृचमाश्वमाद्यागायत्रीपंचा
नुष्टुभः कःस्विदष्टादशर्च्चं ब्रह्मोद्यꣳहोत्रादीनां प्रश्नप्रतिप्रश्नभूतमाद्या
श्चतस्रोनुष्टुभः कास्विदाद्याश्चतस्रश्चांत्यादशत्रिष्टुभः सुभूरनुष्टुब्लिं
गोक्तदेवताहोतायक्षत्प्राजापत्यः प्रैषः प्रजापतेर्हिरण्यगर्भः प्राजाप
त्यांत्रैष्टुभम्॥४॥ इति० संहितायांत्रयोविंशोऽध्यायः॥२३॥ अश्वस्तू
परइत्यादयः पशवोऽध्यायेनोक्ता देवतावापर्यंग्यास्तथारोहितादयो
गुणयुक्ता आरण्याश्च कपिंजलादय आध्यायाच्छादंदद्भिरित्यादित्व

गित्येतदंतं द्रव्यदैवतमुक्तम् अश्वस्तूपरोब्राह्मणोध्यायः ॥ ४ ॥ इति०
संहितायांचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ शादंदद्भिस्त्वचांतश्चजुंबकाय
वारुणीं द्विपदां मुंडिभओदन्यएषा चाघनाशन्यंतर्ज्जले यस्येमे का
य्यौत्रिष्टुभौ हिरण्यगर्भःप्राजापत्यआनोदशर्च्चं जागतं वैश्वदेवं गो
तमःस्वस्तिनो विराट्स्थाना भद्रंकर्णेभिस्तृचं त्रैष्टुभं मानोश्वस्तोमी
यंदीर्घतमास्त्रैष्टुभंद्वाविंशत्यृचमश्वस्तुतिस्तृतीयाषष्ठ्यौ जगत्यावि
मानुद्वैपदं वैश्वदेवं तृचं भौवनआप्त्योवा साधनभौवनोवा ॥ ५ ॥

इति० संहितायांपञ्चविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ अग्निश्चसप्तलिंगोक्तानि
प्रियोदेवानां लौगाक्षिरानुष्टुभमनवसानां बृहस्पतेगृत्समदोब्राह्मीं
त्रिष्टुभमिंद्रगोमन्नैन्द्रीगायत्र्यौम्याक्षिर्ऋतावानंप्रादुराक्षिर्वैश्वानरीयां
वैश्वानरस्य त्रिष्टुभं कुत्सोग्निर्ऋषिराग्नेयीं गायत्रीं वसिष्ठभरद्वाजौम
हाँ २ ऽइंद्रो माहेंद्रीवसिष्ठस्तंव ऐंद्रींपथ्याबृहतींनोधागोतमोयद्वाहिष्ठं
वस्रयवआग्नेयीमनुष्टुभमेहिभरद्वाजोगायत्रीमृतवस्तेबृहतीत्युपह्वरेव
त्सो गायत्रीं ॥ ६ ॥ उच्चाते गायत्रं तृचङ्सौम्यमामहीयवोनुवीरैर्मुद्ग

लो यज्ञपुरुषस्त्रिष्टुभमग्नेपत्नीर्मेधातिथिराग्नेयीं गायत्रीमभियज्ञंघृच
मृतुदैवतं मेधातिथिस्तवायमैंद्रीत्रिष्टुभंविश्वामित्रोऽमेवनोजगतींगृ
त्समदःस्वादिष्ठया मधुच्छंदाः सौम्यावनुक्तानांगायत्रम् ॥७॥ इति०
संहितायांपड्विंशोऽध्यायः॥२६॥समास्त्वाग्निकोध्यायः प्रजापतेरार्ष
ꣳसामिधेन्यो नवाग्नेय्यस्त्रिष्टुभोऽग्निनादृष्टा अग्निर्ऋषिः कर्मांगभूतम
ग्निꣳस्तौत्यूर्ध्वाद्वादशार्चमाप्रियमौष्णिहं विषमपदं प्राजापत्यामाग्ने
यमाग्निरपश्यदग्निर्हिप्रजापतित्वेन संस्तूयते तेन प्राजापत्यम् ॥ ८ ॥

पीवोअन्ना द्वे वायव्ये त्रिष्टुभौवसिष्ठ आपोहद्वे प्राजापत्ये हिर
ण्यगर्भः प्राजापत्यः प्रयाभिर्द्वे वायव्ये वसिष्ठोनियुत्वान्वायव्याः
पड्वायोशुक्रोनुष्टुबेकयाच त्रिष्टुबंत्यागायत्र्यो नियुत्वाचायोषेगृत्स
मदोवायोशुक्रः पुरुमीढाजमीढौ तववायोव्यश्वआङ्गिरसोऽभित्वा व
सिष्ठऐंद्रंप्रगाथं प्रथमाबृहती द्वितीयासतोबृहती त्वामिदेवछंशंयुर्बार्ह
स्पत्यः कयानऐंद्रं तृचं गायत्रं वामदेवोऽत्यातु पादनिचृद्यज्ञाऊर्जो
नपातछंशंयुः पाहिनोगर्भः प्रागाथएतं तृचं प्रागाथमाग्नेयंद्वेबृहत्यौ

तृतीयासतोबृहती संवत्सरोऽस्याग्नेयम् ॥ ९ ॥ इति० संहितायांसप्त
विंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ इंद्रमिडःसौत्रामणिकोऽध्यायः एकादशप्र
याजप्रैषाऐंद्रा आप्रीदेवत्या आद्येनुवाके देवंबर्हिरनुयाजप्रैषाऐंद्राए
कदशैवाग्निमद्यैन्द्रः सूक्तवाकप्रैषस्त्वामद्य प्रतीक उभयत्रापि सामि
धानं महद्वायोधस आप्रिय एकादशप्रयाजप्रैरवास्तथैव देवंबर्हिरनु
याजप्रैरवा अग्निमद्यवायोधसः सूक्तवाकप्रैषः ॥ १० ॥ इति० संहि
तायां अष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ समिद्धोअञ्जनाश्वमेधिकोध्याय

आद्या आप्रीस्त्रिष्टुभ एकादशाश्वस्तुतिर्बृहदुक्थोवामदेव्योददर्शाश्वो
वासामुद्रिर्व्यदक्रंदस्त्रयोदशाश्वस्तुतिस्त्रिष्टुभोभार्गवोजमदग्निर्ददर्श
दीर्घतमाश्च समिद्धोऽअद्यद्वादशाप्रीस्त्रिष्टुभोजमदग्निः ॥११॥ केतुं
कृण्वन्नाग्नेयीमनिरुक्तां गायत्रीं मधुच्छन्दा जीमूतस्येव पायुर्भार
द्वाजः संग्रामांगान्यृक्षोस्तौषीत्सन्नाहंकार्मुकं गुणमार्त्नीतूणं जगत्य
र्द्धेन सारथिमर्द्धेन रश्मीन् हरीन् रथगोपायितॄन् जगत्यालिंगोक्तदेव
ता द्वाभ्यां त्रिष्टुबनुष्टुब्भ्यामिषुमनुष्टुभाकशां ततोहस्तघ्नं ततस्तृचौ

रथदुंदुभिदेवत्यावैंद्रोर्द्धचौंत्यः सर्वास्त्रिष्टुभोनुक्ताआग्नेय्यः कृष्णग्रीव
इत्याद्याएकादशिन्योर्द्धयोः पशुदेवता अग्नयेगायत्रायेति दशहवि
पोवेष्टेदेवता ॥ १२ ॥ इति० संहितायांएकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥
देवसवितर्द्धावध्यायौ पुरुषमेधोनारायणः पुरुषोददर्श विश्वानिदेवगा
यत्रीॅंसावित्रीॅंश्यावाश्वोविभक्तारंमेधातिथिर्ब्रह्मणेब्राह्मणमिति
द्वे कंडिके तपसेनुवाकश्च ब्राह्मणम् ॥ १३ ॥ इति० संहितायांत्रिंशोऽ
ध्यायः ॥ ३० ॥ सहस्त्रशीर्षाषोडशर्चमानुष्टुभं त्रिष्टुबंत्यंपुरुषोजग

द्वीजमन्त्रदेवताद्भ्यःषड्ऋचउत्तरनारायणोमंत्र आद्यास्तिस्त्रस्त्रिष्टुभो द्वे अनुष्टुभावंत्यात्रिष्टुप् ॥ १४ ॥ इति० संहितायांएकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ तदेवसर्वमेधोध्याय आत्मदैवतः सप्तमेहनि सर्वहोमे विनियुक्तः सर्वमेधं ब्रह्म स्वयंभ्वैक्षत तदीयं मंत्रगणं प्रवायुमच्छेत्येतस्मादाद्येद्वे अनुष्टुभौ नतस्य द्विपदागायत्री हिरण्यगर्भश्चतस्त्रोमामाहिꣳसीद्यस्मान्नद्वे एताः प्रतीकचोदिता ब्रह्मयज्ञेध्येयाः सर्वत्रैवमेषाह चतस्त्रस्त्रिष्टुभ आपोहयश्चित्प्रतीकचोदिते ॥ १५ ॥ वेनस्तत्पंचत्रिष्टुभः

सदसस्पतिं तृचेन मेधाकामोमेधां याचते प्रथमा गायत्री लिंगोक्त देवता द्वितीयाग्नेय्यनुष्टुप्तृतीयालिंगोक्तदेवतानुष्टुबिदंमे मांत्रवर्णि क्यनुष्टुबेतयादेवेभ्यःश्रीकामोयाचते श्रियम् ॥ १६ ॥ इति० संहितायांद्वात्रिंशोऽध्यायः ॥ ३२ ॥ अस्याजरासः सप्तदशाग्निष्टुत्याग्निष्टोमिके प्रथमेहनि पुरोरुचआग्नेय्य आद्ये द्वे ऐंद्रवायवस्यास्याजरासो वत्सप्रीर्हरयोधूमकेतवो विरूपोयजमानोद्वे मैत्रावरुणस्य यजमानो गोतमोद्वे विरूपे शुक्रस्य कुत्सोयमिहमंथिनोवैश्वदेवग्रहग्रहणे त्रीणि

शता विश्वामित्रऐंद्राग्नस्याग्निर्वृत्राणि भरद्वाजो वैश्वदेवस्य विश्वेभिः
सोम्यंमेधातिथिरायन्मरुत्वतीययोर्द्वे आयत्पराशरः शाक्त्योऽग्नेश
र्द्धात्रिदुहिताविश्ववारा त्वांहि भरद्वाजस्त्वे अग्नेद्वे बृहत्यावादि
त्यस्य त्वे अग्ने वसिष्ठः श्रुधिप्रस्कण्व आदित्यग्रहग्रहणे विश्वेषाम
दितिर्वामदेवो गोतमो महोअग्नेः सावित्रस्य लुशोधानाकोऽनुक्रणा
यत्रंत्रैष्टुभम् ॥ १७ ॥ इन्द्रस्तुत्युक्थ्येद्वितीयेहनि ऐंद्र्यःपुरोरुचो
द्वादशप्रतीकचोदिते च द्वे तिस्रश्चापश्चिद्वसिष्ठो गावउपपुरुमीढाज

नारभ्याधीतं मंत्रगणं अर्वाकिपतृमेधादादित्ययाज्ञवल्क्यौ ददृशातुः
प्रवायुं पंचदशर्चः पुरोरुग्गणो द्वे च प्रतीकोक्ते प्रवायुमृजिश्वो मित्रश्च
हुवे द्वे मधुच्छन्दामित्रं लिंगोक्ता दस्रायुवाकव आश्विनीं विद्य
द्यैन्द्रीं कुशिको नहिस्पशं विश्वामित्रो वैश्वानरीमुग्राविघनिनैन्द्राग्नीं
भरद्वाज उपास्मै सौमीं देवलोसितोवा येत्वा विश्वामित्रो जनिष्ठा
उग्रो गौरिवीतिरातु वामदेवस्तृचमैन्द्रं त्वामिंद्रैन्द्यौनृमेधःपथ्याबृह
तीसतोबृहत्यौ यज्ञोदेवानां कुत्सोऽदब्धेभिः सावित्रीं जगतीं भर

द्वाजः ॥ २१ ॥ प्रवीरयापंचदशार्च्चः पुरोरुग्गणो द्वे च प्रतीकोक्ते प्रवी
रया वसिष्ठोवायव्या काव्ययोराजानेषु दक्षस्तिरश्चीनः परमेष्ठीं प्रजा
पतिर्भावबृत्तं तृचमारोदसीं जगतीं विश्वामित्र उक्थेभिर्वृत्रहंतमा
वसिष्ठ उपनः सुहोत्रो वैश्वदेवीं ब्रह्माणिमेगस्त्योद्वे इंद्रमरुत्संवादे
तदिदाथर्वणो बृहद्दिवइमाउत्वा द्वे बृहत्यौमेधातिथिरयꣳसहस्रं मेधा
तिथिः सतोबृहतीम् ॥ २२ ॥ आनस्त्रयोदशार्च्चः पुरोरुग्गणश्चतुर्ऋचं
प्रतीकचोदितं चानोवायव्यां जमदग्निरिन्द्रवायूसुसन्दृशौंद्रवायव्या

तापसऋधगित्थामैत्रावरुणीं जमदग्निरायातमाश्विनीं वसिष्ठः प्रैतुवै
श्वदेवीं कण्वश्चन्द्रमा अप्स्वैन्द्रीमारुतीपरिणामवादिनीं त्रितआस्यो
देवंदेवंवो मनुर्वैवस्वतो वैश्वदेवीं दिविपृष्ठोमृधऐन्द्रइन्द्राग्नीअपात्सु
होत्रोदेवासोहिमनुरपाधमद्वेन्द्रसेधोस्येन्मेधातिथिर्दशम्येकादश्यं
त्याश्वसतोवृहत्यः शेषावृहत्यः शेषावृहत्यः ॥ २३ ॥ इति० संहि
तायांत्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥३३॥ इति० सर्वानुक्रमणिकायांतृतीयोऽ
ध्यायः ॥३॥ यज्जाग्रतः षडृचं मानसं त्रैष्टुभंषविसंकल्पः पितुन्नृषि

हमगस्त्योन्नस्तुतिमन्विच्चतुर्ऋचमानुष्टुभं द्वयोरनुमितिर्द्वयोः सिनी
वालीसरस्वत्यौ सिनीवालीपृथुष्टुके द्वे गृत्समदस्त्वमग्नेद्वे आग्नेय्यौ
जगत्यौ हिरण्यस्तूप आंगिरस उत्तानायांद्वे देवश्रवादेववातश्च भार
तावाद्यात्रिष्टुब्द्वितीयानुष्टुप्प्रमन्महेनोधाद्यचमैन्द्रं त्रैष्टुभमिच्छन्ति
त्वा द्यचमैन्द्रंत्रैष्टुभमेव देवश्रवादेववातश्च भारतौ ॥ १ ॥ अषाढंयुत्सु
गोतम श्चतुर्ऋचं त्रैष्टुभꣳसौम्यमष्टौव्यख्यच्चतुर्ऋचं त्रैष्टुभꣳसावित्र
मांगिरसोहिरण्यस्तूपो द्वितीयाजगत्युभापिबतमाश्विनं तृचमुभा

पिबतं प्रस्कण्वो गायत्रीमप्नस्वतीमाश्विना त्रिष्टुभौ कुत्स आरात्रि
पथ्याबृहतीं रात्रिदेवत्या कशिपाभरद्वाजदुहितोपस्तदुपस्यापरो
णिहं गोतमः प्रातरग्निं वसिष्ठः सप्तर्चमाद्याजगती बहुदेवत्या पंच
भगदेवत्यास्त्रिष्टुभोंत्योषस्या ॥ २ ॥ पूषन्त वसुहोत्रः पथस्पथः परि
पतिंमृजिश्वैतपौष्ण्यौ गायत्री त्रिष्टुभौ त्रीणिपदा वैष्णव्यौ गायत्र्यौ
मेधातिथिर्घृतवती भुवनानां भरद्वाजो द्यावापृथिव्यां जगतीं येनो
लिंगोक्तदेवतां त्रिष्टुभं विहव्यआनासत्या हिरण्यस्तूप आश्विनी

मेषवोमारुतीं त्रिष्टुभमगस्त्यः संहस्तोमा ऋषिसृष्टिप्रतिपादिका त्रि
ष्टुभं यज्ञःप्राजापत्य आयुष्यंवर्च्चस्यं तृचं दक्षउष्णिक्शक्करीत्रिष्टुभो
हिरण्यस्तुतिरुतनऋत्विजो बहुदेवत्यात्रिष्टुभमिमागिरः कूर्मोगार्त्स
मदआदित्यदेवत्यां त्रिष्टुभ८सप्तऋषयोऽध्यात्मवादिनी जगत्युत्तिष्ठं
तृचोब्रह्मणस्पत्य आद्ये बृहत्यौ कण्वोघोरोत्यांत्रिष्टुभं गृत्समदोय
इमा चतुर्ऋचं प्रतीकोक्तम् ॥ ३ ॥ इति० संहितायांचतुस्त्रिंशोऽध्यायः
॥ ३४ ॥ अपेतोऽध्यायः पित्र्यआदित्यस्य देवानां वाद्यागायत्री परं

यजुःसवितातेगायत्री वायुःपुनातु चत्वारि लिंगोक्तानि सवितातेगा
यत्री परंमृत्यो संकसुकस्त्रिष्टुभं मृत्युदेवत्याॅंशंवातोऽनुष्टुप्बृहत्यौ
वैश्वदेव्यावश्मन्वती सुचीकस्त्रिष्टुभं वैश्वदेवीमपाघं लिंगोक्तदेवताम
नुष्टुभंशुनःशेपोदुःष्वप्ननाशनीमनड्वाहमानडुह्यनुष्टुबिमंजीवेभ्यः
संकसुकोमृत्युदेवत्यां त्रिष्टुभमायुष्मानग्नआग्नेयीं त्रिष्टुभं वैखानसः
परीमेऽनुष्टुभमैंद्रीं भारद्वाजः शिरिंबिठः क्रव्यादमग्निं त्रिष्टुभमाग्नेयीं
दमनो वहवपांजातवेदसी त्रिष्टुप् स्योनापृथिवी मेधातिथिः पार्थिवीं

गायत्रीमस्मात्त्वमाग्नेयी गायत्र्यनिरुक्ता ॥ ४ ॥ इति० संहितायां पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३५ ॥ ऋचंवाचं पंचाध्यायीं दध्यङ्ङाथर्वणोद दर्शाग्निकाश्वमेधिकवर्ज्जमाद्योऽध्यायः शांत्यर्थोवैश्वदेव आद्यानि यजूꣳषि यन्मे बार्हस्पत्या पंक्तिः कयात्वमैंद्र्यनिरुक्ता गायत्रींद्रोविश्वस्यविराड् द्विपदा शन्नोद्वे अनुष्टुभावहानि द्विपदागायत्री शन्नइन्द्राग्नी त्रिष्टुब् गायत्र्यावंत्याशीर्द्यौः शांतिर्यजूꣳषि नमस्ते अस्त्वनुष्टुभौ तच्चक्षुः पुरउष्णिक्सौरी ॥ ५ ॥ इति० संहितायांषट्त्रिंशोऽध्यायः

॥ ३६ ॥ आददेनारिरस्यग्निर्दैवतं देवींद्यावापृथिव्यं देव्योवम्र्यो वल्मी
कवपेयत्यग्नेवराहविहतमिंद्रस्यौजआदाराः प्रैतु मखस्याश्वस्यर्ज्जवेय
मायदेवस्त्वार्चिरसि घर्मदेवत्यानि योघर्मःसआदित्योयएषतपत्य
नाधृष्टापुरस्तात्सप्तपार्थिवानि यजमानाशीर्मधुप्राणदेवत्यानि गर्भो
देवानामवकाशा मामाहिंसीरित्येतदंताघर्मदेवत्या धर्तादिव ऊर्ध्वं
बृहत्यपश्यंगोपां त्रिष्टुभं दीर्घतमाद्दृदेत्वा परोष्णिक्त्वष्टेमन्तःपत्न्या
शीरहःकेतुना यजुषी घर्मदेवत्ये ॥ ६ ॥ इति० संहितायांसप्तत्रिंशोऽ

ध्यायः ॥ ३७ ॥ आददेदित्यै रज्जुः इडएहि गौर्यस्ते त्रिष्टुभं दीर्घ
तमा इन्द्राश्विना वैश्वदेवानि समुद्रायत्वा वातनामानि स्वाहाघर्माय
घर्मदेवत्ये विश्वाआशा आश्विन्यनुष्टुब् दिविधा घ्रर्मदेवत्यमश्विनाय
र्मेमुष्णिगपाता ककुबमेन्त्यस्मेरवरः स्वाहापूष्णे सप्तलिंगोक्तदेवतानि
स्वाहासंपयोदेवत्यं मधुहुतं घर्म्मो भीमं गायत्रीबृहत्यावनवसाने
अतिशक्करी वाय्नेयी समस्ता त्र्यवसाना याते घर्मक्षत्रस्य बृहती चतुःस्र
क्तिर्महाबृहती घर्मैतदनुष्टुबचिक्रदत्परोष्णिग्यावतीद्यावापृथिवी दधि

घर्मों मयित्यत्पंक्तिर्यजमानाशीः पयसोरेतोगायत्र्यनवसाना विषः
संवृग्दधिघर्मोऽनुक्तंघर्मदैवतम् ॥ ७ ॥ इति० संहितायांअष्टत्रिंशोऽ
ध्यायः ॥३८॥ स्वाहाप्राणेभ्यो मांत्रवर्णिक्योदेवतामनसःकाममनुष्टु
ब्यजमानाशीः श्रीर्देवता प्रजापतिःसंभ्रियमाणो यथाकालं प्रायश्चि
त्तदेवताः सविताप्रथमेहन्त्यहं क्रमेणोग्रश्चमारुती गायत्री विमुखा
ख्यो मंत्रोऽग्नौविनियुक्तस्तस्मादाग्निकऽएवास्य ऋषिः परमेष्ठी प्राजा
पत्योवाग्निंहृदयेनाशोधिकानि त्रीणि तत्रोक्त एव ऋषिर्लोमभ्यःस्वा

हेति प्रायश्चित्ताहुतयो द्विचत्वारिंशत् ॥८॥ इति० संहितायांएकोन
चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ३९ ॥ ईशावास्यमात्मदेवत्य आनुष्टुभोऽध्यायः
अनेजदेकं त्रिष्टुप् सपरि जगती वायुरनिलं यजुषि ॐ ३ मिति परमा
क्षरस्य योगिनामालम्बभूतस्य परस्य ब्रह्मणः प्रणवाख्यस्यास्थूलादिगु
णयुक्तस्य ब्रह्म ऋषिछंदोगायत्रं परमात्मा देवता ब्रह्मारंभे विरामे
च यागहोमादिषु शांतिपुष्टिकर्मसु चान्येष्वपिकाम्यनैमित्तिकादिषु
सर्वेषु विनियोगो ऽस्यक्तोत्रिभिर्य्यजुर्भिरंते यज्ञान्योगी स्मारयत्य

ग्नेनयान्तनमस्कारोक्तिर्हिरण्मयेनादित्योपासनमो ३ मिति नाम निर्देशो ब्रह्मणः खंब्रह्मेत्याकाशरूपमन्ते ब्रह्म ध्यायेत् ॥ ९ ॥ अथा तश्छन्दोदेवता गायत्र्या अग्निरुष्णिहः सवितानुष्टुभः सोमोबृहत्या बृहस्पतिः पंक्तेर्वरुणस्त्रिष्टुभइन्द्रोजगत्या विश्वेदेवाविराजोमित्रः स्व राजोरुणोतिच्छन्दसः प्रजापतिर्विच्छन्दसो वायुर्द्विपदायाः पुरुष एकपदाया ब्रह्मा सर्वाऋच आग्नेय्यः सर्वाणि यजूंषि वायव्यानि सर्वाणि सामानि सौराणि सर्वाणि ब्राह्मणानि च स्वाहाकारस्याग्निर्व

पट्कारस्य विश्वेदेवाः कर्मारंभे मंत्राणां देवता वेदितव्याः संन्यस्तमनसि
देवतां ततो हविर्हूयते देवतामविज्ञाय योजुहोति देवास्तस्य हविर्न
जुषन्ते स्वाध्यायमपियोऽधीते मंत्रदेवज्ञः सोमुष्मिंल्लोके देवैरपीड्यते
तस्माच्च देवता वेद्या मंत्रे मंत्रे प्रयत्नतोमंत्राणां देवताज्ञानान्मंत्रार्थ
मधिगच्छति मंत्रार्थज्ञानात्तुविधूतपाप्मा नाकमभ्येति न हि कश्चि
दविज्ञाय याथातथ्येन देवताः श्रौतानां कर्मणां विप्रः स्मार्तानां चा
श्नुते फलम् ॥ १० ॥ अनादिष्टमध्वरादौ सर्वांतकर्मणि परिभाषितं

मंत्रगणं वक्ष्यामः सर्वमाग्नेयं गायत्रं गौतमी यꣳसर्वꣳसावित्रमौष्णिहं भारद्वाजीयꣳसर्वꣳसौम्यमानुष्टुभमाथर्वणिकꣳसर्वं बार्हस्पत्यं बार्हत माङ्गिरसꣳसर्वं वारुणं पाङ्क्तमालंबायनीयꣳसर्वमैन्द्रं त्रैष्टुभं याज्ञवल्की यꣳसर्वमादित्यदैवतं जागतं कौत्सम् ॥ ११ ॥ ज्योतिष्टोमे दीक्षा प्रभृति वक्ष्यामो दीक्षायां भृगुरग्नाविष्णू गायत्री प्रायणीय आंगिरसो ऽदितिरुष्णिक्त्रये विश्वामित्रः सोमोऽनुष्टुबातिथ्ये वसिष्ठो विष्णुर्बृहती प्रवर्ग्ये कश्यप आदित्यपङ्क्तिरुपसत्स्वात्रेयउपसद्देवता त्रिष्टुबग्नी

पोमीयेऽगस्त्योऽग्नीषोमौ जगती प्रायणीयेऽतिरात्र आग्निवेश्योऽहो
रात्रे अतिजगतीचतुर्विंशत्यहेसौकरायणः संवत्सरः शक्कर्यभिप्लवे
षडहे सौपर्णोऽर्द्धमासामासाश्चातिशक्करीपृष्ठ्येषडहे सायकायनऋत
वोष्टिरभिजितिप्रियघृतोग्निरत्यष्टिः स्वरसामसु सरस्वत्यापोधृतिर्विषु
वति रौहिणायन आदित्योतिधृतिर्विश्वजिति सौभरइंद्रः कृतिर्गोआ
युषो बाष्कलिर्मित्रावरुणौ प्रकृतिर्दशरात्र आचार्यो विश्वेदेवा आकृ
तिर्द्वादशरात्रिके पृष्ठ्ये षडहे माण्डवेयो दिशोविकृतिश्छन्दोमेषु शौ

ल्वायन इमे लोकाः संकृतिर्दशमेहनि पराशरःसंवत्सरोभिकृतिर्महा
व्रते शैलिनः प्रजापतिरुत्कृतिरुदयनीयेतिरात्रे भौवायनो वायुश्छ
न्दांꣳसि सर्वाणि ॥ १२ ॥ ऋषिभिरुपलक्षितं वाक्यं ऋषयश्छंदो
भिरुपलक्षिता देवता मंत्रवर्णादृग्यजुषोर्विनियोगतश्च विज्ञेयाः सर्व
मेतच्छन्दोदैवतमार्षं च विज्ञाय यत्किंचिज्जपहोमादिकरोति तस्य
फलमश्नुते ब्रह्मयज्ञारंभे यथाविधि स्नात्वा छन्दःपुरुषमेनोनिर्णोद
नꣳशरीरं न्यसेत्तिर्य्यग्बिलश्चमसऊर्ध्वबुध्नस्तस्याक्षिणी गोतमभरद्वा

जौ श्रोत्रे विश्वामित्रजमदग्नी नासिके वसिष्ठकश्यपौ वागत्रिर्गायत्रीं
छंदोऽग्निर्देवता॰शिरसि विन्यसेदेवमेवोष्णिह॰सवितारं ग्रीवास्वनूके
बृहतीं बृहस्पतिं बाह्वोर्बृहद्रथन्तरे द्यावापृथिवीमध्येत्रिष्टुभमिन्द्र॰श्रो
ण्योर्जगतीमादित्यं मेंढ्रेतिछंदसं प्रजापतिं पायौ यज्ञायज्ञियं वैश्वान
रमूर्वोरनुष्टुभं विश्वान्देवानष्ठीवतोः पंक्तिं मरुतः पादयोर्द्विपदाविष्णुं
प्राणेषु विछंदसं वायुं न्यूनातिरिक्तेष्वङ्गेषु न्यूनाक्षरं छंद आपोदेवते
त्येव॰सर्वांगेषुयोजयित्वा वेदमयः संपद्यते शापानुग्रहसमर्थो भवति

ब्राह्मं तेजश्च वर्द्धते न कुतश्चिद्भयं विन्दते ऋङ्मयो यजुर्मयः साम मयस्तेजोमयो ब्रह्ममयोऽमृतमयः संभूय ब्रह्मैवाभ्येति तस्मादेवं ना ब्रह्मचारिणे नातपस्विने नासंवत्सरोपिताय नाप्रवक्रेऽनुब्रूयादनेना धीतेन चांद्रायणाब्दफलमवाप्नोत्यनेन च सम्यग्ज्ञातेन ब्रह्मणः सायुज्यꣳसलोकतामाप्नोत्याप्नोति ॥ १३ ॥ इति० सर्वानुक्रमणिकायां चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ अथ छंदाꣳसि गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुब्जगत्यतिजगती शक्वर्यतिशक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयः

कृतिप्रकृत्याकृतिविकृतिसंकृत्यभिकृत्युत्कृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनि
चतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौ द्वाभ्यांविराट्स्वराजौ पादपू
रणार्थं तु क्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्व्यूहेदाद्ये तु सप्तवर्गे पादविशे
षात् संज्ञाविशेषास्ताननुक्रामंतएवोदाहरिष्यामो विराड्रूपाविराट्
स्थानाश्च बहूनामपि त्रिष्टुभएवेत्युद्देशस्तत्र दशैकादशद्वादशाक्षरा
णां वैराजत्रैष्टुभजागता इति संज्ञा अनादेशेष्टाक्षराः पादाश्चतुष्पदा
श्चर्चः ॥ १ ॥ प्रथमंछन्दस्त्रिपदागायत्री पंचकाश्चत्वारषट्कश्चैकश्चतुर्थं

श्चतुष्कोवा पदपंक्तिः षट्सप्तैकादशा उष्णिग्गर्भास्त्रयः सप्तकाः पाद
निचृन्मध्यमः षट्कश्चेदतिनिचृद्दशकश्चेद्यवमध्या यस्यास्तु षट्कसप्तका
ष्टकाः सा वर्द्धमाना विपरीता प्रतिष्ठा द्वौषट्कौ सप्तकश्चेति ऱ्हसीयसी
॥ २ ॥ द्वितीयमुष्णिक्त्रिपदांत्यो द्वादशक आद्यश्चेत्पुरउष्णिङ्मध्य
मश्चेत्ककुप्त्रैष्टुभजागतचतुष्काः ककुन्न्यंकुशिरैकादशिनोःपरःषट्क
स्तनुशिरा मध्येचेत्पिपीलिकमध्याद्यः पंचकस्त्रयोष्टकाअनुष्टुब्गर्भा
चतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ३ ॥ तृतीयमनुष्टुप्चतुष्पदाथ पंचपंचकाःष

ट्कश्चैको महापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च कृतिर्मध्ये चेदष्टकः पिपीलिक
मध्या नवकयोर्मध्ये जागतः काविराण्नववैराजत्रयोदशैर्नष्टरूपादे
काख्त्रयो विराडेकादशका वा ॥ ४ ॥ चतुर्थंबृहतीतृतीयो द्वादशक
आद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहती द्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरोबृहती स्कंधोग्रीवी
वांत्यश्चेदुपरिष्टाद्बृहत्यष्टिनोर्मध्ये दशकौविष्टारबृहती त्रिजागतोर्द्ध्व
बृहती त्रयोदशिनोर्मध्येष्टकः पिपीलिकमध्या नवकाष्टकैकादशा
ष्टिनो विषमपदाचतुर्नवका बृहत्येव ॥ ५ ॥ पंचमं पंक्तिः पंचपदाऽथ

चतुष्पदाविराड्दशकाअयुजौ जागतौ सतोबृहती युजौ चेद्विपरीताऽ
द्यौ चेद्विष्टारपंक्तिरंत्यौ चेदास्तारपंक्तिराद्यांत्यौ चेत्संस्तारपङ्क्तिर्म
ध्यमौ चेद्विष्टारपंक्तिः ॥ ६ ॥ षष्ठं त्रिष्टुप् त्रैष्टुभपदाद्वौतु जागतौ
यस्याः सा जागते जगती त्रैष्टुभे त्रिष्टुब्वैराजौ जागतौ चाऽभिसारिणी
नवकौ वैराजास्त्रिष्टुभश्च द्वौवा वैराजौ नवकस्त्रैष्टुभश्चविराट्स्थानैकाद
शिनस्त्रयोष्टकश्च विराड्रूपा द्वादशिनस्त्रयोष्टकश्चज्योतिष्मतीयतो
ष्टकस्ततोज्योतिश्चत्वारोष्टकाजागतश्च महाबृहतीमध्येजागतश्चेद्यव

मध्याद्यौदशकावष्टकास्त्रयः पंक्त्युत्तराविराट्पूर्वा वा ॥ ७ ॥ सप्तमं जगती जागतपदाष्टिनस्त्रयः स्वौचद्वौमहासतोबृहत्यष्टकौसप्तकःषट्को दशकोनवकश्चषडष्टकावामहापंक्तिर्माध्यंदिनीयेवाजसनेयके सर्वानुक्रमणिकैषाकृतिर्भगवतःकात्यायनस्यैषाकृतिर्भगवतः कात्यायनस्य ॥ ८ ॥ इति सर्वानुक्रमणिकायांपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ कंडिकासंख्या ॥ १२४ ॥ समाप्ता ॥ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॐअथानुवाकान् वक्ष्यामि ब्रह्मणा निर्मितान् पुरा ॥ शिष्याणामुपदेशाय यज्ञसंस्कार एव च ॥ विप्राणां यज्ञकालेषु जपहोमार्चनादिषु ॥ १ ॥ इषेत्वैका वसोःपवित्रं तिस्रोऽग्नेव्रतपते सप्त पवित्रेस्थोद्वे शर्मासितिस्रो धृष्टिरसिशर्मासिद्विकौ देवस्यत्वातिस्रो देवस्यत्वापंच प्रत्युष्टꣳरक्षास्तिस्रो दशैकत्रिꣳशत्॥ १० ॥ ३ १ ॥ १॥ कृष्णोसिषडग्नेवाजजित्तिस्रोमयीदमग्नीपोमयोः पंचकावग्नेदब्धायो चतस्रः संवर्चसापंचाग्नयेकव्यवाहनायषट्सप्तचतुस्त्रिꣳशत् ॥ ७ ॥

॥ ३४ ॥ २ ॥ समिधाग्निर्भूर्भुवःस्वश्चतुष्कावग्निर्ज्योतिर्द्वेउपप्रयंतः
पङ्क्तिंशतिर्भूर्भुवःस्वश्चतस्रोगृहामातिस्रःप्रघासिनःपंच पूर्णादर्विर्द्वेऽ
अक्षन्नमीमदंतषडेषतेसप्तदशात्रिषष्टिः ॥ १० ॥ ६३ ॥ ३ ॥ एवंद्वेम
हीनांपयश्चतस्रआकूत्याऋक्सामयोर्द्विकौग्नंतंकृणुतषडेषातेचतस्रो
वस्व्यसितिस्रएषतेद्वेशुक्रंत्वाचतस्रोदित्यास्त्वगष्टौदशसप्तविंशत्
॥ १० ॥ ३७ ॥ ४ ॥ अग्नेस्तनूरापतयेचतुष्कौ तप्तायनीद्वे इन्द्रघो
स्तिस्रो युंजतेष्टौदेवस्यत्वाचतस्रो देवस्यत्वापंच विभूरसिचतस्रो ज्यो

तिरसिषड्डुरुविष्णोतिस्त्रोदशत्रिचत्वारिंशत् ॥ १० ॥ ४३ ॥ ५ ॥
देवस्यत्वाषड्डुपावीरसिपंच माहिःषट् संतेतिस्त्रः समुद्रंगच्छहविष्मती
द्विकौ हृदेत्वापंच देवस्यत्वाष्टावष्टौसप्तत्रिंशत् ॥ ८ ॥ ३७ ॥ ६ ॥
वाचस्पतयऽउपयामगृहीतोसित्रिकावावायोयंवाद्विकौ यावामेका तं
प्रतथाचतस्त्रोयंवेनोयेदेवासस्त्रिकाविन्द्रायमूर्द्धानंद्विकौ यस्तएका प्रा
णायतिस्त्रोमघवइन्द्राग्नीआगतमाधौमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽ
आगतेंद्रमरुत्वो मरुत्वंतंवृषभंमरुतांत्वौजसेसजोषा इंद्रमरुत्वाँ २

इन्द्रमहाँ २ इन्द्रोमहाँ २ इंद्रएकैकोदुत्यमष्टौपंचविꣳशतिरष्टाचत्वा
रिꣳशत् ॥ २५ ॥ ४८ ॥ ७ ॥ उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यःपंच वाम
मद्यद्वे सुशर्मास्येकाबृहस्पतिसुतस्यद्वेहरिरसिचतस्रः समिन्द्रणोष्टौ
माहिरेजतुदशमास्यः पंचकावातिष्ठयुश्चाहींद्रमिदेकैका यस्मान्नद्वे
ऽन्नेपवस्वोत्तिष्ठन्नद्दश्रमुत्यमेकैकाऽजिघ्रद्वे विनइन्द्रवाचस्पतिंविश्वक
र्मन्नेकैकास्रयेत्वाचतस्र इहरतिस्तिस्रःपरमेष्ठीदशत्रयोविꣳशतिस्त्रिष
ष्टिः ॥ २३ ॥ ६३ ॥ ८ ॥ देवसवितश्चतस्रइंद्रस्यवज्रः पंचदेवस्याहंदशाप

येतिस्रोवाजस्येममष्टावग्निरेकाक्षरेणैषतेचतुष्कौसविताद्वेअष्टौचत्वा
रिंꣳशत् ॥ ८ ॥ ४० ॥ ९ ॥ अपोदेवाश्चतस्रः सोमस्यत्विषिःपंचावेष्टाः
सप्तसोमस्यत्वाचतस्रइन्द्रस्यवज्रःपंचस्योनासिचतस्रःसवित्रेकाश्वि
भ्यांचतुस्त्रिंꣳशत् ॥ ८ ॥ ३४ ॥ १० ॥ युंजानएकादशप्रतूर्तꣳषोडश
देवस्यत्वादशापोदेवीर्द्वादशापोह्येकादशादितिष्ट्वापंचाकूतिमष्टादश
सप्तत्र्यशीतिः ॥ ७ ॥ ८३ ॥ ११ ॥ इशानःसप्तदशादिवस्परिद्वादशास
मिधाग्निंपंचदशापेतसप्तदशाऽसुन्वन्तंत्रयोदश याओषधीःसप्तविꣳ

शतिर्मामाषोडशसप्तसप्तदशक्षशतम् ॥ ७॥ ११७॥ १२॥ मयिगृह्णा
मिपंचदशदशध्रुवासिमधुवाताएकादशकौ सम्यक्स्रवंतिनवेमंमाष
डपांत्वैकाऽयंपुरःपंचसप्ताष्टापंचाशत् ॥ ७॥ ५८॥ १३॥ ध्रुवाक्षितिः
पट्सजूर्ऋतुभिर्मूर्द्धाविवयोर्द्विकाविन्द्राग्नीआयुर्मेषट्कावाशुस्त्रिवृदेका
ऽग्नेर्भागोस्येकयाचतुष्कावष्टावेकत्रिंक्षशत् ॥ ८॥ ३१॥ १४॥ अग्नेजा
तान्पंचरश्मिनासत्यायचतस्रोराज्ययंपुरःपंचकावग्निर्मूर्द्धैकोनत्रिंक्ष
शत् येनऋपयोष्टौतपश्चनवसप्तपंचषष्टिः ॥ ७॥ ६५॥ १५॥ नमस्ते

पोडशहिरण्यबाहवऽउष्णीपिणेतक्षभ्योज्येष्ठायपंचका: स्तुत्यायच
तस्त्रः शंभवायैकापार्य्यायपंचद्रापेअंधसोविंशतिर्नवषट्षष्टिः ॥ ९ ॥
॥ ६६ ॥ १६ ॥ अश्मन्नूर्जंदशनमस्तेपंचाग्निस्तिग्मेननवचक्षुषःपिता
ष्टावाशुःशिशानः सप्तदशोदेनंक्रमध्वमग्निनापंचदशकौशुक्रज्योतिः
सप्तेमᳬस्तनंत्रयोदशनवैकोनशतम् ॥ ९ ॥ ९९ ॥ १७ ॥ वाजः सप्त
मूर्क्चतुष्काअश्माग्निस्त्रिकाव॑ᳪशुः पंचैका चतस्रोवाजायद्वेवाजस्य
त्वष्टावृताषाड्त्रयोदशाग्निंयुनज्मिसप्त यदाकूताद्वात्रंहत्यायदशकौ

त्रयोदशसप्तसप्ततिः ॥ १३॥७७॥१८॥ स्वाद्वींत्वैकादशदेवायज्ञंविं६
शतिः सुरवंतं६सप्तदशोदीरतांत्रयोदशाच्याजानुदेश सोमोराजाष्टौ
सीसेनतंत्रं६षोडशसप्तपंचनवतिः ॥ ७ ॥ ९५ ॥ १९ ॥ क्षत्रस्ययोनि
स्त्रयोदशयद्देवादशाभ्यादधाम्यष्टौयोसमिद्धोअग्निर्द्वादशाश्विनाहवि
स्त्रयोदशाश्विनातेजसैकादशनवनवतिः ॥ ९ ॥ ९० ॥ २० ॥ इमम्मे
समिद्धोअग्निरेकादशकौवसन्तेनऋतुनाषड्होतायक्षत्समिधाग्निंद्वा
दशाऽश्विनौछागस्यसप्त देवंबर्हिश्चतुर्दश षडेकषष्टिः ॥६॥६१॥२१॥

तेजोसिपंचाग्नयएकाहिंकारायद्वेतत्सवितुर्दश विभूर्मात्रैका कायद्वे
आब्रह्मंस्त्रयोदश शेषादेकैकोनविंशतिश्चतुस्त्रिंशत् ॥ १९ ॥ ३४ ॥
॥ २२ ॥ हिरण्यगर्भोयःप्राणतोद्विकौयुंजंत्यष्टौवायुश्चपंचप्राणाय
तिस्र उत्सक्थ्याद्वादशगायत्रीकस्त्वापट्कौकःस्विदष्टौकास्विदशसुभूः
स्वयम्भूस्तिस्र एकादशपंचषष्टिः ॥ ११ ॥ ६५ ॥ २३ ॥ अश्वस्तूपरो
धूम्रान्वसंतायसमुद्रायशिशुमारान्मयुःप्राजापत्योदशकाश्चत्वारश्च
त्वारिंशत ॥ ५ ॥ ५० ॥ २४ ॥ शादंदद्भिर्नवैकैकाहिरण्यगर्भश्चत

स्रआनोदशमानोमित्रोयदश्वस्याष्टकौयत्तेषडिमानुकंद्वे पंचदशसप्त
चत्वारिंशत् ॥ १५ ॥ ४७ ॥ २५ ॥ अग्निश्चपंचदशोच्चातएकादश
द्वौषड्विंशतिः ॥ २ ॥ २६ ॥ २६ ॥ समास्त्वादशोर्ध्वाअस्यपीवोअन्ना
द्वादशकावभित्वेकादशचत्वारःपंचचत्वारिंशत् ॥ ४ ॥ ४५ ॥ २७ ॥
होतायक्षदेकादशदेवंबर्हिर्द्वादशपुनरप्येवचत्वारःषट्चत्वारिंशत्
॥ ४ ॥ ४६ ॥ २८ ॥ समिद्धोअंजन्नेकादशयदक्रंदस्त्रयोदशसमिद्धोअ
द्यद्वादशकेतुंकृण्वँश्चतुर्विंशतिश्चत्वारःषष्टिः ॥ ४ ॥ ६० ॥ २९ ॥ देव

सवितः षट्तपसेकौलालङ्षोडशद्वौद्वाविङ्शतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३० ॥
सहस्रशीर्षाषोडशाद्यःषट् द्वौद्वाविङ्शतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३१ ॥ तदे
वसस्तवेनस्तन्नवद्वौषोडश ॥ २ ॥ १६ ॥ ३२ ॥ अस्याजरासःसप्तद
शापश्चिद्द्वादश विभ्राट्चतुर्दश प्रवावृजएकादश प्रवायुप्रवीरयापं
चदशकावानस्त्रयोदशसप्तसप्तनवतिः ॥ ७ ॥ ९७ ॥ ३३ ॥ यज्जाग्रतः
पंचनद्यःसोमोधेनुमाकृण्णोनपूषंतवदशकानतष्टौषडष्टापंचाशत् ॥ ६ ॥
॥ ५८ ॥ ३४ ॥ अपेतोदशाद्यंद्वादशद्वौद्वाविङ्शतिः ॥ २ ॥ २२ ॥ ३५ ॥

ऋचंवाचंषोडशद्यौःशांतिरष्टौद्वौचतुर्विंशतिः ॥२॥२४॥ ३६ ॥ देव
स्यत्वादशयमायत्वैकादशद्वावेकविंशतिः ॥ २ ॥ २१ ॥ ३७ ॥ देव
स्यत्वाष्टौयमायत्वाक्षत्रस्यत्वादशकौत्रयोष्टाविंशतिः ॥३॥२८॥३८
स्वाहाप्राणेभ्यःषडुग्रश्चसप्तद्वौत्रयोदश ॥२॥१३॥ ३९ ॥ ईशावास्यम
ष्टावंधंतमोनवद्वौसप्तदश ॥२॥१७॥४०॥ ॥दशाध्यायेसमाख्याताऽ
नुवाकाःसर्वसंख्यया ॥ शतंदशानुवाकाश्चनवान्येचमनीषिभिः ॥ १ ॥
सप्तषष्टिश्चितोज्ञेयासौत्रैर्द्वाविंशतिस्तथा ॥ अश्वएकोनपंचाशत्पंचात्रिं

शत्खिलेस्मृताः ॥ २॥ शुक्रियेपुतुविज्ञेयाएकादशमनीषिभिः ॥ एकी
कृत्यसमाख्यातंत्रिशतंत्र्यधिकंमतम् ॥ ३ ॥ इत्यनुवाकसूत्राध्यायः ॥

इदं पुस्तकं (वलसाड) पुरनिवासिना शुक्लावटङ्केन कल्याणजीतनुजेन वल्लभरामशर्मणा
संशोधितम् । तच्च मोहमय्यां पाण्डुरङ्ग जावजी इत्यनेन स्वीये
निर्णयसागरमुद्रणयन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

संवदब्दाः १९८७ । शकाब्दाः १८५३ । सनाब्दाः १९३१ ।

इति याज्ञवल्क्यशिक्षा-प्रतिज्ञासूत्र-सर्वानुक्रम-
अनुवाकसूत्रसमाप्तिः ॥

॥ अथ वेदपारायणविधिप्रारंभः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ अथवेदपारायणविधिः ॥ ॥ स्थंडिलंकल्पयित्वाग्निमुपसमाधायसं-
परिस्तीर्य्याज्येनैताभ्यो देवताभ्यो जुहोति अग्नये सोमायेंद्राय विश्वेभ्योदेवेभ्य ऋषिभ्य
ऋग्भ्योयजुर्भ्यःसामभ्यःश्रद्धायैप्रज्ञायैमेधायैधारणायैश्रियैह्रियैसावित्र्यैसवित्रे प्रजापतये कां-
डऋषये सोमायकांडऋषये अग्नयेकांडऋषये विश्वेभ्योदेवेभ्यःकांडऋषिभ्यः संहिताभ्यो
देवताभ्य उपनिषद्भ्योयाज्ञिकीभ्योदेवताभ्य उपनिषद्भ्योवारुणीभ्योदेवताभ्य उपनिषद्भ्यो
हव्यवाहायविश्वेभ्य ऋग्गणेभ्योऽनुमत्यैस्विष्टकृतेचपृथक्स्वाहाकारेणहुत्वाव्याहृतिभिश्चपुनः-
परिषिञ्चति ॥ समाप्तेचैतायजुपातर्प्पयति । एवमृग्वेदस्यकांडऋष्यादिवर्ज्यमास्विष्टकृतस्तेषां
स्थानेशतर्चिभ्योमाध्यमेभ्यो गृत्समदाय विश्वामित्राय वामदेवायात्रये भरद्वाजाय जाम-
दग्न्यायगौतमायवसिष्ठायप्रगाथेभ्यः पावमानीभ्योदेवताभ्यः क्षुद्रसूक्तेभ्यो महासूक्तेभ्यो महा-

नाम्नीभ्यइति ॥ ततोवेदादिमारभ्यसंततमधीयीतेत्याहभगवान्बौधायनः ॥ इति वेदपारायणोपक्रमविधिः ॥

अथ वेदपारायणे कलशप्रतिष्ठापनादिप्रकारः ॥ तीर्थे देवालये गेहे प्रशस्ते सुपरिष्कृते ॥ कलशं सुदृढं तत्र सुनिर्णिक्तं विभूषितम् ॥ पुष्पपल्लवमालाभिश्चन्दनैः कुंकुमादिभिः ॥ मृत्तिकाभिश्च संमिश्रवेदिमध्ये न्यसेत्ततः॥पंचाशद्भिः कुशैः कार्यो ब्रह्मा पश्चान्मुखस्थितः ॥ स्नापितः स्थापितः कुम्भे चतुर्बाहुश्चतुर्मुखः ॥ वत्सजान्वाकृतिं दण्डमुत्तराग्रैः कुशैः कृतम् ॥ ब्रह्मोपधाने दत्त्वा तं ततः स्वस्त्ययनं पठेत् ॥ प्रतिष्ठां कारयेत्पश्चात्पूजाद्रव्यमथोच्यते ॥ यज्ञोपवीतनैवेद्यवस्त्रचन्दनकुंकुमैः ॥ स्रग्धूपदीपतांबूलैरक्षतैश्च पितामहम्॥ ब्रह्मजज्ञानमिति वा गायत्र्या वा प्रपूजयेत् ॥ उपाध्यायश्चसंपूज्योयथापाठंपठेत्ततः॥ इति वेदपारायणेकलशप्रतिष्ठापनादिप्रकारः ॥

अथानश्नत्पारायणविधिः ॥ अथातोनश्नत्पारायणविधिं व्याख्यास्यामः ॥ आसमासेनाश्नी-

यात् यथाशक्तिवाऽऽपः पयः फलान्योदनं वा हविष्यमल्पं भुक्त्वातदाशेषमधीयीत ॥ ग्रामा-त्प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपगम्याग्निमुपसमाधाय परिस्तीर्येध्मं प्रदायाज्येनैताभ्यो देवताभ्यो जुहोति ॥ अग्नये सोमायेन्द्राय प्रजापतये बृहस्पतये विश्वेभ्योदेवेभ्यो ब्रह्मणे ऋषिभ्य ऋ-ग्भ्यो यजुर्भ्यः श्रद्धायै मेधायै प्रज्ञायै धारणायै सदसस्पतये अनुमतये श्रियै ह्रियै सावित्र्यै सवित्रे प्रजापतये कांडऋषये सोमाय कांडऋषये विश्वेभ्योदेवेभ्यः कांडऋषिभ्यः संहिता-भ्योदेवताभ्य उपनिषद्भ्यो याज्ञिकीभ्यो देवताभ्य उपनिषद्भ्यो वारुणीभ्यो देवताभ्य उप-निषद्भ्यो हव्यवाहाय विश्वेभ्यऋग्गणेभ्य अनुमत्यै स्विष्टकृतेच पृथक् स्वाहाकारेण हुत्वा व्याहृतिभिश्च पुनः परिषिञ्चति ॥ समाप्ते चैता यजुषा तर्पयंति एवमृग्वेदिकानां कांडऋष्या-दिवर्जमास्विष्टकृतस्तेषां स्थाने शतर्चिभ्यो माध्यमेभ्यो गृत्समदाय विश्वामित्राय वामदेवायात्रये भरद्वाजाय जामदग्न्याय गौतमाय वसिष्ठाय प्रगाथेभ्यः पावमानीभ्यः क्षुद्रसूक्तेभ्यो महा-

नान्नीभ्य इति ॥ ततो वेदादिमारभ्य संततमधीयीत ॥ नास्यान्तरानध्यायो नास्यान्तराज-
ननमरणे अशुची नान्तरा व्याहरेन्नान्तरा विरमेत् यावदन्तमधीयीत ॥ यद्यन्तरा विरमेत्
त्रीन् प्राणायामानायम्य प्रणवं वा प्रणिदाय यावत्कालमधीयीत ॥ ततः सर्वं निशो निशान्तरं
संग्रामारण्यसलिलं प्रलोप्य परिदध्यात् ॥ आदावन्ते च ब्राह्मणभोजनं दक्षिणादानं च दद्या-
त् ॥ परातेन विधिना वेदमधीयीत सततः पूतो वेदो भवति मनःशुद्धश्च भवति द्वाभ्यां
पारायणाभ्यां ऋग्भिश्च भोजन इहाधीते अनृतेभ्यः प्रमुच्यते त्रिभिर्बहुभ्यः पातकोपपातके-
भ्यः शूद्रायां रेतः सिक्त्वा गंगासु निमज्जंश्च भवति ॥ चतुर्भ्यः शूद्रान्नभोजनात्तत्सेवनात्तत्स्त्री-
सेवनाच्च ॥ पञ्चभिरयाज्ययाजनात्पूतो भवति ॥ अग्राह्यग्रहणाद्ग्राह्याग्रहणादभ्यासोपास-
नाच्च पड्भिर्ब्राह्मणस्य लोहितकरणात् स्त्रीलोहितकरणात्पशुहननात्सुवर्णस्तेयात्पतितसंप्र-
योगाच्च सप्तभिः प्राजापत्यानां हीनाचरणात् ॥ यज्ञोपवेधनाच्च अष्टभिश्चान्द्रायणस्यान्तरा-

नाचरणाद्गुरुतल्पगमनाद्व्रजस्वलागमनाच्च नवभिः सुरापानाच्च दशभिरश्रोत्रिययाजनात् असोमपानात् अन्यायतश्च एकादशभिर्ब्राह्मणहननाद्गर्भहननाद्द्वादशभिः पूर्वजन्मेहजन्मकृतैः सर्वैः पापैः प्रमुच्यते स्वर्गलोकं गच्छति पितॄन् स्वर्गलोकं गमयति अग्निष्टोमादीन् क्रतून्यजति तैः क्रतुभिरिष्टं भवति ॥ वेदाध्यायी सदैवस्याद्यथा हि सत्यवाक्शुचिः ॥ यंयं कामयते कामं तंतं वेदेन साधयेत् ॥ असाध्यं नास्ति यत्किंचिद्ब्रह्मणो हि फलं महत् ॥ ब्रह्मणोहि फलं महदिति समाप्तौ यजुषा तर्पयतीति ॥ समाप्ते वेदपारायणे समाप्ते एता देवताः पूर्वोक्ता अग्निसोमाद्यजुषा तर्पयति यजुर्वेदपारायणे तस्य वेदस्य प्राधान्यमुच्यते ॥ अथवाभूरादिव्याहृतिचतुष्टयात्मकं यजुःशब्देन गृह्यते ॥ तेनैतदुक्तं भवति ॥ भूर्देवांस्तर्पयामीति अनेन प्रकारेण तर्पयित्वा अग्निसोमादींस्तर्पयेदिति ॥ नास्यांतरा जननमरणे ॥ अशुचीइति नाशुचिहेतुभूते इत्यर्थः ॥ नांतराव्याहरेदिति ॥ उपक्रांतवेदपारायणमध्ये न व्याहरेन्नाध्यापयेत् तथा लौ-

किकवचनमपि न ब्रूयात् ॥ विहितं नित्यनैमित्तिकं कर्मानुपयुक्त्वा वक्तिं न कुर्यादित्यर्थः ॥ निशोनिशान्तरम् संग्रामारण्यसलिलं लोप्यपरिदध्यादिति लोप्यछित्वा परिहार्य्यं वर्जयित्वेत्यर्थः इतियावत् ॥ परिदध्यात् समापयेत् ॥ निशान्तरं निशीथः संध्या वा ॥ सलिलं वृष्टिरुदकसमीपभूमिका वा निशादिकालान्देशांश्च वर्जयित्वा समापयेदित्यर्थः ॥ सततः पूतो वेदो भवतीति वेदो भवति वेदात्मको भवति उत्कृष्टज्ञानवान्भवेदित्यर्थः ॥ द्वाभ्यां पारायणाभ्यां ऋग्भिश्चेति ऋग्भिः पावमानीभिः पारायणद्वयं पावमान्यश्च मिलित्वोक्तफलाय कल्प्येते इत्यर्थः ॥ एवमुत्तरत्र पारायणत्रयं गंगास्नानं च मिलित्वा साधनम् ॥ निमज्जंश्च भवति पूतो भवतीत्यर्थः ॥ प्राजापत्यानाचरणं प्रक्रान्तप्राजापत्यानामननुष्ठानं एवं चान्द्रायणस्यानाचरणं यज्ञोपवेधनं यज्ञविनाशः ॥ इत्यनश्नत्पारायणविधिः ॥ ॥ ॥

॥ इति वेदपारायणविधिः समाप्तः ॥

॥ अथ श्रीवाजसनेयसंहितामंत्राणामकाराद्यनुक्रमणिका ॥

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
अग्निर्कपिँ पवमानः	२६	९	अग्निस्तिग्मेन	१७	१६	अग्नेत्वंपुरीष्यः	१२	५९
अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः	३	९	अग्निँस्तोमेन	२२	१५	अग्नेत्वंसुजागृहि	४	१४
अग्निर्ज्योतिषाज्योतिष्मान्	१३	४०	अग्निँहृदयेन	३९	८	अग्नेदक्षायः	२	२०
अग्निर्हुयतााधातोंदुवता	१४	२०	अग्निँहोतारम्मन्ये	१५	४७	अग्नेदिवोऽअर्णम्	१२	४९
अग्निर्मूर्द्धादिवः	३, १३, ३५	१२, १४, ४०	अग्नीषोमयोरुज्जितिम्	२	१५	अग्नेनयसुपथा	५, ७, ४०	३६, ४३, ४६
अग्निर्वृत्राणि	३३	९	अग्नेऽअङ्गिरः	१२	८	अग्नेःपक्षतिर्वायोः	२५	४
अग्निश्चपृथिवी	२६	१	अग्नेऽअच्छावदेहनः	९	२८	अग्नेपत्नीरिहावह	२६	२०
अग्निश्चमुआपश्च	१८	१४	अग्नेगृहपते	२	२७	अग्नेपवस्व	८	३८
अग्निश्चमइन्द्रश्च	१८	१६	अग्नेजातान्प्रणुदानः	१५	१	अग्नेपावकरोचिषा	१७	८
अग्निश्चमेघुर्मश्च	१८	२२	अग्नेतमद्याश्वम्	१५, १७	४४, ५७	अग्नेप्रेहिप्रथमः	१७	६९
अग्निष्वात्तानृतुमतः	१९	५९	अग्नेतवश्रवः	१२	१०६	अग्नेब्रह्मगृभ्णीष्व	१	१८
अग्निष्वात्ताःपितरः	१९	६१	अग्नेत्वन्नः	३, १५, २५	१५, ४८, ४७	अग्नेभ्यावर्तिन्	१२	७

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
अग्नेयत्तेदिवि	१२	४८	अग्नेव्रतपास्त्वे	५, ५	६, १०	आच्छन्नस्यते	७	१४
अग्नेयत्तेशुक्रम्	१२	१०४	अग्नेशर्द्धमहते	२३	१२	अजस्रमिन्दुम्	१३	४३
अग्नेयुक्ष्व	१३	३६	अग्नेसहस्वपृतना	९	३७	अजारेपिशङ्गिला	२२	५६
अग्नेरनीकम्	८	२४	अग्नेसहस्राक्ष	१७	७१	अजीजनोहिपवमानः	२२	१८
अग्नेर्जनित्रम्	५	२	अग्नेस्तनूरसि	१, ५	१५, १	अजोह्यग्नेरजनिष्ट	१३	५१
अग्नेर्भागोऽसि	१४	२४	अग्नेस्वाहाकृणुहि	२७	२२	अतिनिहोअतिस्रिधः	२७	६
अग्नेर्वोऽपन्नगृहस्य	६	२४	अग्रेणीरसि	६	२	अतिविश्वाः	१२	८४
अग्नेवाजजिद्वाजम्	२	७	अग्नेवृहन्नुषसा	१२	१३	अत्यन्याँ२अगांनान्याम्	५	४२
अग्नेवाजस्य	१५	३५	अङ्गान्यात्मन्	१९	९३	अत्रपितरोमादयध्वम्	२	३१
अग्नेवेर्होत्रम्	२	९	अङ्गिरसोनः	१९	५०	अत्रातेरूपमुत्तमम्	२९	१८
अग्नेव्रतपतेव्रतञ्चरिष्यामि	१	५	अचिक्रदद्वृषा	३८	२२	अथैतानष्टौ	३०	२२
अग्नेव्रतपतेव्रतमचारिषम्	२	२८	अच्छायमेति	२७	१४	अदब्धेभिः	२३, २३	६९, ८४

	अ०	मं०
असंख्याताासहस्राणि	१६	५४
असवुस्वाहावसवुस्वाहा	२२	३०
असंयुमोऽस्यादित्य॰	२९	१४
असुन्वन्तमयजमानम्	१२	६२
असुर्य्यानामतेलोका॰	४०	३
असौयस्ताम्र॰	१६	६
असौयासेना	१७	४७
असौवौवसर्पति	१६	७
अस्कन्नमद्य	२	८
अस्ताव्यग्नि॰	१२	२९
अस्माकमिन्द्र॰	१७	४३
अस्मात्त्वमधिजातः	३५	२२

	अ०	मं०
अस्मिन्महत्यर्णवे	१६	५५
अस्येरुद्रामेहना	३३	५०
अस्येवोऽअस्त्विन्द्रियम्	९	२२
अस्यप्रत्नामनु	३	१६
अस्याजरासः	३३	१
अस्येदिन्द्रोवावृधे	३३	९७
अहःकेतुना	३७	२१
अहरहरप्रयावम्	११	७५
अहानिदर्भवन्तुनः	३६	११
अहोव्यग्नेहवि॰	२०	७९
अहिरिवभोगै॰	२९	५१
अन्हैपारावतान्	२४	२५

	अ०	मं०
अद्भुतमसि	१	९
आकूतिमग्निम्	११	६६
आकूत्यैप्रयुजे	४	७
आकृष्णेनरजसा	३३, ३४	४३, ३१
आक्रन्दयबलमोजः	२९	५९
आक्रम्यवाजिन्	११	१९
आगत्यवाज्यध्वानम्	११	१८
आगन्मविश्ववेदसम्	३	२८
आग्ना३इपत्नीवन्	८	१०
आग्नेयःकृष्णग्रीवः	२९	५८
आग्रयणश्चमे	१८	२०
आघायेऽअग्निम्	७	२२

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
आपश्चित्	३३	१८	आयज्ञौःपृश्निर	३	६	आरोदसीअपृणत्	३३	७५
आपोअद्यान्व	२०	२२	आयदिषेनृपतिम्	३३	११	आवाचोमध्यमरुहत्	१५	५१
आपोऽअस्मान्मातरः	४	२	आयन्तुनःपितरःसोम्यासः	१९	५८	आवांयोभूपशुन्निपा	७	७
आपोदेवीः	१२	३५	आयातमुप	३३	८८	आविर्मर्याः	१०	९
आपोहयत्	२७	३५	आयात्विन्द्रः	२०	४७	आविश्वतः	११	२४
आपोहिष्ठामयोभुवः	३६ / १९	५१ / १४	आयासायुस्वाहा	२९	११	आवोदेवासः	४	५
आप्यायस्वमदिन्तम	१२	११४	आयुर्मेपाहि	१४	१७	आशुःशिशानः	१७	३३
आप्यायस्वसमेतुते	१२	११२	आयुर्यज्ञेन	९ / १६	३१ / ३२	आशुस्त्रिवृद्भान्तः	१४	२३
आब्रह्मन्ब्राह्मणः	२२	२२	आयुष्मानग्ने	३५	१७	आश्रावयेति	१९	२४
आमन्द्रैरिन्द्र	२०	५३	आयुष्यंवर्चस्यम्	३४	५०	आसन्दीरूपम्	१९	१६
आमावाजस्यप्रसवः	९	१९	आयोष्ठासदने	१५	६३	आसीनासः	१९	३६
आमूरजप्रत्यावर्तये	२९	५७	आरात्रिपार्थिवम्	३४	३२	आसुतेसिञ्चत	३३	२१

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
आसुप्वयन्ती	२९	३१	इदम्मेब्रह्म	३२	१६	इन्द्रवायूऽइमेसुता	७ ३३	५६
आहम्पितृन्	१९	५६	इदंविष्णुर्विचक्रमे	५	१५	इन्द्रवायूबृहस्पतिम्	३३	४५
इच्छान्तित्वा	३४	१८	इदहविः	१९	४८	इन्द्रवायूसुसन्दृशा	३३	८६
इडऽपहि	३ १८	२७ २	इन्द्र्दक्षं	१८	५३	इन्द्रश्चमरुतश्च	८	५५
इडाभिरग्निरीड्यः	२१	१४	इन्द्रऽआसान्नेता	१७	४०	इन्द्रश्चसम्राट्	८	३७
इडाभिर्भक्षानाप्नोति	१९	२९	इन्द्रगोमन्निहायाहि	२६	४	इन्द्रःसुत्रामास्ववान्	२०	५१
इडामग्ने	१२	५१	इन्द्रघोषस्त्वा	५	११	इन्द्रःसुत्रामाहृदयेन	१९	८५
इडायास्त्वापदे	३४	१५	इन्द्रन्दुरःकवष्यः	२०	४०	इन्द्रस्यक्रोडः	२५	८
इडेरन्तेहव्ये	८	४३	इन्द्रन्देवीर्विशः	१७	८६	इन्द्रस्यरूपम्	१९	९१
इदमापः	६	१७	इन्द्रम्विश्वाः	१२ १५ १२	५६ ६१ ६१	इन्द्रस्यवज्रोमरुताम्	२९	५४
इदमुत्तरात्	१३	५७	इन्द्रमरुत्वइह	७	३५	इन्द्रस्यवज्रोसि	९ १०	५ २१
इदम्पितृभ्यः	१९	६८	इन्द्रमिद्धरी	८	३५	इन्द्रस्यवृष्णः	१७	४१

प्रतीक	अं०	मं०	प्रतीक	अं०	मं०	प्रतीक	अं०	मं०
इयन्तेयुन्तिया	४	१३	इषेरायेरमस्व	१३	३५	ईशानायुपरस्वतः	२४	२८
इयंवेदिःपरः	२३	६२	इष्कर्तारमध्वरस्य	१२	११०	ईशावास्यमिदम्	४०	१
इयत्यग्रऽआसीत्	३७	५	इष्कृतिर्नामवः	१२	८३	उक्ताःसञ्चराऽएताः	२५ / २५	१९ / १७
इयदुस्यायुः	१०	२५	इष्टोऽअग्निराहुतः	१८	५७	उक्ताःसञ्चराऽएताःसुनासी-	२४	१९
इयमुपरि	१३	५८	इष्टोयज्ञः	१८	५६	उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा	३३	७६
इरुज्यन्नग्ने	१२	१०८	इहरतिरिह	८	५१	उक्षासमुद्रः	११	५७
इरावतीधेनुमती	५	१६	इहैवाग्नेऽअधि	२७	४	उखाङ्कृणोतु	१७	६०
इषमूर्जमहमितः	१२	१०५	ईडितोदेवैर्हरिवाम्	२०	३८	उग्रंलोहितेन	३९	९
इषश्चोर्जश्च	१४	१६	ईदृक्षासऽएतादृक्षासः	१७	८४	उग्रश्चभीमश्च	३९ / ३९	८ / ७
इषिरोयिश्वव्यचा	१८	४१	ईदृङ्चान्यादृङ्	१७	८१	उग्राविघनिना	३३	६१
इषेत्वोर्जेत्वा	१	१	ईदृङ्श्चासि	२९	३	उच्चातेजातमन्धसः	२६	१६
इषेपिन्वस्वोर्जे	३८	१४	ईर्मान्तासः	२९	२१	उच्छुष्मा‌ओषधीनाम्	१२	८२

उतनोर्हिर्बुध्न्यः
उतस्मास्य
उतेदानीम्
उत्क्रामममहते
उत्तानायामवं
उत्तिष्ठन्नोजसा
उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते
उत्थायबृहती
उत्सक्थ्याऽअवं
उत्सादेभ्यः
उदक्रमीत्
उदग्नेतिष्ठ

अ०	मं०	
३४	५३	उदीचीमारोह
९	१५	उदीरतामवरः
३४	३७	उदुतिष्ठ
११	२१	उदुत्तमम्
३४	१४	उदुत्यञ्जातवेदसम्
८	३९	उदुत्वाविश्वे
३४	५६	उदेनमुत्तरान्
११	६४	उदेषाम्बाहू
२३	२१	उदेत्राभयं
३०	१०	उद्दिवंस्तभानाम्
११	२२	उद्धर्षयमघवन्
१३	१२	उद्बुध्यस्वाग्ने

अ०	मं०	
१०	१३	उद्धयन्तमसस्परि
१९	४९	उर्न्नतऽऋषभः
११	४१	उपज्मन्नुप
१२	१२	उपत्वाग्ने
७ ८ १३ १७	४१ ४१ ४१ ४१	उपनःसूनवः
		उपप्रयन्तोऽअध्वरम्
१७	५०	उपप्रागाच्छसनम्
११	८२	उपप्रागात्परमम्
१७	६४	उपप्रागात्सुमन्मेधा
५	२७	उपयामगृहीतोसिध्रुवोसि
१७	४२	उपयामगृहीतोसिप्रजापतये
१५ १८	६४ ६१	उपयामगृहीतोसिबृहस्पतिसुतस्य

अ०	मं०
२० २७ २५ २८	२१ १० १४ २४
२४	७
१७	६
३	४
३३	७७
३	११
२९	२३
२९	२४
२५	३०
७	२५
२३	२५
८	९

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
ऊर्जोनपातम्	१२	१०८	ऋजवैस्त्वारुचेत्वा	३७	१०	ऋतापाडृतधामा	१८	३८
ऊर्जोनपातम्	२७	४४	ऋजीतेपरि	२९	४९	ऋतुथेन्द्रं÷	२०	६५
ऊर्ध्वऽऊषुणः	११	४२	ऋतञ्चमेमृतञ्चमे	१८	६	ऋधगित्था	३३	८७
ऊर्ध्वमेनम्	२३	२७	ऋतञ्सत्यम्	११	४७	एकयाच	२७	३३
ऊर्ध्वाऽअस्यसमिधः	२३	२६	ऋतजिच	१७	८३	एकयास्तुवत	१४	२८
ऊर्ध्वामारोह	२७	११	ऋतयेस्तेनं	३०	१३	एकश्चक्षु÷	२५	४२
ऊर्ध्वामेना	१०	१४	ऋतवस्त	२३	४०	एकस्मैस्वाहा	२२	३४
ऊर्ध्वोभवप्रति	११	१३	ऋतवस्ते	२९	१४	एकाचमे	१८	२४
ऋक्सामयोः	४	९	ऋतवस्थ	१७	३	एजतुदशमास्यः	८	२८
ऋचंवाचम्	३६	१	ऋतश्चसत्यञ्च	१७	८२	एण्यह्नोमण्डूकं÷	२४	३९
ऋचेत्वारुचेत्वा	१३	३९	ऋतावानंम्महिषम्	१२	१११	एतज्ञानीथ	१८	६०
ऋचोनामास्मि	१८	६७	ऋतावानंवैश्वानरस्य	२६	६	एतत्तेरुद्रावसं	३	६१

एतन्तेंदेवसवित॰
एत॰संधस्थं
एताऽअर्पन्ति
एताऽउंय॰सुभगा
एताऽऐन्द्राग्ना॰
एतार्यद्रूपम्
एतायानस्य
एदमगन्म
एधोस्येधिपीमहि
एनाविश्वान्यर्यऽआ
एनावोऽअग्निम्
एभिर्नोऽअर्कै॰

अ०	मं०	
२	१२	एषश्छन्दः
१८	५९	एषेदिन्द्रम्
१७	९२	एषछागः पुरो
२९	५	एषतेंगायत्र॰
२४	८	एषतेंनिर्ऋते
१९	३१	एषतेंरुद्रभाग॰
३१	३	एषवु॰स्तोमः
४	१	एषस्यवाजी
२० १८	२१ ५	एषातेंऽअग्ने
२६	१८	एषातेंशुक्र॰
१५	३२	एषावु॰सासत्या
१५	४६	एषोहदेव॰

अ०	मं०	
१५	४	एह्युपुत्रंवाणि
२०	५४	ऐन्द्र॰प्राण॰
२५	२६	ओजश्चमे
४	२४	ओमासश्चर्षणीधृत॰
९	३५	ओषधयु॰प्रति
३	५७	ओषधयु॰सम्
३४	४८	ओषधी॰प्रति
९	१४	ओषधीरिति
२	१४	ककुभ॰रूपम्
४	१७	कर्त्यस्यविष्ठा॰
९	१२	कदाचनप्रयुच्छसि
३२	४	कदाचनस्तरीरसि

अ०	मं०
२६	१३
६	२०
१८	३
७	३३
११	४८
१२	९६
१२	७७
१२	७८
८	४९
२३	५७
८	३
३२	३४

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
चत्वारिशृङ्गास्त्रयः	१७	९१	जवोयस्ते	९	९	तंयुज्ञम्बर्हिषि	३१	९
चन्द्रमाऽअप्स्वन्तरा	३३	९०	जिह्वामेभुद्रम्	२०	६	तंवोदस्म	२६	११
चन्द्रमामनसः	३१	१२	जीमूतस्येवभवति	२९	३८	तच्चक्षुर्देवहितम्	३६	२४
चित्तिञ्जुहोमि	१७	७८	जुषाणोवर्हिः	२०	३९	ततोविराडजायत	३१	५
चित्पतिर्म्मा	४	४	ज्येष्ठघ्नमआधि	१८	४	तत्सवितुर्वरेण्यम्	[illegible]	[illegible]
चित्रन्देवानाम्	[illegible]	[illegible]	ज्योतिरसि	५	३५	तत्सूर्य्यस्य	३३	३७
चिदसितयादेव	१२	५२	तआयजन्त	१७	२८	तदश्विना	१९	८२
चिदसिमनोसि	४	१९	तम्पत्नीभिः	१५	२०	तदस्यरूपममृतम्	१९	८१
चोदयित्रीसूनृतानाम्	२०	८५	तम्प्रत्नथा	७	२१	तदिदासभुवनेषु	३२	८०
जनयत्यैत्वा	१	२२	तन्त्वायामि	[illegible]	[illegible]	तदेजतितन्नैजति	४०	५
जनस्यगोपाः	१५	२७	तन्त्वाशोचिष्ठ	३	२६	तदेवाग्निस्तत्	३२	१
जनिष्ठाऽउग्रः	३३	६४	तन्त्वासमिद्भिः	३	३	तद्विप्रासोविपन्यवः	३४	४४

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
दृतेदृꣳहमा	३५	१९	देवंबर्हिर्वारितीनाम्	२१	५७			
दृतेदृꣳहमामित्रस्य	३५	१८	देवंबर्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्रः	२८	२१			
दृशानोरुक्मः	{ १२	३५	देवंबर्हिर्वारितीनान्देवमि- न्द्रम्वयोधसम्	२८	४४			
दृष्वापरिस्रुतः	१९	७९						
दृष्ट्वारूपेव्याक	१९	७७	देवंबर्हिःसरस्वती	२१	४८			
दृꣳहस्वदेवि	११	५९	देवश्रुतंदेवेष्वा	५	१७	देवस्यसवितुर्मतिम्	२२	१४
देवइन्द्रः	{ १२	५५	देवसवितः	{ १ १०	३	देवस्याहꣳसवितुःप्रसवे	{ [illegible]	[illegible]
देवकृतस्यैनसः	८	१३	देवसवितरेषते	५	३९	देवहूर्युज्ञआच	१७	६२
देवंदेवंवोवसे	३३	९१	देवस्त्वासवितः	११	६३	देवागातुविदः	८	२१
देवंबर्हिःसरस्वती	२१	४८	देवस्यचेततः	२२	११	देवोदेवानांभिषजा	२१	५३
देवंबर्हिरिन्द्रम्	२८	१२	देवस्त्वासवितुःप्रसवे	१	१०	देवादैव्याहोतारा	२८	१७
देवंबर्हिर्वयः	२८	३५						

अ.	मं.	अ.	मं.	अ.	मं.	अ.	मं.
१	२१	५	२६	६	३०	११	९
१	२४	६	१	९	३०	११	२८
५	२२	६	९	९	३८	१८	३७
२०	३	३८	१				
३७	९						

देवादैव्याहोतारादेवमिन्द्रंम्व
देवानाम्भद्रासुमतिः
देवान्दिवंमगन्
देवायज्ञमतन्वत
देवासोहिन्मा
देवीऽउषासानक्ता
देवीऽउषासानक्तेन्द्रम्
देवीऽउषासावश्विना
देवीऊर्जाहुतीदुघे
देवीजोष्ट्रीवसुधिती
देवीजोष्ट्रीसरस्वती
देवीद्यावापृथिवी

अ०	मं०	
२८	४०	देवीरापऽएषवः
२५	१५	देवीरापःशुद्धा
८	६०	देवीरापोऽअपान्नपात्
१९	१२	देवीर्द्वारऽइन्द्रम्
३३	९४	देवीर्द्वारोऽअश्विना
२८	३७	देवीर्द्वारोवयोधसम्
२८	१४	देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीः
२१	५०	देवेनंनोमनसा
२१ २८ २८	५९ ३३ ५५	देवेभ्योहि
२८ २८	१५ ३९	देवोऽअग्निःस्विष्टकृत्
२१	५१	देवोदेवैः
३७	३	देवोनराशंसः

अ०	मं०	
८	२६	देवोवनस्पतिः
६	१३	दैव्योवरूयः
६	२७	देहिमेददामिते
२८	१३	दैव्याऽअध्वर्युस्त्वा
२१	४९	दैव्यामिमाना
२८	३६	दैव्यायधर्त्रे
२८	१८	दैव्यावध्वर्यू
३४	२३	दैव्याहोताराऽऊर्ध्वम्
३३	५४	दैव्याहोताराप्रथमा
२१ २८ २८	५८ ३३ ४५	दैव्याहोताराभिषजा
२१ २८	५६ २०	द्याम्मालेखी
२८	४२	द्युभिरक्तुभिः

अ०	मं०
२८	४३
२७	४
३	५०
२३	४२
२०	४२
१७	५६
[illegible]	[illegible]
२७	१८
२९	३२
२१	१८
५	४३
३४	३०

द्यौःशान्तिः
द्यौरासीत्पूर्व
द्यौस्तेपृथिव्युम्
द्यौस्तेपृष्ठम्
द्रप्सश्चस्कन्द
द्रविणोदाःपिपी
द्रापेऽअन्धसस्पते
द्रुपदादिव
द्वन्नःसर्पिरासुतिः
द्वारोदेवीरन्वस्य
द्विपदायाश्चतुष्पदाः
द्वेविरूपेचरतः

अ०	मं०	
३६	१७	द्वेसृतीऽअशृणवं
२२ / ३३	१२ / ५८	धन्वनागाः
२३	४३	धूर्त्तादिवः
११	२०	धातारातिः
१३	५	धानाःकरम्भः
२६	२२	धानानांरूपम्
१६	४७	धानावन्तम्
२०	२०	धान्यमसि
११	७०	धामच्छदग्निः
२७	१६	धामन्तेविश्वम्
२३	३४	धूम्रान्वसन्तायालभते
३३	५	धूम्रावभ्रुनीकाशाः

अ०	मं०	
१९	४७	धूरसिधूर्वपूर्व
२९	३९	धूर्षदरसिस्वर्पा
३७	१६	ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः
८	१७	ध्रुवसदन्त्वा
१९	२१	ध्रुवासिधरुणा
१९	२२	ध्रुवासिधरुणेतः
२०	२९	ध्रुवासिध्रुवोयम्
१	२०	ध्रुवोसिपृथिवीम्
१८	७६	नक्तोषासा
१७	९९	नक्षत्रेभ्यः
२४	११	नतद्रक्षांसि
२४	१८	नतंविदाथ

अ०	मं०
१	८
१	१७
१४	१
९	२
१३	१६
१३	३४
५	२८
५	१३
१२ / १७	२ / ७०
२२	८
१७	३१
३४	५१

नतस्यप्रतिमाअस्ति
नतेंदूरेपरुमा
नत्त्यावाँ२अघ्य१
नदीभ्यः पौञ्जिष्ठम्
नमश्वनमुस्यश्च
नमऽआशवे
नमऽउष्णीपिणे
नमः कपर्दिने
नमःकूप्याय
नमःकृत्स्नाय
नमःपुण्णीये
नमःपार्याय

अ०	मं०	
३२	३	नमः शुक्रवे
३४	१९	नमः शंभवाय
२७	३६	नमःशुष्क्याय
३०	८	नमःश्वभ्यः
१४	१५	नमः सभाभ्यः
१६	३१	नमः सिकत्याय
१६	२२	नमःसुतेनिक्रते
१६	२९	नमःसेनाभ्यः
१६	३८	नमःसोभ्याय
१६	२०	नमस्तऽआयुधाय
१६	४६	नमस्तक्षभ्यः
१६	४२	नमस्तेऽअस्तु

अ०	मं०	
१६	४०	नमस्तेरुद्रमन्यवे
१६	४१	नमस्तेहरसे
१६	४५	नमःस्रुत्याय
१६	२८	नमोगणेभ्यः
१६	२४	नमोज्येष्ठाय
१६	४३	नमोधृष्णवे
१२	६३	नमोबभ्लुशाय
१६	२६	नमोबिल्मिने
१६	३३	नमोमित्रस्य
१६	१४	नमोरोहिताय
१६	२७	नमोवक्षपितरः
३६	२१	नमोवञ्चते

अ०	मं०
१६	१
[illegible]	[illegible]
१६	[illegible]
१६	२५
१६	३२
१६	३६
१६	१८
१६	३५
४	३५
१६	१९
२	३२
१६	२१

नमोवश्याय
नमोवात्याय
नमोविसृजद्भ्यः
नमोवर्घ्याय
नमोस्तुनीलग्रीवाय
नमोस्तुरुद्रेभ्योयेन्तरिक्षे
नमोस्तुरुद्रेभ्योयेदिवि
नमोस्तुरुद्रेभ्योयेपृथिव्याम्
नमोस्तुसर्पेभ्यः
नमोहिरण्यबाहवे
नमोह्रस्वाय
नयत्परोनान्तरः

अ०	मं०	
१६	२४	नराशंसंसंपति
१६	२९	नराशंसस्यमहिमानम्
१६	२३	नुम्मार्यपुंश्चलूम्
१६	४४	नवदशभिरस्तुवत
१६	८	नवभिरस्तुवत
१६	६५	नवविंशत्यास्तुवत
१६	६४	नचाऽउएतत्
१६	६६	नहितेपामुमा
१३	६	नहिस्पशमविंदन्
१६	१७	नानाहिवान्देवहितम्
१६	३०	नाभापृथिव्याः
२०	८२	नाभिम्मेचित्तम्

अ०	मं०	
२०	३७	नाभ्याआसीत्
२९	२७	नार्व्यास्तेपदर्यः
३०	२०	नाशयित्रीबलासस्या
१४	३०	निक्रमणन्निषदनम्
१४	२९	नियुत्वान्वायवा
१४	३१	निवेशनःसंगमनः
२३ २५	१६ १४	निपसादधृतव्रतः
३	३२	निहोताहोतृपदने
३३	६०	नीलग्रीवाःशितिकंठाःसर्वा
१९	७	नीलग्रीवाःशितिकंठादिवम्
११	७६	नृचायसुतम्
२०	९	नृपदेवेडप्सुपदे

अ०	मं०
२१	१३
२३	२६
१२	९७
२५	३८
२७	२९
१२	६६
२०	२७
११	३६
१६	५७
१६	५६
२०	६
१७	१२

॥ १५ ॥

	अ॰	मं॰
यजुर्भिराप्यन्ते	१९	२८
यज्जाग्रतोदूर	३४	१
यत्र्यन्नग्नेच्छ	८	२२
यज्ञस्यदोहः	८	६२
यज्ञायज्ञावः	२७	४२
यज्ञेनयज्ञमयजन्त	३१	१६
यज्ञोदेवानाम्	[illegible]	[illegible]
यतेस्वाहाधावते	२२	८
यतोयतःसमीहसे	३६	२२
यत्तेगात्रादग्निना	२५	३४
यत्तेपवित्रम्	१९	४१
यत्तेसादेमहसा	२५	४०
यत्तेसोमदिविज्योतिः	६	३३
यत्पुरुषंव्यदधुः	३१	१०
यत्पुरुषेणहविषा	३१	१४
यत्रज्ञानमुत	३४	३
यत्रधाराऽअनपेता	१८	६५
यत्रबाणाःसम्पतन्ति	१७	४८
यत्रब्रह्मच	२०	२५
यत्रेन्द्रश्च	२०	२६
यत्रौषधीः	१२	८०
यथेमांवाचम्	२६	२
यदक्रन्दः	२९	१२
यदग्नेकानिकानि	११	७३
यदत्त्युपजिह्विका	११	७४
यदत्ररिप्तꣳरसिनः	१९	३५
यदद्यकच्चवृत्र	३३	३५
यदद्यसूरउदिते	३३	२०
यदश्वस्यक्रविषः	२५	३२
यदश्वायवासः	२५	३९
यदस्याअꣳहुभेद्याः	२३	२८
यदाकूतात्	१८	५८
यदापिपेषमातरं	१९	११
यदापोऽअघ्न्याऽइति	२०	१८
यदाबध्नन्दाक्षायणा	३४	५२
यदिजाग्रद्यदि	२०	१६

प्रतीक	अ०	मं०
युक्तेनमनसा	११	२
युक्त्वायसविता	११	३
युक्ष्वाहिकेशिना	८	३४
युक्ष्वाहिदेवहू	३३/३३	३७/४
युजेवाम्ब्रह्म	११	५
युञ्जतेमन	[illegible]	[illegible]
युञ्जन्तिब्रध्नं	२१	५
युञ्जन्त्यस्य	२३	६
युञ्जाथाᳩरासभम्	११	१३
युञ्जानᳬप्रथमम्	११	१
युनक्तसीरा	१२	६८
युवन्तमिन्द्रा	८	५३
युवंसुरामं	१०/१०	३३/६
युष्माऽइन्द्रे	१	१२
यूपव्रस्काऽउत	२५	२९
येऽअग्निष्वात्ताः	१९	६०
येचेहपितरः	१९	६७
येजनेषुमलिम्लुचः	११	७९
येतीर्थानि	१६	६१
येतेपन्थाः	२४	२७
येत्वाहिहत्ये	३३	६३
येदेवाऽअग्निनेत्राः	९	३६
येदेवादेवानाम्	१७	१३
येदेवादेवेष्वाधि	१७	१४
येदेवासोदिव्येकादशस्थ	७	१९
येनऽऋषयः	१५	४९
येनकर्माण्युपसे	३४	२
येनद्यौरुग्रा	३२	६
येनःपूर्वेपितरः	१७	५१
येनवहसि	१५/१८	६५/६२
येनःसपत्ना	३४	४६
येनापावकचक्षुषा	३३	३२
येनासमत्सुसासहः	१५	४०
येनेदंभूतंभुवनम्	३४	४
येन्नेषुविविध्यन्ति	१६	६२
येपथाम्पथि	१६	६०

	अ०	मं०
येभूतानामधि	१६	५९
येरूपाणिप्रति	२	३०
येवाजिनम्परि	२५	३५
येवामीरोचने	१३	८
येवृक्षेषुशष्पिञ्जरा	१६	५८
येषामध्येति	३	४२
येसमानाःसमनसःपितरः	१९	४५
येसमानाःसमनसोजीवाः	१९	४६
योऽअग्निःकव्यवाहनः	१९	६५
योऽअग्निरग्नेरध्य	१३	४५
योऽअस्मभ्यम्	११	८०
योगेयोगेतव	११	१४

	अ०	मं०
योदेवेभ्यः	२१	२०
योनःपिता	१७	२७
योभूतानामधि	२०	३२
योरेवान्योअमी	३	२९
योवःशिवतमः	[illegible]	[illegible]
रक्षसाम्भागोसि	६	१६
रक्षोहणम्	५	२३
रक्षोहणोवः	५	२५
रक्षोहाविश्व	२६	२६
रजताहरिणीः	२३	३७
रथवाहणः	२९	४५
रथेतिष्ठन्नयति	२९	४३

	अ०	मं०
रयिश्चमेरायश्चमे	१८	१०
रश्मिनासत्याय	१५	६
राजन्तमध्वराणाम्	३	२३
राज्ञ्यसिप्राचीदिग्वसवस्ते	१५	१०
राज्ञ्यसिप्राचीदिग्गिरा	१४	१३
रातिꣳसत्पतिम्	२२	१३
रायावयꣳससवाꣳसः	७	१०
रायेनुयम्	२७	२४
रुचन्नोधेहि	१८	४८
रुचंब्राह्मम्	३१	२१
रुद्राःसꣳसृज्य	११	५४
रूपेणवोरूपम्	७	४५

अ०	मं०	
४	२१	वार्जस्येमाम्प्रसुवः
३५	२०	वाजायस्वाहा
६	१४	वाजेवाजेवत
७	१	वाजोनःसप्त
९ / १७	४५ / २३	वाजोनोऽद्य
२९	२	वातम्प्राणेनापानेन
१८	३४	वातंइहाभव
१८	१	वातस्यजूतिम्
९	२५	वातायस्वाहा
९ / १८	२५ / ३	वातोवामनोवा
१७	६२	वामम्द्यसवितः
९	२३	वायव्यैर्वायव्या

अ०	मं०	
९	२४	वायुःपुनातु
१८ / २२	३६ / ३६	वायुरग्रेगायज्ञप्रीः
९ / २१	८ / ११	वायुरनिलममृतं
१८	३२	वायुष्ट्वापचतं
१८	३३	वायोःपूतः
२५	२	वायोयेतेसह
९	८	वायोशुक्रे
१३	४२	वार्त्रहत्याय
२२	२६	विकिरिद्रविलोहित
९	७	विज्युन्धनुः
८	६	वित्तञ्चमेवेद्यञ्च
१९	२७	विदद्यदीसरमा

	अ०	मं०
वस्व्युस्यदितिः	३५	२
वहवपाञ्जातवेदः	२७	३१
वाचन्तेशुन्धामि	४०	१५
वाचस्पतयेपवस्व	२३	१३
वाचस्पतिम्	१९	३
वाचेस्वाहाप्राणाय	२७	३२
वाजःपुरस्तात्	२७	३०
वाजश्चमेप्रसवश्च	१८	६८
वाजस्यनुप्रसवः	१६	५२
वाजस्यनुप्रसवे	१६	१०
वाजस्यमाप्रसवः	१८	११
वाजस्येमम्प्रसवःसुषुवे	३३	५९

विमातेऽअग्ने	
विधायावियाय	
विर्भृतिप्राम्यां	
विधेर्मतेपरमे	
विनेऽइन्द्र	
विपाजसापृथुना	
विभक्तारैहवामहे	
विभूरसिप्रवाहणः	
विभूर्म्मात्रा	
विभ्राड्बृहत्	
विमानेऽएषदिवः	
विमुच्यध्वमघ्न्या	

अ०	मं०	
१२	१९	विराडसिदक्षिणा
४०	१४	विराड्ज्योतिरधा
२५	९	विवस्वन्नादित्यैष
१७	७५	विश्वकर्म्मन्हविषावर्धनेन
१८/१९	३४/३४	विश्वकर्म्मन्हविषावावृधानः
११	४९	विश्वकर्म्मात्वा
३०	४	विश्वकर्म्माविमना
५	२१	विश्वकर्म्माह्यजनिष्ट
२२	१९	विश्वतश्चक्षुरुत
३३	३०	विश्वस्मैप्राणायापानाय
१७	५९	विश्वस्यकेतुः
१२	७२	विश्वस्यदूतम्

अ०	मं०	
१५	११	विश्वस्यमूर्द्धन्नधि
१२	२४	विश्वाऽआशाः
८	५	विश्वानिदेव
१६/१७	४६/२४	विश्वारूपाणि
१७	२२	विश्वासाम्भुवाम्पते
१४/१४	१३/१४	विश्वेऽअद्यमरुतो
१७	२६	विश्वेदेवाऽअंशुषु
१७	३२	विश्वेदेवाःशृणुतेमम्
१७	१९	विश्वेदेवाश्चमसेषून्नीतः
१३	१९	विश्वेदेवासऽआगत
१२	२३	विश्वेभिःसोम्यम्
१५	३३	विश्वेषामदितिः

अ०	मं०
१८	५५
२८	१०
३०	३
१२	३
३७	१८
३३/३३	३३/३३
८	५७
३३	५३
८	५८
७	३४
३३	१०
३३	१६

विश्वांदेयस्यंनुतुः
विष्णोःकर्म्माणि
विष्णोःक्रमोसि
विष्णोरराटमसि
विष्णोर्नुकम्
वीतंहुविः
वीतिहोत्रन्त्वा
वृष्णऽऊर्मिरसि
वेदाहमस्य
वेदाहमेतम्
वेदेनरूपे
वेदोसियेन

अ०	मं०	
११, १२	६७, २१	वेद्यावेदिः
१३	३३	वेनस्तत्पश्यन्
१२	५	वैश्वदेवीपुनती
५	२१	वैश्वानरस्यसुमतौ
५	१८	वैश्वानरोनऊतये
१७	५७	व्यचस्वतीरुर्विया
२	४	व्रतङ्कृणुताग्निः
१०	२	व्रतञ्चमऽऋतवश्च
२३	६०	व्रतेनदीक्षामाप्नोति
३१	१८	व्रीहयश्चमे
१९	७८	व्रेशीनान्त्वा
२	२१	शर्श्चमेमयश्च

अ०	मं०	
१९	१७	शतमिन्नुशरदो
३२	८	शतंवोऽअम्ब
१९	४४	शन्तेपरेभ्यः
२६	७	शन्नोदेवीः
३१, ३६	७१, ८	शन्नोभवन्तु
२१	३०	शन्नोमित्रः
४	११	शन्नोवातः
१८	२३	शंयातुःशऽहिते
१९	३०	शमितानोवनस्पतिः
१८	१२	शर्म्मचस्थः
८	४८	शर्म्मासर्वधूतम्
१८	८	शार्दन्दुभिः

अ०	मं०
२५	२२
१२	७६
२३	४४
३६	१२
[illegible]	१६, १०
३६	९
३६	१०
३५	८
२१	२१
११	३०
१, १	१४, १
२५	१

सम्मासृजामि
संवत्सरोसि
संवर्चसा
संवसाथाम्
संवाम्मनाᳬसि
सᳬशितम्मे
सᳬशितोरश्मिना
सᳬसमिद्युवसे
सᳬसीदस्व
सᳬसृष्टास्वसुभिः
सᳬस्रवभागा
सᳬहितासि

अ०	मं०	
१८	३५	सᳬहितोविश्वसामा
२७	४५	सजातोगर्भोऽअसि
३ / ८	१४ / १६	सजूरब्दः
११	३१	सजूर्ऋतुभिः
१२	२८	सजूर्देवेन
११	८१	सजोषाऽइन्द्र
२३	१४	सत्यञ्चमेश्रद्धा
१५	३०	सत्रस्यऋद्धिः
११	३७	सत्यन्नश्चित्रः
११	५५	सत्वन्नोऽअग्ने
२	१८	सदसस्पतिमद्भुतम्
३	२२	सदुद्रवत्

अ०	मं०	
१८	२९	सद्योजातो
११	४३	सधमादो
१२	७४	सनऽइन्द्राय
१४	७	सनः पावकः
३	१०	सनः पितेव
७	३७	सनोबन्धुः
१८	५	सनोभुवनस्य
८	५२	सन्नःसिन्धुरवभृथायोद्यतः
२७	३८	सपर्य्यगाच्छुक्र
२१	४	सप्तऽऋषयः
३२	१३	सप्ततेऽअग्ने
१५	३४	सप्तास्यासन्

अ०	मं०
२९	३६
१०	७
२६	१७
१७	९
३	२४
३२	१०
१८	४४
८	५९
४०	८
३४	५५
१७	७९
३१	१५

	अ०	मं०		अ०	मं०		अ०	मं०
सवितावरुण॰	२०	७१	सहस्वमेऽअराति॰	१२	९९	सीसेनतन्त्रम्मनसा	१९	८०
सवितुस्त्वाप्रसव	१	३१	साकंयक्ष्मप्रपत	१२	८७	सुगव्यन्न॰	२५	४५
सवित्राप्रसवित्रा	१०	३०	साविश्वायु॰	१	४	सुगावोदेवा॰	८	१८
सहदानुम्	१८	६९	सिञ्चन्तिपरि	२०	२८	सुजातोज्योतिषा	११	४०
सहरय्यानिवर्तस्व	१२ ११	१० ४१	सिनीवालिपृथुष्टुके	३४	१०	सुत्रामाणंपृथिवीम्	२१	६
सहव्युयाडमर्त्य॰	२२	१६	सिनीवालीसुकपर्दा	११	५६	सुनावमारुहेयम्	२१	७
सहश्चसहस्यश्च	१४	२७	सिन्धोरिवप्राध्वने	१७	९५	सुपर्णोस्त्वस्तेमृग॰	२९	४८
सहसाजातान्	१५	२	सिᳫंह्यसिसपत्नसाही	५	१०	सुपर्ण॰पार्जन्य॰	२४	३४
सहस्तोमा॰सह	३४	४९	सिᳫंह्यसिस्वाहा	५	१२	सुपर्णोसिगरुत्मान्	१७	७२
सहस्रशीर्षापुरुष॰	३१	१	सीदत्वम्	१२	१५	सुप्रजा॰प्रजा॰	७	१८
सहस्रस्यप्रमासि	१५	६५	सीदहोत॰	११	३५	सुब्राह्रिरग्नि॰	२१	१५
सहस्राणिसहस्रश॰	१६	५३	सीरायुञ्जन्ति	१२	३७	सुभू॰स्वयम्भू॰	२३	६३

मन्त्र	अ०	मं०
सुमित्रियानऽआपः	३५, ३८	२२, ३३
सुरायन्तंबर्हिरदम्	१९	३२
सुवीरोवीरान्	७	१३
सुषारथिरश्वान्	३४	६
सुपर्णःसूर्यः	१८	४०
सुष्टुतिःसुमती	२२	१२
सुसन्दृशन्त्वा	३	५२
सुसमिद्धायशोचिषे	३	२
सूपस्थाऽअद्यदेवः	२१	६०
सूर्यऽएकाकीचरति	३३, ३३	१०, ४६
सूर्यत्वचसस्थ	१०	४
सूर्यरश्मिर्हरिकेशः	१७	५८

मन्त्र	अ०	मं०
सूर्यस्यचक्षुरारो	४	३२
सोऽअग्निर्योवसुः	१५	४२
सोमः पवते	७	२१
सोममुञ्च	१९	७४
सोमराजन्विश्वाः	६	२६
सोमःराजानमवसे	९	२५
सोमस्यत्वा	१०	१७
सोमस्यत्विषिरसि	१०, १०	५, १५
सोमस्यरूपम्	१९	१५
सोमानःस्वरणम्	३	२८
सोमायकुलुङ्गः	२४	३२

मन्त्र	अ०	मं०
सोमायलवान्	२४	२४
सोमायहऽसान्	२४	२२
सोमोधेनुम्	३४	२१
सोमोराजा	१९	७२
सौरीवलाका	२४	३३
स्तीर्णम्बर्हिः	२९	४
स्तोकानामिन्दुम्	२०	४६
स्थिरोभववीड्वङ्ग	११	४४
स्योनापृथिविनः	३५, ३६	२१, १३
स्योनासिसुषदासि	१०	२६
स्रुचश्चमेचमसाश्च	१८	२१
स्वगात्वादेवेभ्यः	२२	४

प्रतीक	अ०	मं०	प्रतीक	अ०	मं०	प्रतीक	अ०	मं०
होतायक्षत्तनूनपातमुद्भिदम्	२८	२५	होतायक्षत्सुपेशसः	२१	३५	होतायक्षदिडेडितः	२१	३२
होतायक्षत्तनूनपातमूतिभिः	२८	२	होतायक्षद्बर्हिषम्पुपुष्वन्	२८	२७	होतायक्षदिन्द्रमृषभस्य	२१	४५
होतायक्षत्तनूनपात्	२१	३०	होतायक्षत्सुरेतसम्	२१	३८	होतायक्षदिडेन्यमीडितम्	२८	२६
होतायक्षत्तिस्रः	{ २१ २८	१७ ८	होतायक्षत्सुरेतसन्त्वष्टारम्	२८	३२	होतायक्षदुपेदिन्द्रस्य	२८	६
होतायक्षत्त्वष्टारमिन्द्रम्	२८	९	होतायक्षत्स्वाहाकृतीरग्निम्	२८	३४	होतायक्षदोजोनवीर्यम्	२८	५
होतायक्षत्पेशस्वतीः	२८	३१	होतायक्षदग्निꣳस्वाहा	२१	४०	होतायक्षद्दुरोदिशः	२१	३४
होतायक्षत्प्रचेतसा	२८	१०	होतायक्षदग्निꣳस्विष्टकृतम्	२१	४७	होतायक्षद्दैव्याहोतारा	{ २१ २८	३६ ७
होतायक्षत्प्रजापतिम्	२३	६४	होतायक्षदश्विनौच्छागस्य	२१	४१	होतायक्षद्बर्हिरूर्णम्रदाः	२१	३३
होतायक्षत्समिधाग्निम्	२१	२९	होतायक्षदश्विनौच्छागस्य			होतायक्षद्बर्हिषीन्द्रम्	२८	४
होतायक्षत्समिधानम्महत्	२८	२४	हविषऽआ	२१	४३	होतायक्षद्वनस्पतिम्	{ २१ २८ २८	३९ ३० ३३
होतायक्षत्समिधेन्द्रम्	२८	१	होतायक्षदश्विनौसरस्वती	२१	४२	होतायक्षद्वनस्पतिमभि	२१	४६
होतायक्षत्सरस्वतीम्मेषस्य	२१	४४	होतायक्षदिडाभिरिन्द्रम्	२८	३	होतायक्षद्व्यचस्वतीः	२८	२८
होतायक्षत्सुपेशसासुशिल्पे	२८	२९	होतायक्षदिन्द्रꣳस्वाहा	२८	११	होतायक्षन्नराशꣳसम्	२१	३१

इति माध्यंदिनशुक्लयजुःसंहितामन्त्रकोशः समाप्तः।

इति शुक्लयजुर्वेदमाध्यंदिनीयसंहिता समाप्ता ॥